

Анета Стефановска
Aneta Stefanovska

Науме Ѓоргиевски
Naume Gorgievski

***БИБЛИОТЕКИТЕ
ВО БИТОЛА***

***THE LIBRARIES
IN BITOLA***

Битола - Bitola

2009

Анета Стефановска

Науме Ѓоргиевски

БИБЛИОТЕКИТЕ ВО БИТОЛА

Aneta Stefanovska

Naume Gorgievski

THE LIBRARIES IN BITOLA

НАЦИОНАЛНА УСТАНОВА
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА
Св. "КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ"
БИТОЛА

О
А
Г
О
С

К
Ж
М
С

„Verba volant scripta manent“

„Зборовите летаат, напишаното останува“ (латинска поговорка)

“The words fly, the written remains” (latin proverb)

„Писмото е најсилното средство против забораот, со неограничен век на траење.“

“The letter is the strongest mean against the oblivion, with unlimited time of existence.”

„Народите кои не оставиле зад себе пишани документи, исчезнале засекогаш.“

“People who did not leave any written documents after them, disappeared for ever”.

„Писмото памети сè и засекогаш, го овековечува усниот збор“

“The letter remembers everything and for ever, eternalizes the oral word”.

„Писмото како инструмент и техника опстојува затоа што за него просторот, далечините и времето не значат ништо“.

*“The letter as an instrument and technique survives because for it,
the space the distances and time mean nothing.”*

Издавач

Националната установа – Универзитетска
библиотека „Св. Климент Охридски“
Битола

Published by

National Institute University Library
“St. Clement Ohridski”
Bitola

За Издавачот

Науме Ѓоргиевски, директор

For the publisher

Naume Gorgievski, director

Автори

Анета Стефановска
Науме Ѓоргиевски

Authors

Aneta Stefanovska
Naume Gorgievski

Соработници

Ѓорѓи Димовски - Цолев
Милка Котевска
Илче Стојановски

Associate cooperatives

Gorgi Dimovski - Colev
Milka Kotevska
Ilce Stojanovski

Лектура

Здравко Божиновски

Lecture

Zdravko Bozinovski

CIP - Каталогизација во публикација
Национална установа Универзитетска библиотека
„Св. Климент Охридски“, Битола

026/027(497.774)(091)

СТЕФАНОВСКА, Анета

Библиотеките во Битола / Анета Стефановска, Науме Ѓоргиевски ; [соработници
Ѓорѓи Димовски - Цолев, Милка Котевска, Илче Стојановски ; превод на англиски
јазик Весна Милевска] = The libraries in Bitola / Aneta Stefanovska, Naume Gorgievski
; [associate cooperatives Gorgi Dimovski - Colev, Milka Kotevska, Ilce Stojanovski ;
translation in English language Vesna Milevska]. - Битола : Национална установа
Универзитетска библиотека „Св. Климент Охридски“ = Bitola : National Institute
University Library "St. Clement Ohridski", 2009. - 332 стр. : илустр. во бои ; 30 см

Текст напоредно на мак. и англ. јазик. - Белешки: стр. 316-325. - За авторите: стр. 328-
331. - Библиографија: стр. 327

ISBN 608-4538-05-3 (10)

ISBN 978-608-4538-05-9 (13)

1. Ѓоргиевски, Науме [автор]

а) Библиотеки - Историја - Битола

COBISS.MK-ID 18460225

Содржина/Contents

ПРЕДГОВОР.....	17
INTRODUCTION.....	17
РАЗВОЈ НА ПИСМОТО КАКО ОСНОВА ЗА ПОЈАВАТА НА ПРВИТЕ БИБЛИОТЕКИ.....	19
DEVELOPMENT OF THE LETTER AS BASE FOR THE APPEARANCE OF THE FIRST LIBRARIES.....	19
БИБЛИОТЕКА.....	23
LIBRARY.....	23
Библиотеките и библиотекарството во Македонија.....	29
Libraries and the librarianship in Macedonia.....	29
Библиотекарството денес.....	32
Librarianship today.....	32
БИБЛИОТЕКИТЕ ВО БИТОЛА И БИТОЛСКО.....	35
LIBRARIES IN BITOLA AND ITS REGION.....	35
ПРЕДОСМАНЛИСКИ ПЕРИОД.....	43
PRE OTTOMAN PERIOD.....	43
Манастирски библиотеки.....	43
Monastery libraries.....	43
ОСМАНЛИСКИ ПЕРИОД.....	55
OTTOMAN PERIOD.....	55
Турски библиотеки.....	55
Turkish libraries.....	55
Турски училишта и библиотеки.....	66
Turkish school and libraries.....	66
Приватни библиотеки во османлискиот период.....	68
Private libraries in Ottoman period.....	68
Грчки училишта и библиотеки.....	71
Greek school and libraries.....	71
Романски училишта и библиотеки.....	72
Roman schools and libraries.....	72
Влашка народна библиотека.....	73
Vlachos national library.....	73
Еврејски училишта и библиотеки.....	73
Jewish schools and libraries.....	73

Англиско училиште и библиотека	79
English school and library	79
Бугарски училишта и библиотеки	80
Bulgarian schools and libraries	80
Српски училишта и библиотеки	82
Serbian schools and libraries	82
Француски училишта и библиотеки	84
French schools and libraries	84
Народни училишта и библиотеки.....	88
National schools and libraries	88
Читалиште и библиотека во Битола.....	91
Reading room and library in Bitola	91
Библиотека во францускиот конзулат.....	94
Library in French consulate	94
Библиотеката во Француската католичка мисија - Лазаристи	95
The library of the French catholic mission - Lazars.....	95
СРПСКАТА ОКУПАЦИЈА.....	99
SERBIAN OCCUPATION	99
Битолската гимназија и нејзините библиотеки	100
Bitola high school and its libraries.....	100
Наставничката библиотека во Битолската гимназија.....	105
Teacher's library in Bitola highs school	105
Ученичката библиотека при Битолската гимназија	109
The Student's library at Bitola High school.....	109
Библиотеката на литературното друштво Св. „Кирил и Методиј“ во Гимназијата.....	111
The library at the literary company “St. Cyril and Methodius” in The high school	111
Класни библиотеки.....	122
Class libraries.....	122
Библиотека на учебници	123
Library of textbooks.....	123
Библиотека на подмладокот на Аеро - клубот „Наши крила“	124
The library of the youth of Aero - club “Our wings”	124
Библиотека на Друштвото подмладок на Јадранска стража	125
Library of the Company youth of Adriatic guardian.....	125
Библиотека на дружината Коло на трезвената младина „Св. Кирил и Методиј“	126
The library of the company Cycle of conscious youth “St. Cyril and Methodius”.....	126
Библиотеката при Нижото земјоделско училиште.....	127
The library at the Lower Agricultural school	127
Библиотеките во Државната трговска академија.....	129
Libraries at the State Trading Academy	129
Наставничката библиотека во трговската академија.....	130
The teachers' library in the Trading Academy.....	130
Библиотеката на Книжевната дружина „Иван Гундулик“	131

Library of the literary company “Ivan Gundolik”	131
Библиотека на Колото на трезвена младина	134
The library at the Cycle of the Consious youth	134
Библиотеките во Битолската богословија.....	136
Libraries at Bitola Seminary.....	136
Професорската библиотека	138
Teachers’ library	138
Ученичката библиотека	140
Students’ library.....	140
Библиотеката при Книжевната дружина „Братство”	140
Library at the literary company “Brotherhood”	140
Библиотека на Дружината „Нова светлост”	141
Library of the Company “New light”	141
Српските библиотеки, читалишта, задруги.....	143
Serbian libraries, reading rooms, cooperatives	143
Библиотеките при државните установи и друштва.....	149
Libraries at the state institutions and companies	149
Библиотеката во Битолската општина.....	149
Library at Bitola municipality.....	149
Библиотека во Офицерскиот дом и Дивизијата.....	150
Library at Officer’s home and division	150
Библиотека во Народниот музеј.....	151
Library at the National museum	151
Библиотеката во Работничката комора.....	151
The Library at the Worker’s chamber	151
Библиотеката во Соколското друштво	151
Library in Eagle Company	151
Библиотеките во еврејските друштва	152
Libraries in Jewish companies.....	152
Библиотеката во Клубот на пријатели на Франција во Битола	154
The library in the club of Friends of France in Bitola.....	154
Библиотеката во Руската колонија во Битола (Руска библиотека)	158
The library in the Russian colony in Bitola (Russian library)	158
Илегалните библиотеки во Битола	166
Illegal libraries in Bitola.....	166
Илегалната библиотека на Студентскиот клуб во Битола	166
The illegal library at the Student’s club in Bitola	166
Илегалната библиотека при битолската Гимназија	170
The Illegal library of Bitola high school	170
Илегалната библиотека во Трговската академија	172
Illegal library at the Trading academy	172
Приватните библиотеки	175
Private libraries.....	175
Библиотеките на неколку битолски Евреи	175

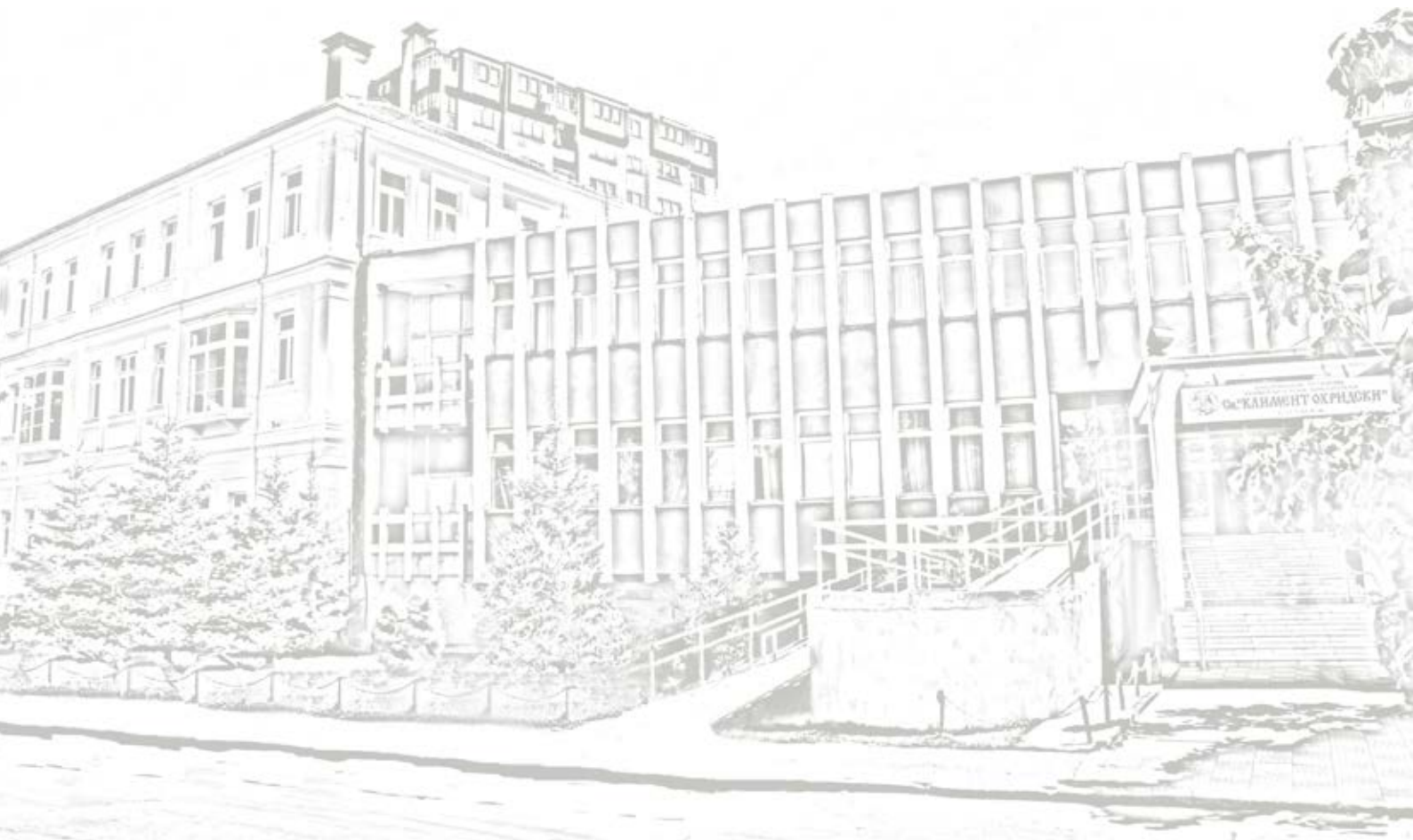

Libraries of several Bitola Jews	175
Библиотеките на Робевци во Битола.....	176
Libraries of Robevci in Bitola	176
Библиотеките на битолските лекари	176
Libraries of Bitola doctors.....	176
Приватна библиотека на Епископот Николај	180
Private library of bishop Nikolaj	180
БУГАРСКАТА ФАШИСТИЧКА ОКУПАЦИЈА.....	181
BULGARIAN FASCISTIC OCCUPATION	181
Библиотеката во Гимназијата.....	182
The library in the high school.....	182
Читалиштето и библиотеката во Битола.....	185
Reading room and library in Bitola	185
Читалиштата и библиотеките по селата.....	193
The reading rooms and the libraries in the villages.....	193
Библиотеката во Железничката станица – Битола	200
The Library at the Railway Station Bitola.....	200
Илегалната библиотека во затворот кај Црн Мост	201
The illegal library at the prison at Crn Most.....	201
Библиотеките во партизанските одреди	206
Libraries in partisan squads.....	206
ПЕРИОД ПО ОСЛОБОДУВАЊЕТО - МАКЕДОНСКИ ПЕРИОД.....	213
PERIOD AFTER THE LIBERATION - MACEDONIAN PERIOD	213
Националната установа - Универзитетска библиотека „Св. Климент Охридски“ - Битола.....	213
National Institute – University Library ”St. Clement Ohridski” Bitola.....	213
Основање, развој и автоматизација на Библиотеката.....	218
Foundation, development and automation of the Library	218
Името на Библиотеката	225
The Name of the Library	225
Развојниот пат на секторите/одделенијата	226
The developing way of the sections /departments	226
Активности на Библиотеката.....	249
Activities of the library	249
Популаризација на библиотечниот материјал.....	249
Popularization of the librarian material.....	249
Реонски библиотеки	282
Regional libraries.....	282
Подвижна Библиотека	286
Movable library.....	286
Приватни библиотеки.....	289
Private libraries.....	289
Библиотеките во основните училишта.....	290

Libraries in the elementary schools	290
Библиотеки во средните училишта	299
Libraries in the secondary schools.....	299
Библиотеки во високите школи	303
Libraries in higher schools.....	303
Библиотеки во работните организации	308
Libraries in the working organizations	308
Библиотеки во институциите (специјализирани библиотеки)	314
Libraries in the institutions (specialized libraries)	314
БЕЛЕШКИ.....	321
ENDNOTES.....	321
БИБЛИОГРАФИЈА	331
BIBLIOGRAPHY	331
ЗА АВТОРИТЕ.....	332
ABOUT AUTHORS	332

ПРЕДГОВОР

„Во почетокот беше Словото и Словото беше во Бога, и Словото беше Бог. Сè низ него настана и без него ништо не стана што настана. Во него беше животот и животот беше светлост на луѓето.“

Јован (1: 1 - 4)

Цитираната секвенца од Евангелието нè наведува да констатираме дека прашањето за развитокот на човечката духовност е длабоко вкоренето во Зборот – Словото. Ако за највисок духовен производ на човечката цивилизација се смета книгата, најголемиот извор на писменоста, и ако во писменоста ги бараме корените на историјата, тогаш во основањето на библиотеките – расадници на научната мисла го потврдуваме највисокиот степен на развој на човечката цивилизација.

Во Битола со векови се негувала традицијата кон книгата. Во таа насока, се чини, библиотеката како ниту една друга институција толку многу придонела за зачувување на минатото, одржување на сегашноста и обезбедување на иднината. За да ја разбереме оваа улога на библиотеките како вистински духовни стожери, треба да продреме малку во минатото и да ги расветлиме корените на библиотекарската традиција во Битола.

Фактот што почетоците на создавање на првите библиотеки во овој древен град се потврдени во средновековието, кога во манастирите далеку од светот,

INTRODUCTION

“In the beginning it was the Word, and the Word was with God, and the Word was God. All things were made by him; and without him was not any thing made that was made. In him was life; and the life was light of men.”

(John 1: 1 - 4)

The citation from the Gospel according to John implies on men’s spiritual question deeply rooted in the Word. In the past centuries, the book has been taken as the biggest spiritual product of the human civilization, the biggest source of literacy. If we take literacy as deeply rooted in the beginnings of the history, then the foundation of libraries - the seedbeds of scientific and scholarly thought, we confirm the highest degree of development of the human civilization.

Bitola has cherished the book tradition for centuries. In return, libraries as no other institution, have contributed to the preservation of the past, the conservation of the present and the securing of the future prosperity of the town. Having in mind the fact that the first libraries in this ancient town were established in the Middle Ages when, far from the eyes of the world, books were jealously hidden in the monasteries, this town was rightfully accorded the epithet prosperous. (E. Spenser. 1850)

In order to understand the role of these libraries as real spiritual and supporting centres, we need to penetrate the past and put into light the roots of the library tradition in

книгата била љубоморно криена, тогаш на овој град со право му го дале епитетот – просперитетен (Е. Спенсер, 1850).

Честите промени на власта во овој град воделе до уништување на претходно создадените културни богатства, при што страдале и книгите како потврда на јазикот, но во исто време истите тие освојувачи создавале свои библиотеки. Така, постојат податоци дека првата османлиска библиотека на Балканот е создадена токму во Битола во 1434/35 год. Развојот на овие библиотеки по медреси се следеше и зголемуваше во наредните векови.

Една од најпечатливите страници од животот на Османлиската империја во овој град е космополитизмот и лексичкото шаренило. Постоенето на разнообразните библиотеки се силна потврда за тоа. Богатите еврејски библиотеки, влашката библиотека, (изгорената) грчка библиотека, првото читалиште во Битола во 1860 год., народните библиотеки и читални во селата Буково, Породин, Ѓавато, илегалните библиотеки, развојот на НУУБ „Св. Климент Охридски“ во современа културна институција, се само дел од податоците кои ќе ги сретнете во оваа книга.

Текот и развојот на библиотеките во Битола и Битолско претставуваше, предизвик за авторите на овој текст. Прифатете го предизвикот и дознајте повеќе за библиотеките во Битола и Битолско.

Од авторите

Bitola.

The frequent changes of authorities in these region led to destruction of the previously accumulated cultural heritage. Books suffered as well, as they represented a confirmation of the existing language. At the same time the conquerors built their own libraries. There are records that indicate that the first Ottoman library on the Balkans was founded in Bitola in 1434/35. The development of these libraries as a part of the religious schools increased and it can be traced in the following centuries.

However, one of the most striking sides of the life of the Ottoman Empire in this town is its cosmopolitanism and lexical variety. The existence of various libraries strongly confirms that.

Rich Jewish libraries, Vlachos library, the burnt Greek library, the first reading room in Bitola in 1860, the national libraries and reading rooms in the villages Bukovo, Porodin, Gavato, illegal libraries, the development of NUUB “St. Clement Ohrdiski” in modern cultural institution are only part of the data that you will face in this book.

The flow and the development of the Libraries in Bitola and its region represented challenge for the authors of this text. Accept the challenge and find out more for the libraries in Bitola and its region.

By the authors

РАЗВОЈ НА ПИСМОТО КАКО ОСНОВА ЗА ПОЈАВАТА НА ПРВИТЕ БИБЛИОТЕКИ

*„Книгата е повредна од сите
паметници украсени со слики,
релјефи и длаборези, зашто
самата таа гради паментници во
срцето на оној којшто ја чита“
Египетски запис
(од Новото царство)*

Писмото е откритие што го издигнало човештвото, огромна придобивка од еволутивниот развој на човекот, средство што го издигнало во височините давајќи му го потребното знаење и искуство на идните генерации кои продолжувале да се развиваат и да еволуираат. Писмото, како културен феномен, не е настанато во еден ограничен и конкретен простор и време, туку тоа е резултат на долг историски процес на созревање и развој на човековата мисла и практика. Со тоа, се создале и предуслови за развој на библиотекарството, уште во времето на старите цивилизации во Египет, Вавилон, Асирија, Кина, Мала Азија и други. Во книгите е собрано сето знаење и богатство на народите, нивната мудрост. Затоа библиотеката како збир на книги е духовна ризница во која се чува непроценливо богатство.

Развојот на писмото започнува од сликовито или пиктографско кога со помош на камен, на мазни карпести површини, човекот ги забележува настаните и впечатоците од својот живот во своите тогашни живеалишта

DEVELOPMENT OF THE LETTER AS BASE FOR THE APPEARANCE OF THE FIRST LIBRARIES

*“The book is more valuable than all
monuments decorated with images,
reliefs and woodcrafts, as it alone
builds monuments in the
heart of the one who reads”
Egyptian record
(from New Kingdom)*

The letter is a discovery that raised the humanity, huge benefit from the evolutionary development of the man, a mean that raised him into the heights adding the necessary knowledge and experience to the future generations, who continued to develop and evaluate. The letter as a cultural phenomenon, did not appear in a limited and concrete space and time, but it resulted from a long historical process of growing up and development of human thought and practice. By that the preconditions were made for the development of the librarianship since the time of the old civilizations in Egypt, Assyria, China, Small Asia and others. In the books it is collected the overall knowledge and fortune of the people, their wisdom. That is why the library as a collection of books is spiritual treasury where precious fortune is preserved.

The development of the letter starts from picturesque or pictographic when with help on a rock, on flat rock surfaces the human marks the events and the impressions from his life in current residences – the caves and through the ideographic letter where the human the drawings, the images replaces with several marks that gave the contour,

– пештерите, па преку идеографското писмо каде човекот цртежите и сликите ги заменува со неколку црти што ја даваат контурата - идејата за нештата. Во третата фаза од развојот, писмото го достигнува својот последен стадиум - премин од појмовно - идеографско во фонографско или фонетско писмо, со што го добива својот најсовершен облик, денес познато како алфabetско писмо. Материјалите што се користеле при создавањето на писмото, односно средствата за пишување, се разликувале во зависност од периодот кога се развивало писмото. Како средства за пишување и средства врз кои се пишувало се користени безброј предмети од природата што оставале трага или имале својства да примаат и да задржуваат трага нанесена со други предмети.

Како предмети врз кои се пишувало најчесто се користени: камен (мазни карпи), глина, дрво, лисја, восок, метали, стакло, свила, папирус, кожа, хартија и др.

Глинена плоча со клинесто писмо
Clay plate with cuneiform writing

Најстарото досега познато писмо се појавило во Месопотамија, во Сумер, денешен Ирак¹ кон крајот на четвртиот милениум, а отаму се проширило на запад кон Мала Азија и Египет и на исток кон Елам (денешна Персија) и Индија. На други места самостојно, во разни делови

the idea for the things. In the third phase of the development, the letter reaches its final stadium – transit from the term ideographic to phonographic or phonetic letter by which it gains its perfect form, today known as alphabetic letter. The materials that were used in the creation of the letter that is the writing means, differed depending on the period when the letter developed. As means for writing and means toward which it was written with on numerous objects from the nature that left trace or had characteristics to receive or to keep trace put with other objects.

As objects towards which it was written the most frequently were used stone, (flat rock), clay, wood, leafs, wax, metals, glass, silk, papyrus, leather, paper and other.

Хиероглифи
Hieroglyphs

The oldest so far familiar letter appeared in Mesopotamia, in Sumer present Iraqi¹ towards the end of the fourth millennium and from there it spread towards the west to small Asia and Egypt and to the east Elam (today's Persia) and India. On the

од светот, се развиле други писма, меѓу кои најпознати се сликовитото писмо на американските индијанци, кинеското писмо, клинестото писмо, египетското и критското писмо. Меѓу алфабетските писма најпознати се феникиското, грчкото, латинското и словенското (глаголица и кирилица) писмо.

other places independently in different parts of the world developed other letters among which the most famous are the picturesque letter of the American Indians, the Chinese letter, the Cotter pin letter, Egyptian and Crit letter. Among the alphabet letters the most famous are the Fenix, Greek, Latin and Slavic (glagolica and kirilica) letters.

Глаголица во Зографско четвороевангелие
X - XI век, Зографски манастир

Glagolica in Zograph fourth gospel
X - XI century Zograph monastery

БИБЛИОТЕКА

*„Добрата библиотека е место,
дворец каде благородните духови на
сите нации и генерации се сретнуваат“
Самјуел Нигер*

Библицитеката е ризница каде се чува најпроценливо духовно богатство, каде книгата како основен извор на сите знаења се чува и негува како нешто свето, каде се скриени вековните искуства на минатите и сегашните генерации. Тие се главните културно - просветни трезори на секое општество.

Со развојот на писмото се создале и предуслови за развој на библиотеките. Доста долго време разликата меѓу библиотеките, музеите и архивите, не се забележувала затоа што најстарите познати библиотеки, всушност, биле архивите во кои фондот бил збирка на текстови (плочи со клинесто писмо), со кои се документирале службените верски активности на судската палата². Потоа, тие прераснале во музеи, затоа што зградите во кои се чувале заедно со другите збирки текстови биле подигнувани во чест на музите. Дури со појавата на типографскиот печат, кога се зголемил фондот на текстовите и на збирките на објекти, библиотеките се разликуваат од музеите. Најстари градби на библиотеки од овој период се наоѓаат на Ур (Дублал - мах) кои датираат од III милениум п.н.е., во Пергам од II милениум п.н.е., Ефес од 107 г. и др.

Во времето на старите цивилизации во Египет, Месопотамија, Мала Азија и други, се подигнува степенот на развој на библиотеките кои морале функционално и содржински да одговорат на динамичниот

LIBRARY

*“Good library is place,
a castle where the noble spirits
of all nations and generations meet”
Samuel Niger*

The library is a treasury where the precious spiritual fortune is preserved, where the book as basic source of all knowledge is kept and cared for as something holy, where the centurial experiences of the past and present generation are hidden. They are the main cultural education treasures of each society.

With the development of the letter the preconditions were made for library development. Pretty long period of time the difference between the libraries, the museums and the archives was not distinguished because the oldest known libraries actually were the archives where the fund was a collection of texts (plates with coter pin letter) by which were documented the official religious activities in the court palace². Then they grew up into museums because the buildings where they were preserved together with the other collections of texts were raised, in the honor of the muses. Even when with the appearance of the typographic print when the fund of the text and the collections of objects were raised the libraries are different from the museums. The oldest buildings of libraries of this period are on Ur (Dublal - max) date from III millennium B., in Pergam from II millennium B. Efes from 107 and other.

In the period of the old civilizations in Egypt, Mesopotamia, Small Asia and others, the level of the development is raised which had to functionally and by its content correspond to the dynamic development of

развој на цивилизацијата. За примената на писмото и пишувањето сведочат археолошките пронајдоци, како и остатоците од самите библиотеки. Најпозната библиотека од стариот век била онаа на асирскиот владетел Асурбанипал (668 - 626), која е пронајдена во урнатините на асирската престолнина Нинива. Во ископините на оваа библиотека се пронајдени 22000 глинени плочи со најразлична содржина кои биле и соодветно обработени за што говорат зачуваните материјали кои биле сигнирани и нумерирани.

*Асирскиот владетел Асурбанипал
Assyrian ruler Ashurbanipal*

Постојат сигурни сознанија за постоењето на библиотека, сопственост на Аристотел (384 - 322), најголемиот филозоф на стариот век. За време на владеењето на Александар Македонски (336 - 323) се отвораат и најпознатите библиотеки во Александрија и во Пергам.

Се претпоставува дека Александријската библиотека (332 година п.н.е.) имала од 500000 до 700000 свитоци и претставувала средиште на македонско - хеленистичката култура, во која се чувало севкупното дотогашно научно и литературно благо на европските и

the civilization. For the use of the letter and the writing witness the archeological findings as well as the remaining of the Assyrian ruler Ashurbanipal (668 - 626) which is found in the ruins of the Assyrian residence Niniva. In the ruins of this library there were found 22000 clay plates with the most different content which were correspondingly processed for which speak the preserved materials which were signified and numbered.

*Плочи од богатата библиотека во Нинива
Plates of the rich library in Niniva*

There are certain discoveries for the existence of the library, owned by Aristotle (384 - 322) the biggest philosopher of the old age. During the ruling of Alexander Macedonian (336 - 323) the most famous libraries in Alexandria and Pergam were opened.

It was presumed that in the library in Alexandria (332 B.C.) there were 500000 to 700000 scrolls and it represented the center of the Macedonian Hellenistic culture where the overall current scientific and literature fortune of the European and Eastern people was preserved. One of the managers of this

источните народи. Еден од управителите на оваа библиотека, поетот Калимах, изготвил и каталог на библиотеката содржан во 120 свитоци. Оваа библиотека била уништена во 47 г. п. н. е. од голем пожар.

Александриската библиотека

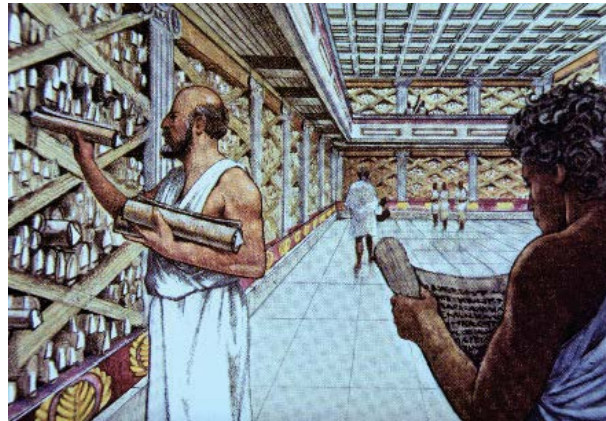
Во II век п.н.е., за време на Римското царство, се отвораат првите јавни библиотеки, главно од ограбените библиотеки во елинската држава, кои се пренесени во Рим. Така, почнува ширењето и отворањето библиотеки и на овие простори.

Во периодот од III до V век од новата ера, со примената на папирусот, значајно се олеснува создавањето на книгата. Формирањето библиотеки на западните простори е тесно поврзано со периодот кога почнува замената на пергаментот со папирусот.

Меѓутоа, со распаѓањето на Римското Царство, доаѓа до општа декаденција и културна криза. Јавните и личните библиотеки се затвораат, а се отвораат библиотеки во црквите и во манастирите. Значајно за овој период е дека за прв пат се појавуваат христијански библиотеки по црквите, главно со верска литература. Една од најстарите такви библиотеки е онаа во Ерусалим, во средината на III век.

За време на големата преселба на

library the poet Kalimah, prepared a catalogue of the library which contained 120 scrolls. This library was destroyed in 47 B.C. in big fire.

Alexandria' library

In II century B.C. during the Roman kingdom there were first public libraries mainly from the robbed libraries in the Hellenistic state which were transported in Rome. So the spreading and the opening of the libraries started in these areas.

In the period from the III and the V century with the appliance of the papyrus, it was lessened the creation of the book. The foundation of libraries of the western areas is tightly connected to the period when the parchment was replaced with the papyrus.

But, with the decay of the Roman kingdom there was general decadent and culture crisis. The public and personal libraries were closed and there were opened libraries in the churches and the monasteries. It is important for this period that for the first time there were Christian libraries in the churches, mainly with religious literature. One of the oldest such libraries is that one in Jerusalem in the middle of the III century.

During the big migration of the people from IV to IX century A.C. as well as lot of wars, there were destroyed a lot of cultural

народите од IV до IX век од новата ера, како и многуте војни, уништени се многу културни достигнувања. Во тие тешки времиња за културата, не се поштедени ни библиотеките. Од овие библиотеки има зачувано само мал број примероци и тоа во манастирите во Европа.

Културниот живот повторно се обновува во средниот век. Од IX - XIII век, се случуваат низа значајни општествени, политички и културни настани. Општествено - економските услови ја наметнаа потребата од образовани луѓе, па така доаѓа до ширење на писменоста. Се зголемува бројот на градските училишта, кои потоа прераснуваат во факултети и универзитети. Први универзитети биле оние во Париз и Болоња, а потоа во Оксфорд, Кембриџ, Саламанка, Прага, Монтпелиер, Краков, Виена, Хајделберг, Климентовиот универзитет во Охрид и др.

achievements. At that hard time for the culture, the libraries were not protected as well. From those libraries there are preserved only a small number of samples in the monasteries in Europe.

The cultural life again is renewed in the middle century. From IX – XIII century A.D. range of important social political and cultural events happened. Social economic conditions imposed the necessity for the educated people, so there is the spreading of the education. There is increased number of city schools which are transformed into faculties and universities. The first universities were those in Paris and Bologne, then in Oxford, Cambridge, Calamnka, Prague, Montpelier, Krakow, Vienna, Heidelberg, Clement University in Ohrid and etc.

*Универзитетот во Кембриџ
Cambridge University*

*Универзитетот во Болоња
University of Bologna*

Во рамките на овие институции се отвораат библиотеки за потребите на студентите и наставниот кадар, каде што започнува и стручна обработка на книгите. Овие библиотеки, се разликуваат од манастирските и од црковните библиотеки, пред сè во однос на содржините на книжните фондови. Така, книжните фондови во универзитетските библиотеки во основа биле наменети за задоволување на наставните потреби. Книгите се присутни во голем тираж, тие се поевтини бидејќи се изработени од поевтин материјал. Најзначајна библиотека во овој период се смета Париската универзитетска библиотека.

Во XIV век имаме отворање градски библиотеки, кои иако биле именувани како градски, биле наменети само за одреден слој претставници на државната власт, што ни дава право да заклучиме дека поседувањето на книга во тоа време била привилегија за одредена категорија граѓани, односно книгите немаат масовен карактер. Затоа, во овој период забележани се бројни приватни библиотеки на познати владетели. За разлика од нив, библиотеките од стариот век имале јавен карактер и за нивната целокупна дејност се грижела државната власт. Меѓутоа, со појавата на хуманизмот и ренесансата (средина на XIV и почеток на XVI век), се бележи значаен напредок во областа на библиотекарството од неколку причини: во овој период се вовеле ново писмо (humanistica), достапно за широките маси; се пронајде печатењето со подвижни букви и ниската цена на хартијата. Сето тоа влијаеше врз развојот на библиотекарството на овие простори.

Библиотеките, добиваат нова димензија со пронаоѓањето на првата печатница, епохалното откритие на Јохан Гутенберг (1357 - 1468), кој усовршувајќи ја техниката на печатење со подвижни

In the frames of these institutions there are opened libraries for the necessities of the students and the teachers where there is also professional treatment of the books. These libraries were different from the monastery and the church libraries primarily to the contents of the literary funds. So, the literary funds in the university libraries in bases were imposed for satisfaction of the educational necessities. The books were present in large press run, they were cheaper as they were made from cheaper material. The most important library in this period is considered to be the Paris university library.

In XIV century there were opened city libraries which although they were named as city, they were used for a certain number of representatives of the state power which gives us right to conclude that the possession of a book in that period was a privilege for a certain category, that is the books are not of mass character. That is why in this period there are noticed numerous private libraries of famous rulers. From the other side, the libraries from the oldest age had public character and their overall activity was cared by the state power. But, with the appearance of the humanism and the renaissance (the middle of XIV and the beginning of XVI) century there is an important progress in the area of the librarianship from several reasons: in this period there is a new letter (humanistic) available for the wider people; the printing was invented with movable letters and the low price of the paper. All this influenced on the development of the library science on these space.

The libraries got a new dimension with the invention of the first printing houses, the epochal discovery of Johan Guttenberg (1357 - 1468) who improved the technique of printing with movable metal letters, in 1455 he printed the Bible on pages of 42 lines. By that the libraries significantly started to differ from the

метални букви, во 1455 година ја отпечатува Библијата на страници од по 42 реда. Со тоа библиотеките значително почнуваат да се разликуваат од претходните видови библиотеки, како по содржините на нивните фондови, така и според технологијата, начинот и средствата со кои се бележани информациите.

Јохан Гутенберг
Johan Gutenberg

Периодот од XVIII, XIX и XX век го карактеризираат значајни општествени промени. Особено значајна е Француската револуција, после која се создале услови за развој на образовни и научни институции. Имено, во овој период се национализирале црковните имоти, кои станале државна сопственост, а со тоа и целокупниот библиотечен материјал кој бил пренесен во градските библиотеки кои потоа станале народни. Сето тоа придонесува за побрз развој на научната мисла, која од своја страна изврши силно влијание врз забрзувањето на чекорите на општествениот развој. Овие состојби позитивно се одразуваат и врз развојот на разните видови библиотеки и на библиотечната дејност, воопшто.

previous types of libraries, by their content of funds, as well by their technology, the way and the means by which the information were marked.

Библија од Гутенберговата печатница
Bible from Gutenberg's printing office

The period from XVIII, XIX and XX century characterize important social changes. Especially important is the French revolution after which there were conditions for the development of the educational and scientific institutions. Namely, in this period there were nationalized the church properties which became state ownership and by that the overall library material was transported in city libraries which became national. All that contributed for faster development of the scientific thought which by its own side imposed strong influence towards the speeding of the steps of the social development. These conditions positively reflect the development of different libraries and the library activity in general.

Библиотеките и библиотекарството во Македонија

Развојот на писмото и писменоста во Македонија се одвиваше преку делото на Кирил и Методиј, втемелувачи на културата и писменоста кај словенските народи. Во 859 година ја создале глаголицата и со тоа ново писмо ги напишале преводот на Евангелието и на повеќе други богослужбени книги. Со тоа, двајцата браќа солунски, словенскиот јазик го издигнаа на степен на литературен јазик, со што словенските народи се приклучија кон културните народи. Со тоа се поставија и основите на библиотекарството во повеќе словенски земји, како и во Македонија. Самиот Константин (Кирил), откако го завршил своето високо образование, бил назначен за библиотекар во црквата „Света Софија“ во Цариград.

Нивните ученици Климент и Наум глаголското писмо го поедноставија и ја создадоа новата азбука „кирилица“, по името на својот учител.

Св. Кирил и Методиј

St. Cyril and Methodius

Libraries and the librarianship in Macedonia

The development of the letter and the literacy in Macedonia was through the work of Cyril and Methodius, the founders of the culture and the literacy at the Slavic people. In 859 they created the glagolica and by that new letter they wrote the translation of the Gospel and the other religious books. By that, the both brothers from Thessalonica raised the Slavic language to the level of literary language and consequently the Slavs joined the other cultural people. By that, the bases of the librarianship were set in many Slavic countries as well as in Macedonia.

Кон крајот на IX и почетокот на X век, тие ја формирале Охридската книжевна школа, каде ќе ја продолжат просветителската и книжевната дејност на своите учители и која ќе стане вистински центар на преведувачката, преписувачката и оригиналната литературна дејност. Во создавањето на оригинални книжевни дела, прво и најзначајно место му припаѓа на св. Климент Охридски. Покрај оригиналната литература, од голема важност е и преведувачката дејност на христијанската литература од грчки на старословенски јазик, како и обемната преписувачка активност на богослужбени книги за обавување на црковната богослужба во македонските цркви и манастири.

Konstantin himself (Cyril), after he finished with his higher education was appointed for a librarian at the church "Saint Sophia" in Carigrad.

Their students Clement and Naoum simplified the glagolian letter and created the new alphabet "Cyrillic" named by their teacher. Toward the end of the ninth and the beginning of the tenth century they formed the Ohrid literary school where they would continue the educational and literary activity of their teachers and which would be the real center of translation, rewriting and the original literary activity. In the creation of the original literary works the first and the most important place belonged to St. Clement Ohrdiski.

Св. Климент
St. Clement

Св. Наум
St. Naoum

Со дејноста на Климент и Наум, почнува подемот на библиотекарството во Македонија и формирањето на првиот книжен фонд во Македонија, кој продолжил да се збогатува и по нивната смрт од страна на нивните ученици. Климент и Наум се сметаат за први создавачи на словенските книжевни фондови и манастирските библиотеки, а нивните творби го сочинуваат првиот оригинален словенски книжевен фонд, во средновековните манастирски библиотеки во Македонија. Како прва и најстара манастирска библиотека во Македонија се споменува библиотеката во Климентовиот манастир „Св. Пантелејмон“ во Охрид.

Beside the original literature, of huge importance is the translation activity of the Christian literature from Greek to Slavic language as well as the huge rewriting activity of the religious books for performance of the religious service in Macedonian churches and monasteries.

With the activity of Clement and Naoum, started the raising of the librarianship in Macedonia and the foundation of the first literary fund in Macedonia which continued to be enriched after their death by their students. Clement and Naoum are considered to be the first creators of the Slavic literature funds and monastery libraries and their works create the first original Slavic literature fund in the middle age monasteries libraries in Macedonia. As first and the oldest monastery library in Macedonia it is mentioned the library at Clement monastery “St. Pantelejmon” in Ohrid.

*Св. Пантелејмон, Охрид
St. Pantelejmon, Ohrid*

Библиотекарството денес

Библиотекарството денес, особено со својата информативна димензија, претставува значаен сегмент во изградбата и практикувањето на информативниот систем на Р. Македонија. Моментално, во Република Македонија дејствуваат 32 народни библиотеки. Тие располагаат со библиотечен фонд од приближно 300000 библиотечни примероци.

Зборот библиотека има грчка јазична основа, доаѓа од зборот библос и е со значење „книга“, а најпозната и најчитана книга низ вековите е Библијата или како уште се вика Свето писмо. Во лексиконите, за зборот „библиотека“ се добива следното објаснение: „Библиотеката е книжарница, збирка или место каде се чуваат книги, листови, часописи, стари печатени списи, но и фотографии, грамофонски плочи, радио и аудио касети, дискети, CD - иња и сл.“

Зборот „библиотека“ во Библиотекарскиот лексикон³ се објаснува како „културно - образовна институција или установа која собира, стручно обработува, чува и дава на користење библиотечен материјал. Може да биде самостоен правен субјект или единица во состав на некоја установа, претпријатие, организација и слично. Според структурата на фондовите и профилот на корисниците, постојат повеќе видови (типови) библиотеки: народни, училишни, детски, специјализирани, високошколски, национални итн. Сите видови библиотеки работат врз основа на општо прифатени стандарди“. Библиотекар (грчки) е лице кое во библиотеката ги извршува стручните работи. Ова звање кај нас може да го има библиотечен работник, со високо образование.

Librarianship today

The librarianship today especially with its informative dimension represents important segment in the creation and the practice of the information system of R. Macedonia. Currently, in The Republic of Macedonia exist 32 national libraries. They have librarian fund of approximately 300000 librarian samples.

The word library has Greek lingual base, it originates from the word biblos and it means “book” and the most famous and the most read book through the centuries is the Bible or the other name the Holy Letter. In the lexicon for the word library you will get the following explanation: “The library is a book shop, collection or place where books, pages, magazines, old printed registers are preserved, but also photographs, gramophone records, radio and audio cassettes, disks, CDs and etc.

The word library in the Library lexicon³ is explained as “cultural educational institution or institute which collects professionally processes, preserves and gives for use the librarian material. It can be independent legal subject or unit as part of some institution, company, organization and similar. According to the structure of the fund and the profile of the users, there are several types of libraries: national, school, children, specialized, higher educational, etc. All types of libraries work on generally accepted standards”. Librarian (Greek) a person who in the library performed the professional affairs. This title can have each librarian worker with higher education.

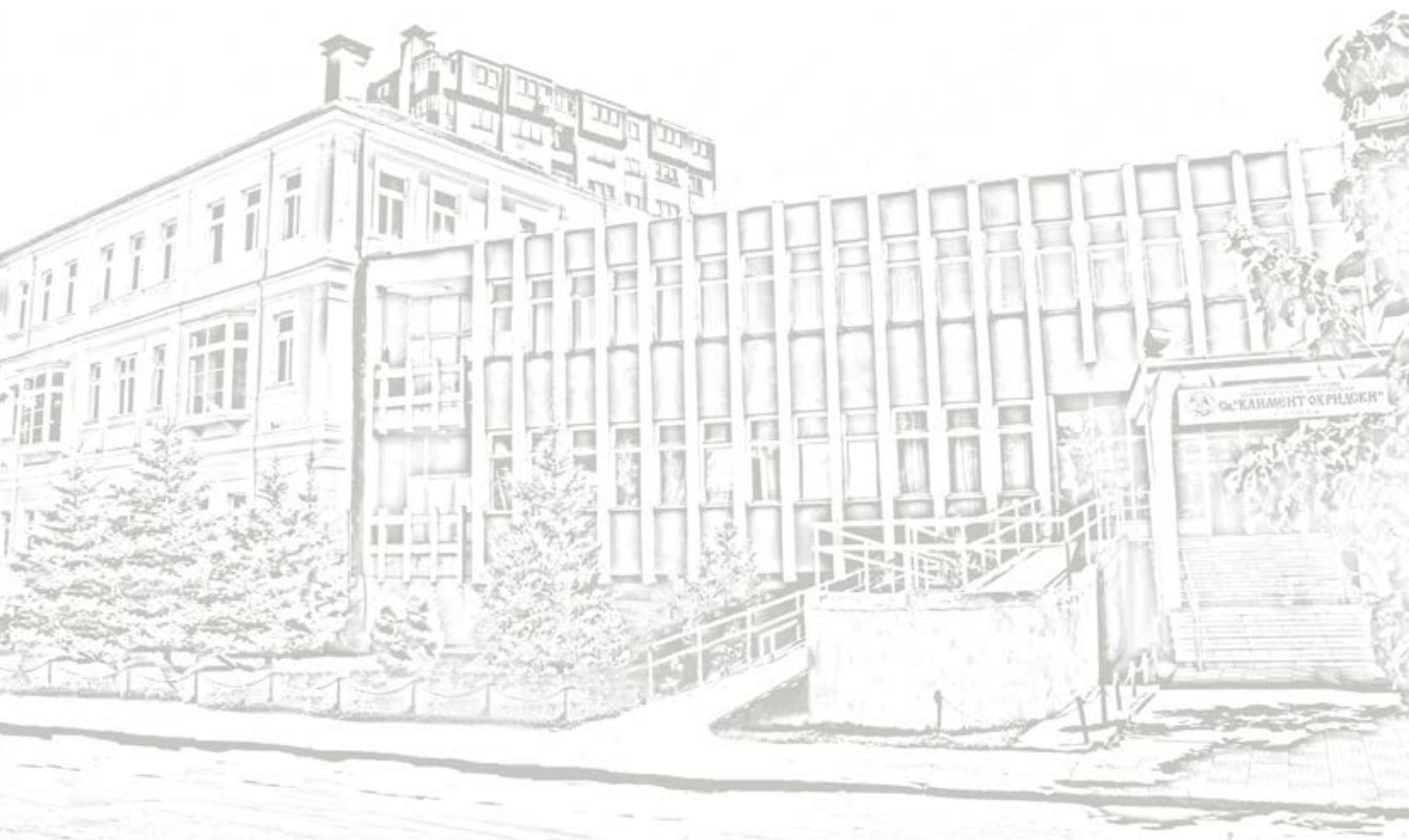
According to the categorization of UNESCO, there are defined mainly the following types of libraries: national, general scientific, folk, higher educational, specialized and school.

Според категоризацијата на УНЕСКО, дефинирани се, главно, следните видови библиотеки: национални, општонаучни, народни, високошколски, специјализирани и училишни.

*Национална библиотека во Белорусија, Минск
National library of Belarus, Minsk*

БИБЛИОТЕКИТЕ ВО БИТОЛА И БИТОЛСКО

Во разни културни пригоди за градот Битола, се употребува терминот најградскиот град во Македонија. Тоа не е случајно, зашто овој град во своето многувековно постоење доста придонел за културната историја на Македонија. Имено, како секој град така и Битола има свое минато како верификуван артефакт односно така наречената Битолска плоча од 1016 година, врз кој споменик за прв пат се среќава изворно неговото име напишано со славјански букви на народен јазик. Со тоа, Битола не само во Македонија туку и пошироко спаѓа меѓу постарите градови. Самиот факт што оваа плоча претставува до сега трет откриен кирилски споменик, сведочи за

LIBRARIES IN BITOLA AND ITS REGION

In different cultural occasions for the city of Bitola the term the citiest city in Macedonia is used. It is not accidental, because this city in its multi centurial existence contributed for the cultural history of Macedonia. Namely, as every city Bitola as well has its past as verified artifact, that is so called Bitola plate from 1016 on which monument for the first time is met the original name written with Slavic letters of the national language. By that, Bitola not only in Macedonia, but much wider belongs among the oldest cities.

Битолската плоча од XI век

Bitola plate from XI century

постоењето на писменост како во него така и во околината. Таа писменост е сврзана со постоењето на Охридската книжевна школа, која описменила 3500 ученици. Меѓу нив секако имало и од овој крај кои таа книжевна писменост ќе ја продолжат и ќе го збогатат книжевното наследство од тој период. Во тоа наследство „карактеристиките на првобитниот старославјански јазик се забележуваат во зачуваните ракописи... како и во Битолската плоча, Битолските листови, Битолскиот триод и во многу други⁴“. Сите тие ракописи најчесто настанувале во христијанските цркви и манастири кои во битолската усна традиција се споменуваат кај Мехмед Тефик - 70⁵, кај Цепенков - 72 манастири⁶.

Во својата долгогодишна историја, Битола минала низ многу подеми и падови.

Војните, карактеристични за средновековното феудално општество, водени за освојување на големи комплекси земји, биле честа појава. Тие го оневозможувале природниот и културен развој. Сепак, во Битола била негувана писменоста и книгата. Тоа и го потврдува записот на маргината од Болоњскиот псалтир, од страна на јеромонахот Данаил, во кој стои како тој во среде града Битола си го купил псалтирот од граматикот Теодор, за два перпера и позлатените обетки од жена си. Самиот текст гласи⁷:

The fact on this plate represents so far third Cyrillic monument, witness for the existence in it and the surrounding. That literacy is connected to the existence of Ohrid literary school, which taught 3500 students among which there certainly had students from this area, who continued this literary education and would enrich the literary inheritance from that period. In that inheritance “the characteristics of the original old Slavic language are marked in the preserved handwritings... on Bitola plate, Bitola pages, Bitola triode and many others⁴“. All those handwritings most frequently were made at Christian churches and monasteries which in Bitola oral tradition were mentioned at Mohamed Tefik - 70⁵, at Cepenkov - 72 monasteries⁶.

In its long - term history, Bitola passed in many ups and downs.

The wars characteristic for the middle century feudal society, lead for conquering of large complex countries which were frequent habit. They disabled the natural and the cultural development. Still in Bitola, the education has been taken care for. That can be confirmed by the record from the port of the Bologna psalter by the monk Danail, where it said that he was in the middle of the city of Bitola, bought the psalter by the grammarian Theodore for two perpera and golden earrings of his wife. The text itself stands⁷:

„Сиа книгы коупихъ са отъ граматика Теодора одъ равнен и дахъ азъ
Бромонахъ даниль грѣшаны попадины си обеди позлащены и двѣ перперѣ срѣдѣ
града въ Битоли“.

За сите средновековни држави, карактеристично е што во манастирите и црквите се ширела и негувала писменоста, а со тоа и настанувањето на првите книжевни творби. Така, книжевните дела на средновековните писатели и преписувачи си нашле место во истите простории, поточно во просториите наменети за чување на ракописите. Всушност, тоа биле и првите наши библиотеки, вклучително и Битола со Битолско.

Во самиот град Битола, засега немаме конкретни податоци за постоење на библиотека во предосманлискиот период, меѓутоа со сигурност можеме да претпоставиме дека такви постоеле во бројните битолски цркви.

Битола во 1385 година била освоена од Турците - Османлии. Според турските вообичаени постапки, при освојувањето на градовите следувале два вида однесување. „На оние жители од градот кои доброволно се покорувале, Турците ништо лошо не им правеле, но доколку давале отпор, ги присилувале да им ги отстапат своите градови⁸.“ Впрочем на турскиот султан и самиот верски закон (Шеријатот) му налагал да одобри тридневна ограбување на освоениот град, при што подвижниот имот законски им припаѓал на војниците - освојувачи. Со оглед дека Битола со битолчани на Турците освојувачи им дале голем и жесток отпор, градот со населението доста настрадале. За рушењето на Битола, како црковно средиште, Марко Цепенков ни го остави овој наративен податок: „Откако ги освоиле сите манастири, Турците беа ги израсипале сите и на секој манастир напраиле по една џамија. Секаде каде преземале Турците градови тоа време, ретко во град расипале црква и манастир чунки биле набожни и се боеле од светецот, арно ама во град Битола не се убојале од 72 светци што биле

For all middle century states it was characteristic that in the monasteries and the churches was spread and taken care for the literacy and by that the creation of the first literary works. So, the literary works of the middle century writers and the rewriters found their place in the same rooms, that is exactly in the rooms appointed for preservation of the handwritings. Actually, those were our first libraries including Bitola and its region.

For the city itself Bitola, there is not concrete data for the existence of library in the pre Ottoman period, but certainly we can presume that such existed in numerous Bitola churches.

Bitola in 1385 was conquered by the Turkish - Ottomans. According to the common actions, when they were conquering the cities, there were two types of behaviour. “To those citizens, that voluntarily conquered, the Turkish did not make any harm, but if they resisted they were forced to give up their cities⁸. Actually, the Turkish sultan and the religious law itself (serijat) imposed to approve three day robbing of the conquered city, where the movable property legally belonged to the soldiers - conquerors. Taking into consideration the fact that Bitola and its citizens resisted heavily to the Turkish conquerors, the city with its citizens suffered. For the decay of Bitola as church center Marko Cepenkov left this narrative data: “After they had conquered all monasteries, Turks destroyed all and in each monastery built mosque. Everywhere Turks conquered cities at that period rarely in any city destroyed any church and monastery as they were religious and were afraid of God, but in Bitola they were not afraid by 72 saints that were in the churches as they were very angry to the Christians, because they killed 5000 Turks. So, Saint Wood that was in Macedonia, that was in Bitola was changed into Turkish mosques”.

во црквите, чунки се беше налутиле многу на калуѓерите дека им погубиле 500 - мина Турци... Ете така, Света Гора, на Македонија што била во Битола се препраила на турски џамии⁹⁴.

Со загосподарувањето на Турците со Битола настануваат големи етнички промени. Имено, покрај Турци во Битола се населуваат и други народности од муслиманска вероисповест (Татари, Јуруци и др.), но покрај нив во крајот на XV век во Битола масовно се населуваат и протераните Евреи од Шпанија и Португалија. Така, во Битола, покрај нов етнички има и нов верски елемент односно муслимани, главно Турците завојувачи, Евреите - припадници на Мојсеевата вероисповест и месното население кое е христијанско по религија, а славјанско по народност. Во таквиот склоп на верско и народно шаренило во XVIII век во градот и неколку битолски села придобила поголема група Власи кои исто како месното население биле христијани. Тие, главно, дошле како бегалци од нивниот богат и напреден град Москополе кој бил срушен и ограбен од Али паша Јанински. Барајќи безбедно место, доста Власи се населиле во Битола, збогатувајќи ја верската заедница од христијани и уште повеќе со својата умешност за трговија и занаетчиство го збогатиле градот со нови отворени дуќани.

With the ruling of the Turks in Bitola, there were huge ethical changes. Namely, beside Turks in Bitola came other people from Muslim nationality (Tatars, Jurucu and etc) but beside them at the end of XV in huge number came the expelled Jews from Spain and Portugal. So, in Bitola beside new ethnical there was new religious element, that is Muslims, mainly Turkish conquerors, Jewish members of Mojsej religion and the local population which was Christian by their religion and Slavic by nationality. In such joining of religious and national colorness in XVIII in the city and several Bitola villages there came a large group of Vlachos, who as the local population were Christians as well. They mainly came as refugees from their rich and progress city of Moskopole which was demolished and robbed by Ali pasha Janinski. Searching for safer place a lot of Vlachos populated Bitola enriching the religious community with Christian and even more with their skinless for trading and craftship enriched the city with newly opened shops.

*Големиот битолски пазар
Big Bitola market*

*Турска куќа во Битолско
Turkish house in Bitola region*

Разликувајќи се по конфесија, јазик и обичаи, етничките групи во Битола секоја посебно, независно една од друга, негувале своја култура и книжевност.

Додека едно време Битола била претежно турско - еврејски град по бројот на населението, почнувајќи од крајот на XVII па низ целиот XVIII век за да дојде до кулминација во XIX век, завршил еден голем процес на дехристијанизација на градот. Во тој временски период градот го населуваат жители од околните села и градови барајќи за себе поголема сигурност и подобра заработувачка. Тој процес бил забрзан особено кога Битола станала вилаетско средиште со стационирана огромна војска и административен апарат за чии потреби вивнале во нагорна линија занаетчиските производи како и трговијата. Напоредно со збогатувањето на луѓето се јавила потребата од образовани луѓе. Таа потреба се јавила меѓу сите народности, било христијани или припадници на другите конфесии. Таквата појава од потреба на училишта кај христијанското население предизвикала подвоеност. Имено, христијанската црква во Македонија, по укинувањето на Охридската архиепископија, била раководена од грчката цариградска патријаршија, која како грчка институција, била ангажирана во елинизација на негрчкото население првенствено преку училиштата и самата црква. Преставниците на грчката општина во Битола на семојни начини настојувале да всадат грчко национално чувство како кај Власите, така и кај Македонците христијани. Школувајќи се во грчки училишта, добар дел од месното негрчко население прифатило грчко писмо, грчка култура и национално се чувствувале Грци, иако нивниот мајчин јазик не бил грчкиот. Во XIX век еден дел од елинизираниите битолчани почнале да осознаваат дека

Differing by confession, language and customs, the ethnical groups in Bitola each separately, independently one from the other cared each culture and literature.

While for some time Bitola was generally Turkish - Jewish city by the population number, starting from the end of XVII and through the whole XVIII century to have its culmination in XIX century there was a huge process of dechristianization of the city. In that period the city was populated by the citizens from the surrounding villages and cities searching for greater security and better income. That process was speeded especially when Bitola became vilayet, center with stationed huge army and administrative staff for which necessities raised in upper line, the craft products as well as the trading. Simultaneously, with the enriching of the people there was the necessity for educated people. That necessity appeared among all nationalities regardless they were Christians or members of other confessions. Such necessity for schools at Christian population caused separation. Namely, the Christian church in Macedonia after the abolishment of Ohrid archbishopry was managed by the Greek Carigrad patriarchy which as Greek institution was engaged in hellinization of non Greek population mainly through schools and the church itself. The representatives of the Greek municipality in Bitola in all possible ways tried to implant Greek national feeling at Vlachos as well as at Macedonian Christians. Educating at Greek schools a good part of the local population accepted the Greek letter Greek culture and they nationally felt Greek although their mother language was not the Greek one. In XIX century one part of the Hellenized citizens of Bitola started to get acknowledged that their root was not Greek, so they started fighting for independence in church and school domain. Towards such movement the local citizens Macedonian

нивното потекло не е грчко, па почнале борба за самостојност, како во црковен така и училишен домен. Врз таквото движење месните жители Македонци почнале да дејствуваат, поточно да градат своја црква, каде ќе се врши богослужба на мајчин, славјански јазик, а не на грчки како и да отвораат свои народни училишта. Во 1869 година, битолчани сосема се одделиле од грчката општина создавајќи си своја. Нешто подоцна истото го сториле и Власите. Меѓутоа и едните и другите во тоа бегане од елинизацијата потпаднале под други пропаганди, односно Македонците под бугарската Егзархија, додека Власите под влијание на романската пропаганда. Оние елинизирани битолчани кои останале на претходните позиции во голема мера потпомогнати од разни здруженија или поединици, а и од државата Грција, се организирале во Битола така силно, што претставувале силна фанатизирана групација.

Во таквите спротивни национални односи, во Битола, се јавиле и верски поделености преку католичката и протестантската пропаганда.

started to act, exactly to build their own church where there would be service in mother Slavic language and not in Greek as well as to open their own national schools. In 1869 the citizens of Bitola completely separated from the Greek municipality thus creating their own. A little bit later, the same did the Vlachs. But, the both sides in that escape from the hellenization fell under other propaganda that is Macedonians under Bulgarian archiepiscopphy, while the Vlachs were under the influence of the Roman propaganda. These Hellenized citizens of Bitola remained on the previous positions in considerable amount supported by different associations or individuals and by the state of Greece, organized in Bitola thus representing huge strong fanatic group.

In such opposed national relations in Bitola appeared religious separations between the catholic and the protestant propaganda.

Битола пред еден век

Bitola a century ago

Таквата состојба во Битола не останала вечна. Здружените држави од Балканот во почетокот на XX век, со помош на своите ментори т.е. големите европски држави успеаја во Балканските војни да ја протераат Турција од Македонија, а нејзината територија да ја поделат меѓу себе. Со Првата светска војна и мировните договори во поделената Македонија градот Битола потпадна под српска окупација. Таквата состојба ќе трае до 1941 година. Со априлската војна и распаѓањето на Кралството Југославија, Битола ќе потпадне под бугарска окупација, сè до 4 ноември 1944 година кога македонските воени единици влегоа во градот и за прв пат воспоставија македонска власт.

Во споменатиот историски преглед од постоењето на библиотеките во Битола и Битолско можеме да разликуваме неколку периоди и тоа:

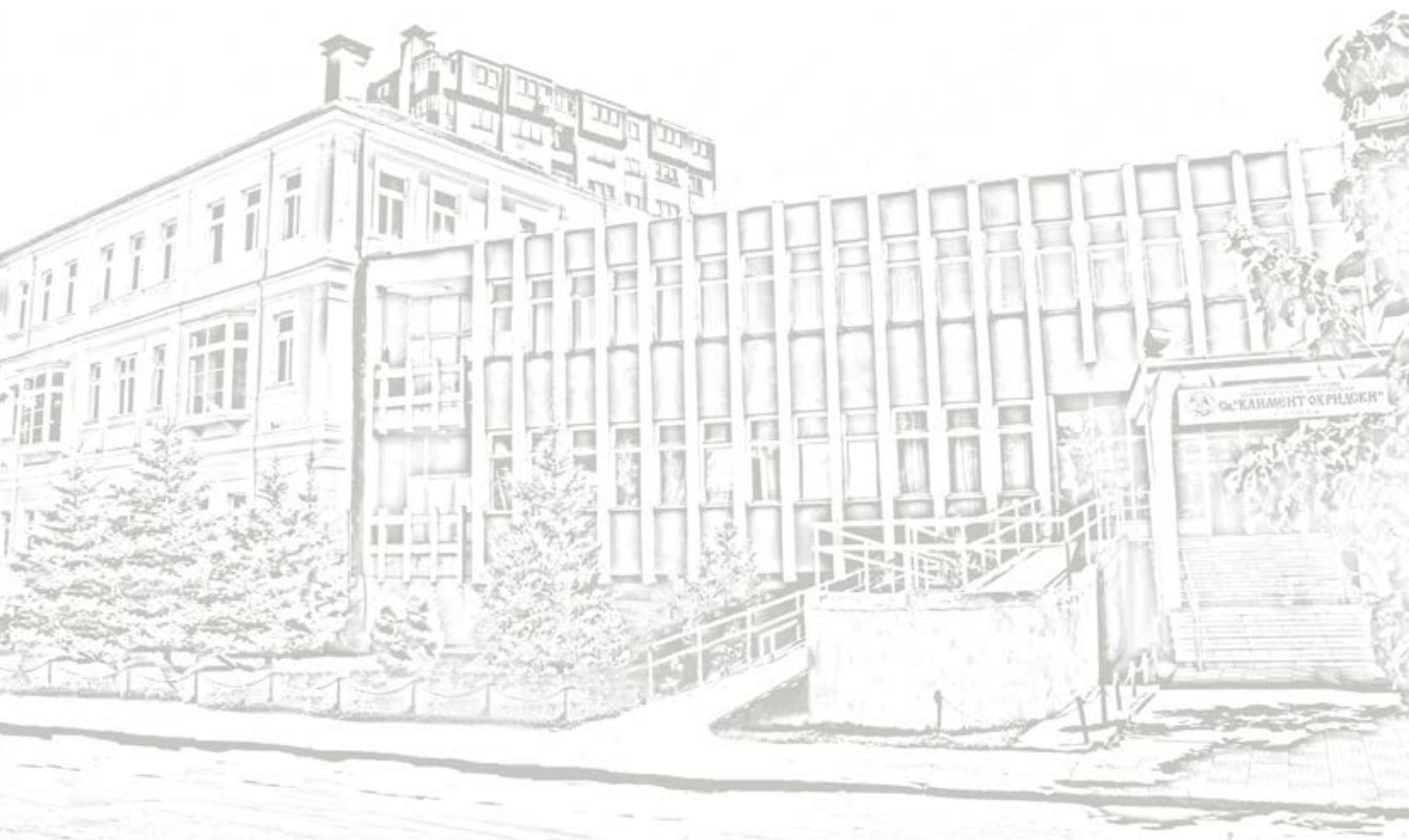
- Предосманлиски период
- Османлиски период
- Српска окупација
- Бугарска окупација
- Период по ослободувањето - Македонски период

Such situation in Bitola did not stay for ever. The joined states on the Balkans at the beginning of XX century helped by their tutors, that is the big European states managed in Balkan wars to exile Turkey from Macedonia and its territory to separate among themselves. With the First World War and the peaceful agreements in separated Macedonia, the city of Bitola was under Serbian occupation. Such condition lasted until 1941. With the April war and the decay of the Kingdom Yugoslavia, Bitola would be under Bulgarian occupation until 4 November 1944 when the Macedonian military units entered the city and for the first time established Macedonian authority.

In the mentioned historical survey from the existence of the libraries in Bitola and its region we can differ several periods such as:

- Pre Ottoman period
- Ottoman period
- Serbian occupation
- Bulgarian occupation
- Period after the liberation - Macedonian period

ПРЕДОСМАНЛИСКИ ПЕРИОД

Податоци за книжевната дејност, чување ракописи и книги во Предосманлискиот период наоѓаме во црквите и манастирите.

Манастирски библиотеки

Уште во IV век се воведува традицијата на заеднички духовен живот на монасите, па наскоро во секоја област се основал по некој манастир, кои во своите библиотеки го чувале оној творечки код на човештвото, што обезбедувал историски континуитет и изворна средба со минатото.

Манастирските, како црковни и економски установи, биле градени во вид на тврдини и оградувани со јаки ѕидини и кули. Во нив се учела послушноста кон Бога, па затоа велеме дека тие се првите установи што ја чувале чистотата на христијанството и биле синоним за монаштвото.

Значи, најстарите библиотеки на нашите простори биле, главно, во манастирите. Во книгохранилиштата (како што на старословенски се нарекувале библиотеките¹⁰), се чувале најпрвин ракописни книги од богослужбен и богословски карактер, а подоцна и печатени дела. Искусните калуѓери учествувале во препишувачката работа и се стремеле да го извршат точно и правилно преведувањето на богослужбените книги. Оттука, балканските Словени кон крајот на IX век и во X век, ќе развијат голема препишувачка и преведувачка дејност од теолошки и енциклопедиски карактер.

PRE OTTOMAN PERIOD

Data for the literary activity, preservation of handwritings and books in pre Ottoman period we find in churches and the monasteries.

Monastery libraries

Since IV century there is introduced tradition of common spiritual life of the monks, so soon afterwards in every area a monastery was founded which in its libraries preserved the creational spirit of the humanity that secured historical continuity and original meeting with the past.

The monastery as well as church and economic institutions were built in a type of firmness and they were surrounded by strong fortresses and towers. There the obedience to God was studied, so that is why we say that they were the first institutions where the purity of the Christianity was preserved and it was a synonym for the monasticism.

So, the oldest libraries of our area were mainly in the monasteries. In the book feedings (as in old Slavic language were named the libraries¹⁰) there were preserved firstly the handwritten books from religious and service character and later printed works. The experienced monks participated in the rewriting work and they were aimed to do correctly and right the translation of the service books. From here, the Balkan Slavic towards the end of the IX century and in X century developed a large rewriting and translation activity from theological and encyclopedia character.

With the opening of the first churches

Со отворањето на првите цркви и манастири од страна на Климент и Наум во Охрид, како и нивното снабдување со оригинални и преведени дела, се поставија основите на црквено - манастирските библиотеки во Македонија. Црквата, преку манастирите на најефикасен начин можела да ја чува и шири верата и да ги репрезентира придобивките на цивилизацијата.

and monasteries by Clement and Naum in Ohrid, as well as their supplying with the original and translated work, there were the bases of the religious monastery libraries in Macedonia. The church through the monasteries in the most efficient way could preserve and spread the religion and represent the contributions of the civilization.

*Климентовиот манастир
„Св. Пантелемон“*

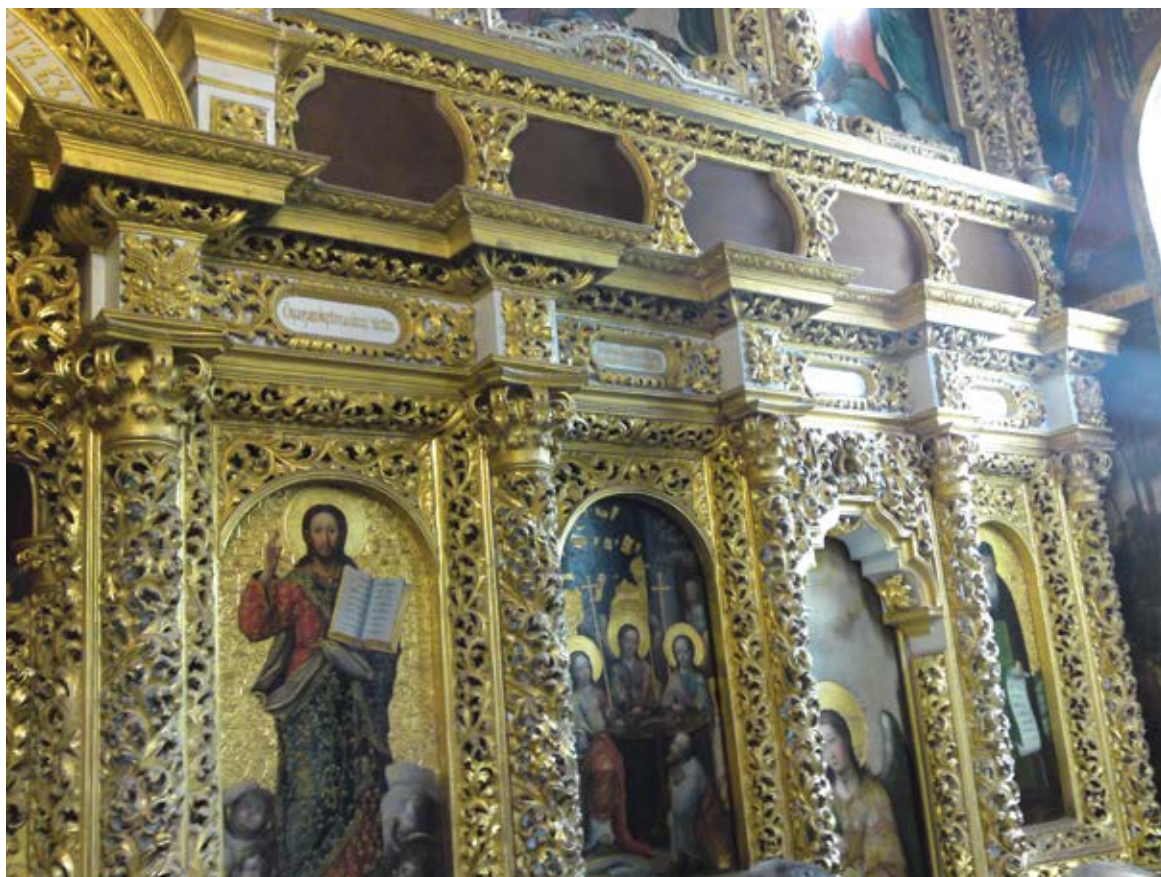
*Clement monastery
“St. Pantelemon”*

Манастирот „Св. Наум“

Monastery “St Naoum”

Со распаѓањето на македонската држава и потпаѓањето на македонската држава под византиска власт, словенската книжевност се потиснала во втор план. Но сепак, наспроти елинизаторската активност на високото свештенство, нижото свештенство се состоело од редот на Словените, кое ги продолжило традициите на словенската писменост. Во XII век биле подигнати голем манастири.

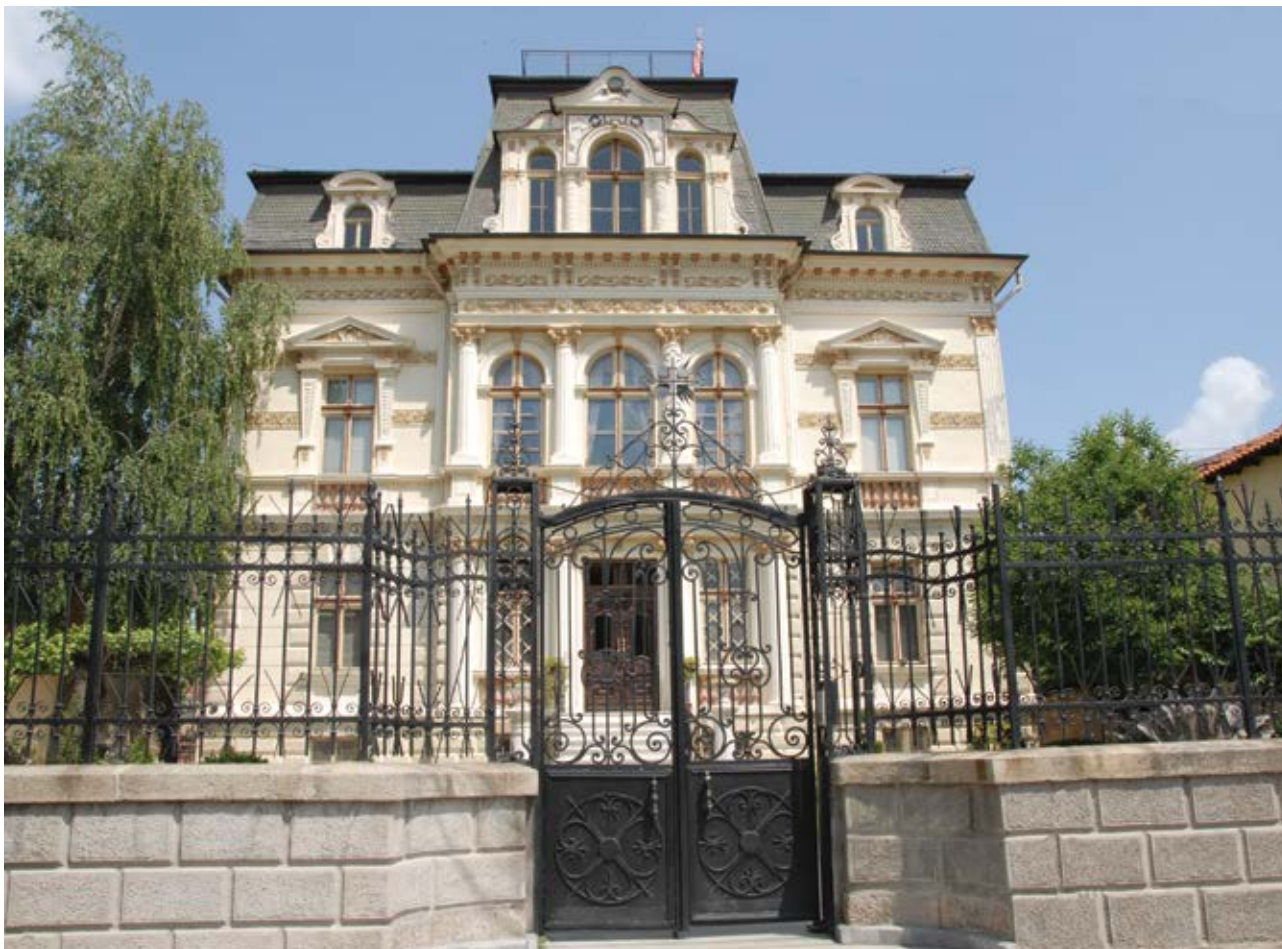
Манастирските библиотеки, како носители на библиотекарството станале главни културно - просветни центри, каде тогашните учени луѓе можеле да дојдат во контакт со книгата. Најзначајна активност била преписувачката, односно умножувањето на книжевни дела, главно со црковна содржина. За манастирските библиотеки во Македонија поконкретни податоци имаме од средината на 19 век, па наваму.

With the decay of the Macedonian state and falling of the Macedonian state under Byzantium power, the Slavic literature was pressured in second plan. But still opposite the eliminatory power of the higher priests, the lower priests came from the rows of the Slavic, who continued the traditions of the Slavic literacy. In XII century there were raised large monasteries.

Monastery libraries were the holders of the librarianship, became major cultural - educational centers. The most important activity was the rewriting, that is the multiplication of literary works mainly with religious content. For the monastery libraries in Macedonia more concrete data we have in the middle of 19 century until now.

These monasteries were visited by the renaissance teacher writer and journalist Jordan Hadzi Konstantinov Dzinot.

Митрополијата во Битола

Metropolitan's residence in Bitola

Имено, овие манастири биле посетени од преродбенскиот учител, писател и новинар Јордан Хаџи Константинов - Џинот.

За постоењето на голем број манастири во Битола зборува и народното предание, каде Марко Цепенков, Битола ја нарекува Св. Гора и наведува бројка од 72 манастири¹¹, како и постоењето на бројни џамии за кои се верува дека се изградени на темелите од постоечки цркви и манастири. Прв пишувачки словенски извор најден на ова подрачје е Битолскиот натпис или Битолската плоча, кој датира од времевладеењето на внукот на Самоила, Јоан Владислав (1015 - 1018г.¹²).

За битолските манастири во XII век

For the existence of the large numbers of monasteries in Bitola talks the national legend where Marko Cepenkov named Bitola "St. Wood" and mentioned number of 72 monasteries¹¹ as well the existence of large number of mosques for which it is believed that they are built on the foundations of the existent churches and monasteries. The first written Slavic source found on this area was the Bitola engraving or Bitola table which is from the ruling of the Samouil's nephew Joan Vladislav (1015 - 1018¹²).

For Bitola monasteries in XII century (we take into consideration here the surrounding of Demir Hisar which in that period was a constitutional part of Bitola) data are present at Zograf monument¹³ from 1526,

(тука се зема предвид и околицата на Демир Хисар кој во тоа време бил составен дел на Битолската) податоци има во Зографскиот споменик¹³ од 1527 год. во кој се спомнуваат мон. Продром (св. Јован Претеча кај с. Слечче – Демирхисарско), мон. Дихово (денес постои тука манастирот посветен на св. Атанасиј), мон. Стрежево (св. Јон), мон. Градиште (не е именуван на кој светец се однесува), мон. Буковец (посветен на св. Преображение), а исто така и св. Бесребреници посветен на светите Кузман и Дамјан. Од ова време сведочат мал број текстови, меѓу кои се и Битолскиот триод, Слечченскиот апостол и сл.

where there are mentioned Prodrom (St. John Preteca at v. Slepce - Demir Hisar), monastery Dihovo (today exists only the monastery dedicated to st. Anastasij), monastery Strezevo (st. Jon), monastery Gradiste (it is not named to which saint it belonged to), monastery Bukovec (dedicated to st. Transfiguration) and as well as the st. Besrebrenici dedicated to the saint Kuzman and Damjan. From this period there are small number of texts among which Bitola Triode, Slepce apostil and similar.

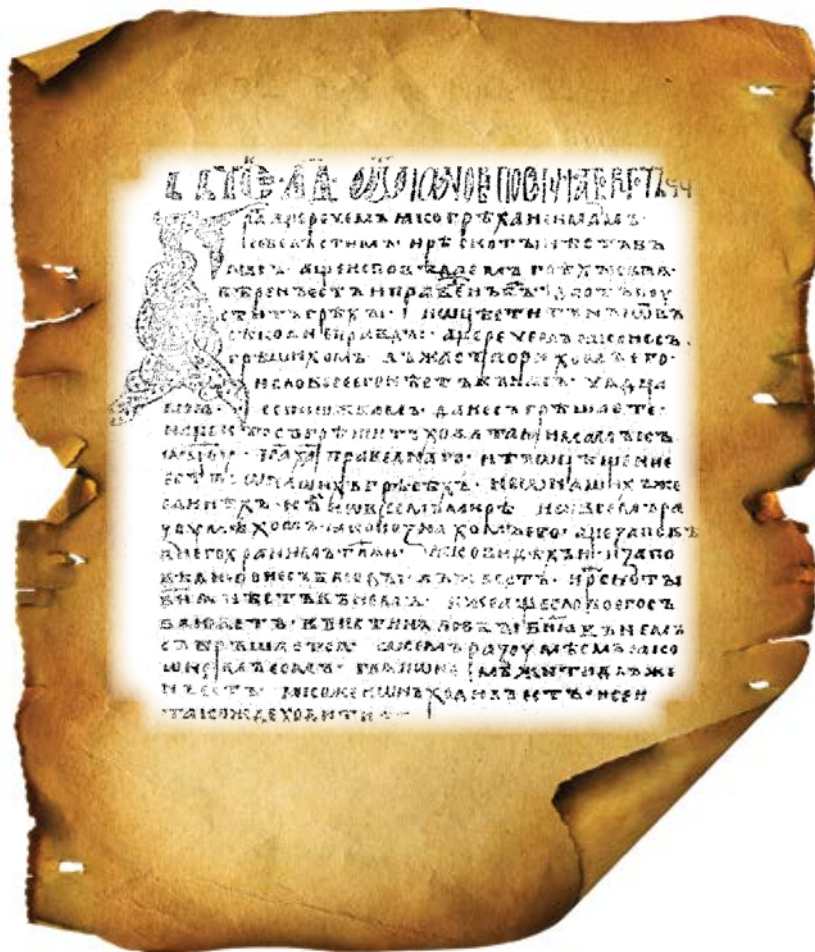
Манастир „Св. Јован Претеча“, Демирхисарско

Monastery “St. John Preteca”, Demir Hisar

Сè додека Македонија не потпаднала под османлиска власт, постојат бројни зачувани ракописи и текстови кои говорат дека манастирите станале главни жаришта на преписувачката дејност. Значајни манастири во кои се пишувале и преписувале книги низ вековите и кои располагале со големи

Until Macedonia did not fall under Ottoman authority there are numerous preserved handwritings and texts which speak that the monasteries became large centre of rewriting activity. Important monasteries where they were written and rewritten books through the centuries and which had big monastery libraries were in Prilep, the

Слепченски апостол, XII век

Slepce apostle, XII century

манастирски библиотеки се: во прилепско манастирот „Св. Богородица“ Трескавец, во Демирхисарско со богат книжевен фонд располагал манастирот „Св. Јован“ во село Слепче, во Тиквешко „Св Ѓорѓи – Полошки“, „Св. Јован – Ветренски“, „Св. Јован Бигорски“ во Дебарско, „Св. Пречиста“ во Кичевско, манастирот „Св. Прохор Пчински“ во Кумановско, Лешочкиот манастир во Кратовско - Злетовскиот крај, библиотеката во Лесновскиот манастир „Св. Архангел Михаил“ која е меѓу првите формирани и која во текот на повеќе вековното постоење прераснала во голем книжевен центар; во Скопско - црногорскиот

monastery “St. Virgin Mary”, Treskavec in Demir Hisar with rich literary fund there was the monastery “St. John” in village Slepce in Tikves, “St. George Poloski”, “St. Jon Vetrenski”, “St. John Bigorski” in Debar, “St. Innocence” in Kicevo, monastery “St. Prohor Pcinski” in Kumanovo, “Lesocki monastery” in Kratovo - Zletovo region, the library at Lesno monastery “St. Archangel Michael” which is among the first formed and which during the many centuries of its existence grew into large literary center; in Skopje Montenegro region there are promoted the monasteries “St. Pantelemon” in Nerezi, Marko’s monastery “St. Dimitrija” Sisevo, monastery “St. Nicola” (there stayed Cyril Pejcinovik) and others.

регион се истакнуваат манастирите „Св. Пантелејмон“ во Нерези, Марковиот манастир „Св. Димитрија“, Шишевскиот манастир „Св. Никола“ (во него претстојувал Кирил Пејчиновиќ) и други.

Во Битолско, треба да се спомене Буковскиот манастир, за кого според белешката од Џинот, објавена во „Цариградски весник“, во 1865 година имало повеќе од 20 товари словенски ракописни книги, но некој свештеник ги уништил¹⁴. Во Битолско постојат уште десетина манастири во кои се одвивала преписувачката и библиотекарската дејност: „Св. Спас“ – „Св. Меркуриј“ с. Барешани, „Св. Христофор“ и „Св. Преображение“ с. Буково, „Успение Богородично“ и „Св. Ѓорѓи“ с. Велушино, „Св. Илија“ с. Драгош, „Св. Архангел“ с. Лисолај, „Св. Јован“ с. Беранци, „Св. Илија“ с. Крклино, „Св. Ѓорѓи“ с. Паралово и други. Во сите овие манастири се чувале книги.

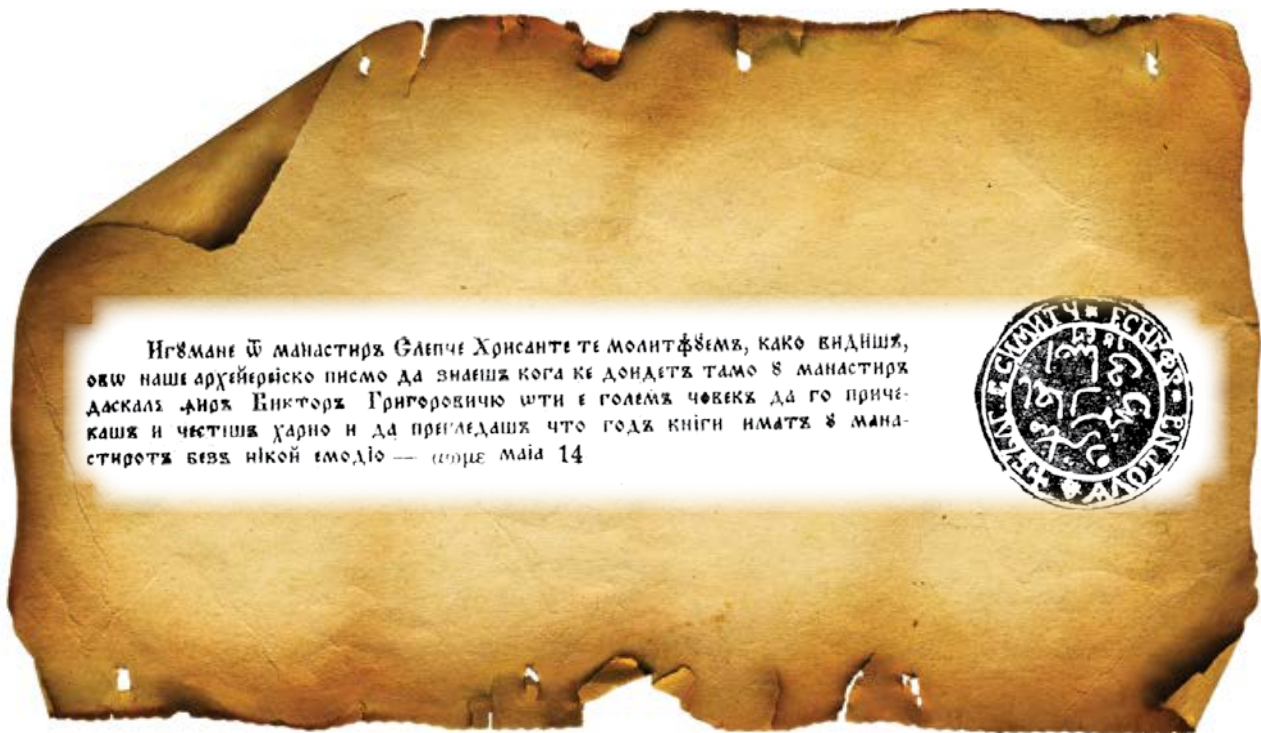
Меѓутоа, по потпаѓањето на Битола и Битолско под турска власт, условите за културен живот битно се променети и почнува период на стагнација. Многу цркви и манастири во кои претходно цутеше писменоста пред налетот на турската војска беа уништувани, богатите манастирски книжевни ризници растурени, а книгите изгорени. Единствено во некои места оддалечени од поголемите градски центри и од главните сообраќајници, културно - просветната дејност продолжува со намален интензитет, но не замира. Словенската писмена традиција продолжува, особено во Слеченскиот и Буковскиот манастир, кои располагале со големи имоти, па биле финансиски независни што им овозможило и материјална основа, преписувачката дејност во овие центри да не пропадне. За тоа сведочат голем број словенски ракописи од битолското подрачје.

In Bitola there should be mentioned Bukovo monastery according to the note of the Dzin published in “Carigradski vesnik” in 1865 there were more than 20 burdens Slavic handwritings, but some priest destroyed them¹⁴. In Bitola there are ten more monasteries where the rewriting and librarian activity existed “St. Salvation”, “St. Merkurij” v. Baresani, “St. Christopher” and “St. Transformation”, v. Bukovo, “St. Assumption of Virgin Mary”, “St. George”, v. Velusina, “St. Ilija” v. Dragos, “St. Archangel” v. Lisolaj, “St. John” v. Beranci, “St. Ilija”, “St. George” v. Paralovo and others. In all these monasteries there were preserved books.

But, after the falling of Bitola and its region under Turkish authority the conditions for cultural life greatly changed and there was period of stagnation. A lot of churches and monasteries which previously bloomed the literacy in front of the invasion of the Turkish army were destroyed, the rich monastery treasuries thrown away and books burnt. Only in some places further from the large city centers and from the traffic crossroads cultural educational activity continued with smaller intensity but it did not die. The Slavic written tradition continued especially in Slepce and Bukovo monastery which had big properties, so they were financially independent which enabled them material base for the rewriting activity in these centers not to be destroyed. For that witness a large number of Slavic handwritings from Bitola region.

Monasteries always hid in themselves progressive spirituality manifested through the rewriting enthusiasm of monks to impress their own seal in the history and the letter to become the witness of time. In peaceful and mystic environments under trembling language of the lightness from the appearance of the first “lines” and “engraftments” it had been working systematically towards the creation of the Slavic middle age

Словенски ракопис од манастирот Св. Јован Претеча – Слепче (Демирхисарско), во кого е застапен народниот јазик

Slavic handwriting from the monastery “St. John Preteca” – Slepce (Demir Hisar) where the national language is present

Манастирите, отсекогаш криеле во себе прогресивна духовност, манифестирана низ препишувачката самопрегорност на монасите, да се втисне сопствениот печат во историјата и буквата да стане сведок на времето. Во мирната и мистична средина, под треперливиот јазик на светлината, од појавата на првите „црти“ и „реќки“, систематски се работело на создавањето канон на словенската средновековна книжевност која претставува клучна алка на развојот на македонската писменост.

Првите печатени книги на овие простори дошле по заслуга на македонските трговци и интелектуалци. Забележан е податокот дека во 1566 година во името на Јаков од Камена Река, денес Македонска Каменица, се јавува првиот македонски печатар, кој во Венеција ја отпечатил

literature which represented key chain in the development of the Macedonian literacy.

The first printed books on these area came by the benefit of the Macedonian traders and intellectuals. It was marked the data that in 1566 on the name of Jakov from Kamena Reka current Makedonska Kamеница, there appeared the first Macedonian printer who in Venece printed the church book “Casoslav”.

The book was printed in the printing house of the Montenegro printer Bozidar Vukovic and his son Vincenco. Only four years later the man from Skopje Kara Trifun opened bookshop in Skopje. But, the printing of the first book in 1814 of Joachim Krcovski the first Macedonian representative of the new Macedonian literary generation, “Slovo iskazanoe zaradi umiranje” at Budim University printing house, represents the

црковната книга „Часослов“.

Книгата е печатена во печатницата на црногорскиот печатар Божидар Вуковиќ и неговиот син Виченцо. Само четири години подоцна, скопјанецот Кара Трифун отворил книжарница во Скопје. Меѓутоа, печатењето на првата книга во 1814 г. на Јоаким Крчовски, првиот македонски претставник на новата македонска книжевна генерација, „Слово исказаное заради умирание“ во Будимската универзитетска печатница, претставува зачеток на современото библиотекарство во Македонија. Потоа, со отворањето на првата печатница на Теодосиј Синаитски, во 1838 година во Солун, се испечатени 5 книги на македонски јазик и разни други материјали, како огласи, а првата книга печатена во оваа печатница е книгата „Началное учение со молитви утрение“ од Анатолиј Зографски. Иако оваа печатница работела само 4 - 5 години, одигра значајна улога во македонската преродба од XIX век.

Со зајакнувањето на граѓанската класа во Македонија се отвараат многу училишта и библиотеки во градски и селски населби, а има појава и на приватни библиотеки. Првото македонско световно училиште во 1837 година, во Велес, го отворил македонскиот преродбеник, учител и писател Јордан Хаџи Константинов - Џинот.

Првите приватни библиотеки биле библиотеки на трговци, занаетчии и познати интелектуалци. Познати се, библиотеката на трговското семејство Робевци од Охрид, на познатиот кројач Ѓорѓи Бодлев, (покрај другите книги, во оваа библиотека имало и 18 учебници по алгебра, историја, речници, ракописи и старопечатени книги) и др., како и библиотеките на охридските писатели и учители од 19 век, Григор Прличев, Кузман Шапкарев и Јанаки Стрезов, приватните

beginning of the modern librarianship in Macedonia. Afterwards, with the opening of the first printing house of Teodosij Sinaitski in 1838 in Solun, there were printed 5 books in Macedonian language and different other materials as advertisements and the first book that was printed in this printing house is the book “Nacalnoe ucenie so molitvi utrenie” by Anatolij Zografski. Although, this printing house worked only 4 – 5 years, it played important part in the Macedonian renaissance from 19 century.

With the strengthening of the citizen’s class in Macedonia there were opened many schools and libraries in the city and village settlements and there is appearance of private libraries. The first Macedonian religious school in 1837 in Veles was opened by the Macedonian renaissance teacher and writer Jordan Hadzi Konstantinov Dzinot.

The first private libraries were the libraries of traders, craft men and well known intellectuals. There is known the library of the trading family Robevi from Ohrid of the well know tailor Gorgi Bodev (beside, other books in this library there were 18 textbooks of algebra, history, dictionaries and old printed

библиотеки на скопскиот трговец Константин Икономов и на игуменот на Лешочкиот манастир, Кирил Пејчиновиќ. Најзначајна приватна библиотека во XIX век, која е зачувана до денес е библиотеката на велешкиот учител Јордан Хаџи Константинов - Џинот.

books) and others as well as the libraries of Ohrid writers and teachers from 19 century, Grigor Prlicev, Kuzman Sapkarev and Janaki Strezov, the private libraries of Skopje trader Konstantin Ikonov and the prior of Lesok monastery, Cyril Pejcinovik. The most important private library in 19 century which was preserved until today is the library of Veles, teacher Jordan Hadzi Konstantinov Dzinot.

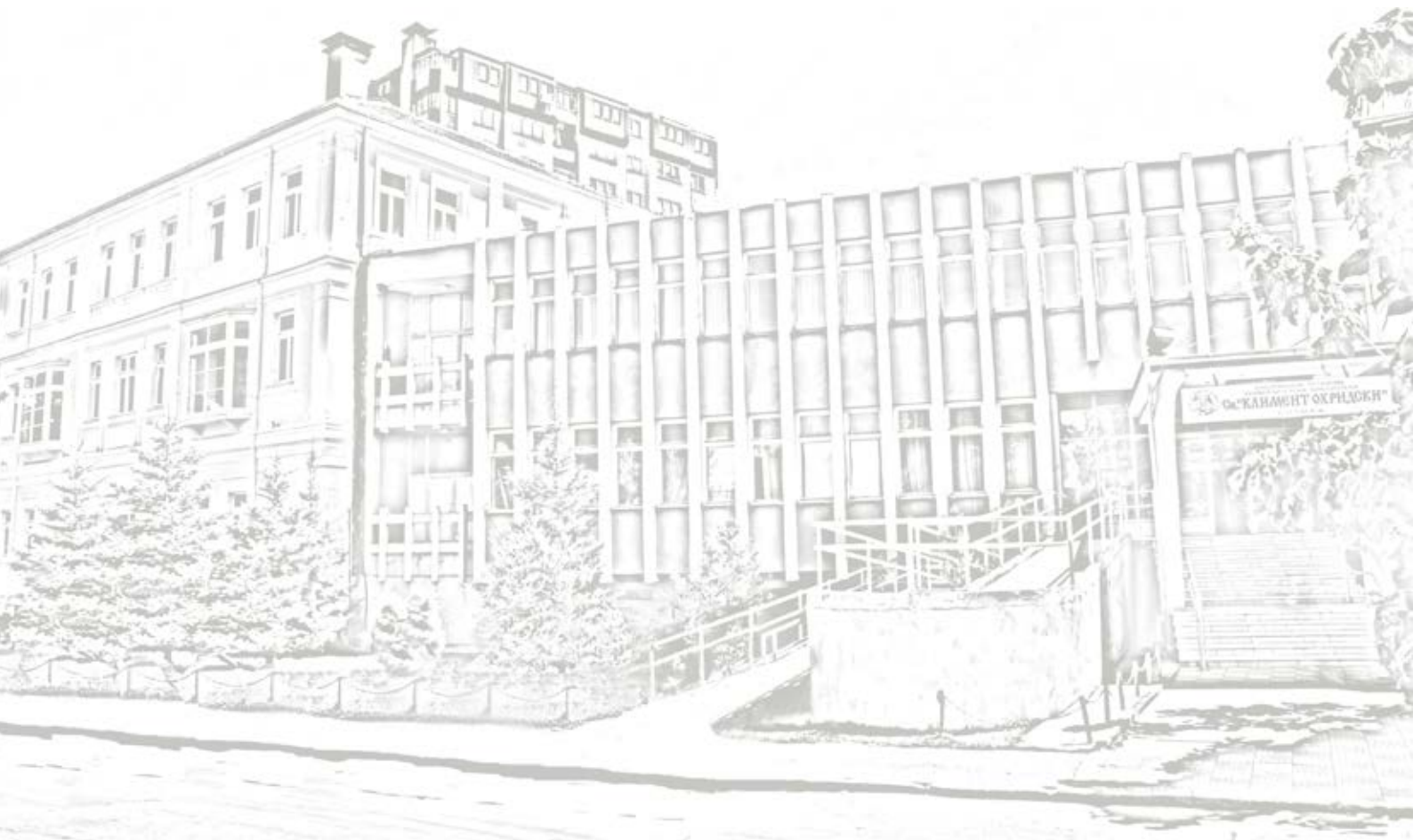

*Григор Прличев
Grigor Prlicev*

*Јордан Хаџи Константинов - Џинот
Jordan Hadzi Konstantinov - Dzinot*

ОСМАНЛИСКИ ПЕРИОД

Османлискиот период траел подолго време, скоро 500 години. За тоа време, Битола израснала како административен, воен, трговски и занаетчиски центар. Меѓутоа, таа била претежно османлиски град со жители мошне богати и образовани. Некои од тие личности, според тогашниот обичај, сакале целосно или дел од својот имот да го увакуфат т.е. да го подарат на некој верски објект, најчесто џамија. Во донаторството често се среќаваат и училишта, книги, библиотеки и сл. Освен општествени или училишни имало и приватни библиотеки.

Турски библиотеки

Честите промени на власта во Македонија, како и во битолскиот крај, воделе до уништување на претходно создадените културни богатства при што страдале и книгите како потврда на јазикот, извори на разни учења, идеи и записи од историско значење. Оние што опстанале пред жестокиот налет на непријателот биле криени во немливи визби и амбари каде што влагата и глодарите си го направиле своето.

Во крајот на XIV век Турците завладеале со Македонија¹⁵. Судејќи по османлиските наративни извори, големи борби биле водени при заземањето на градот Битола која во 1382 година веќе паднала под нивна власт¹⁶.

Доаѓањето на Турците претставува стремеж како за економска, така и за идеолошка супериорност. Турското

ОТТОМАН PERIOD

The Ottoman period lasted for a longer period almost 500 years. For that period Bitola grew as administrative Military trade and craft center. But, it was generally Ottoman city with very wealthy citizens and well educated. Some of those personalities according to former custom wanted complete or part of their property to give to some religious object most often mosque. In the donation there were frequently met different schools, books, libraries and etc. Except the social or school there were private libraries.

Turkish libraries

The frequent changes of the authorities in Macedonia that is in Bitola region lead to the destruction of the previously created cultural fortunes of books were destroyed as confirmation of language sources of different studying ideas and records of historical importance. Those which survived under the severe invasion of the enemy were hidden in mould basements and barns where the dampness and the rats did their own.

Towards the end of XIV century the Turks conquered Macedonia¹⁵. Judging by the Ottoman narrative sources large battles were at the conquering of Bitola which in 1382 was under their authority¹⁶.

The arrival of the Turks represents aspiration for economic as well as for ideological superiority. The Turkish population in our area conditioned the appearance of expressed Islamic objects. And while our

население во нашиов крај ја услови појавата на изразито исламски објекти. И додека нашите луѓе, борејќи се за голиот живот, се повлекуваат во недостапни краеве, градејќи таму едноставни црквички за одржување на своите верски традиции, дотогаш со рапидна брзина се изградуваат анови, безистени, амами, џамии, теќиња, основни, средни и виши теолошки училишта, а со овие институции и библиотеки¹⁷. Како завештанија на поединци (вакафи), а не државни институции, тие ќе бидат главен извор за дознавање на намената, организацијата, изградбата и начинот на одржување¹⁸.

*Џамијата подигната од Сунгур Чауш Бег
во Битола 1434/35 год.*

*The Mosque built by Sungur Caus Beg
in Bitola 1434/35*

Градот, менувајќи ја целосно својата физиономија, од словенски добива типично ориентален изглед, ќе стане еден од најголемите градови на Балканот и центар на една од најголемите административно - територијални единици¹⁹. Не е ни чудно што една од најстарите вакафами е оверена токму во Битола, во 1434 - 1435 година, од страна на Чауш бег. Истата се однесува на неговите вакафи во Битола (една џамија, една медреса, еден ан, дваесет и пет дуќани, една теќија, два плацови, седум воденици и едно лозје²⁰). Во документот се спомнува таткото на Чауш бег, Абдулах, што кажува на неговото

people fought for their life, withdrew in unreachable area building simple churches for maintenance of their long traditions, then with rapid speed there are built inns, covered markets, steam baths, mosques, elementary, secondary and higher theological schools and with these intuitions libraries as well¹⁷. As companies of individual (vakafi) and not state institutions they will be main source for finding out the purpose, the organization, the building and the way of maintenance¹⁸.

The city, changing its appearance from Slavic got typically oriental look, would become one of the largest cities on the Balkans and the center of one of the greatest administrative territorial units¹⁹. It is not even weird that one of the oldest companies was registered here in Bitola in 1434 - 1435 by Caus beg. The same referred to his vakafi in Bitola (one mosque, one medresa, one inn, twenty five stores, one tekija, two lands, seven windmills and one wine yard²⁰). In the document the roots of the Caus beg were mentioned. Abdullah which referred to his Christian origin because with that kind of names were named people that received the

христијанско потекло, затоа што со такво име се нарекувале оние луѓе што го примиле исламот²¹. Џамијата и медресата, најверојатно, се подигнати пред 1434/35 година²². Ако се земе за точен податокот дека секоја медреса имала своја прирачна библиотека (кутубхана) со која управувал професор (мудерис²³) кој бил поважен отколку училиштето²⁴, тогаш со право можеме да сметаме дека со медресата на Чауш бег постоела и библиотека.

Islam²¹. The mosque and medresa were most probably built 1434/35²². If we take as correct the data that each medresa had its own accompanying library (kutubhana), which was managed by a professor (muderis²³) which was more important than the school²⁴, then with right we can consider that with the medresa of Caus beg existed a library too.

Копии од Чауш беговата вакуфнама од сицилите на битолскиот кадија

Copies from Caus Beg vakufnam by sidzili of Bitola kadia

Врз основа на досега пронајдени пишувани документи, прва библиотека во Битола и секако најбогата од раното турско присуство во градот, е библиотеката на Исхак Челеби. Библиографските податоци за овој човек колку што се оскудни, толку се и непопуларни во нашата литература. За жал, за неговото потекло многу малку се знае. Мехмед Тевфик пишува дека Исхак Челеби поднел оставка од солунски кадија и заедно со семејството се преселил во

On bases of so far found written documents the first library in Bitola and certainly the richest from the early Turkish existence in the city is the library of Ishak Celebi. The bibliographic data for that man no matter how poor they are, they are also so unpopular in our literature. Unfortunately, for his origin we know a little. Mehmed Tevfik wrote that Ishak Celebi resigned from the post of Solun kadija and together with his family moved to Bitola²⁵.

Битола²⁵.

Голема е веројатноста дека Исхак Челеби бил роден битолчанец, син на Иса Факих (правник, теолог, професор по шеријатско право). За ова сведочи податокот за наследената воденица од татко му²⁶. Од вакуфнамата потпишана во втората декада од месец јули 1508 година се гледа дека Исхак Челеби увакуфил една џамија, една медреса, една текија, еден мектеб, сто и пет дуќани, четири простории, дваесет воденици, една градина и 300000 дирхеми во готово²⁷. Познато е дека библиотеката била оформена од книгите од личната библиотека на кадијата која, барем за тоа време, била необично богата. Одговорен за библиотеката бил мутевелијата, а прв мудерис по желба на Исхак Челеби бил еден од неговите синови. Во текот на нејзиното четиривековно постоење бројни пишувани документи сведочат за големиот број мудериси кои поминале низ неа. Исто така, негова желба била тие книги со најголемо внимание да се чуваат и депонираат. Во 1508 година подарил само дел од книгите, за во 1511 година Исхак Челеби да ги подари и останатите книги од својата библиотека.

There is great probability that Ishak Celebi was born in Bitola, son of Isa Fakih (lawyer, theologian professor of sharia law). For that witnessed the data for the inherited windmill of his father²⁶. From the vakufnama signed in the second decade of the month June 1508, it can be seen that Ishak Celebi bought one mosque, one medresa, one tekija, one mekteb, one hundred and five stores, four rooms, twenty windmill, one garden and 300000 dire hemi in cash²⁷. It is known that the library was founded from the books of the personal library of the kadija which at least for that time was unusually rich. Responsible for the library was the mutevelija and first muderis by wish of Ishak Celebi was one of his sons. During of its four centuries existence, there passed numerous written documents which witnessed for the large number of muderesi that passed. Also it was his wish those books with the largest attention to be preserved and transport. In 1508 he donated part of the books and in 1511 Ishak Celebi donated the rest of his books from his library.

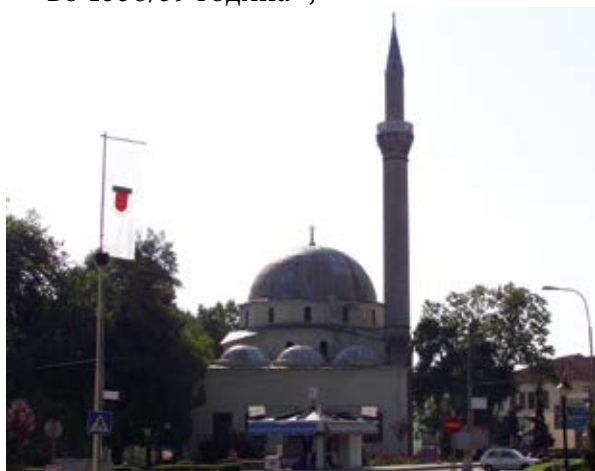
Исхак Челеби џамија

Ishak Celebi mosque

Битно е да се нагласи дека сите овие книги се пишувани на арапски јазик, од областа на шеријатското право, толкување на Куранот, верските традиции, арапскиот јазик и шеријатско - правните одлуки²⁸. Тоа што сите дела се на арапски јазик не треба да не чуди, затоа што арапскиот јазик во тој период е сметан за посупериорен во однос на турскиот. Сè до 1728 година во Османлиската Империја не е објавено ниту едно дело на турски јазик²⁹. Како што се гледа од горенаведеното, првите ориентални библиотеки во Битола водат траги уште од крајот на XV и почетокот на XVI век. Развојот на овие библиотеки по медреси кои, всушност, биле и најважни, ќе се следи и зголемува и во наредните векови кога исламизацијата во градот ќе земе поширок замав. Бројката од две медреси што се среќава во пописниот тефтер од 1528 година³⁰ во наредните векови ќе достигне до дванаест:

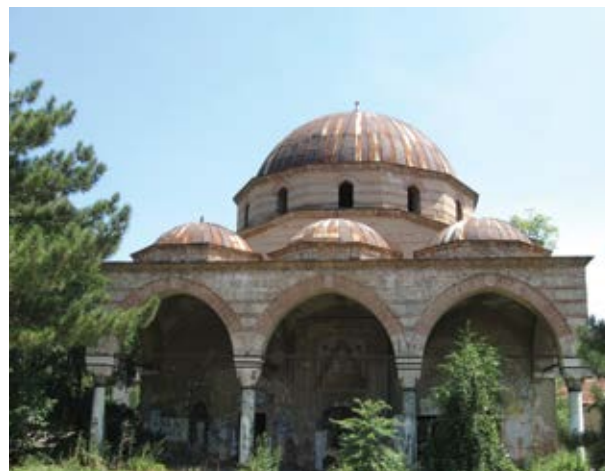
- Коџа Кади медреса, позната уште како Кади Ахмед ефендија, изградена истовремено со истоимената џамија во 1529/30 година³¹;
- Кади Махмуд ефенди медреса, изградена истовремено со истоимената џамија позната уште како и Јени џамија во 1558/59 година³²;

*Кади Махмуд ефенди или Јени џамија
Kadu Mahmud effendi or Dzeni mosque*

It is essential to emphasize that these books were written in Arabic, mainly from the area of the seriate law, interpretation of Curran, the religious traditions the Arabic language and seriate legal decisions²⁸. The fact that all works were in Arabic should not be weird because the Arabic language in that period was considered to be more superior to the Turkish²⁹. As it can be noticed from the above mentioned the first oriental libraries in Bitola lead their traces since the end of XV and the beginning of XVI century. The development of these libraries of medresi, actually were the most important, would follow and it would enlarge in the following centuries when the islamization in the city took wider strength. The number of two medresi that is met in the census book of 1528³⁰ in the following centuries reached twelve:

- Kodza Kade medresa known as Kadi Ahmed effendi built simultaneously with the same mosque 1529/30³¹;
- Kadi Mahmud effendi medresa built at the same time with the same mosque as Jeni mosque in 1558/59³²;

*Гази Хајдар кади џамија
Gazi Hajdar kadi mosque*

- Гази Хајдар кади медреса, подигната со истоимената џамија во 1561/62 година³³;
 - Дулбент Кади медреса, за која што Евлија Челебија вели дека била најимпозантна, а е изградена во 1566/67 година³⁴;
 - Хаџи беј медреса, позната под името Турска медреса. Иако истоимената џамија е изградена во 1521/22 година, медресата прв пат се спомнува во 1621 година, а библиотеката во 1652 година и подоцна во 1711 година³⁵;
 - Ахмед паша медреса од 1767/68 година³⁶;
 - Шехзаде Хатун медреса изградена од Заим - Заде Сеид Али беј во близина на шехзаде Хатун месџит во 1782/83 година³⁷;
 - Јеген Али паша медреса и кутубхана, изградена од истоимениот валија на Румелија во дворот на џамијата Емир беј во 1791/92 година³⁸;
 - Фејзије, односно Тевфикије медреса која е дел од комплексот на џамијата Хамза бег односно Уч Шеихлер џамија, од крајот на XVI и почетокот на XVII век³⁹;
 - Шериф беј медреса во комплексот на истоимената џамија за која Мехмед Тевфик дава оскудни податоци⁴⁰.
- Kutubhani existed as a part of mektebi: Fatma sultan mekteb and Jegen Ali pasha mekteb from 1791/92⁴¹.

Кутубхани постојат и во склопот на мектебите: Фатма султан мектеб и Јеген Али паша мектеб од 1791/92 година⁴¹.

Во литературата често пати се прават грешки кога читалиштата (кираетхани) се поистоветуваат со библиотеки (кутубхани). Во читалиштата повеќе се седело и разговарало, а помалку се читало, затоа што по правило, освен по некој весник, во нив немало ни книги ни ракописи⁴². Затоа, погрешно е толкувањето на петнаесет читалишта што ги спомнува Мехмед Тевфик како бројка на библиотеки во Битола⁴³.

Покрај овие библиотеки по медреси и мектеби постојат и приватни библиотеки.

- Gazi Hajdar Kadi medresa built with the same mosque in 1561/62³³;
- Dulbent Kadi medresa for which Evlija Celebija said that it was the most impressive and it was built in 1566/67³⁴;
- Hadzi bey medresa built under the name Turkish medresa. Although the same mosque was built in 1521/22 the medresa was mentioned for the first time in 1621 and the library in 1652 and later in 1711³⁵;
- Ahmed pasha medresa from 1767/68³⁶;
- Sehzade Hatun medersa from Zaim - Zade Seid Ali bey near the Sehzade hatun Mescit in 1782/83³⁷;
- Jegen Ali pasha medresa and kutbhana, built by the same named valia of Rumelia in the garden of the mosque Emir Bey in 1791/92³⁸;
- Fejzie that is Tevkie medresa which was part of the mosque complex hamza bey that is Uc Seihler mosque from the end of XVI and the beginning of XVII century³⁹;
- Serif bey medresa in the complex of the same named mosque for which Mehmed tevfik gave poor data⁴⁰.

Kutubhani existed as a part of mektebi: Fatma sultan mekteb and Jegen Ali pasha mekteb from 1791/92⁴¹.

In the literature frequently there are mistakes when the reading rooms (kirathani) are equalized with the libraries (kutuhban). In the reading books there people would sit and talk and read less, because by rule, except some newspapers there were no books or handwritings⁴². That is why it is wrong the interpretation of the fifteen reading rooms that were mentioned by Mehmed Tevfik as number of libraries in Bitola⁴³.

Beside these libraries in medresi and mektebi there are private libraries.

The private libraries were created by individuals, generous lovers of the book that had enough material means to buy books, very expensive ones, because they were only

*Најстара книга од османлискиот период што се чува во битолскиот архив
The oldest book of the Ottoman period that is preserved at Bitola archives*

Приватните библиотеки ги основале поединци великодостојници, љубители на книгата кои имале доволно материјални средства да купуваат книги, и тоа многу скапи, затоа што се пишувале само во ракопис, често украсени со разни орнаменти. По смртта ги завештавале своите библиотеки во вид на вакаф на поедини медреси, во чии библиотеки на тој начин се зголемувал книжниот фонд.

Веќе ја спомнавме приватната библиотека на Исхак Челеби која тој ја завештал во 1508 година, со што станува библиотека при истоимената медреса. Подоцна ни е позната приватната библиотека на Хаџи Махмуд ефендија⁴⁴. Тој во далечната 1628/29 година по барање на улемите од градот, како и на битолчани, како еден од најучените во градот станал муфтија. Покрај редовните задолженија како муфтија, дел од слободното време го минува во кулата што се наоѓала во дворот од неговата кука, (позната како Зандан Куле, односно Зиндан Куле, но и како Кулели), молејќи се и пишувајќи книги⁴⁵.

in handwriting, very frequently decorated with different ornaments. After the death they bequeathed their libraries in a type of vakaf to separate medresi and in that way the literary fund in the libraries was increased.

We had already mentioned the private library of Ishak Celebi which he bequeathed in 1508 by which it became a library at the same medresa. Later it was familiar the private library of Hadzi Mahmud effendi⁴⁴. In the far 1628/29 on the request of the ulemi from the city, as well as of the citizens of Bitola, as one of the most educated in the city became muftija. Beside the regular obligations as muftija, part of his free time he passed in the tower that was in the garden of his house (known as Zandan tower that is Zindan Tower but also as Kupeli) praying and writing books⁴⁵.

Зандан куле во Битола

Zandan tower in Bitola

Најверојатно во кулата била оформена богата библиотека со книги што ги пишувал самиот тој, како и книги од други автори. Во 1863/64 година битолскиот валија Хусни паша ја уништил библиотеката, тој влегол во кулата и ги конфискувал сите книжевни дела што се чувале во неа⁴⁶. Но, традицијата оваа кула да живее со книгите ќе продолжи и во подоцнежните години. Имено, фондот на книгите се зголемувал од оние Турци кои подарувале книги, а за возврат барале некаква помош од Алах. Така, Т. Ѓорѓевиќ, кога ја посетил кулата во 1933 година, пишува дека традицијата на тој обичај се задржала и тогаш, при што наишол на бројни арапски и други книги⁴⁷.

Прирачни специјализирани библиотеки постоеле и при Мувекиџаните (установи за точно време) кои имале

Probably in the tower he founded rich library with books that he wrote himself as well as books by other authors. In 1863/64 Bitola valija Husni pasha destroyed the library. He entered in the tower and he confiscated all literary books that were preserved in it⁴⁶. But, the tradition this tower to live with the books would be continued later. Namely, the fund was increased by those Turks who donated books and in return they asked some help from Allah. So, T. Gorgevik who visited the tower in 1933 wrote that tradition of that custom was kept and then he found numerous Arabic and other books⁴⁷.

Accompanying specialized libraries existed at Muvekithani (institutes for correct time) which had great importance for spreading of Mathematics and Astronomy. They were equipped with clocks and instruments by which help was defined the

големо значење за ширење на математиката и астрономијата. Тие се снабдувале со часовници и инструменти со чија помош се одредувало точно „ала турка“ и средноевропско време. Според пресметаното точно време се местеле часовниците и саат кулите⁴⁸. Можеби објектот на Интифа лоциран меѓу Исхак џамија и Саат кулата не е ништо друго туку Мувекиџана, во која се чувале бројни арапски и персиски книги, како и бројни турски книги од постари и понови изданија⁴⁹. Дека мувекиџанската служба била занимање зборува податокот дека мувекиџанот за тоа добивал плата. Еден таков мувекиџан со име Хаџи Мустафа се споменува во 1633 година со плата од пет акчиња дневно⁵⁰.

Во 1894 година во градот била отворена првата јавна турска библиотека. Подоцна, таа го носела името на валијата Абдул Керим паша. Иако во неа се наоѓал скроман број книги, вкупно 252, самото нејзино основање претставува важен настан во културниот живот на градот.

Во 1889 година, Битола ќе ја добие и првата печатница⁵¹. Иако не поседуваме точен опис за некоја од битолските јавни библиотеки - кутубхани, секако дека го имале вообичаениот изглед. Нивното диспозиционо и архитектонско решение произлегува од начинот на сместување и употреба на книгите. Книгите се чувале на дрвени полици, наредени околу целата просторија на мали миндери пред „рахлите“ за книги. Затоа библиотеките најчесто се градени како приземни објекти, но и како репрезентативни едноспратни градби покриени со куполи. Скоро сите библиотеки биле градени од камен и тула, според вообичаениот начин на зидање на јавни објекти⁵².

Името библиотекар, Хафиз - кутуб, за првпат се спомнува во 1469 година, каде што гледаме дека библиотекарската

correct “ala turka” and Middle Eastern time. According to the correct time the clocks and tower clocks were set⁴⁸. Maybe, the object of Intifa located between Ishak mosque and City clock were nothing else but Muvekithana where numerous Arabic and Persian books were kept as well as numerous books of older and newer editions⁴⁹. That muvekithan service was a profession talks the data that muvekit for that received payment. One such muvekit named Hadzi Mustafa was mentioned in 1633 with payment of five akci daily⁵⁰.

In 1894 in the city there was opened the first public Turkish library. Later, it had the name of the valija Abdul Kerim pasha. Although, there was only a humble number of books total of 252, its own existence represented important event in the cultural life of the city.

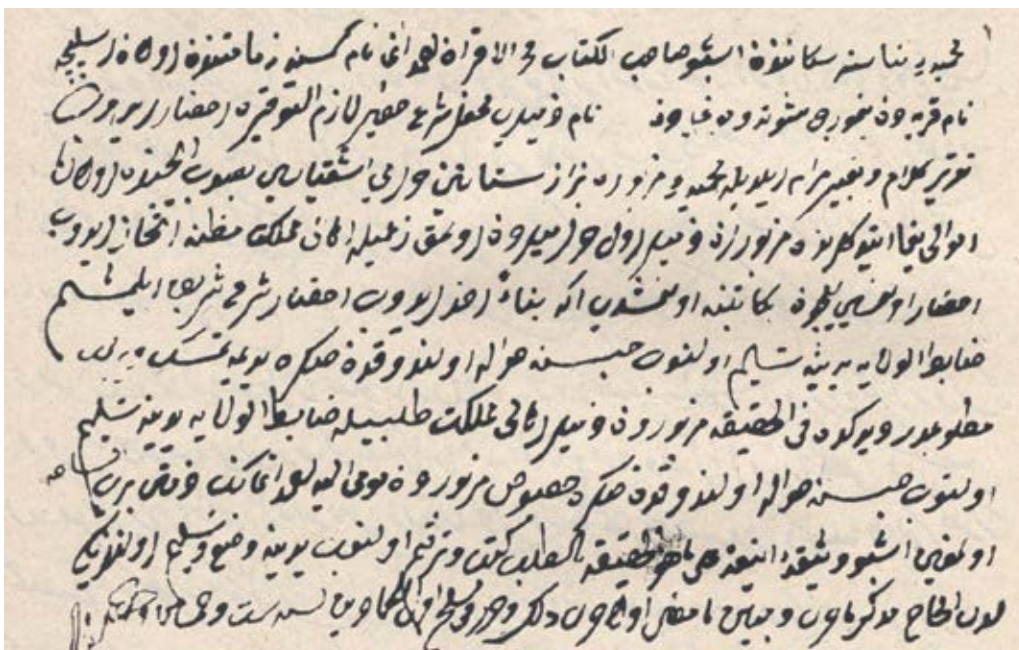
In 1889 Bitola would gain the first printing house⁵¹. Although, we did not have the correct description for some of Bitola public libraries – kutubhani it is certain that they had the common look. Their dispositional and architectural decision resulted from the way of accommodation and the use of books. The books were kept on wooden shelves ordered in the whole room on small minders in front of the shelf books. That is why libraries were built as ground objects but also as representative one floor buildings covered with cupola. Almost, all the libraries were built of stone and brick according to the common way of building of public objects⁵².

The name librarian, Hafiz - kutub for the first time was mentioned in 1469, where we can see that the librarian service was a profession because it was paid⁵³. The books were borrowed by reverse and some of the books in presence of two important people⁵⁴. The books which were in those libraries were rewritten in different Islamic countries. The most of the books were bought on the specialized market in Carigard. Unfortunately,

служба била занимање, затоа што за тоа се добивало плата⁵³. Книгите се издавале со реверс, а некои дури во присуство на две видни лица⁵⁴. Книгите кои се наоѓале по овие библиотеки биле препишувани по разни исламски земји. Најмногу книги се купувале од специјализираниот пазар во Цариград. За жал, од книгите од раниот период не останало ништо, со исклучок на Сицилите на Битолскиот кадилак кои почнуваат од 1607 година⁵⁵.

from the earliest period there was nothing with exception to the Sidzili of Bitola kadiluk which began from 1607⁵⁵.

Еден од бројните битолски кадиски сицили

One of the numerous Bitola kadis sidzili

Библиотеките, а со тоа и книгите, го чинат најбогатиот извор за историската и културната граѓа на исламот. Дека книгата имала значајно место во културниот живот на исламскиот свет, зборува и фактот за издадената наредба: „Сите печатени книги и публикации во престолнината да се разделат по провинциите, да бидат ослободени од такса и други трошоци (III/59)“, јавно се истакнува дека турската Влада сака да ја шири просветата, да ја развива науката и сите луѓе треба да ја помагаат во тоа (III/75)⁵⁶.

Libraries, by that books themselves consisted the richest source for the historical and cultural base of the Islam. That the book had important place in the cultural life of the Islamic world spoke the fact for the issued order: “All printed books and publications in the capital to be separated in the provinces to be free of paying fees and other expenses (III/59)”, it was promoted in public that the Turkish government wanted to spread the education to develop the science and all people should help in that (III/75)⁵⁶.

Развојот и популаризацијата на книгата во Битола, како дел од општата историја на битолското библиотекарство, како што веќе спомнавме, може да се следи од крајот на XV и почетокот на XVI век, кога доживува голем подем, за во наредните векови полека да згаснува. Во прв ред, најценет и најнегуван род била поезијата. Не залудно Ашик Челеби вели дека Битола е „огниште на поети и Нобл луѓе⁵⁷“. Првите познати поети од Битола се: Хавери, Катиб Хасан, Ајани и други. Сите тие пишувале на арапски јазик, жалејќи се дека им е тешко на својот јазик да составуваат стихови и да најдат поетски изрази. Турските поети најчесто ја вршеле должноста на кадија, муфтија или мудерис. Најчитани книги во тоа време, покрај Куранот, се двете популарни книги: поемата „Книга за Мухамед“ и познатиот спис „Светлоста на љубовникот“ дела на браќата Јазизицаде, напишани во 1449 година⁵⁸.

Исламската култура, одразувајќи ги пред сè духовните потреби на турската народност, во историјата на македонскиот народ оставила силни траги. Иако тие не потсетуваат на немилото минато на нашиот народ, значајно е тоа што тие се развивале на македонска почва во непосреден допир со затекнатите културни традиции и со постоечкиот творечки потенцијал.

Во остварувањето на исламската култура, на директен или индиректен начин, е вткаена и креативната моќ на македонскиот уметник.

Во литературата посветена на историското минато, битот и културата на населението од битолскиот крај, кој од праисконата било место на бурни историски настани, има редица пишани документи што ја потврдуваат судбината на овој град да биде постојано жариште на напредни идеи и културни подеми.

Во времето на османлискиот период,

The development and the popularization of the book in Bitola as part of the general history of Bitola librarianship, as we mentioned previously can be followed from the end of XV and the beginning of the XVI century when it lived its blooming, so that in the following centuries slowly extinguished. Not in vain Asik Celebi said that “Bitola was a center of poets and noble people⁵⁷”. The first known poets from Bitola were Haveri Katib, Hasan Ajani and others. All of them wrote in Arabic language, complaining that it was difficult in their own language to compose lines and to find poetic expression. Turkish poets usually performed that duty of kadija muftija or muredis. The most read books at that time beside the Kuarn are the two popular books: the poem “Book for Mohamed” and the famous record “The lightness of the lover” works of the brothers Jazicizade written in 1449⁵⁸.

The Islam culture reflecting before all the spiritual necessities of Turkish nationality in the history of Macedonian people left strong traces. Although they remind us to unfavourite past of our people, it is important because they were developed on Macedonian land in direct contact with the current cultural traditions and the existent creational material.

In the achievement of the Islamic culture in direct or indirect way the creative power of the Macedonian artist was spinned.

In the literature dedicated to the historical past the essence and the culture of the population from Bitola region, which from prehistoric time was place of rebellious historical events, has queue of written documents that confirm the destiny of the city to be constant center of progressive ideas and cultural upstream.

In time of Ottoman period in Bitola there were many schools from elementary, secondary to colleges, male and female. Regarding the education of the Turkish

во Битола постоеле повеќе училишта од основни, средни до виши, машки и женски. Во поглед на образованието, турската власт не правела големи опструкции, како и за подигање на верски објекти. Немајќи конкретни податоци за постоење на библиотеки во секое училиште, наша претпоставка е, дека во голем број средни и виши училишта постоеле.

Турски училишта и библиотеки

Основни училишта (од прв степен) или официјално именувани Иптидаи мектеб, име за сите основни училишта, а посебно името го добивале по некоја видна личност или топоним на месноста каде што се наоѓало училиштето – 1.Карадибак, 2.Чинар, 3.Имарет, 4.Хаџи Доган, 5.Мухаџир махале (Маџар маале), 6.Бујук Шадрван, 7.Салаташ, 8.Хусуси (приватно), 9.Нумуне мектеби (огледно училиште).

Средни

1. Идади милки (Гимназија);
2. Дарул муалимин (Учителска школа).

Воени

1. Руждие (Ниже воено училиште - воена прогимназија);
2. Идадие (Средна воена школа - воена гимназија);
3. Харбие (Виша воена школа - академија).

Исљихане (Училиште што подготвувало ученици за занаетчији), Ниже земјоделско училиште.

authority did not make any obstacles also in the past for rising of religious objects. There were no concrete data for existence of libraries in every school; it is our presumption that in their largest part in the secondary and colleges there were such.

Turkish school and libraries

Elementary (school of first level) or officially named Iptidai mekteb, name for all elementary and especially they got their name by some famous personality or name of the locality where the school was - 1.Kara dibak, 2.Plane tree, 3.Imaret, 4.Hadzi dogan, 5.Nuhadzir mahale (Madzar neighbourhood), 6.Bujuk Fountain, 7.Salatas, 8. Hususi (private), 9.Numune mektebi (respectable school).

Secondary

1. Idadi milki (high school);
2. Darul mualimin (teacher's school).

Military

1. Ruzdie (lower military school - military pro high school);
2. Idadie (secondary military school - military high school);
3. Harbie (college military school academy).

Isljihane (school that prepared students for craft men), Lower agriculture school.

*Харбие (Виша воена школа – академија)
Harbie (Military college - academy)*

Во бројните турски училишта, особено во средните и вишите, како што биле Учителската школа и Вишата воена школа, работеле мошне способни професори. Некои од нив биле донесени дури од Цариград. Меѓу бројните професори ќе го спомнеме мајорот Мехмед Теуфик. Тој предавал во Военото училиште и се потрудил да напише значајно дело „Историја на Битолскиот вилает“. Во книгата покрај наративни показатели, дава и други податоци за Битола кои за прв пат ги среќаваме. Всушност, тој е првиот што напишал историја за Битола.

In numerous Turkish schools especially in secondary and colleges as they used to be Teacher's school and College military school worked very capable professors. Some of them were brought even from Carigrad. Among, the numerous professors we would mention the mayor Mehmed Teufik. He taught at the Military school and tried to write important work "History of Bitola vilayet". In the book beside the narrative indicators, he gave other data for Bitola which for first time we met. Actually, he was the first who wrote history for Bitola.

Приватни библиотеки во османлискиот период

Од познатите турски државници кои во овој период живееле во Битола, приватни библиотеки поседувале Мехмед Теуфик, Хајдар Садик Бег (богата со белетристика, историски книги и др.), Имер беј Шукри и Тефик паша.

Имер Беј бил последен претседател на Битолската општина и поседувал голема библиотека со литература на арапски, персиски и турски јазик. Голем број од тие книги биле со теолошка содржина.

Тефик паша бил командант на Третата армиска област. Неговата библиотека била со голем фонд книги, чија содржина била претежно воена и теолошка. Меѓу книгите имало и такви на германски и француски јазик.

Освен личностите од турската националност, приватни библиотеки поседувале и богатите трговски семејства Робевци, Микаруш, Михаил Економу и др.

Преселеното семејство Робевци од Охрид во Битола го донело и библиотечниот фонд што го поседувале во Охрид, по пожарот што избувнал во нивната куќа на 25 јануари 1861 година. „Прилично голем дел од библиотечниот фонд бил уништен. Преостанатите дела биле префрлени во нивната куќа во Битола каде што фондот перманентно се збогатувал, особено со странска литература што се однесувала на возвишените идеали на преродбенското дело. Меѓу Робевци се истакнувал д-р Ефтим Иван Робев, полиглот, кој течно говорел осум светски јазици. Студирал на Универзитетите во Нанси и Париз, докторирал и е носител на две докторски титули: докторат „Д’етат“ и докторат „Д’факултет“⁵⁹. Денес библиотеката на

Private libraries in Ottoman period

From the famous Turkish officials which in this period lived in Bitola, private libraries were owned by Mehmed Teufik, Hajdar Sadik Bey (rich with belletristic literature, history books and etc.) Imer bey Sukri and Tefik pasha.

Imer Bey was the last president of Bitola municipality and owned large library with literature of Arabic, Persian and Turkish language. Large number from those books were with theological content.

Tefik pasha was commandment of the Third army area. His library was with large fund of books which content was generally military and theological. Among the books there were such in German and French language.

Beside the personalities from Turkish nationality, private libraries were owned by rich trading families Robevi, Mikarus, Mihail, Ekonomu and etc.

Moved family Robevci from Ohrid in Bitola brought the librarian fund that possessed in Ohrid after the fire that was in their house on 25 January 1861 in Bitola. “Pretty large number of the librarian fund was destroyed. The remained works were transferred in their house in Bitola where the fund permanently was enriched, especially with foreign literature that referred to higher ideals of the renaissance work. Among Robevi there was promoted dr. Eftim Ivan Robev – polyglot who fluently talked eight world languages. He studied at the universities in Nancy and Paris, he defended his doctorate and he is holder of two doctorate titles doctorate “D’etat” and the doctorate “D’faculty”⁵⁹. Today the library of Robevci is at MANU. According to some acknowledgements

Робевци се наоѓа во МАНУ. Според некои сознанија таа содржи околу 2166 печатени дела издадени во периодот од XVII – XX век. Од вкупните книги околу 30% биле дела од медицинските науки, 30% припаѓале на белетристиката, додека останатите биле дела од областите на економијата, филозофијата, етиката, педагогијата, историјата, географијата, религијата и др. Карактеристично е дека тие книги биле печатени на разни јазици: старогрчки, новогрчки, старословенски, латински, полски, англиски, чешки, романски, бугарски, италијански, српскохрватски, турски, но најмногу на германски и француски. Меѓу книгите фигурирале и следниве: „Принципите на политичката економија” од Џон Стјуарт, печатена во Лондон 1894 година, „Прирачник за патологија со терапија” во седум тома, печатени во Лајпциг 1852 година, „Најнови поволни лекарства” исто печатена во Лајпциг 1852 година. Покрај бројните стари изданија, библиотеката ги поседувала целокупните дела на Виктор Иго, на Анатол Франс, Балзак, Гете, Шекспир, од руските класици Пушкин, Толстој, Достоевски, Горки и др. Напоредно со белетристиката, во библиотека имало и дела од музичката култура, како и бројни енциклопедии и речници. Богатата библиотека повремено ја користел и Димитрија Миладинов.

Никаруш бил познат битолски трговец. Како голем љубител на антиката, неговата приватна библиотека поседувала, покрај бројните книги, и стари ракописи на грчки јазик со теолошка содржина, од кои некои биле со орнаментика.

Михаил Економу бил еден од најбогатите личности во Битола. Поседувал огромна библиотека. Како трговец патувал во многу земји и купувал книги од сите места што ги посетувал.

around 2166 printed works were published in the period from XVII - XX century. Out of total 30% were works of the Medical sciences 30% belonged to the belletristic literature, while the rest were works from the area of the economy, philosophy, ethics, pedagogy, history, geography, religion and others. It is obvious that those books were printed in different languages as old Greek, Bulgarian, Italian, Serbian, Croatian, and Turkish but mostly in German and French. Among the books they appeared were the following: “Principles of the political economy” by John Stuart printed in London 1894, “Manual for pathology with therapy” in seven volumes printed in Lapcig 1852, “The newest favourable medicines’ was also printed in Lapcig 1852. Beside numerous old editions the library owned the overall work of Victor Igo, Anatoly Franc, and Balzac, Gete, Shakespeare, Russian classics Puskin, Tolstoy, Dostoevsky, Gorky and other. At the same time beside belletristic literature in the library there were works from music culture as well as numerous encyclopaedias and dictionaries. This rich library was temporally used by Dimitrija Miladinov.

Nikarus was famous Bitola trader. As he was huge lover of the antic, his private library owned beside numerous books old handwritings in Greek language with theological content and some of which were with ornaments.

Mihail Ekonomu was one of the richest personalities in Bitola. He owned huge library. As trader he travelled to many countries and bought books from all places that he visited.

Куката на Никаруш

House of Nikarus

Книгите во неговата библиотека биле на германски, француски и грчки јазик, а поседувал и ракописи.

Покрај овие трговци, во Битола постоело и семејството Кирјас, преселено од Албанија. Од ова семејство произлегле неколку личности заслужни за албанската преродба. Така, членот на семејството, Герасим, поседувал голема библиотека. За него имаме податоци дека превеждал книжевни дела, а и самиот пишувал книги наменети за женското училиште кое имал намера да го отвори во Битола или во Корча. Од ова семејство потекнува и Параскева Кирјас, која ги користела книгите од семејната библиотека, како и Ристо Кирјас, кој во Битола отворил своја печатница на повеќе јазици. Истиот, од сите печатени книги, како и од оние што ги купувал или му биле подарувани, оформил богата библиотека.

The books in his library were in German, French and Greek language and he also possessed handwritings.

Beside these traders in Bitola there was the family Kirjas moved from Albania. From this family there were personalities important for the Albanian transformation. So, the family member Gerasim possessed large library. For him we have data that he translated literary works and he wrote books himself for the female school that he intended to open in Bitola or in Korca. From this family there was Paraskeva Kirjas who used books from the family library as Risto Kirkjas who in Bitola opened his own printing shop in many languages. The same, from all printed books as well from those which he bought or were donated, founded rich library.

Грчки училишта и библиотеки

Бројот на грчките училишта во Битола во разните периоди се менувал во нагорна линија. Според рускиот конзул во Битола, Скрјабин, во 1883/84 година постоеле шест основни, една прогимназија или гимназија. Општо, во преминот од XIX во XX век во османлискиот период грчки училишта биле: едно основно, едно класно (средно), грчка богословија или (1888/89) една машка и една женска гимназија, четири основни машки и четири основни женски. Основните исто како и турските биле именувани по месностите како: во Јени Маале, во Арнаут Маале, во Мечкар Маале, на Баирот, во Ѓупска Маала, до Спиталието односно Болницата (денес кај Гимназијата „Таки Даскало“).

Денешното ОУ „Гоце Делчев“ во турскиот период било турско училиште

И за грчките немаме изворни податоци, но во грчката гимназија имало библиотека со оскуден книжен фонд. Со оглед дека грчката пропаганда делувала преку книгата, мислиме дека и при другите училишта постоеле библиотеки.

Greek school and libraries

Number of Greek schools in Bitola in different periods changed in upper line. According to the Russian consul in Bitola, Skrjabin, Greek school in 1883/84 there were six elementary, one prohigh school and a high school. Generally in the transfer from XIX in XX century from Ottoman period Greek school were: one elementary, one class (secondary), Greek Seminary or (1888/89) one male and one female high school, four elementary male and four elementary females. The elementary were also as the Turkish were named by the localities as in: Geni neighbourhood, Arnaut neighbourhood, Meckar neighbourhood, Bair, in Gypsy neighbourhood, to the Hospital (today at the High School”Taki Daskalo”)

The current ES “Goce Delcev” in Turkish period was Turkish school

And for the Greek there are not any source data, but in the Greek high school there was a library with poor literary fund. Taking into consideration that Greek propaganda acted through the books, we thought that there were libraries in the other schools.

Романски училишта и библиотеки

Продирајќи, романската пропаганда во Битола, каде имало доста Власи, за да ги привлече на своја страна и отргне од грчката елинизација отворила училишта на романски јазик. Оваа пропаганда тврдела дека Власите и Романците се една иста нација, па дел од влашкото население ја прифатило оваа пропаганда. Доста бедни, не само Власи туку и Македонци ги пуштале децата во романските училишта. Во учебната 1883/84 година во градот постоеле едно основно (машко), едно основно (женско) и едно класно или прогимназија. Во учебната 1888/89 година основни машки се две, едно женско и една гимназија, за да во почетокот на XX век постојат две основни и две гимназии (машка и женска).

Roman schools and libraries

Breaching, the Roman propaganda in Bitola, where there were a lot of Vlachs in order to attract them on their own side and to take away from the Greek hellenization, opened schools in Roman language. This propaganda confirmed that Vlachs and Romans are one and the same nation, so part of the Vlachs population accepted this propaganda. Pretty poor not only Vlachs, but Macedonians left children to Roman School. In the school 1888/89 there were two elementary schools: one female and one high school, so in the beginning of XX century, there were two elementary and two high schools (male and female).

*Романската гимназија - Лицеи
Roman high school - Lyceum*

Во романската гимназија, позната уште и како Лицеј, постоеле мошне опремени кабинети и исто така мошне богата библиотека. Гимназијата добивала и списанија секој месец. Во гимназијата како наставен кадар имало и Власи меѓу кои Козмеску. Тој, покрај наставата вршел превод на Молиер, од француски на јазикот од месното население т.е. влашки. Исто така, на тој јазик се давале и претстави од учениците на крајот од годината за родителите. Театарски претстави биле давани и за месното население.

Влашка народна библиотека

По иницијатива на Николае Бацарија и Николае Папахадзи, во Битола беше отворена првата влашка народна библиотека. Во библиотечниот фонд, главно, се наоѓаа книги на романски и на влашки јазик. Библиотеката имаше значајно место во развојот на литературата и, воопшто, на културата на Власите во Битола и околицата⁶⁰.

Еврејски училишта и библиотеки

Протераните Евреи од Шпанија и Португалија делумно се населиле и во Битола. Во почетокот тие преставувале две посебни еврејски заедници, Шпанска и Португалска.

За своите потреби, одвоено една од друга, тие во градот изградиле свои храмови т.е. синагоги - Ил Кал Арагон

In the Roman high school known as Lyceum there were equipped cabinets and also very rich library. High school gained magazines every month. In the high school, one part of the professors were Vlachos among which Kozmesku. He besides the teaching translated Molier from French to the language of the local population t.s. Vlachos. He also had presentations in that language from the students at the end of the year for the parents.

Vlachos national library

On the initiative of Nikolae Bacarija and Nikolae Papahadzi, in Bitola the first national library was opened. In the librarian fund mainly there were books in Roman and Vlachos language. The library took important place in the development of the literature and generally of the culture of Vlachos in Bitola and its surrounding⁶⁰.

Jewish schools and libraries

The exiled Jews from Spain and Portugal partly populated in Bitola too. At the beginning they represented two separate Jewish communities Spanish and Portuguese.

For their necessities, separated one from the other, they built in the city their own temples so called synagogues Il Kal Aragon and Il Kal di Lus Portugezis. Later the

и Ил Кал ди лус Португезис. Подоцна, двете заедници се интегрирале. Бројчано, според пописите во турските дефтери, Евреите се претставени како што следува: 1528/29 година 241 жител; 1544/45 година 5394 жители; 1568 година 5594 жители.

both communities integrated. By its number, according to the census in Turkish books the Jewish were represented as it follows: 1528/29 241 citizens; 1544/45 5394 citizens; 1568 5594 citizens. In XIX century according to the travels the number of Bitola Jews is given

*Дел од внатрешноста
на синагогата Арагон*

*Part of the interior of
the synagogue Aragon*

Во XIX век според патеписците бројот на битолските Евреи е даден доста различно. Така, се споменуваат 1400, 2000, 4000, 5000 жители. Во почетокот на XX век бројноста е различна и таа варира од 5500, 6000, 7000, 8200, 14000. За ваквите различни податоци влијаеле најмногу миграциите - населувањата и отселувањата кои обично биле масовни. Со прирастот на еврејско население во Битола, покрај првите синагоги биле подигнати уште многу други како: Ил Кал де Озер Далим; Ил де ла Хавра Кадиша; Ил Кал де Хам (хахам) Јихџан

pretty differently. So there are mentioned 1400, 2000, 4000, 5000 citizens. In the beginning of XX century the number is different and it varied from 5500, 6000, 7000, 8200, 14000. For such different data influenced mostly migrations - population and the migration which were usually very mass. With the growth of the Jewish population in Bitola, beside the first synagogues there were raised many other: Il Kal de Ozer Dalim, Il de la Havra Kadisa, Il Kal de Ham Jihcan Levi, Il Kal de Salomon Levi, Il Kal Jahnel Levi, Temple for the youth in the building of the school, Temple in the

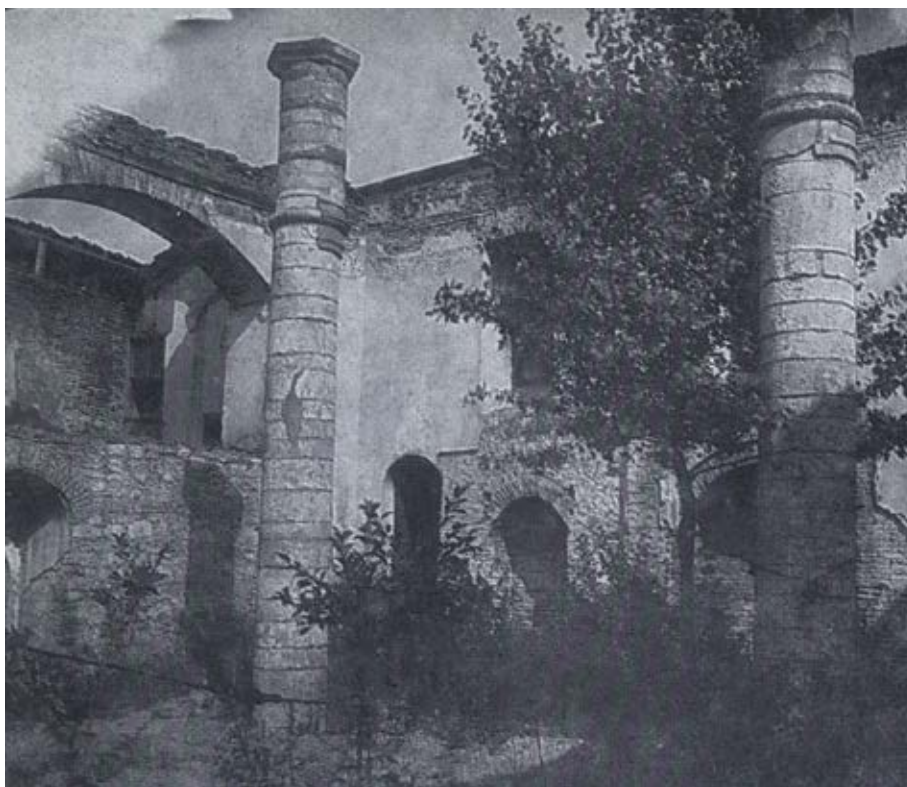

Леви; Ил Кал де Саломон Леви; Ил Кал Јахнел Леви; Храм за младите во зградата на училиштето; Храм во населбата Лос Куртижос⁶¹.

Синагогите што ги одбележавме, големи или мали, биле складишта на стари верски книги. Добар дел од книгите

settlement Los Kurtizos⁶¹.

Synagogues that we marked large or small were warehouses of old religious books. Good part of the books especially in both older synagogues was written on parchment and old Jewish language.

*Рушевини од синагогата
Португесис по бомбардирањето
на градот во Првата Светска војна*

*Ruins from the synagogues
Portugesis after the bombing
of the city in the First World War*

особено во двете постари синагоги биле пишувани на пергамент и на стар еврејски (хебрејски) јазик. Ваквите книги претставувале подолги ленти од изнапишан пергамент кој од двете крајни страни бил прицврстен врз два големи калем (дршки). Така прицврстен, пергаментот се виткал во вид на ролна од двата краеве кон внатре. Откако ќе бил свиткан, пергаментот (книгата) бил врзуван со свилени ленти. Таквите книги биле редени врз специјално направени полица на сидовите од храмот.

Such books represented longer tracks of written parchment which on both sides was strengthened on two big handles. Such strengthened, the parchment rolled from both ends towards inside. After, it would be rolled; book was tied with silk tracks. Such books were ordered on specially made shelves on the walls of the temples.

Beside the religious books in the synagogues existed and religious philosophic books, books from the law so called Responsi (questions and answers) as well as books

Освен верски книги во синагогите постоеле и верско - филозофски книги, книги од правото така наречени Респонси (прашања и одговори), како и книги од класичната еврејска литература. Меѓу сите книги во овие складишта, всушност библиотеки, видно место заземало Светото

from classical Jewish literature. Among all books in these warehouses actually libraries took important place. Holy letter or Torah (Pentateuch from Mojsej - Old Testament) also in synagogues existed for everyday use other religious spiritual prayer books.

Beside parchment books there were

Насловната страна од книга на Битолскиот рабин Јосеф Бен Леб Распони печатена во Амстердам 1726 год.
The cover page of a book of Bitola Rabbi Josef Ben Leb Rasponi printed 1726

Насловната страна од книга на битолскиот рабин Абрахам де Бутон печатена 1795 год.
The cover page of a book of Bitola Rabbi Abraham de Buton printed 1795

писмо или Тората (Петокнижието од Мојсеј - Стар завет); исто така во синагогите постоеле за секојдневна употреба и други религиозни обредни молитвеници.

also printed books written in old Jewish (Herbian) but also in Ladin that is Spanish language, that Jews in Bitola used. Those books were from the well known religious wise man

Покрај пергаментни книги застапени биле и печатени книги пишувани и на староеврејски (хебрејски), но и на ладино т.е. шпански јазик, со кој се служеле Евреите во Битола. Тие книги биле од прочуените верски мудреци како што биле Бен Зона Азај, (раби) учител Левитос, раби Јаханан Бен Берок, раби Јишмаел, раби Кадок, раби Јосе, раби Меир Бен Јаков, Елиазар Бен Шамиј, Елиазар Јехуди, раби Шимон, раби Нехорај, раби Јанај, Матеј Бен Хереш, раби Јаков, Шимон Бен Елиазар, Елиш Бен Абуј, раби Јосе Бар Јехуда, раби Елиазар Хакапер. Трудовите на горенаведените писатели биле главно поучни со елементи на верски и општествен морал⁶².

such as: Ben Zoa Azaj (rabbi) teacher Levitos, rabbi Jahanan Ben Brok, rabbi Jismael, rabbi Kadok, rabbi Jose, rabbi Meir Ben Jakov, Eliazar Ben Samij, Eliazar Jehudi, rabbi Simon, rabbi Nehoraj, rabbi Janaj Matej, Ben Heres, rabbi Jakov Simon, Ben Eliazar, Elis Ben Abuj, rabbi Jose Bar Jehuda, rabbi Eliazar Hakaer. The works of the above - mentioned writers were mainly studied with elements of religious and social ethics⁶².

Насловните страни од оставишт вината на битолскиот рабин Јаков Јозеф Израел печатени 1896 год.

The cover pages of the inheritance of Bitola rabbi Jacob Joseph Israel printed 1896

*Еврејска невеста
Jewish Bride*

*Еврејска книга
Jewish book*

Во Битола, Евреите за своите потреби отвориле училишта уште во XVI и XVII век. Од тој период е познато Талмудското училиште со кое раководел познатиот еврејски писател Јосеф Бен Леб.

При крајот на XIX век еврејски училишта имало: две основни, неполно средно (гимназија) и едно женско училиште. Во сите еврејски училишта постоеле библиотеки со скромн книжен фонд.

Напоредно со спомнатите библиотеки, по храмовите постоеле и други еврејски библиотеки по нивните еврејски училишта. Така, најпознатото еврејско училиште во Битола, всушност француско – еврејско, било училиштето именувано „Талмуд Тора“. Тоа училиште било отворено во 1895 година од страна на Alliance Israilite Universal од Париз, кое работело до Првата светска војна, поточно од 1916 година. На чело на ова училиште т.е. негов директор бил Давид Елнекаве, кој истовремено бил и учител по еврејски јазик, како и еден од највидните членови на Друштвото „Хове сефат - евер“. Ова друштво во Битола поседувало своја посебна библиотека⁶³. Во просториите на истото Друштво постоел доста богат фонд на книги пишувани на француски јзик.

In Bitola the Jews for their necessities opened schools even in XVI and XVII century. From that period it was known Talmud school which was managed by the well known Jewish writer Josef Ibn Leb.

At the end of XIX century there were the following Jewish schools: two elementary, incomplete high school and one female school. In all Jewish schools there were libraries with humble literary fund.

At the same time, with the mentioned libraries there were chapels and Jewish libraries in their Jewish schools. So the most known Jewish school in Bitola actually French Jewish was the school named Talmud Torah. That school was opened in 1895 named Talmud Torah. That School was opened in 1895 by Alliance Israelite Universal from Paris which worked until The First World War exactly from 1916. On the head of this school that is its principal was David Elnkave, who was simultaneously a teacher of Jewish language as well as one of the most prominent members of the Society “Hoveve sefat ever”. This society in Bitola possessed its own special library⁶³. In the rooms of the same society there was rich fund of books written in French language.

Англиско училиште и библиотека

Протестанските мисионери од САД во Битола отвориле свои училишта со цел да го шират протестантизмот наспроти католичките мисионери. Така, во 1883/84 учебна година имале две училишта, а во 1888/89 учебна година за женските деца - ученички организирале и интернат.

Во училиштата бил употребуван

English school and library

Protestant missionaries of USA in Bitola opened their own school in order to widen their Protestantism against the Catholic missionaries. So, in 1883/84 school there were two schools and in 1888/89 for female children - students organized a boarding school.

In schools there was used only Bulgarian and English language.

бугарскиот и англискиот јазик.

Кон 1916 година машкото основно училиште имало услови да прерасне во класно, односно прогимназија, меѓутоа Првата светска војна тоа го оневозможила. И не само што не прераснале во повисоки училишта, по војната тие биле затворени од српската власт.

За училиштето се знае дека слабо стоело со кабинети и нагледни средства, но имале малку книги за учениците - тоа би било како библиотека исклучиво за училишни потреби.

Бугарски училишта и библиотеки

По прифаќањето на Егзархијата за своја црква, во Битола многу брзо се отвориле повеќе бугарски училишта чие финансирање на учителите како и целокупната опрема за едно училиште биле главна грижа на бугарската Егзархија. Така, во Битола во 1883/84 учебна година постоеле пет основни машки и едно основно женско училиште; во 1888/89 учебна година бројката била иста како во 1883/84 година, а во 1889/90 учебна година го имаме следниов преглед: Централно основно училиште на Баирот; Драгор Маала; Бела Чешма; Јени Маале; Арнаут Маале и Курдерес Маало. Освен основните, постоело и Неделно училиште за возрасни. Средни училишта 1883/84 учебна година, машка и женска прогимназија. Во учебната 1889/90 положбата била иста како во 1883/84 година. Бугарската гимназија, машка и женска, била уредена со добри кабинети и со „...одлична библиотека со списанија и книги (романи, поезија, патеписи, драми,

Towards 1916 male elementary school had conditions to grow into a class that is pro high school, but The First World War disabled it. Not only that they grow in higher schools, after the war they were closed by the Serbian authority.

For the school it is known that it did not have any cabinets' utilities, a small number of books for students – that would be a library only for school needs.

Bulgarian schools and libraries

After the acceptance of the Exarchate for their own church, in Bitola very fast were opened many Bulgarian schools which financing of the teachers as well as the overall equipment was the major concern of the Bulgarian exarchate. So, in Bitola there were in 1883/84 academic year five elementary male and one elementary female school in 1889/90 academic year the number was the same as in 1883/84 and in 1889/90 academic year we had the following survey: Central elementary school at Bair, Dragor neighbourhood, Bela cesma, Geni neighbourhood, Arnaut neighbourhood and Kurderes neighbourhood. Beside the elementary there was Sunday school for the adults. Secondary schools: in 1883/84 year male and female pro high school, in 1889/90 academic year the position was the same as in 1883/84, Bulgarian high school male and female was tidy with good cabinets and with excellent library with magazines and books (novels, poetry, travels, plays, critics and theirs). The books were printed in Bulgarian

критики и др.). Книгите биле печатени на бугарски јазик, но имало и на француски и нешто на руски јазик⁶⁴. Покрај лична наобразба, книгите биле користени и за подготовка на интерни приредби или приредби за граѓанството најчесто по повод завршувањето на учебната година. Така, биле изведени драмските творби „Геновева“, „Окаперникот“ и др. Исто така, книгите што содржеле поезија биле погодни за учење на рецитации, хорски песни и сл.

Во 90 - те години од XIX век меѓу учителите од Битолската гимназија започнало движење за национално ослободување. Кон ова движење се приклучиле голем број учители од градот како Даме Груев кој придобил учители истомисленици и тоа Лука Џеров, Неделко Дамчев, Никола Дуртанчев, Никола Кочов и др. Тие меѓусебно организирале Таен револуционерен кружок и отвориле „Околиска заемна библиотека“. Меѓутоа, во натамошните чекори не успеале зашто се судриле со бугарскиот архимандрит Козма кој бил енергично против таквата замисла со што идејата останала како таква, за да нешто подоцна воскресне уште поголема национална организација т.е. ТМОРО.

language, but there was something in French and something in Russian language⁶⁴. Beside personal education the books were used for preparation of internal exhibitions or exhibitions for citizenship most frequently on the occasion end of the school year. So, there were performed plays “Genoveva”, “Okapernik” and others. Also, the books that contained poetry were suitable for studying of recitations, choir songs and similar.

In 90 - ies of the XIX century between the teachers from Bitola high school started the movement for national liberation. To this movement there joined a large number of teachers of the city as Dame Gruev who attracted teachers who shared the same opinion like Luka Dzerov, Nedelko Damcev, Nikola Durtancev, Nikola Kocov and others. They together organized Secret Revolutionary Cycle and with the opinion of the “Regional Common Library”. But in further steps they did not make it because they confronted the Bulgarian archimandrite Kozma who was energetically against such plan so the idea remained as such, for some time later to resurrect as largest national organization t.s. TMORO.

*Некогашната зграда на
Битолската егзархиска гимназија*

*Former building of Bitola
Exarchate High school*

Во Битола ТМОРО имал и свој Местен комитет кој развил голема дејност меѓу учителите, но и меѓу учениците од повисоките класови на Гимназијата. За подигање на националната свест и моралот кај членовите на Организацијата особено кај учениците, била користена литература што обработувала револуционерни теми. Револуционерите заминале толку далеку што го издавале и тајниот хектографиран весник „На оружје“, а после Востанието од 1903 година бил издаван весникот „Пелистер“⁶⁵. Револуционерно - националната дејност меѓу македонските учители довела и до отворен судир со официјалната гимназиска власт. Имено, некои учители (Цоков) истапиле за воведување во училиштата народен јазик, а во црквата да се истисне црквенославјанскиот со народниот мајчин јазик. Учениците и учителите што се солидаризирале со овој бунт биле исклучени од Гимназијата. Така во бугарската егзархиска Гимназија во Битола добиле револуционерна наобразба повеќе ученици како Никола Карев, Александар Ефтимов, Ѓорѓи Сугарев, Лазар Москов, Филдишев, Александар Мартулков и др.

Српски училишта и библиотеки

Исполнувајќи ги големосрпските националистички желби за ширење на Србија на југ кон Солун, српскиот конзул во Битола, Димитрије Боди, вложувал крајни напори за отворање на српски училишта во градот. Самиот тој пишувал против некој си учител Јунѓиќ зашто тој „час имал намера да отвори српско, час македонско училиште“. Поконкретно, Боди

In Bitola TMORO had its own local committees which developed large activity among the teachers but among the older classes of high school. For raising of the national consciousness and the moral of the members of the Organization, especially at students was used the literature that covered revolutionary topics. The revolutionaries went so far that they published the secret hectograph newspaper “Na oruzje” and after the rebellion from 1903 they published the newspaper “Pelister”⁶⁵. The revolutionary national activity between Macedonian teachers came to open conflict with the official high school authority. Namely, some teachers (Cokov) stepped forward for introduction in the school a national language and the church to press the religious Slavic with national mother language. The students and the teachers that united with this rebellion were expelled from the high school. So, in the Bulgarian exarchate high school in Bitola, revolutionary education obtained several students such as Nikola Karev, Aleksandar Eftimov, Gorgi Sugarev, Lazar Moskov, Fildisev, Aleksandar Martulkov and other.

Serbian schools and libraries

Fulfilling the large Serbian nationalistic wishes for spreading of Serbia to the South, the Serbian consul in Bitola, Dimitrije Bodi, pushed final efforts for opening Serbian schools in the city. He himself wrote against some teacher Jungik because “once he had intention to open Serbian and the other time Macedonian school”. More concrete Bodi on that topic wrote: “Until the opening of the

на таа тема пишувал: „До отворањето на Конзулатот тука, особено во Битола, многу малку се слушал нашиот дијалект, а поготово нашиот јазик не се ни зборувал. Сè се зборувало на македонски дијалект во кого биле вовлечени со долгогодишна работа на бугарската програма многу чисти зборови од бугарскиот јазик, па и во народот овој јазик, македонски дијалект не се вика поинаку туку „бугарски“. ...Јас неуморно работам да го истиснам називот „бугарски“ и го вметнувам изразот „македонски“ како посебен израз на српско - славјански јазик... Покрај тоа бесценето помагаат нашите книги кои се печатени на наш (српски б.н.) јазик⁶⁶”.

Заложбите на Боди оделе заедно со неговото мислење „... да се дава награда на луѓето кои за нашето дело ќе се заземат бидејќи бугарската пропаганда се служи со исти средства⁶⁷“.

Consulate here especially in Bitola very little our dialect is heard and especially our language is not spoken. It was spoken in Macedonian dialect in which had been involved with long term work of Bulgarian program pure words of the Bulgarian language as well as the language among the people; the Macedonian dialect is not called any other way than “Bulgarian”... I work hard to push the term Bulgarian and to insert the term “Macedonian” as special term of Serbian Slavic language... Beside that, our books priceless help which are printed in our (Serbian) language⁶⁶”.

The efforts of Body went together with his opinion”... to give award to people which for our work will stand for because the Bulgarian propaganda uses the same means⁶⁷”.

Со јасни искажани намери српскиот конзулат во Битола засилено работел и отворил неколку основни училишта (на Баирот, Јени Маале, Бела Чешма и др.). Во сите нив се предавало и читало на српски јазик со книги добивани од Србија.

Од средни училишта, непосредно пред Првата светска војна било отворено српско средно училиште под името Српска православна гимназија. Кон оваа гимназија бил отворен и интернат за учениците кои доаѓале од Македонија каде српската пропаганда била успешна, како од Дримкол, Поречјето, селото Тополчани и др. Во гимназијата, за потребите на наставниот кадар и учениците постоела библиотека исклучиво со книги на српски јазик и од српски писатели.

Француски училишта и библиотеки

Француското влијание во нашите простори, особено видливо е во средината на XIX век. Тогаш во Париз бил основан таканаречениот Католички славјански институт, чија задача била да подготвува католички мисионери за ширење на католицизмот меѓу Славјаните што биле под управата на Османлиското царство. Во натамошната насока било и создавањето на Источното друштво за обединување на сите христијани. За спроведување на зацртаната цел биле основани два мисионерски центри во Солун и Битола⁶⁸. Од сите, најголеми активности постигнала Лазаристичката мисија чија „...главна цел било црквено единство, соединување на православната со католичката црква⁶⁹.“

With clearly expressed intentions the Serbian consul in Bitola persistently worked and opened several elementary schools (on Bair, Jenimale, Bela cesma and others) in all of them it was taught and read in Serbian language with books which came from Serbia.

From the secondary schools directly before the First World War it was opened the Serbian secondary school under the name Serbian Orthodox High school. As a part of this high school there was opened a boarding school for the students who came from Macedonia where the Serbian propaganda was successful, as from Drimkol Porecje, the village Topolcani and others. In the high school for the necessity of the education staff and the students existed library only with books in Serbian language and by Serbian authors.

French schools and libraries

The French influence in our spaces it is especially noticeable in the middle of XIX century. Then, in Paris it was founded so called Catholic Slavic Institute whose task was to prepare catholic missionaries for spreading of the Catholicism among the Slavic that were under the authority of the Ottoman kingdom. In further direction was the creation of the Eastern Association for Union of all Christians. For execution of the created objective there were founded two missionary centres in Solun and Bitola⁶⁸. From all, the biggest activities had the Lazar mission whose „... main aim was the church unity joining of the Orthodox to the Catholic Church⁶⁹“.

*Католичката црква во Битола
Catholic church in Bitola*

Меѓутоа, додека на „соединувањето“ не се постигнале скоро никакви резултати, на другото споредно поле - симпатиите кон Франција, францускиот јазик и неговото изучување, прифаќање на француската култура постигнале завидни резултати.

Основоположникот на француската католичка мисија во Битола бил мошне енергичниот лазарист Лепавек. Тој во 1856 година купил плац, изградил црква и училиште за машки и женски деца. Лепавек останал во Битола до 1874 година, а после него со емисијата раководеле Жан Февриал, Лисиен Пруа, Д. Берзеро и др⁷⁰.

Со доаѓањето на католичките мисионери и отворање на училишта на француски јазик, машкото и женското училиште биле заеднички, за во 1888/89 учебна година овие училишта да прераснат во посебни, односно посебно машко и

But, while “the unity” achieved no results on the other secondary field – the sympathies toward France, the French language and their studying, acceptance of French culture achieved considerable results.

The founder of French Catholic mission in Bitola was the very energetic lazars Lepavek. In 1856 he bought land, built a church and school for male and female children. Lepavek remained in Bitola until 1874 and after him with the mission managed Jan Fevrial Lisien Prua D Berzero and others⁷⁰.

With the arrival of the catholic missionaries and the opening of schools of French language the male and female schools were joined and in 1888/89 academic year these schools grew into separate schools, that is a separate male and separate female school. These schools were named as United - Catholic - French Schools.

*Некогашното француско женско училиште
Former French Female School*

посебно женско училиште. Овие училишта биле именувани како унијатско - католичко - француско.

Машкото француско училиште било сместено во зграда која се наоѓала лево од денешната зграда на Работничкиот универзитет, а потоа во самата зграда на Работничкиот универзитет. Официјалниот назив на училиштето бил: „Institution Francaise de Sacre Coeur – dirigée par les freres maristes a Monastir.

Училиштето прибирало ученици од сите националности што тогаш живееле во Битола: Турци, Власи, Македонци, Евреи, Албанци. Работело во комбинирани одделенија. Целокупната настава се одвивала на француски јазик. Во училиштето многу се обрнувало внимание на моралот, односот кон немоќните (стари и болни лица), го ценеле трудот и сл. Од наставниот кадар се спомнуваат Фреман Жерам, Марсијал, Жозеф Фиделис и др. „Во културен поглед учениците добиваа таква култура што идните граѓани на нашиот град ни најмалку не се разликуваа од граѓаните на другите градови во Европа. Воспитната страна на Француското училиште беше на висина... Француското училиште влијаеше во формирањето на целокупната образовна личност⁷¹...“

Напоредно со образовно - воспитниот процес во машкото училиште се полагало на особното издигнување на ученичката личност преку читање на француски книги кои се наоѓале во училишната библиотека. „Како ученик во француското училиште во Битола јас читав француска литература што ја наоѓав во училишната библиотека. Имаше солидна библиотека. Се сеќавам дека ги читав книгите „Приказни за вештици“, „Семејството Обер“ - хроника за едно семејство пред и за време на Првата светска војна. Тоа ми остана во силно сеќавање... Се

The Male French school was situated in a building that was on the left of today's building of Worker's university and then in the building in the Worker's university itself. The official title of the building was "Institution Francaise de Sacre Coeur - dirigee par les freres maristes a Monastir".

The school collected students from all nationalities that lived at that time in Bitola: Turks, Vlachos, Macedonians, Jews, and Albanians. It worked in combined classes. The overall teaching was in French language. In the school there was great attention to the ethics, the relationship towards the disable (old and sick people) they appreciated the labour and similar. From the teachers there were Freman Zeram, Marsijal, Josef Fidelis and others. "From a cultural point of view the students gained such culture that the future citizens of our city did not differ at all from the citizens of the other cities in Europe. The educational side of the French school was on a high level... The French school influenced to the foundation of the overall educational personality⁷¹..."

At the same time with the educational process in the male school there was paid special attention to the student personality through reading of French books that were found in the school library. "As a student of the French school in Bitola I read French literature that I found in the school library. There was a good library, I recall that I read the books "Stories for witches", "Family Ober"- chronicle for a family before and during the First World War. It remained in strong memory I recall that the more important books that we could have maximum for 15 days⁷²."

The female French school had the official name: "Ecol Francaise de coues de Vincent de Paul. It was organized by the charity nuns from the mentioned order. They took all the measures about the organization of the teaching with all accompanying things in the school as well as for the foundation

сеќавам и на тоа дека позначајните книги за читање можевме да ги поседуваме најдолго 15 дена⁷²“.

Женското француско училиште официјално го носело името: „Ecol Francaise de couer de Vincent de Paul“. Него го организирале милосрдните сестри од спомнатиот ред. Тие ги презеле сите мерки околу организацијата на наставата со сите придружни нешта кон неа во едно училиште, па и во формирање на библиотека во училиштето. Училиштето било сместено во зграда на денешна ул. „Елпида Караманди“.

Библиотеката систематски се збогатувала со книги паралелно со напредокот на училиштето. Зголемувањето на бројот на учениците барало повеќе книги. Книжниот фонд се состоел од француски учебници наменети за децата според возраста и курсевите што биле застапени во училиштето. Забележливо е постоење на следниве книги: „Историја на Франција“, „Историја на светот“, „Катихизис“, потоа разни учебни помагала за секојдневната настава, историски карти, географски карти, фотографии и др. Постоеле и книги од француските класици така што библиотеката броела околу 2000 разновидни книги. Всушност, книжниот фонд бил наменет за три вида читатели: детска литература (за малите деца – основците), книги за повозрасните како што биле книгите „Трендафилот на Либанон“, „Царев гласник“, „Првите луѓе на месечината“ и многу други дела од Жил Верн. Третиот дел го сочинувале делата на француските класици Расин, Молиер, Буало, Жан Жак Русо, Волтер, Виктор Иго, Стендал, Ламартин, Анатол Франс, Оноре де Балзак и други.

Милосрдните сестри организирале и други видови манифестации во цело-вкупниот нивни склоп на активности. Така,

of a library in the school. The school was situated in a building on current street “Elpida Karamandi”.

The library systematically was enriched with books parallel with the progress of the school. The increasing of the number of students requested more books. The book fund consisted of French textbooks applied for children according to the age and the courses represented in the school. It was noticeable the existence of the following books: “History of France”, “History of the world” “Katihizis” then different school utilities for everyday education, historical maps geographical maps, photographs and etc. There were books from the French classics, so the library had about 2000 different books. Actually the literary fund was used for three parts of readers: children literature (for young children - elementary students) adult books as the books: “The rose of Libanon”, “Czar messeanger”, “The first people on the Moon” and many other works by Jil Vern. The third part of consisted works of the French classics Rasin, Molier, Bualo, Jan Jak Russo, Volter, Victor Igo, Stendal Anatol, Frans, Onore de Blasac and others.

The Charity nuns organized many other types of manifestations in the overall frames of the activities. So, for example they organized literary readings from which we can emphasize that one was held on the occasion of 50 anniversary of Victor Igo death.

At the same time with the holy books in the library the nuns had separate their books special collection in the frames of the library with content of religious character.

The library had sufficient number of textbooks that were given to be used from the poor students and there was special regulation. Namely, the student could keep the book not more than seven days and he had to return it. In opposite there were penalties. For the books that were used by the pansion one student gave the following statement: “There was very

на пример, тие организирале литературни читања од кои се издвојува оној одржан по повод 50 годишнината од смртта на Виктор Иго.

Напоредно со световните книги во библиотеката, сестрите имале посебни свои книги поточно посебна збирка во склоп на библиотеката чии содржини биле исклучиво верски.

Библиотеката располагала и со доволен број учебници кои биле давани на користење на бедните ученици за што постоел посебен правилник. Имено, ученикот можел да ја држи кај себе книгата најдолго седум дена и потоа морал да ја врати. Во спротивно биле преземани казни санкции. За книгите што биле користени од пансионот една ученичка го дала следниов исказ: „Имаше мошне богата библиотека... Јас многу читав романи. Секој ученик беше должен да прочита по една книга. Ние кои бевме згрижени во Пансионот бевме должни дури и во дворот да зборуваме француски само со цел да го научиме јазикот што подобро^{73c}.”

Оваа библиотека завршила сосема бедно. Со заминувањето на милосрдните сестри од Битола, книгите од библиотеката биле донесени во училишниот двор и таму запалени. Тоа се случило 1948 година.

rich library. I read many novels. Each student was obliged to read at least one book. We who lived in the Pension were obliged even in the playground to speak French only to learn the language better^{73b}.”

This library ended pretty poor. With the extinction of the charity nuns in Bitola, the libraries in Bitola were brought on the school playground and burnt. It happened in 1948.

Народни училишта и библиотеки

За одбележување е дека сите училишта во Битола биле финансирани од центрите од каде се вршела антимакедонската национална пропаганда. Единствено еврејските, француските и американските училишта не одеа во таква насока,

National schools and libraries

It had to be noticed that all schools in Bitola were financed by the centres from where anti Macedonian national propaganda was performed. Only Jewish, French and American school did not act in that direction, but they were mainly financed not by the

но и тие, главно, се финансирале не од месното население. Спротивно на сите нив народните училишта биле никнати на месна почва, донирани од месните збогатени занаетчии и трговци, во кои наставата била на мајчин македонски јазик, а учебниците најчесто биле од домашните учебникари кои пишувале на народен јазик. Точно не може да се определи датумот кога било отворено првото народно училиште во Битола. Постојат две мислења дека првото било отворено во Јени Маале а други сметаат дека било во Поешевска Маала.

Битолското граѓанство во средината на XIX век веќе се имало осознаено како посебна народност и успешно ја повело

locals. Opposite to them the national schools were founded on local land donated by the local enriched craft men and traders, where the education was in Macedonian language and the textbooks were by the home textbook writers who wrote in national language. It can not be exactly defined the date when the first national school was opened in Bitola. There are two opinions that the first was opened in Jeni neighbourhood and the other considered that it was in Poesevo neighbourhood.

Bitola citizenship in the middle of XIX century acknowledge themselves as separate nationality and they successfully fight against the Greek domination for their own emancipation as in church as well as in

Прво македонско училиште кое започна настава на македонски јазик „Св. Кирил и Методиј“

First Macedonian school that started teaching Macedonian language “Ss Cyril and Methodius”

борбата против грчката доминација за своја еманципација, како во црковен така и во училиштен домен. Во склоп на таа борба се јавила и посебната Битолска општина во 1869 година, која покрај други општествени дејности како главна

school domain. In the frames of that battle the social activities as main concern had the schools. Then, the more prominent citizens promoted Ivanco Altiparmak the head of Cohadzi esnaf, brothers Konstantin and Nikola Robevi traders, Dimko Radev (Dimko Pasha),

грижа ги имала и училиштата. Тогаш како повидни граѓани се истакнувале Иванчо Алтипармак, старешина на чохаџискиот еснаф, браќата Константин и Никола Робевци - трговци, Димко Радев (Димко Паша), Д-р Константин Мишајков, лекар и раководител на санитетот во градот, Димче Бучукот, старешина на лебарскиот еснаф, Аце, старешина на казанџискиот еснаф, Никола, старешина на берберите и др. Тие сите биле впрегнати кој колку може да ја помогне народната просвета. Така д-р Мишајков (родум од с. Пателе - Леринско) со свои средства купил плац на кој се изгради црквата „Св. Богородица“, но и Централно училиште. Другите основни училишта биле распоредени по градските маала.

dr. Konstantin Misajkov doctor and head of the sanitary in the city, Dimce Bucuk the head of Lebar esnaf, Ace head of Kazandzi esnaf, Nikola the head of barbers and others. They were involved as much as each of them could to help the national education, so Dr. Misajkov (born from v. Patele Lerin) with his own means bought land on which he built the church “St. Virgin Mary” but also the central school. Other elementary schools were distributed in city neighbourhoods.

*Константин Мишајков
Konstantin Misajkov*

Вакви народни училишта постоеле низ цела Македонија. Со прифаќањето на Егзархијата за поглавар на црквата во Битола и Битолско, сите грижи околу училиштата ги презела таа. Тогаш биле отворени многу училишта особено по селата, но и по градските маала. Сите такви

*Куќата на Робевци во Охрид
The house of Robevci in Ohrid*

Such national school existed all over Macedonia. With acceptance of the exarchate for the head of the church in Bitola and its region all concerns about the schools were taken by the church. Then, many schools were opened especially in villages but, also in the city neighbourhoods. All those schools had

училишта имале свои библиотеки. Така, на пример, во едно писмо од раководителот на женското училиште во Битола упатено до Црковната општина во Битола од 24.IV.1897 година, се кажувало дека книгите што биле испратени за училишната библиотека биле примени⁷⁴. Исто така и управителот на битолската гимназија П. Рачев добива писмо на 12 септември 1897 година пропратено со список на книги наменети за училишната библиотека⁷⁵. Друг пример за постоење на библиотеки при училиштата е кога Црковната општина во Битола на 15 ноември 1897 година му испраќа писмо на Хр. Чемков - библиотекар во Неделното училиште во Битола, во кое стои дека за библиотеката биле испратени четири книги. Исто така, на 25 септември 1897 година учителката на Основното училиште во Арнаут Маало, Анастасија Илиева, ја известува Црковната општина дека ги примила книгите испратени од неа за училишната библиотека. Така, според неколкуте примери изворно релеватни, се покажува дека во Битола скоро сите училишта имале свои училишни библиотеки.

their own libraries. Well, for example, in a letter by the manager of the female school in Bitola sent to church municipality in Bitola on 24.IV 1897, it was pointed out those books that were sent by the school library were received⁷⁴. Also, the director of high school P. Racev received a letter on 12 September 1897 followed by a list of books appointed for the school library⁷⁵. Other example for existence of libraries at schools is when the church municipality in Bitola on 15 November 1897 sent a letter to Hr. Cemkov - librarian at Sunday school in Bitola where it stands that for the library there were sent four books. Also, on 25 September 1897 the teacher of Elementary school at Arnaut neighbourhood Anastasija Ilieva, informed the Church municipality that she received the books sent by it for the city library. So, according to the several examples originally relevant, it was pointed that in Bitola almost all schools had their own libraries.

Читалиште и библиотека во Битола

Во османлискиот период постоеле и други форми за ширење на просветата освен училиштата. Тоа биле читалиштата.

Идејата за отворање читалишта во Македонија дошла преку заемното дејство на српските, грчките и бугарските читалишта. Иако првите влијанија дошле преку српските читалишта, организационо читалиштата во Македонија претрпеле големо влијание од бугарските читалишта.

Reading room and library in Bitola

In the Ottoman period there existed other forms for spreading of the education, beside schools. Those were the reading rooms.

The idea for opening of a reading room in Macedonia came through the joined influence of the Serbian, Greek and Bulgarian reading rooms. Although, the first influences came by the Serbian reading rooms, organized the reading halls in Macedonia suffered large influence by the Bulgarian reading rooms.

Читалиштата претставувале мошне погодна форма за прибирање на луѓето, посебно младината, на едно место каде ќе можат да прочитаат весник, да се позајми книга за читање, но и да се прокоментира и продискутира за состојбите во светот, за во местото каде живееле и сл.

Читалиштата биле посетувани особено во зимно време. Тогаш луѓето не биле премногу зафатени со работа па слободното време го минувале во затоплените простории на Читалиштето. Така насобрани слободно можеле да дискутираат, полемизираат по разни теми, било политика, било по прашања од секојдневните настани и сл. Членовите на Читалиштето разменуваале мисли, идеје до заклучоци и се чувствувале некако побогати во знаења.

Просториите во прво време биле сосема скудни - мали и неугледни. Обично, биле сместени во една соба, најчесто во приватна куќа, дуќан или во една од собите на училиштето. Структурата на телото што раководело со Читалиштето имала следен состав: претседател, секретар, благајник и библиотекар. Во Управниот одвор на Читалиштето најчесто биле избирани угледни луѓе на градот, конкретно од еснафот или од трговците. Во селата било исто така. Најугледните луѓе во селата раководеле со Читалиштето.

Книжниот фонд, весниците и списанијата биле купувани со парични средства од членовите на Читалиштето или од доброволни прилози.

Во Битола, читалиште било отворено мошне рано, односно весникот „България“ од 9.VI.1860 година соопштува дека во Битола било формирано Читалиштето, изнесувајќи ги неговите задачи и цели. Меѓу иницијаторите биле видни битолчани како Петар Димков Радев(иќ).

The Reading rooms represented suitable form for collection of people especially the youth on one place to be able to read a newspaper, to borrow a book for reading but also to comment and discuss for the situations in the world for the place where they lived and similar.

The reading rooms were visited especially in winter. Then people were not so busy working so in their free time they passed in the warm rooms of the reading rooms. So gathered, they could freely discuss, polemize on different topics for any questions from everyday events and similar. The members in the reading rooms exchanged opinions, came to conclusions and felt richer in their knowledge.

The rooms firstly were very poor, small and uncomfortable. Usually, they were situated in one room, very frequently in a private house or in one of the rooms of the school. The structure of the body that managed with the reading hall had the following structure: president, secretary, cashier and librarian. In the Management board of the reading room there were elected the most prominent people of the city more concretely from the esnaf or from the traders. In the villages it was the same. The most prominent people in the villages managed with the reading rooms.

The literary fund newspapers and the magazines were bought by means by members of the reading rooms or by voluntary contributions.

In Bitola the reading room was opened very early that is the newspaper “Bulgaria” from 9.VI.1860 informed that in Bitola was founded a reading room presenting its tasks and objectives. Among the initiators there were very important Bitola citizens such as Petar Dimkov Radev(ik).

For the necessities of the reading room there were bought books newspapers and other literature in more languages in order to

За потребите на Читалиштето биле набавени книги, весници и друга литература и тоа на повеќе јазици, со задача да ги прибере и оние народности во градот кои не биле Македонци. Истовремено, поимотните битолчани за другите потреби на Читалиштето донирале парични средства, така што оној што ќе дадел 500 гроша станувал доживотен член на Читалиштето, оној, пак, што ќе донирал 60 гроша, тоа ќе му бил годишниот членски внос. За Читалиштето натаму немаме некои поконкретни податоци.

По дваесет години од формирањето на првото Читалиште во Битола, во месец април 1881 година било формирано ново читалиште со име „Просвештение“ (Просвета). Ова Читалиште го формирала битолската младина.

Новото Читалиште толку било енергично што објавило апел со кој го повикуваше македонското население за отворање народна библиотека. Членството на ова Читалиште изјавувало голема желба нивната библиотека, таа на „Просвештение“ што работела во склоп на Читалиштето, да биде никулец на идната библиотека на Македонија. Младите раководители на Читалиштето развиле разновидна и богата активност. Успеале да отворат Неделно училиште за возрасни, потоа Вечерно училиште, организирале акции за помош на бедни и немоќни во градот и сл. Истовремено, раководното тело на Читалиштето во Битола претендираше во иднина да прерасне во издавачка куќа.

Во 90 - те година од XIX век видните членови на ТМОРО во Битола го омасовиле Читалишното движење така што во селата, покрај училиштето, настојувале да постои и библиотека. Во зимските вечери, недели или празници, кога луѓето не се зафатени со домашни работи, често доаѓале во просториите на Читалиштата каде покрај

collect those nationalities in the city who were not Macedonians. At the same time, richer Bitola citizens for the other necessities of the reading rooms donated money, so the one who would give 500 grosa became lifetime member of the reading room and the one that would donate 60 that would be his annual fee. For the reading room further we do not have any more concrete data.

Twenty years after the foundation of the first reading room in Bitola in month April 1881 there was founded a new reading room named "Prosvestenie". This reading room was founded by Bitola youth.

The new reading room was so energetic that it announced an appeal by which it called the Macedonian population for opening a national library. The members of this reading room expressed huge desire their library, the one that worked in frames of the reading room "Prosvestenie" to be the sprout of the future library of Macedonia. The young managers of the reading room developed different and rich activity. They managed to open Sunday adult school, then evening school organized actions for poor and disabled in the city and etc. At the same time the management body of the reading room in Bitola, pretended in the future to grow into publishing house.

In 90 - es of the XIX century the distinguished members of ТМОРО in Bitola made mass the reading room movement so that in villages, beside school they were persistent for the existence of a library. In winter nights, Sundays or holidays when people were not so occupied with housework, they came very frequently in the rooms of the reading rooms where beside reading newspapers and magazines was commented the situation of the country, the international politics and certainly people were qualified spiritually for the coming battle that very thoughtfully was prepared by the Organization.

At the same time Macedonia socialists

читање весници и списанија најчесто била коментирана состојбата во земјата, меѓународната политика и секако луѓето се оспособувале духовно за претстојната борба која мошне смислено ја подготвувала Организацијата.

Во истиов период и македонските социјалисти отвориле свое читалиште во Битола во кое преовладувала социјалистичката литература.

Библиотека во францускиот конзулат

Во Битола Француски конзулат постоел од 1854 година на чело со Адолф Флера. Овој француски вицеконзул бил прилично искусен дипломатски службеник. Меѓутоа, Флера во Битола останал само неколку месеци, зашто заминал на друга дипломатска должност, а него го заменил новиот француски вицеконзул Зеlegen де Зига, кој во Битола останал до мај 1858 година, а по него дошол вицеконзулот Пол Грембло. Францускиот конзулат во своите простории имал и библиотека која била од затворен карактер, што значи книгите, весниците, списанијата биле наменети за конзулските административци. Сепак, интересот на поединци - битолчани, особено трговците кои имале свои врски со Франција (фирмата Бишта со Лион и др.), успевале преку лични врски да се доберат до француските весници, како и со уметничка литература. Поради таквата „нелегална“ практика, француските претставници во конзулатот за да си ја олеснат таквата „поштенска“ (дај - врати) работа, во склоп на просториите од Конзулатот отвориле посебна просторија како дел од библиотеката. Така, сите

opened their reading rooms in Bitola where dominated was the socialistic literature.

Library in French consulate

In Bitola, the French consulate existed from 1854 headed by Adolph Flera. This French vice consul was pretty experienced diplomat, but Flera remained in Bitola only for several months and he was replaced by the new French vice consul Zelegen de Ziga, who in Bitola remained until May 1858 and he was replaced by the vice consul Pol Gremblo. The French consulate in its rooms had library which was of closed character, that means that books, newspapers and magazines were available only for consul administrative. Still, the individual interests Bitola citizens especially the traders who had their own connections with France (the company Bista with Lion and etc.) managed through their personal contacts to get French newspapers as well as the belletristic literature. As a result as such “illegal” practice french representatives in the Consulate, to make easy such “post” (give - return) affair in the frames of the consulate they opened special rooms as a part of the library. So, all those who were interested to read French newspapers or magazines in that room were able to feel comfortable in the library of the French consulate. Beside books with religious character there were

што ги интересирало да прочитаат француски весници или списанија во таа просторија им било овозможено комотно да се чувствуваат. Во библиотеката од Францускиот конзулат освен книги со верски карактер имало и дела од француските класици Виктор Иго, Мопасан, Балзак, Молиер и други. Од весниците што ги добивале редовен бил весникот „Le temps” (Време), „Лектира за сите” и др. „Оваа можност ја исползува најревностно и дежурот и началник на Известителната служба на ТМОРО - Битола за време на епската Илинденска револуција на нашиот народ, полиглотот Дорев, кој вадеше речиси секојдневни исписи од францускиот печат за одгласот на револуционерните настани во Македонија меѓу француското општество и среде врвните кругови на француската дипломатија⁷⁶.”

Книжниот фонд на библиотеката изнесувал околу 100 - 200 примероци.

Библиотеката во Француската католичка мисија - Лазаристи

Лепавек, како пионер на католичката мисија на Лазаристите во Битола, за нејзините потреби основал библиотека со книжен фонд во почетокот од 100 - 200 примероци. Книгите биле исклучиво со верска содржина и на француски јазик. Постепено библиотеката се збогатувала со нови наслови и при крајот на 1940 година бројот на книгите изнесувал преку 1000 примероци. Новоприфатените книги не биле исклучиво со верска содржина туку од повеќе страни од човечкото творештво. Така, застапени биле филозофски дела, дела од уметноста,

also works of the French classics Victor Igo, Maupassant, Balzac, Molier and others. From the newspapers that they received the regular one was “Le temps”, “Reading for all” and others. This possibility was benefited most fertile by the superintendent of the Intelligence of TMORO - Bitola had during the epic Ilinden revolution of our people by the polyglot Dorev who took almost everyday records from the French press for the reaction of the revolutionary events in Macedonia among the French society and among the important cycles of French diplomacy⁷⁶.

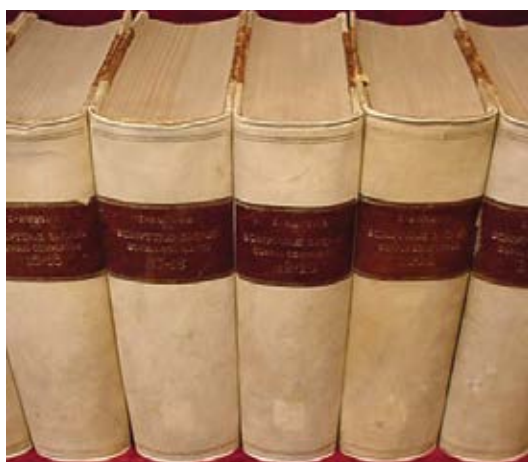
The literary fund of the library was about 100 - 200 samples.

The library of the French catholic mission - Lazars

Lepavek as a pioneer of the catholic mission of the Lazars in Bitola for its necessities founded a library with literary fund at the beginning from 100 - 200 samples. The books were exclusively with religious content and in French language. Gradually, the library was enriched with new titles and at the end of 1940 the number of book was about 1000 samples. The newly accepted books were not exclusively with religious content, but many sides of human creation. So, the represented were philosophic work, works of art, dictionaries, textbooks, scientific disputes from the filed of the pedagogy, ethic, from history of

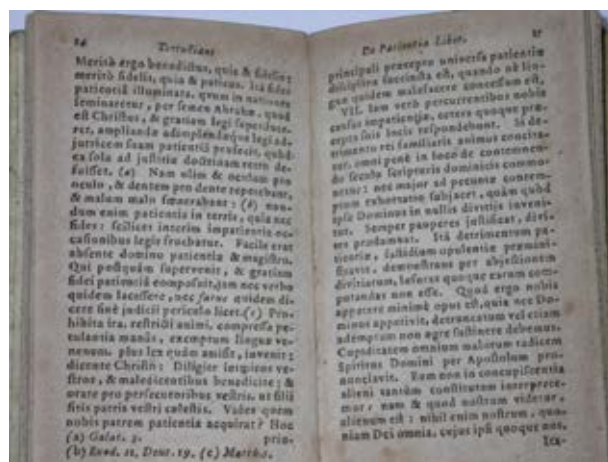
речници, учебници, научни расправи, трудови од областа на педагогијата, естетиката, од историјата на Франција и др. Главен извор за добивање книги бил градот Париз, но исто така постоеле и други центри на Лазаристи од каде се добивале книги: Кина, Турција, Мадагаскар, Словенија и др. Сепак, книги со теолошка содржина биле присутни во библиотеката, кои на Лазаристите им биле потребни во нивната секојдневна дејност. Меѓу таквите книги се истакнуваат „...многумниот труд со две колони (латинско француска на секоја страница), „Свето писмо - комплетен курс“ *Scripturae sacre – cursus comletus*) објавен 1853 година со фусоти и со просечно по 1500 страници секој том^{77c}“, потоа многумниот коментар на Библијата кој бил донесен во Битола од библиотеката на Лазаристите во Турција - Смирна (*Mission des Lazaristes – Smyrne*).

Томови од делото
„*Scripturae sacre – cursus comletus*“

Сите книги од библиотеката биле сместени во просториите на Католичката црква која по примерот во Европа била изградена во готски стил. Имено, веднаш во влезот на црквата, десно, каде што се наоѓала канцеларијата на битолскиот жупник.

France and others. The main source for getting books was the city of Paris, but there were also other centres of Lazars where books were supplied China, Turkey, Madagascar, Slovenia and others. Still books with theological content were present in the library which Lazars needed in their everyday practice. Among such books the most prominent were "... many volumes work with two columns (Latin - French on each page), "Holy letter - complete course", *Scripturae sacre – cursus comletus*) published 1853 with footnotes and average of 1500 pages each volume^{77c}" then the many volumes comments of the Bible which was brought in Bitola from the Lazars library in Turkey - Smyrna (*Mission des Lazaristes Smyrne*).

Volumes of the work
„*Scripturae sacre - curcus comletus*“

All the books from the library were accommodated in the rooms of the Catholic church which by the example in Europe was built in gothic style. Namely, immediately at the entrance of the church on the right side, there was the office of Bitola head of tribal state.

Се применувала практиката да се добиваат, но и да се подаруваат книги на други центри на Лазаристи, како на пример во Јужна Америка. Освен споменатите книги од верска и научна содржина, постоеле и книги кои можеле да му помогнат на секој домаќин, на пример „Направи сам“. Тоа биле книги за аматери кои можеле да се запознаат со практичната примена во винарството, хорти - културата, градежништвото, градинарството, земјоделството, фотографијата, техниката и сл. Тоа биле изданија од Ј. Хеџел - Париз од „Библиотека на професиите“.

Во библиотеката на Лазаристите, покрај монографски публикации редовно било добивано списанието „Anales de la Congregation de la Mision“. Ова списание било Годишник на Мисијата кој се печател во Париз, на француски јазик, а во него биле објавувани статии - писма од страна на членовите на Мисијата која била распослана по цел свет. Во списанието за Битола биле публикувани бројни документи - писма на мисионерите од Битола кои ги забележале бројните настани за време на нивното престојување во градот. Мошне интересни за македонската историја се дописите од Битола за Илинденското востание, помошта што ја давале на востаниците и населението во тешките денови од 1903 година, особено помошта по задушнувањето на Востанието кога многу села биле спалени. За таквата помош католичките мисионери, особено милосрдните сестри, добиле и официјален документ на благодарност испратен од Задграничното претставништво на ВМРО.

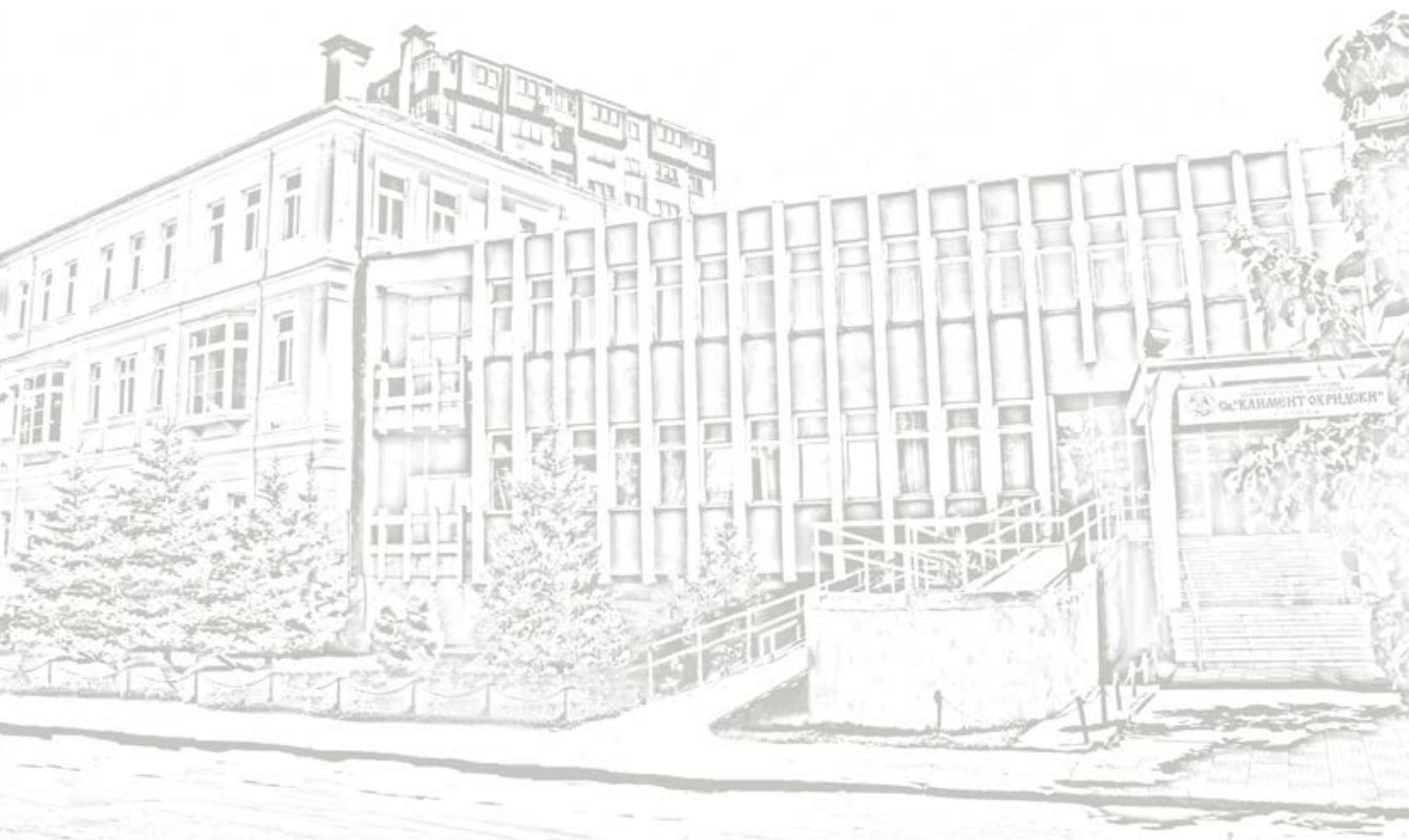
Доста од ваквите писма на мисионерите се преведени и публикувани во македонското историско списание „Гласник на ИНИ“ - Скопје⁷⁸.

It was used the practice to get, but also to donate books from other centres of Lazars as the example in South America. Beside the mentioned books of religious and scientific content there were also books that could help each host for example “Do it by yourself”. Those were books for amateurs that could be introduced with the practical use in the wine yard, horticulture, construction industry, gardening, agriculture, photography, and technique and similar. Those were the editions by J. Hecel - Paris from the “Library of professions”.

In the library of Lazars beside monograph publications they regularly received the magazine “Anales de la Congregation de la Mision”. This magazine was an Annual of the Mission that was printed in Paris in French language and there were published articles - letters by the members of the Mission which was all around the world. In the magazine for Bitola there were published numerous documents, letters of the missionaries from Bitola that noted numerous events during their residence in the city. Very interesting for the Macedonian history are the records from Bitola for the Ilinden rebellion, the help that the rebels got and the population in the difficult days from 1903, especially the help after the ending of the rebellion when many villages were burnt. For such help the catholic missionaries especially the charity nuns got official document of gratitude sent by Representatives of VMRO behind borders.

Many of such letters of the missionaries were translated and published by the Macedonian Historical Magazine “Messenger of INI” - Skopje⁷⁸.

СРПСКАТА ОКУПАЦИЈА

Битола за време на српската окупација преживува мошне непријатни години (1912 - 1941 год.) поради насилната денационализација, а и економскиот застој поради вештачко направената граница спрема Грција. Битола тогаш е окупирана од српската војска, полиција, џандармерија, административен апарат, свештенство и.т.н. Меѓутоа, нејзиното население не се омалодуши. Посебно младината која како секогаш се истакнува со својата енергичност и смелост. Така, младата македонска интелигенција ќе се соочи со суровиот големосрпски режим, но не само што не ќе потклекне, туку напротив, ќе ги јакне своите позиции, посебно што не била под никакво претходно национално влијание (Патријаршијата со грцизмот или Егзархијата со бугаризмот). Младите Македонци целосно ќе му се предадат на своето, а тоа бил македонизмот поткрепен со младите македонски поети Венко Марковски, Кочо Солев - Рацин, Коле Неделковски. Покрај разните манифестации на македонизам битолската младина тоа ќе го изрази и преку читање литература сместена во бројните битолски библиотеки, кои иако поседувале книги со чисто шовинистичка содржина младите читајќи ги наоѓале во нив токму она што беше битно, дека тие не се Срби иако насила им беа сменети сите презимиња со српскиот завршеток на -иќ-.

Навлегувајќи, српската окупаторска управа во Битола наиде на училишта што не биле српски, па освен француските (со значајни ограничувања) сите останати биле забранети и затворени. Бил воспоставен српскиот школско - образовен систем.

SERBIAN OCCUPATION

Bitola during the Serbian occupation survived very unpleasant years (1912 - 1941) because of the forceful denationalization and the economic delay for artificially made border toward Greece. Bitola was then occupied by the Serbian army, police, administrative staff, monks and etc. But its population did not lose its spirit. Especially, the youth who always stepped forward with its energy and braveness. So, young Macedonian intelligence would face the cruel great Serbian regime, but not only that it would not knee down but it would strengthen its positions especially because it was not under any previous national influence (Patriarchate with the Greek influence or the Exarchate with the Bulgarian influence). Young Macedonians would completely surrender to their own and that was the Macedonism supported by young Macedonian poets Venko Markovski, Koco Solev Racin, Kole Nedelkovski. Beside, different manifestations of Macedonism, Bitola youth would express that by reading literature which was in many Bitola libraries, which although possessed books with purely chauvinism content young found exactly the one that was essential, that they are not Serbian although all their surnames were changed with the Serbian suffix – ik.

Entering, the Serbian occupational department in Bitola faced numerous schools that were not Serbian, so beside French (with important limitations) all the others were forbidden and closed. The Serbian school educational system was established.

*Кочо Солев – Раџин
Koco Solev Racin*

*Коле Неделковски
Kole Nedelkovski*

Тогаш биле отворени српски основни училишта и неколку средни: Гимназијата, Трговската академија, Земјоделското училиште, Богословијата. Во сите нив официјален наставен јазик бил српскиот, а во библиотеките доминирала српската литература од српските писатели.

Then there were opened Serbian elementary schools and several secondary schools: High school, Trading school, Agricultural school, The Seminary. In all of them the official educational language was the Serbian and in the libraries dominated the Serbian literature by Serbian writers.

Битолската гимназија и нејзините библиотеки

Тимназијата официјално имала име „Српска краљевска Гимназија у Битољу“, сместена во зградата на бившата турска Гимназија „Идади Милки“. Српската власт, за да ѝ даде на оваа просветно - образовна установа важност и белег на блискост со месното православно население, на 1 декември 1914 година, свештеници со соодветни молепствија ја осветиле зградата, односно тоа што било

Bitola high school and its libraries

Тhe high school had official name “Serbian Royal High School in Bitola” accommodated in the building of the former Turkish High School “Idadi Milki”. The Serbian authority in order to give the importance and closeness of these educational institutes to the local population on 1 December 1914 monks with corresponding praying had holy service in the building. So, all that was Ottoman Muslim was removed by the prayers⁷⁹. But, as soon as

претходно османлиско - муслиманско со молебенот е отстрането⁷⁹. Меѓутоа, бидејќи набрзо започнала и Првата светска војна Гимназијата тие години не работела. Со редовна настава почнала во учебната 1918/19 година. Тогаш од затворените бугарски, грчки, турски гимназии, инвентарот бил пренесен во српската гимназија.

Гимназијалното образование ги опфаќало учениците што завршиле основно образование (IV одделение, кое било задолжително) и биле распоредени од I до VIII класови, со претходно положен приемен испит. По завршувањето на IV клас учениците полагале пола матура и продолжувале во наредните повисоки класови. Со завршување на VIII клас се полагала големата матура.

the First World War started, the high school stopped working. With its regular classes it started in the school 1918/19 Then from the closed Bulgarian, Greek, Turkish high school the inventory was transferred to Serbian high school.

The high school education covered all students that completed elementary school (IV class, which was obligatory) and were divided from I to VIII classes with previously passed entrance test. After finishing IV class, the student passed semi Matura and continued in upper classes with graduation of VIII class the big Matura was passed.

In the education, beside the use of the Serbian language, it was persisted in every occasion to impose Serbian customs, besides violent imposing of the surnames on IK, even the religious services to the students were from

Зградата на битолската гимназија изградена во османлискиот период, низ нејзините простории учеле многу генерации од Битола и Битолско
The building of Bitola high school was built in the Ottoman period, in its rooms studied many generations from Bitola and its region

Во наставата, покрај употребата на српскиот јазик се настојувало во секоја прилика да се вметнат српски обичаи. Покрај насилното наметнување на презимињата на - ИЌ дури и вероисповедувањето на учениците било како да се од српската православна црква. Тие потези биле за да ја србизира „... аморфната национална маса во Македонија⁸⁰”.

Во таква насока била и дискусијата на гимназискиот Наставнички совет, одржан на 22.XI.1932 година, на кој била истакната важноста од јакнење на српската национална свест меѓу учениците, поточно наоѓање методи за денационализација на младото македонско интелектуално поколение⁸¹.

Уште во самиот почеток во Битолската гимназија бил воспоставен мошне строг режим за учениците. Оваа гимназија важела за една од најстрогите во Кралството Југославија во секој поглед, како во дисциплината така и во оценувањето на учениците. За најмали прекршоци следувале строги санкции. Така, на пример, кога една група ученици од Гимназијата зела учество како актери во драмската изведба „Македонска крвава свадба” во 1920 година, директорот Григорије Хаџи Ташковиќ лично вршел истрага по што ги казнил учениците⁸².

Просветната власт сметала дека асимилацијата најлесно ќе биде спроведувана преку ширење на српскиот јазик меѓу месните ученици. За таа цел гимназиската власт мошне ажурно ја спроведувала одлуката на Министерството за просвета кое барало да се воведат семинарски вежби за вишите класови (VII и VIII) во кои учениците ќе се запознаваат „...со животот на нашиот народ, особено на нашата земја, и со вредностите на нашата национална култура⁸³.” Така, семинарските задачи биле давани по

Serbian Orthodox church. Those moves were to serbinize”... the amorphous national mass in Macedonia⁸⁰”.

In that direction was the discussion for the high school Teachers’ counsel held on 22.XI.1932 on which it was pointed out the importance of the strengthening of the Serbian national consciousness among the students, more exactly finding out methods for denationalization of the youth intellectual family⁸¹.

Since the very beginning at Bitola high school very strict regime for the students was established. This high school was one of the strictest in the kingdom of Yugoslavia in every point of view in the discipline as well as in the evaluation of the students. For smallest violations there were very severe punishments. So, when a group of students from the high school participated as actors in drama performance “Macedonian bloody wedding” in 1920 the principal Grigorije Hadzi Taskovik personally had an investigation and punished the students⁸².

The educational power considered that assimilation would be easily established through spreading of the Serbian language among the local students. For that purpose the high school power very accurately executed the decision of the Ministry of education which requested to start seminar exercise for higher classes VII and VIII, where the students would get introduced to the life of our people, especially our country and with the values of our national culture⁸³. So, the seminar papers were given from the subjects that were connected to the Serbian history, Serbian language, and geography and similar. Also, each school year, high school gave money award for successfully made topics from the national Serbian history. In that way through the education the students should have been introduced with the glorification of the Serbian victories in wars of which it was made a legend

предметите што имале врска со српската историја, српскиот јазик, географија и сл. Исто така, секоја учебна година Гимназијата распишувала парични награди за успешно изработени теми од српската национална историја. На таков начин, преку наставата учениците требало да се запознаваат со глорификувањето на српските победи во војните од кои често се правел мит, а не историја. Нагласка му се давала на проучувањето на српско Косово, односно циклусот на епски песни, на поетите националисти кои во песните не биле воопшто имуни од шовинизам, особено контра - бугаризмот. Преку тие методи учениците морале да пишуваат теми, да читаат српска литература и да го учат српскиот јазик, требало да се напојуваат со гордост од српските успеси и српскиот национален дух. Автоматски, постепено

and not a history. The emphasis was given to the studying of the Serbian Kosovo, that is the cycle of epic poems to the poets, nationalists where the poems were not immune to chauvinism especially on contrary - Bulgarism. Through these methods the students had to write on topics, to read Serbian literature and to study Serbian language, they had to be proud for the Serbian success and the Serbian national spirit. Automatically, they gradually should have replaced their mother tongue for which the power noticed that it would not be easy, so it was pronounced to be a dialect of the Serbian language. So it was considered that the local intelligence would be the holder of the Serbianty on the occupied Macedonian territories.

Српски книги кои биле задолжителна литература на гимназијалците

Serbian books which were obligatory literature of the high school students

тие требало да го истиснат мајчиниот јазик, за кој власта увидела дека не е лесно, па го прогласила како дијалект од српскиот. Така се сметало дека токму месната интелигенција ќе биде носител на српството во окупираните македонски територии.

Без оглед на наметнатата српска идеологија, македонските гимназисти подготвувајќи се за семинарските работи како и за други слични писмени вежби, читале литература и се внесувале вистински во проблематиката и се здобивале со солидни познавања од областа на науките. Истовремено, кај нив се јавувал и критички став по многу прашања, во прв ред по националното и социјалното прашање во Битола и пошироко. Така, кај учениците се создала навика за читање поточно глад за непознатото од нивното минато. Преку самообразование гимназистите од Битолската гимназија почнале да се организираат и веќе претставувале силно и јако македонско национално јадро кое мошне успешно му се спротиставувало на просрпската националистичка групација (составена од ученици претежно дојденци од Србија со своите родители - службеници) позната во Гимназијата како Љотикевци. Овие Љотикевци гимназиската власт ги протежирала преку своите професори. Покрај сето тоа, учениците Македонци преку читање, односно самообразование, биле далеку над своите противници. Своето знаење и наобразба најмногу гимназистите го стекнале од литературата што постоела во гимназиските библиотеки: Наставничката библиотека; Ученички библиотеки кои во учебната 1920/21 година се забележани како најбогати со книжен фонд од сите други во Македонија⁸⁴. Тие се: Библиотеката при Литературната дружина „Св. Кирил и Методиј“; Библиотека при Колото на

Taking into consideration the imposed Serbian ideology, Macedonian high school students when preparing for the seminar works and for the other similar written works, they read literature and they got really connected to the problems and got considerable knowledge from the area of sciences. At the same time they had the critical attitude on many questions firstly for national and social questions in Bitola and wider. So, at the students a habit for reading was created that is hunger for the unknown of their past. Through their self education the high school students from Bitola high school started to organize and they represented strong Macedonian national core that very successfully opposed the pro - Serbian nationalistic group (consisted of students generally newcomers from Serbia with their parents clerks) known in the high school as Ljotikevci. These Ljotikevci the high school power engaged through their teachers. Beside that, the Macedonian students through reading that is to say self education were far above their opponents. Their knowledge and education the high school students got from the literature that existed in high school libraries: The Teacher's library, Student's libraries in the school 1920/21 are noted as the richest with literary fund of all the teachers in Macedonia⁸⁴. Those are: The library at the literary company "St. Cyril and Methodius", Library at the Cycle of conscious youth, Library of the Company youth of "Adriatic guard" and the Association of the air club "Our wings", Library of textbooks, Class libraries.

трезвената младина; Библиотеката на Друштвото подмладок на „Јадранска стража“ и Подружницата на Аеро клубот „Наша крила“; Библиотека на учебници; Класни библиотеки.

Наставничката библиотека во Битолската гимназија

Веднаш по отворањето со работа на Битолската гимназија, одговорните се ангажирале да создадат книжен фонд што ќе ги задоволува соодветните барања на училиштето. На таков начин е создадена најбогатата библиотека која се спомнува уште во учебната 1913/14 година, веднаш по Балканските војни. Поседувајќи бројна литература од монографски дела и списанија истите биле во тек на средување. Библиотеката била снабдувана со изданијата на „Српска књижевна задруга“, „Матица српска“, Кралската академија на науките и уметностите, „Српски књижевни гласник“, „Босанска вила“, „Дело“, „Нова искра“, „Просветни гласник“, „Наставник и учител“ и др. Освен литература на српски јазик Библиотеката поседувала и литература на руски јазик, како списанието „Нива“, дела од Иван Тургењев, Толстој и др. Наставничкиот совет при Гимназијата со акт од 2 јануари 1914 година, П.Бр.70 бил известен дека Државната печатница ќе испрати книги за училиштето и за ученичката библиотека.

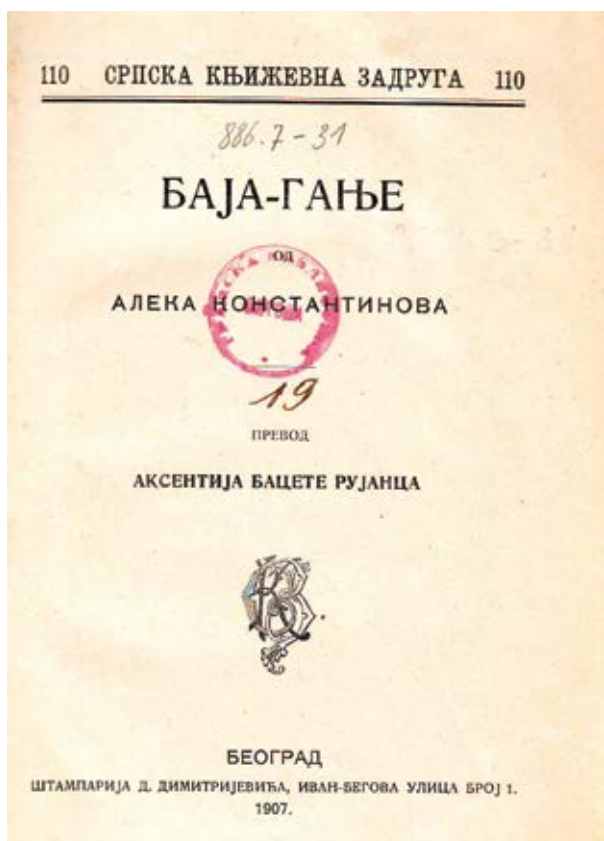
Наставничката библиотека била наменета исклучиво за потребите на наставниот кадар во Гимназијата, но повремено ги опслужувала и професорите од другите училишта во градот, доколку тие имале потреба од литература што не можеле да ја најдат во градот.

Teacher's library in Bitola highs school

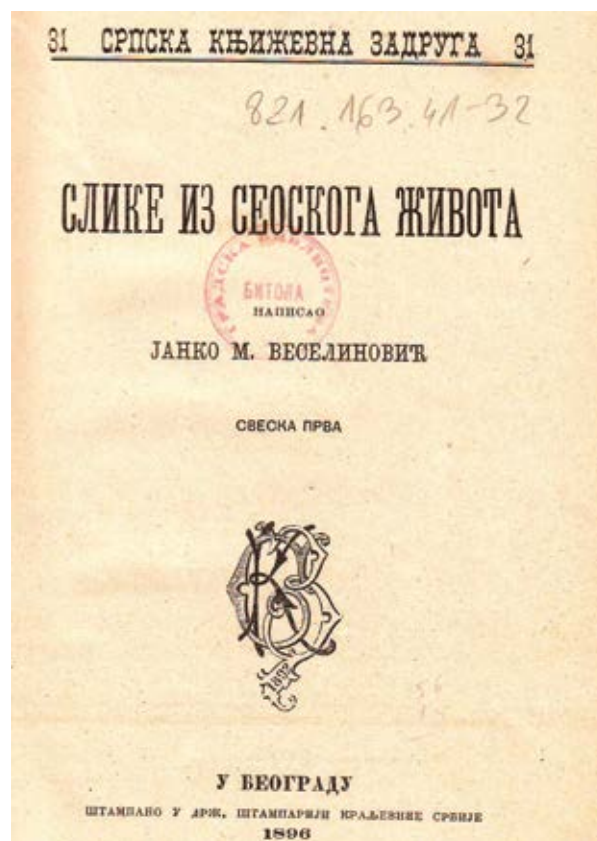
Immediately after starting with work of Bitola high school the responsible engaged themselves to create literary fund that would satisfy the corresponding requests of the school. In that way, it was created the biggest library that was mentioned in the school 1913/14, immediately after the Balkan wars. Having numerous literatures of monographic works and magazines the same were ordered. The library was supplied with editions of “Srpska knizevna zadruga”, “Matica srpska”, Royal Academy of Sciences and Arts, “Srpski knizevnji glasnik”, “Bosanska vila”, “Delo”, “Nova iskra”, “Prosvetni glasnik”, “Nastavnik i ucitelj” and other. Beside literature in Serbian language, the library possessed literature in Russian language as the magazine “Niva”, works by Ivan Turgenjev, Tolstoy and other. The Teachers’ counsel at high school with act from 2 January 1914 subject number 70 was informed that The State printing house sent books for the school and for the students’ library.

The teacher’s library was used only for the necessity of the teachers in high school but at the same time it serviced the teachers from the other schools of the city if they had necessity from literature that they could not find in the city.

Изданија на „Српска књижевна задруга“

Editions of “Srpska knizevjna zadruga”

Со библиотеката раководел професор назначен од Наставничкиот совет во почетокот на секоја учебна година⁸⁵. Професорот - библиотекар најчесто бил професор по српски јазик. Библиотекарот, покрај средувањето, чувањето, издавањето книги се грижел и за збогатување на книжниот фонд, така што тој се движел од година во година во нагорна линија, па во последната учебна 1939/40 година достигнал бројка од 2205 наслови. Збогатувањето било вршено по пат на подароци и купување. Во таа насока извесни министерства биле мошне пресретливи. Во учебната 1933/34 година Министерството за просвета испратило подарок 79 француски и 54 германски книги на тие јазици, кои им служеле на професорите по соодветните предмети што ги предавале во Гимназијата.

With the library managed the teacher appointed by Teacher's counsel at the beginning of each school year⁸⁵. The teacher - librarian was most frequently a teacher of Serbian language. The librarian beside fixing, preservation, borrowing books he took care for enrichment of the literary fund also it moved from year to year in upper line, so in the last school 1939/40 it reached number of 2205 titles. The enrichment was made by donations and buying. In school 1933/34 the Ministry of education sent a donation of 79 French and 54 German books in those languages which were used by the teachers of corresponding subjects, that they taught at the high school.

*Подарени публикации
со пропагандна содржина*

*Donated publications
with propaganda content*

Истата учебна година Министерството за внатрешни работи го испраќало списанието „Мисао“. Исто така бесплатно библиотеката го добивала списанието „Српски књижевни гласник“ како и изданијата на Географското и Етнографското друштво и некои популарни изданија на англиски јазик.

Наставничката библиотека редовно ги добивала неколкуте педагошки списанија, потоа „Прилози за проучавање народне књижевности“. Инаку имало творби од светските класици од сите националности, а и српските, како на пример, сите дела на Вук Караџиќ, многу монографии за српски манастири, речници, прирачници, педагошки трудови.

Во учебната 1937/38 година, како

The same school year the Ministry of Internal Affairs was also sending the magazine “Misao”. Also, for free the library received the magazine “Srpski knizevni glasnik” as well as the editions of the Geographical and Ethnographical Associations and some popular editions in English language.

The Teacher’s library regularly received several pedagogical magazines, then “Prilozi za proucavanje narodne knjizevnosti”. Also there were works of world classics of all nationalities and Serbian as well for example all works of Vuk Karadzic, many monographs for Serbian monasteries, dictionaries, manuals and pedagogical works.

In the school year 1937/38, as a donation, the French Government through the Ministry of Education sent 158 books

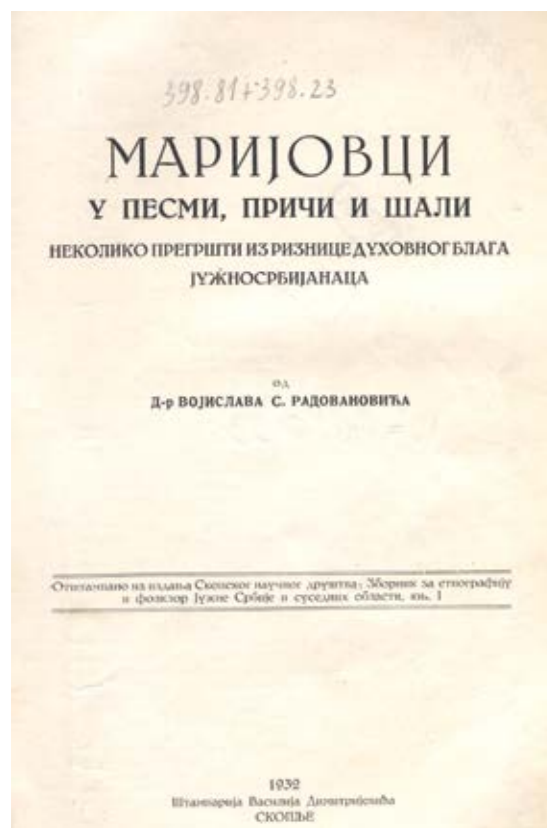

подарок, француската Влада, преку Министерството за просвета, испратила 158 книги печатени на француски јазик. Освен донирања од видни државни установи постоеле и донатори од битолското граѓанство, поточно од луѓе на власта, како на пример Великиот жупан на Битолската област, кој во учебната 1929/30 година подарил 10 книги и 2 - 3 примероци од списанието „Братство“, издание на Друштвото „Св. Сава“. Исто како донатор се спомнува Свето Матиќ, пом. управител на Народната библиотека во Белград кој испратил поголем број стручни списанија и книги. Уредникот на весникот „Трговски гласник“ исто така се споменува како дарител. Сепак, сите книги не останале во Наставничката библиотека туку биле класирани и дел од нив биле доделени на ученичките библиотеки.

printed in French language. Beside, donations by important state institutions there were donors by Bitola citizenship, exactly people of the authorities as well as the High head of tribal state of Bitola who in 1929/30 donated 10 books and 2 - 3 samples of the magazine “Bratstvo” edition by the Association “St. Sava” also as a donor it was mentioned Sveto Matik assistant manager of the National library in Belgrade, who sent larger number of professional magazines and books. The manager of the newspaper “Trgovski glasnik” also is mentioned as a donor. Still, all the books did not stay at the Teacher’s library, but they were classified and part of them were given to Student’s libraries.

Изданија на српски книги

Editions of Serbian books

Ученичката библиотека при Битолската гимназија

Напоредно со Наставничката, создадена била и Ученичката библиотека, која била со побогат книжен фонд од Наставничката. Нејзиното постоење може да се следи до учебната 1925/26 година. Зошто понатаму не фигурира не ни е познато, и не е забележано во гимназиските извештаи. Веројатно затоа што во учебната 1929/30 година била новоформирана и обновена, а книжниот фонд, исто како и во Наставничката библиотека, бил набавуван преку донации. Првиот фонд на литература бил подарен од Министерството за просвета и од Народната банка во Белград. Тогаш биле пренесени книги што биле дуплици од Наставничката во новоформираната ученичка библиотека. Покрај Министерството за просвета, книги подарувале мошне често и разни српски национални друштва, како на пример Главниот одбор на Друштвото „Св. Сава“. Ова Друштво испратило извесен фонд на книги претежно со национална содржина на сите средни училишни библиотеки, кои книги требале да послужат како основа за идниот книжен фонд.

Колку ова Друштво било загрижено за библиотеките во средните училишта со српска литература нека послужи податокот дека од вкупно 13 подарени фондови, 10 биле испратени за училиштата во Македонија. Без оглед на сите донации, книгите биле претежно од српски писатели или странски писатели преведени на српски јазик. Литературата со научна содржина или била незнатна или ја немало во ученичките библиотеки.

Новоформираната ученичка библиотека и покрај сите донации имала скромна книжен фонд. За сето време на своето

The Student's library at Bitola High school

Simultaneously with the Teacher's library, it was created the Student's library which was with richer literary fund from the Teacher's library. Its existence can be followed until the school year 1925/26. Why it did not appear after that it is not known and it was not recorded in the high school reports. Probably, because of the fact that in the school 1929/30 was reformed and renewed as well as the Teachers' library supplied through donations. The first fund of literature was donated by the Ministry of Education and the National bank in Belgrade. Then, there were transferred books that were duplicates from the Teachers' library into newly formed Students' library. Beside, The Ministry of Education, books were donated very frequently by different national associations for example Main board of the Association "St. Sava". This association sent certain fund of books generally with national content to all secondary school libraries which books had to be used as base for the future literary fund.

If this Association was worried for the libraries in the secondary schools with Serbian literature it can also be used the data that out of 13 donated funds 10 were sent for the schools in Macedonia. Not taking into consideration the donations the books were generally by Serbian writers or foreign writers translated in Serbian language. The literature with scientific content was either minor or it did not exist at Students' libraries.

The newly formed students' library beside all donations had very humble literary fund. During all the time of its existence the fund did not increase and it moved from 330 books to 424 samples⁸⁶.

A certain step in the enrichment of the students' library made the teacher Katarina

постојење фондот не се збогатил многу и се движел до 330 книги во 414 примероци⁸⁶.

Извесен чекор во збогатувањето на ученичката библиотека направила професорката Катарина Коцјанчиќ⁸⁷, која како раководител од сите ученици во Гимназијата собрала 6680 динари, со кои биле купени два шкафа и нови книги, претежно литература за учениците од пониските класови.

Најмногу книги користеле учениците од повисоките класови зашто на учениците од пониските литературата не им била за нивна возраст и им била нејасна и некорисна.

Така, според една статистика учениците од првите класови прочитале 182 книги; од вторите 220 книги; од третите 263 книги; од четвртите класови 185 книги или вкупно 850 книги.

Учениците од повисоките класови (од V-VIII) претежно користеле литература од Библиотеката на гимназиската училишна литературна дружина „Св. Кирил и Методиј“.

Kocjanik⁸⁷, who was the head of all students in the high school and collected 6680 dinars and two cupboards and new books were bought generally literature for students of lower classes.

Most of the books used the students of higher classes because students from the lower classes the literature was not for their age, it was unclear and useless.

So, according to some statistics the students of the first classes read 182 books; from the second 220 books; the third 263 books and from the fourth classes 185 books or total 850 books.

The students from the higher classes (V-VIII) generally used literature from the library of high school literary company “St. Cyril and Methodius”.

*Издание на српска книга
Edition of Serbian book*

Библиотеката на литературното друштво „Кирил и Методиј“ во Гимназијата

Тимназиската власт им овозможила на своите ученици надвор од училиштата настава, а во склоп на Гимназијата да учествуваат во бројни организации и друштва. Ги имало повеќе, а едно од нив било и Литературната дружина на „Св. Кирил и Методиј“.

*Светите браќа Кирил и Методиј
Saint Cyril and Methodius*

Оваа дружина била најстара од сите други. Почетокот на нејзината работа забележана е на 11 мај 1914 година,

The library at the literary company “St. Cyril and Methodius” in The high school

The high school authority enabled their students outside the school education and as a part of the high school to participate in numerous organizations and companies. There were more and one of them was the literary company “St. Cyril and Methodius”.

*Литературно списание
Глас Омладине с Југа*

*Literary magazine
"Glas omladine s Juga"*

This company was the oldest. The beginning of its work was noticed on 11 May 1914 when it was founded, but with

кога била и формирана, меѓутоа со сè уште непотврдени правила. Членови на Дружината биле ученици, најмногу од горните класови. Тие редовно одржувале состаноци на кои биле читани лични творби, критики, преводи на делови од литературни дела од француската, грчката, англиската, турската, германската книжевност. По опстојни анализи, пофални или негативни критики, некои од најдобрите, било лични творби или преводи, биле печатени во списанието „Глас омладине с Југа“⁸⁸.

Состаноците на Дружината биле одржувани во просториите на Гимназијата на кои редовно присуствувал професорот назначен од Наставничкиот совет за раководител на истата. Професорот – раководител, освен што се грижел за редот и дисциплината на состаноците, внимавал да не дојде до некоја пројава кај учениците на национална или социјална лево политичка агитација⁸⁹.

Почнувајќи од учебната 1936/37 година Литературната дружина освен читање на лични творби, преводи и критики, преминала и кон обработка не само на литературни туку и на економски, социолошки, општокултурни теми. Во дискусиите, што се воделе после излагањето на ученикот по некоја тема, учениците, претходно подготвени, ги изнесувале своите забелешки. Притоа тие го истакнувале своето знаење, умешноста во изразот, ораторството, вештината да ги постават и да одговорат на поставените прашања. За таа цел учениците во своите подготовки морале да прочитаат многу книги или статии од списанија. Со оглед дека во Гимназијата, непосредно во годините пред Втората светска војна, се беа оформиле две идејни и национални спротивставени ученички групации односно едната прорежимска,

unconfirmed rules. They regularly had meetings where personal works, critics, translations of parts of literary works from French, Greek, English, Turkish, and German literature were read. After thoroughly analyses positive and negative critics some of the best, nevertheless personal works or translations were printed in the magazine “Glas omladine s juga”⁸⁸.

The meetings of the company were held in the room of high school where regularly participated the teacher appointed by the teachers’ counsel who managed with it. The professor manager except that he took care for the order and the discipline was cautious about some possible appearance at students like national or social left political agitation⁸⁹.

Starting from the school year 1936/37 the Literary Company except reading of personal works, translations and critics started processing not only of literary but also economic and general social topics. In the discussion that were lead by the students on certain topics, the students were previously prepared, they presented their notes. At the same time, they showed their knowledge, the skill of their expression, oral skills to postulate and answer to the asked questions. For that purpose the students in their preparations had to read many books or articles from magazines. Taking into consideration the fact that in the high school directly in the years before the Second World War, there were formed two ideal and national opposite students’ groups, that is one large Serbian supported by high school authority and the other national Macedonian and left oriented, at the meetings often confronted in stormy debates. The Serbian group on the meeting very frequently headed by Bratoljub Antik also prepared to oppose the Macedonian group. Especially, Antik was gifted and hard working student, so in the debates in order to be successful needed more knowledge and skills. Such capability

големосрпска, поддржувана од гимназијалната власт и другата национално македонска и лево ориентирана, на состаноците често се судриале во мошне бурните дебати. Српската групација на чело со Братољуб Антиќ исто така се подготвувала за да ѝ се спротистават на македонската групација. Особено Антиќ бил и надарен и трудољубив ученик, па во дебатите за да биде надминат требало уште повеќе и знаење и умешност. Таквата способност ја имал ученикот од Прилеп, Борка Талески - Модерното.

Борка Талески - Модерното
Borka Taleski - Modernoto

had a student from Prilep, Borka Taleski - Modernoto.

Тој ги поседувал сите квалитети на еден лидер. Бил солидно образован, начитан, дружелубив, одличен организатор и бестрашен. Кон него се приклучиле скоро сите дојдени ученици да се школуваат во Битолската гимназија од соседните градови: Кичево, Ресен, Охрид, Кавадарци, Прилеп и др., како и месните битолчани. Во дебатите кои често биле успешни за македонската групација, учениците се чувствувале сплотени, единствени и покрај тоа што на другата групација надзорниот професор Милорад Вујовиќ бил секогаш наклонет. Всушност, во дебатите победувал македонскиот дух изразен преку младата генерација. Поинтересно било тоа што придојдените Срби односно нивните деца дружејќи се со мештаните увиделе дека овој народ не е нивни па некои од нив им се придружувале на македонската групација, особено по социјално - политичките прашања. Меѓу таквите ученици се истакнале Малис Стратос - Протиќ, Новак

He possessed all qualities of a leader. He was pretty educated, read, sociable, excellent organizer and fierceless. He was accompanied by all newly arrived students who came to Bitola High school from the neighbouring cities Kicevo, Resen, Ohrid, Kavadarci, Prilep and other local citizens from Bitola. In the debates very frequently were successful for the Macedonian group, the students were joined, unique and although the other group had the sympathies of the authorized teacher. Actually in the debates won Macedonian spirit expressed through the younger generation. It was very interesting that newly arrived Serbs that is their children playing with the locals noticed that these people are not theirs, so some of them joined the Macedonian group. Among, such students promoted Malis Stratos - Protik, Novak Miljanik and some others.

The literary company "St. Cyril and Methodius" had excellent cooperation with the corresponding companies for the secondary

Миљаниќ и некои други.

Литературната дружина „Св. Кирил и Методиј“ имала одлична соработка со соодветните Дружини од средните училишта во Битола односно со таа во Трговската академија „Иван Гундулиќ“ и таа во Богословијата „Братство“. Овие дружини организирале меѓусебни литературни средби на кои не еднаш доаѓало до остри дебатни дуели, особено ако и темата била провокативна, како на пример „Што ни дала западната култура?“, „Лартпурларизмот“, „Само мирот овозможува мир и напредок на народите“, „За постанокот на светот и човекот од научни и религиозен аспект“. За да се земе учество во дебати по вакви теми и слични на нив, учениците - учесници морале многу да прочитаат од соодветната литература од природните науки за Дарвинизмот, за филозофијата, Маркс, Ниче, книги од социологијата, етиката, естетиката и сл. Само солидно подготвени влегувале во дуел со противничкиот табор и во своите критики биле немилосрдни. Одеде до крај во своите напади против ненаучноста и шовинизмот. Литературата за подготовки на учениците во најголем дел ја имало во библиотеката на Дружината. Оваа Библиотека ѝ припаѓала исклучиво на Литературната дружина и била формирана кога и самата Дружина т.е. 1914 година, меѓутоа според еден извештај од 1929 година таа била формирана на 24 мај 1915 година кога се слави и патронот на Дружината, денот на светите браќа Кирил и Методиј.

Внатрешната управа на Библиотеката била раководена исклучиво од ученици.

Раководното тело како и библиотекарот биле избирани на годишните собранија на Дружината. Во прво време Библиотеката се делела на Нижа и Виша, поточно книги за нижите класови (I - IV)

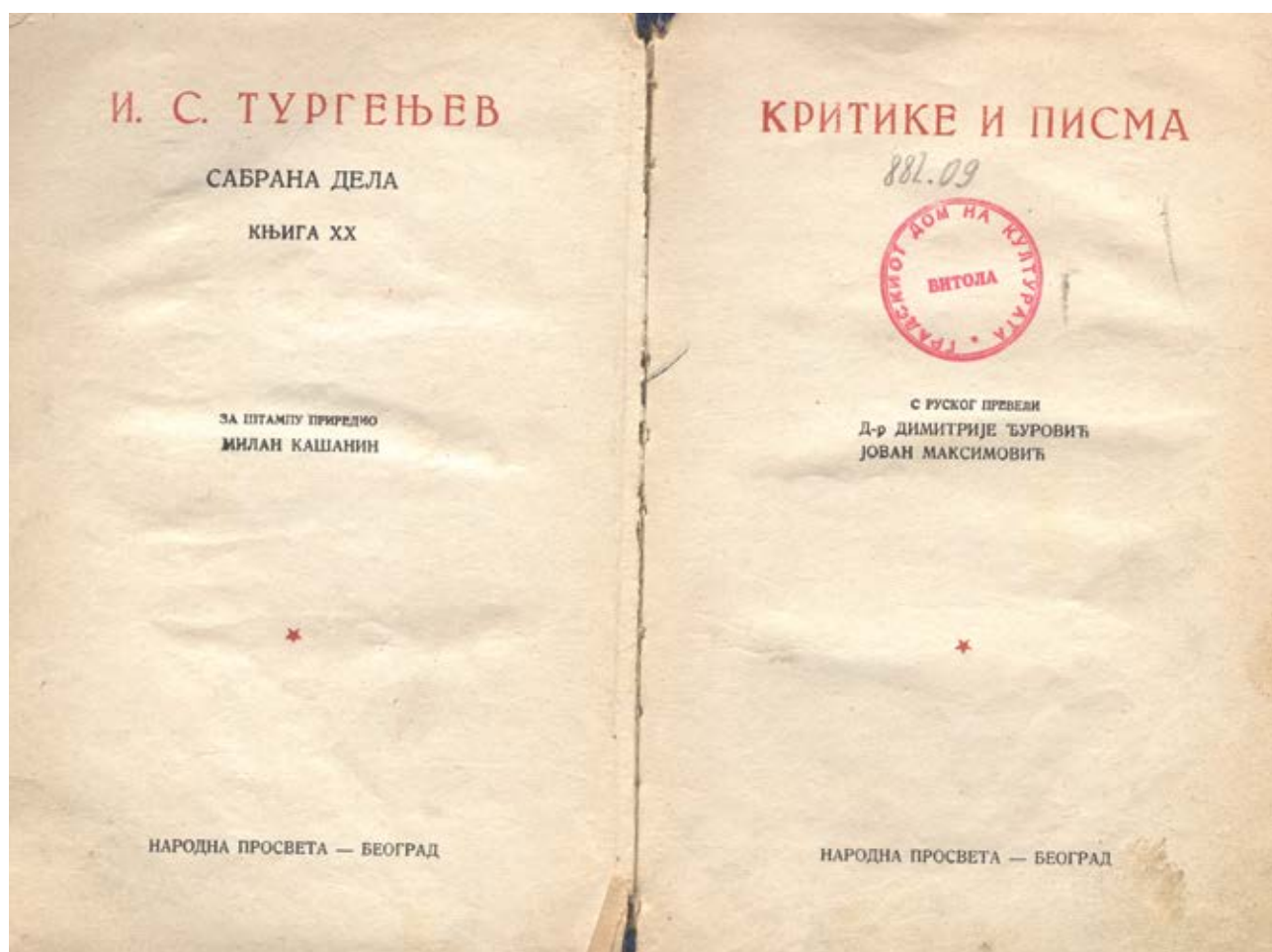
schools in Bitola that is with that one of the Trading academy “Ivan Gundelik” and that in the Seminary “Brotherhood”. Those companies organized internal literary meetings were there very often were severe debates especially if the title was provocative for example “What gave us the western culture?”, “Lartpurlarism”, “Only peace can enable peace and progress of the nations”, “For the beginning of the world from scientific and religious aspect”. In order to participate in debates of such titles and similar the students had to read a lot from corresponding literature form the natural sciences for Darwinism, for the philosophy, Marx, Nice, book from Sociology, Ethics, Aesthetics and similar. Only sufficiently prepared entered in duel with the opposite board and in their critics were rootless. They went to the end in their attacks against the illiteracy and chauvinism. The literature for preparations of the students in the largest part was in the library of the company. This library belonged exclusively to the Literary company and it was founded the same year on 24 May 1915, when it was celebrated the patron of the company the day of the holy brothers Cyril and Methodius.

The Internal department of the Library was managed only by students.

The management body as well as the librarian were elected on the annual meetings of the Company. Firstly, the library was separated on lower and higher that is, books for the lower classes I - IV and higher for V - VIII. According to the division there were elected corresponding librarians that are, two students’ one for the lower and one for the higher. They worked separately starting from school year 1934/35 four librarians only for the higher classes, for each class by one.

The students members at the Literary company paid membership fee. It was one income and the other was income by the given morning parties for the students which ended

Дело од застапените руски класици

Work of the present Russian classics

и Виша за класовите од V до VIII. Согласно на поделбата, биле избирани и соодветни библиотекари т.е. двајца ученици - едниот за нижите, а другиот за вишите. Тие работеле одвоено, почнувајќи од учебната 1934/35 година по четири библиотекари и тоа само за Вишите класови, за секој клас по еден.

Зачленетите ученици во Литературната дружина плаќале членски внос. Тоа бил еден приход, а друг бил приходот од даваните претпладневни забави за учениците, кои завршувале со играчка. Тоа биле прочуените матинеа. Биле давани и драмски претстави кои носеле исто така добри приходи⁹⁰. Од разните

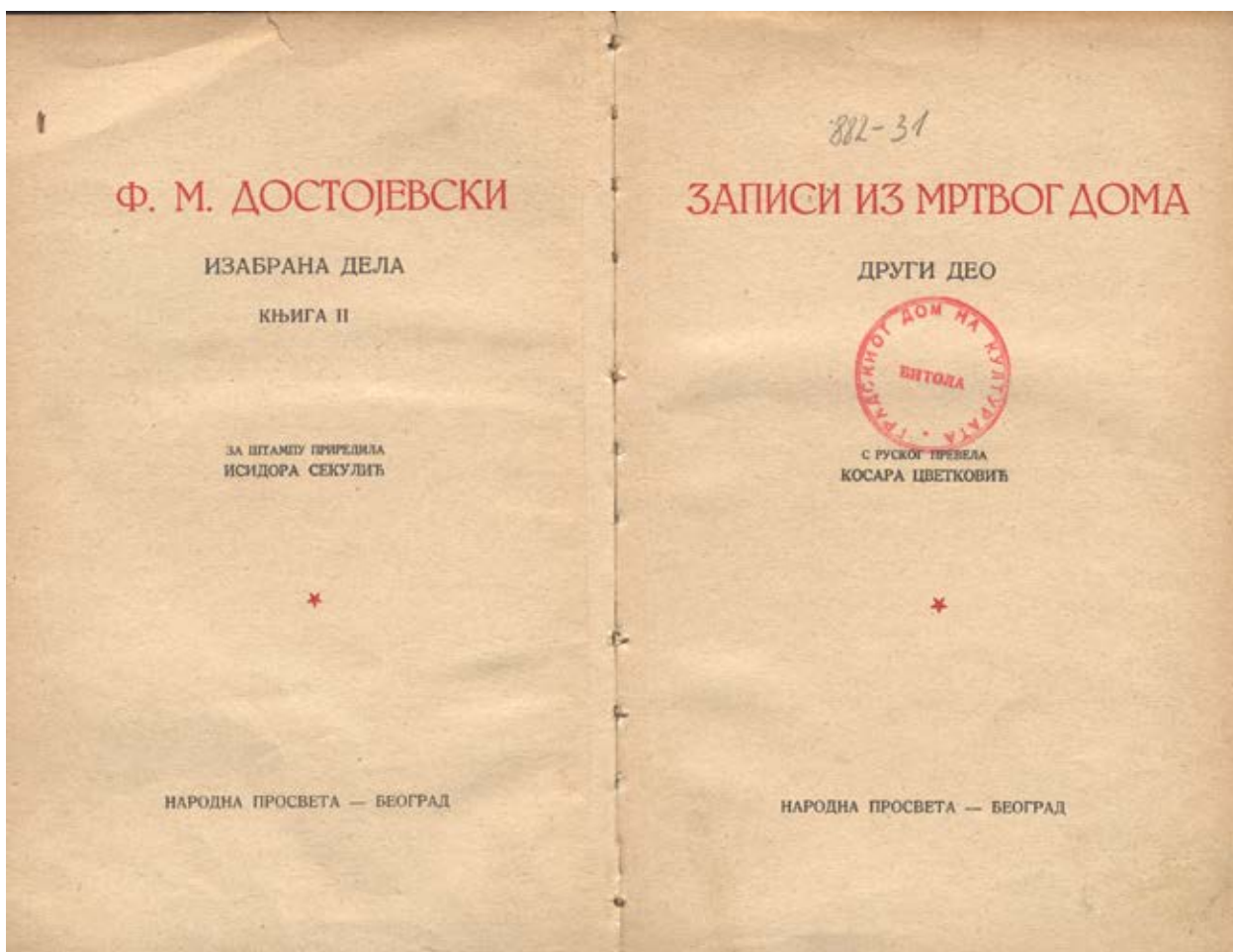
by dancing. Those were famous matines. There were also drama performances which gave good income⁹⁰. From different incomes, books were bought, cupboards, the books were bound, that were falling apart, so at the end of the school year 1936/37 the total income of the Company was 7364 dinars, for binding and covers were spent 200 dinars for buying new editions 4026 and for cupboard 608 dinars. Similarly, happened in the school year 1937/38 when from the income 4865,50 dinars for new literature was spent 3229 and in the following years the situation was similar by which the literary fund permanently increased and at the end of school year 1939/40 it reached 1310 titles.

приходи биле купувани книги, шкафови, биле подврзувани книгите што се распаднавале и сл. Така, на крајот од учебната 1936/37 година вкупните приходи на Дружината изнесувале 7364 динари од кои за подврзување и коричење биле потрошени 200 динари, за купување нови изданија 4026 динари и за шкаф 608 динари. Слично било и во учебната 1937/38 година кога од приходите 4865,50 динари, за нова литература било потрошено 3229 динари. И во наредните години состојбата била слична, со кое книжниот фонд перманентно се збогатувал така што на крајот од учебната 1939/40 година достигнал 1310 наслови.

By their content the books were Serbian but there were Croatian authors for example August Senoa, Ante Kovacic, Simunovic, Galski and others. From the foreign writers there were the Russian classics Lav Nikolaevik Tolstoy, Fjodor Mihajlovik, Dostoevski, Ivan Turgenjev, Gogolj, Puskin and others.

From the Serbian writers there was Skerlik with his overall works, 40 books by all Serbian writers, XXXV circle of the Serbian Literary Cooperative, a lot of authors were present in Nolit editions, magazine was started by Macedonian activists in Skopje, "Luc" the editions by so called Library "Nasa Kniga" and others.

Дело од застапените руски класици

Work of the present Russian classics

Содржински книгите биле од српски, но имало и од хрватски автори како на пример од Август Шеноа, Анте Ковачиќ, Шимуновиќ, Галски и др. Од странските писатели биле застапени руските класици Лав Николаевич Толстој, Фјодор Михајлович Достоевски, Иван Тургенев, Гогољ, Пушкин и др.

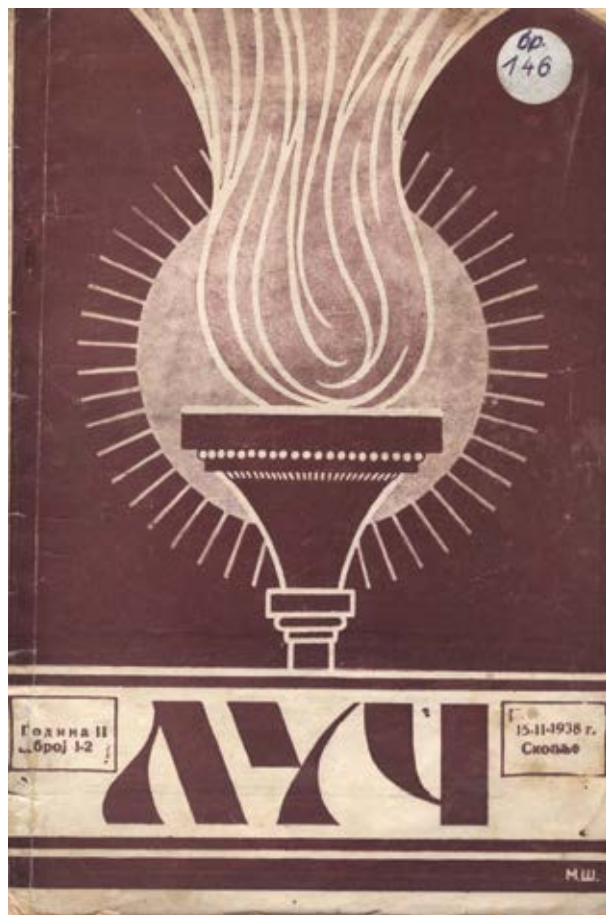
Од српските писатели бил застапен Скерлиќ со неговите целокупни дела, 40 книги со сите српски писатели, XXXV коло на Српската книжевна заедница, доста дела од автори застапени во Нолитовите изданија, списанието покренато од македонски активисти во Скопје „Луч“, изданијата од таканаречената Библиотека „Наша књига“ и др.

Односот на членството, посебно на раководителите на Библиотеката бил мошне совесен и одговорен. Тие секоја година одвојувале средства за опрема на библиотеката за купување на нови изданија, за подврзување, коричење, исплата на долговите спрема лицата што вршеле некаква услуга, прибирање редовно на членскиот внос и сл.

Издавањето на книги се вршело четири пати месечно и тоа два пати за V и VI клас и два пати за VII и VIII класови.

Библиотеката постоела сè до постоењето на српската окупаторска власт во Битола. По капитулацијата на Кралството Југославија во април 1941 година книжниот фонд, главно, останал во просториите на Гимназијата.

За Литературната дружина и нејзината работа тогашниот ученик Коле Чашуле во едно свое сеќавање запиша: „Есента 1933 година станав ученик на петти клас во Битолската гимназија. Беше тоа време необично тешко за нашиот народ. Националното угнетување беше во полн ек. Како последица на денационализаторската политика на шестојануарската диктатура

Скопското списание Луч
Skopje magazine Luc

The relation of the member especially of the managers of the Library was very conscious and responsible. They each year saved means for equipment of the library, for buying new editions, for binding, covers, payment of the debts toward people that made some favour, collection regularly of the membership fee and similar.

The borrowing of the books was four time per month twice for V and VI class and twice for VII and VIII classes.

The library existed until existence of the Serbian occupational authorities in Macedonia after the capitalisation of the kingdom Yugoslavia in April 1941 the literary fund mainly remained in the high school.

For the literary company and its work

на кралот Александар, која сè уште траеше, во цела Македонија имаше само три потполни гимназии: во Скопје, Тетово и Битола. Поради тоа цели краишта не даваа ни по еден завршен средношколец годишно. Од мојот роден град Прилеп и од целата прилепска околија во генерацијата пред мојата имаше само еден гимназист, а во генерацијата пред неа само четворица, додека во мојата бевме петмина...

Стопанската криза, која сè уште владееше во целата земја, беше друга причина поради која малку младинци можеа да се школуваат.

Но, за среќа, токму тие години... студентските друштва „Вардар“ на универзитетите во Белград и Загреб, иако работеа во полуилегални услови, сè повеќе го ширеа своето влијание меѓу младите луѓе во Македонија. При секој школски распуст студентите и средношколците донесуваа во Македонија легална и илегална марксистичка литература... Во самата Битолска гимназија беше Кузман Јосифовски - Питу, кој во школската 1933/34 година беше ученик во VII клас. Меѓу легалната литература многу се читаше збирката романи на „Нолит“ што ја уредуваа Павле Бихаљи и Милан Богдановиќ, некои изданија на загребската „Минерва“ и „Епоха“, а особено ефикасно делуваа статиите од списанијата „Стожер“ под редакцијата на Јован Поповиќ и „Данас“ на Мирослав Крлежа и Милан Богдановиќ. Впрочем и книгата полемики на Крлежа „Европа данас“ како и целокупното негово творештво и делата на Август Цесарец беа наше тогашно четиво. Се препорачуваше и Енгелсовиот „Анти - Диринг“, некои прирачници за основите на Марксизмот, книгата на Филип Филиповиќ „Развитокот на општеството“, некои творби на Ленин во кои како автор беше означен само Владимир Илич,

the current student Kole Casule in one of his memories wrote: “The autumn 1933 I became a student of fifth class of Bitola high school. It was time pretty hard for our people. The national repression was in full steam. As a consequence of the six January dictation of the king Alexander still lasted in whole Macedonia, only three complete high schools existed in Skopje, Tetovo, Bitola. Because of that whole regions did not give not even one high school grandaunt. From my city Prilep and from the whole Prilep surrounding in general there was only one high school student and in the generation before that four while in my generation we were five...

The economic crises which was in my country was another reason that resulted only a few young people to be educated.

But, luckily, those years... the student companies Vardar at the universities in Belgrade and Zagreb although worked in half illegal conditions, spread their influence among the young people in Macedonia. During each school vacation the students and the high schools students brought in Macedonia legal and illegal Marx's literature. In Bitola high school itself there was Kuzman Josifovski Pitu, who in 1933/34 was a student in VII class. Among the legal literature, the collection of novels of “Noilt” was read that were edited by Pavle Bihalji and Milan Bogdanovik some editions of Zagreb “Minerva” and “Epoha” and especially efficiently acted the articles of the magazines “Stozer” under the editorship of Jovan Popovik and “Danas” of Miroslav Krleza and Milan Bogdanovik. Actually, the book of polemics of Krleza “Europe today” as well as the overall his creation and the works of August Cesarec were our current reading. It was recommended the Engel's “Anti - Daring”, some manuals for the bases of Marxism, the books of Fillip Filipovik “Development of the society”, some works of Lenin where as author was given only Vladimir

брошурата „За македонската нација“ од Коста Веселинов, списанието „Македонски вести“. Извонредно влијание укажа алманахот „Средношколец“ кој одговараше на сите горливи проблеми на тогашната средношколска младина, упатувајќи ја во организирање на младинското анти-фашистичко движење.

Ilic, the brochure “For the Macedonian nation” by Kosta Veselinov, the magazine “High school student” which answered to all existent problems of the current high school youth directing it into organization of the youth anti fascist movement.

Подарени публикации со пропагандна содржина

Donated publications with propaganda content

Во такви услови никна решеноста на дел од битолските гимназисти

In such conditions the determination was born of Bitola high schools to oppose the

да се спротивстават на режимската шовинистичка атмосфера... На планот на литературата царуваше принципот на „уметност заради уметност“. Врховен жрец на естетскиот вкус и највисок литературен дострел беа стихотворбите на Јован Дучиќ, антологијата на Богдан Поповиќ и збирката со Дучиќевите есеи „Богатството на царот Радован“. Сè што се пишуваше во литературната дружина беше главно празнословно епигонство на Дучиќ и Ракиќ. Предимно се пишуваа патетични великодржавни стихови или наивна љубовна версификација. Критиката се вртеше околу педантериско плеткање на јазични и стилски фигури. За некаков општествен и културен интерес, надвор од тесно - белетристичката рамка не можеше да станува збор...

При крајот на мај 1936 година група тогашни ученици на седмите класови, меѓу кои беа: Мирче Ацев, Драги Тозија, Андреја Савевски (кој загина како партизан 1944), Христо Дума, Ѓорѓи Филиповски, Давид Романо (убиен од нацистите во концентрациониот логор Треблинка во март 1943), Исак Леви, Борис Чеврески, Васил Беака, Тасо Георгиевски, Иван Стрезовски, Томе Ангелевски и авторот на овие редови се спогоди за потполно преземање на раководствата во сите гимназиски организации во следната учебна година... На 21 септември 1936 година за прв пат Литературната дружина доби раководство со леви разбирања: претседател - Илија Милчин, VIII клас, потпретседател - Малис Стратос - Протиќ, VII, прв секретар - Новак Миљаниќ, VII, до крајот на декември 1936, а оттогаш Ѓорѓи Цаца, VII, втор секретар - Сарина Песо, VI, прв книжничар - Тасо Георгиевски, VIII, втор книжничар - Перо Лештар, VII, трет книжничар - Александар Светија, VI, четврт книжничар - Александар Савиќ,

regime chauvinistic atmosphere... On the plan of the literature there was the principle of the “art for art”. The top peek of the aesthetic taste and the highest literary achievement were the poems of Jovan Ducik, the anthology of Bogdan Popovik and the collection with Ducik essays “The fortune of the czar Radovan”. All that was written in the literary company was mainly empty epigonship of Ducik and Rakik. Generally, there were written pathetic great state lines or their love verification. The critic was round the pedantry knitting of language and style figures. For such social and cultural interests outside of the tight belletristic frame could not even talk about...

At the end of May 1936 the current students of the seventh classes among which there were Mirce Acev, Dragi Torzija, Anderja Saveski (who died as a partisan 1944), Hristo Duma, Gorgi Filipovski, David Romano (killed by the nacists in the concentration camp Treblinka in March 1943), Isaac Levi, Boris Cevreski, Vasil Beaka, Taso Georgievski, Ivan Strezovski, Tome Angelevski and the author of these lines agreed for overall taking of the managements in all high schools organizations in the following school year. On 21 September 1936 for the first time Literary company got management with left understandings: president Ilija Milcin VIII class, vice president Malis Stratos - Protik VII, first secretary Novak Milanik VII, to the end of December 1936 and since then Gorgi Caca VII, second secretary Sarina Peso VI, first librarian - Taso Georgievski VIII, second librarian Pero Lestar VII, third librarian Aleksandr Svetija VI, fourth librarian Aleksandr Savik V, president of the Literary board - David Romano VIII, first member Hedviga Jaugust VII, second member Borka Taleski VI (died national hero) president of the supervision board Hristo Duma, VIII the first member Asen Grupce, second member Velko Jovanovski, V class...

Although the superiority of the left

V, претседател на Литературниот одбор - Давид Романо, VIII, прв член - Хедвига Јаугуст, VII, втор член - Борка Талески, VI (загинат народен херој), претседател на надзорниот одбор - Христо Дума, VIII, прв член - Асен Групче, VII, втор член - Велко Јовановски, V клас...

Иако надмоќноста на левите младинци беше очевидна, сепак постоењето на два - тројца Љотикевци во шестите класови создаваше потреба од ожесточена идејна борба за потполно искоренување на фашистичките терори од редовите на гимназистите. Во тоа со своите писмени состави и усмената дискусија, освен досега споменатите другари се истакнува уште и: Коле Чашуле, VII клас, Александар Ристевски, VI, Мишко Радосављевиќ, VI, Маргарита Стрезовска, VIII, Киро Хаџи - Василев, VII, Мито - Хаџи Василев, Дончо Шиндил, VI, Ангелица Робева, VIII, Лилјана Чаловска, VII, Димче Тошев, VII, Зоран Пјаниќ, V, Гаврил Гавриловеки, VII и други. Меѓу сите другари од овој период не можам да не ја подвлечам белетристичката надареност на Давид Романо и идејно - естетската подготвеност на Борка Талески. Посебен белег во работата на литературната дружина беше грижата за одгледување на усна полемика. Дискусиите на разни теми како на пример: „За феминизмот“, „За другарството“, „Дали е секој човек ковач на својата среќа?“ (наслов под кој, всушност, се дискутираше за детерминизмот), „Каква литература ми се допаѓа и зошто?“ беа необично остри, темпераментни, долготрајни и изобилуваа со брилијантни говорнички исказувања.

Резултатите од вака ориентираната дејност на литературната дружина наскоро се покажаа. Речиси немаше ученик од вишите класови кај кого и во самите писмени задачи не се пројавуваа левичарски погледи на светот на

youth was obvious still the existence of two - three Ljotikevci in the sixth classes created the necessity for forceful ideal battle for complete destruction of the fascistic terror from the lines of the high school students. In that with their written compositions and oral discussion except so far mentioned comrades there were also promoted Kole Casule VII, Aleksandar Ristevski VI, Misko Radosavlevik VI, Margarita Strezovska VIII, Kiro Hadzi Vasilev VII, Mito Hadzi Vasilev, Donco Sindil VI, Angelica Robeva VIII, Liljana Calovska VII, Dimce Tosev VII, Zoran Pjanik V, Gavril Gavrilovski VII and others. Among all the comrades of this period I can not, not to withdraw the belletristic gift of David Romano and ideal esthetic readiness of Borka Taleski. Special mark in the work of the literary company was the concern for care for the oral polemics. The discussion on different topics for example: “For the feminism”, “For the friendship”, “If every man is a blacksmith of his own happiness” (title under which actually was discussed for the determinism), “What literature I like and why?” were unusually sharp, temperament long - lasting and had plenty of brilliant oral expressions.

The results from such oriented activity of the literary company soon became obvious. Almost, there was not a single student in the higher classes where in his own written tasks did not show left oriented views to the world of the society, Marxist ideal esthetic understanding of the culture and art. The teachers' counsel of Bitola high school who had the reputation as one of the strictest high school in the whole country regarding the discipline and even more in the criteria for evaluation of the student's knowledge, unsuccessfully tried to stop that wave of “communization”, as it was defined by the regime teachers. But, the youth of Bitola high school continued by their chosen way and started formal organization creating skoevski

општеството, марксистичките идејно-естетски разбирања за културата и уметноста. Наставничкиот совет на Битолската гимназија, која тогаш уживаше глас на една од најстрогите гимназии во целата земја, како во однос на дисциплината, уште повеќе во критериумите за оценување на ученичките знаења, безуспешно се обидувахе да го запре тој бран на „комунизирање”, како што го дефинираа режимските професори. Меѓутоа, младината од Битолската гимназија продолжи по избраниот пат и премина на формално организирање образувајќи скоевски групи во вишите класови.

Сеќавајќи се денес за овој предвоен период на Битолската гимназија, радосен сум што можам да кажам дека генерацијата на која ѝ припаѓав чесно го исполни својот тогашен долг спрема својата земја и својот работен народ⁹¹“.

Класни библиотеки

Препораките на Министерството за просвета и настојувањето на гимназиската власт учениците што повеќе да читаат книги и да се служат со српскиот јазик „... да би се постигнал што подобар успех во мајчиниот” (српскиот б.н.) јазик, професорите по српскохрватски јазик формирале така наречени Класни библиотеки, во сите класови од I - IV клас. Тие библиотеки постоеле во секој клас, а биле создадени на тој начин што секој ученик бил должен да донесе од дома макар една книга. Ваквите класни библиотеки содржеле 60 до 100 книги во секој клас посебно. Книгите соодветствувале според возраста на учениците така што најбројни биле книгите со српски народни песни,

groups in higher classes.

Remembering all today for this pre-military period of Bitola high school, I am happy that I can say that generation that I belonged to honestly fulfilled their current debt toward their country and their working people⁹¹”.

Class libraries

The recommendations of The Ministry of education and the persistence of the high school authority, the students to read more books and to use Serbian language “... to be achieved better success in the mother language” (Serbian language) the teachers of Serbian Croatian language founded so called Class libraries in all classes from I - IV classes. Those libraries existed in each class and they were created in such a way that each of the students was obliged to take from home at least one book. Such class libraries contained from 60 to 100 books in each class separately. The books corresponded to the students’ age so the most numerous were the books with Serbian national poems, stories, children writers,

приказни, детски писатели, изданијата на „Златна кола” и др. Книгите обично биле сместени во висечки на сидот шкафови, изработени од битолските дограмаџии, а платени од учениците. Со литературата раководел ученик од класот и го чувал кај себе клучот од шкафот. Издавањето книги се вршело во присуство на професорот што им предавал српски јазик.

Учениците од сите четврти класови ги здружиле - соединиле своите класни библиотеки во една. Бројот на книжниот фонд на сите изнесувал околу 200 примероци.

Целокупната дејност во врска со литературата, купувањето, заведувањето, евидентирањето, издавањето ја вршел задолжен ученик од IV класови.

До кога постоеле вакви класни библиотеки не е јасно зашто во редовните гимназиски извештаи од учебната 1935/36 година до 1939/40 година не се евидентирани. Постојат тврдења дека тие постоеле, но не ги зеле во предвид да ги забележат во гимназиските годишници.

Библиотека на учебници

Учебниците во Кралството Југославија биле мошне скапи. За сиромашните ученици голема среќа било ако најдат да купат по половна цена. Така, се случувало еден учебник да е користен од повеќе генерации. Мнозина од бедните ученици не можејќи да си купат учебник школувањето го минувале со учење од позајмени учебници. Поради ваквата состојба гимназиската власт во Битола спровела една мошне смислена и хумана акција. Таа во текот на годината со наредба ги известувала учениците дека на крајот од годината ќе ги прибере сите учебници

the editions of “Zlatna Kola” and others. The books were put on shelves of the wall cupboards, made by Bitola carpenters and paid by the students. With the literature managed a student from the class and he kept the key of the cupboard. The lending of books was made in presence of the teacher that taught Serbian language.

The students of all fourth classes joined their own class libraries in one. The number of the literary fund of all them was about 200 samples.

The overall activity concerning the literature, buying and seduction, registration, the lending was made by the student in charge of IV class.

Until, there were such class libraries it was not clear why in the regular high school report from 1935/36 until 1939/40 were not registered. There are confirmations that they existed but they were not taken into consideration, to record them in high school annuals.

Library of textbooks

The textbooks in the kingdom Yugoslavia were very expensive. For the poor students large happiness was if they found second hand books. It happened one textbook to be used for many generations, many of the poor students as they could not buy a textbook, the education passed with studying from lent textbooks. For such condition the high school in Bitola executed one very thoughtful and human action. So, during the year by order the students were informed that at the end of the year they would collect all textbooks from those students who wanted voluntarily to give them away. So, the students instead selling the

од оние ученици кои доброволно ќе им ги отстапат. Така, учениците наместо да ги продаваат учебниците ги отстапувале на Гимназијата од кои учебници класирани по годишта ја чинеле библиотеката на учебници. За прв пат за ваква библиотека се спомнува во учебната 1935/36 година со следново образложение: „И оваа година како претходните учениците приложиле доста учебници⁹²“. Раководител на Библиотеката за учебници била Љубица Петровиќ. Библиотека постоела до учебната 1959/40 година.

Самиот наслов на Библиотеката кажува дека нејзиниот книжен фонд се состоел од учебници употребувани во наставата. Освен со подарени учебници, Библиотеката се снабдувала и со такви по пат на купување со паричните средства од дадени концерти на учениците за граѓанството на Битола, како и од други приредби.

Учебниците биле за сите класови од I до VIII. Тие биле користени така што ученикот позајмувач ќе се обврзел да го користи учебникот цела учебна година, а потоа да го врати во исправна состојба односно да не е оштетен. Бројот на корисниците на вакви учебници изнесувал околу стотина лица, додека бројката на учебници зголемувана од година во година во крајната 1939/40 изнесувал околу 600 примероци.

Библиотека на подмладокот на Аеро - клубот „Наши крила“

Во бројот на бројните младински вонучилишни активности бил така наречениот Подмладок на Аеро - клубот

textbooks gave them to the high school where the textbooks were classified by the years that made the library of textbooks. For the first time such library was mentioned in the school 1935/36 with the following explanation: “This year as well as the previous one, the student donated many textbooks⁹²”. Manager of the library of textbooks was Ljubica Petrovik. The library existed until the school year 1959/40.

The title itself of the Library says that its literary fund consisted of textbooks that were used in the education. Beside the given textbooks the library was supplied by buying with the money from the given concerts of the students for the citizenship of Bitola as well as the other exhibitions.

The textbooks were for all classes from I to VIII. They were used so that the student the lender would be obliged to use the textbook the whole school year and then to return it in good condition that is to say not to be damaged. The number of the users of such textbooks was about one hundred, while the number of the textbooks increased from year to year and in the final 1939/40 was about 600 samples.

The library of the youth of Aero - club “Our wings”

In the number of the numerous youth extra curricular actives was the so named Youth of Aero club “Our wings”. There

„Наша крила”. Во него членувале оние ученици кои имале некаков афинитет кон воздухопловството. Како и другите гимназиски организации или Друштва и Аеро - клубот си имал своја посебна библиотека која содржела книги и списанија со строго наменета содржина.

Членовите на Аеро - клубот меѓу себе избирале раководно тело, а меѓу избраните редовно фигурирал и библиотекар. Книжниот фонд на оваа библиотека бил мошне скромн. Таа ги добивала бесплатно списанијата што тогаш излегувале во Кралството Југославија, односно „Наша крила “ и „Млада крила”. Библиотеката на тој начин ги задоволувала своите членови од новостите во светот и Југославија во воздухопловството.

Библиотека на Друштвото подмладок на Јадранска стража

Ова Друштво во составот на воншколските активности во Гимназијата постоело поодамна, но библиотеката во негов склоп била формирана дури во последната учебна 1939/40 година. Таа година биле набавени сите книги што дотогаш ги беше публикувала југословенската „Јадранска стража”. Истовремено, ова Друштво било претплатено на ревијата што во тој период била публикувана под името „Јадранска стража”. Исто како и кај другите гимназиски друштва, кога на годишно собрание во раководното тело на друштвото бил избран и библиотекар, така и во овој подмладок. Библиотекарот се грижел за редовно евидентирање, издавање и средување на книгите во библиотеката.

were members students who had some affinity to the aviation as well as the other high school organizations or companies and the Aero club had its own special high library which contained books and magazines with strictly purposed content.

The members of Aero club among themselves elected management body and among the elected regularly appeared a librarian. The literary fund of this library was very humble. It received for free the magazines that were published in the kingdom of Yugoslavia, such “Nasa krila” and “Mlada krila”. The library in that way satisfied his members with the news in the world and Yugoslavia in the aviation.

Library of the Company youth of Adriatic guardian

This company in the content of the extra curriculum activities in the High school existed long time ago, but the library in its frames was founded in the last school year 1939/40. That year all books were supplied, that were edited by the Yugoslav “Adriatic guard”. Namely, this company was prescribed on by the review that in that period was published under the name “Adriatic guard”. Also at the other high school companies at the annual assembly in the management body of the company a librarian was elected so was in this youth company. The librarian took care for regular registration, lending and fixing of the books in the library.

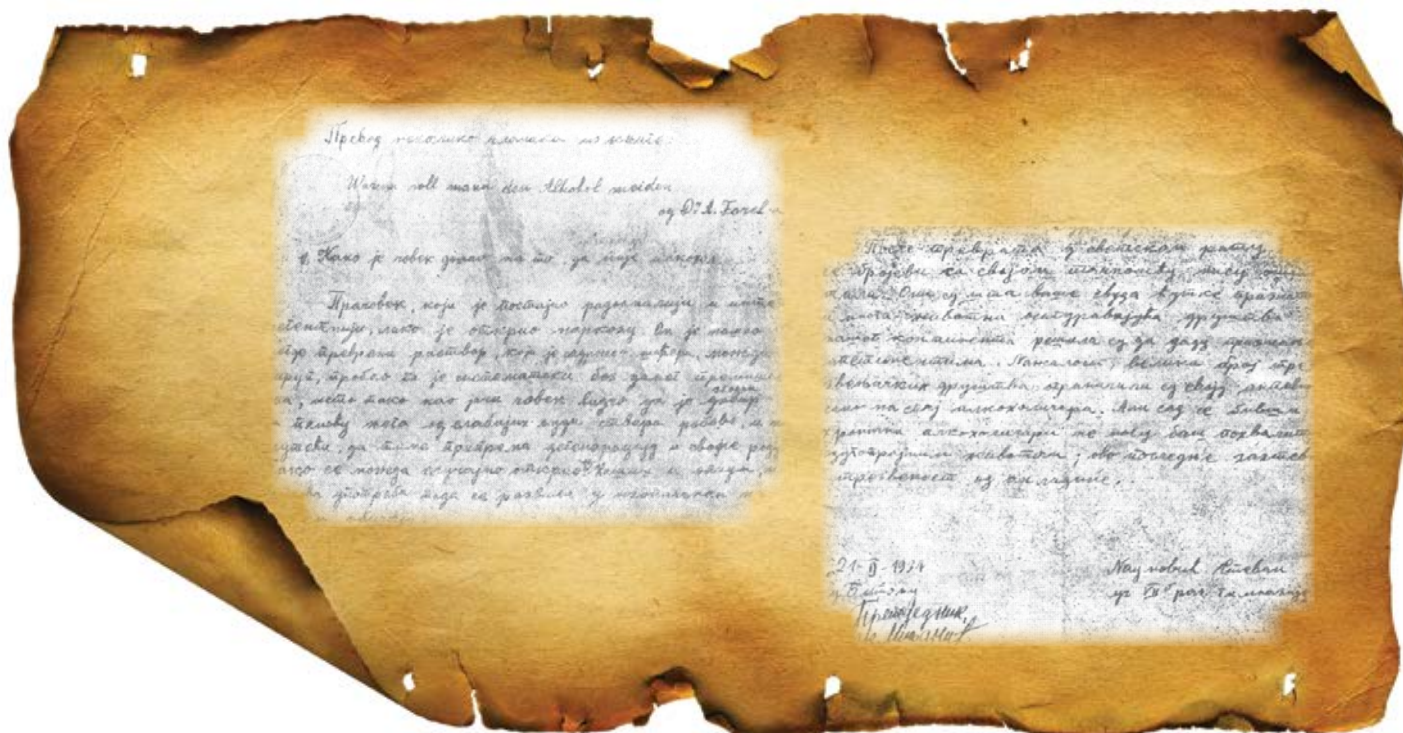

**Библиотека на дружината Коло
на трезвената младина
„Св. Кирил и Методиј“**

**The library of the company
Cycle of conscious youth
“St. Cyril and Methodius”**

Оваа гимназиска библиотека имала мошне способен раководител од редот на професорите. Тоа бил професорот Иван Кањух. Тој успеал да привлече во Дружината доста напредни ученици. Меѓу поистакнатите биле Борка Талески, Стеван Наумов, Тома Димитровски, Виктор Пардо, Новак Миљаниќ и др. Иако оваа Дружина и порано била активна, за нејзината библиотека се спомнува дури во 1935/54 учебна година кога на Собранието бил избран и библиотекар. Меѓутоа, за оваа библиотека не се даваат подетални податоци во неколкуте наредни учебни

This high school library had very capable manger from the lines of the teachers. It was the teacher Ivan Kanjuh. He managed to attract in the company a lot of progressive students. Among the most prominent there were Borka Taleski, Stevan Naumov, Toma Dimitrovski, Viktor Pardo, Novak Miljanik and etc. Although, this company was active previously, this library was mentioned in 1935/54 when on the Assembly was elected a librarian. But for this library are not given more detailed data in the following several school years. It was interesting data from school year 1936/37 where it was said that

Почетокот и крајот на превод од германски јазик извршен од учениците Стеван Наумов и Новак Миљаниќ во гимназиската трезвена дружина

The beginning and the end of the translation of German language made by the students Stevan Naumov and Novak Miljanic in the high school conscious company

година. Интересен е податокот од учебната 1936/37 година во кој се вели дека е „... создадена една добра библиотека како база за ширење на трезвеноста, која одлично ја средил Борислав Талевиќ (Борка Талески од Прилеп⁹³)“. Таа година Борка учел во VI клас.

Библиотеката поседувала стотина книги меѓу кои од Лав Н. Толстој, д-р Андреја Штампар, д-р Аугуст Форел, Иван Кањух кој бил истовремено ангажиран и околу списанието „Глас омладине с Југа“, д-р Вук Врховец и др. Дружината ги добивала списанијата „Гласник савеза трезвене омладине“, „Трезвен живот“, „Нови пут“.

За потребите на Дружината двајцата ученици, битолчанаецот Стева Наумов (Стив, идниот народен херој) и неговиот соученик Новак Миљаниќ, дете на дојденци со власта во Битола, но напредно определен, извршиле превод на дел од книгата на А. Форел, чие заглавие на германски јазик гласело „Warum soll den Alkohol meiden?“ или „Зошто треба да го избегнуваме алкохолот?“

Библиотеката при Нижото земјоделско училиште

Земјоделското училиште на степен нижо во Битола постоело од 1912 година кога бившата Сточарска станица со курсеви за учениците формирана во 1908 година, српската власт во крајот на 1912 година ја обновила и ја верификувала во Ниже земјоделско училиште, прво од ваков профил во Македонија. Почнало со работа во 1913 година, но поради Балканските и Првата светска војна (1913 - 1918) училиштето прекарало со работа.

a good library was created as a base for the raised consciousness which was excellently fixed by Borislav Talevik (Borka Taleski from Prilep⁹³). That year Borka studied in VI class.

The library possessed about hundred books out of which by Lav N. Tolstoy, dr. Andreja Stampar, dr. August Forel, Ivan Kanjuh which was simultaneously engaged in the magazine “Glas omladine s Juga”, dr Vuk Vrhovec and others. The company received the magazines “Glasnik saveza trezvene omladine”, “Trezven zivot”, “Novi put”.

For the necessities of the company both students Steva Naumov (Stiv the future national hero) and his companion Novak Miljanik a child of newcomers with the authority in Bitola, but progressively determined made translation on part of the book by A. Forel which title in German language was “Warum soll den alkohol meiden” or “Why should we avoid the alcohol?”

The library at the Lower Agricultural school

The Agricultural school on the level lower in Bitola existed from 1912 when the former Stock station with courses for the students was founded in 1908, the Serbian authority at the end of 1912 renewed and verified it as Lower agricultural school, first of such profile in Macedonia. It started working in 1913 but as a result of the Balkan and The First World War (1913 - 1918) the school stopped working. For his renewal it was thought after the war. The building where

За неговото обновување се размислувало по војната. Зградата во која претходно работело училиштето била во време на војната срушена од бомбардирањето на Битола. Исто така и инвентарот бил уништен. За целокупната дејност околу обновувањето на училиштето бил назначен Александар Илиќ, кој по обновувањето ќе стане директор на училиштето. По неколкуте годишни и обемни подготовки училиштето по трет пат почнало со работа во 1921 година⁹⁴.

Бидејќи во училиштето учениците најчесто биле од селата, при училиштето постоел интернат.

Поради потребата од стручна литература за секојдневна настава, училишната власт се погрижила да отвори библиотека при училиштето. Таа се делела на Наставничка и Ученичка. Тоа станало во учебната 1923/24 година. Тогаш Наставничката библиотека веќе имала книжен фонд од 1917 книги. Тие, главно, биле стручни од областа на земјоделството, сточарството и превентивната ветерина. По две години постојење, од Наставничката библиотека биле извлечени учебниците, а во неа останале 655 наслови. Учебниците и нешто други книги биле пренесени во фондот на Ученичката библиотека, која во учебната 1925/26 година располагала со околу стотина стручни наслови. Ученичката библиотека го примала списанието наменето за земјоделците под наслов „Тежак“⁹⁵.

the school previously worked during the war was destroyed by the bombing of Bitola. Also, the inventory was destroyed. For the overall activity about the renewal of the school Alexander Ilik was appointed who after the renewal became principal of the school. After several annual and huge preparations, the school by third time started working in 1921⁹⁴.

As in the school the students were mostly from the villages, at the school existed a boarding school.

Because of the necessity for the professional literature for everyday education, the school authority took care to open a library in the school. It was divided on teachers and students. It happened in the school year 1923/24. At that time, the teachers' library had already had literary fund from 1917. They mainly were professional from the area of the agriculture, stock farming and the preventative veterinary. After the two years of existence from the Teachers' library textbooks were extracted and it remained with 655 titles. The textbooks and the other books were transferred in the fund at the Students library which in the school year 1925/26 had about hundred professional titles. The students library received magazines used for the agriculture titled "Tezak"⁹⁵.

Библиотеките во Државната трговска академија

Во виорот на српските победи со нејзините сојузници во Првата светска војна кои и донеле и територијални придобивки во Македонија, со указ на тогашниот српски престолонаследник, Александар Караѓорѓевиќ, била основана Државната трговачка школа⁹⁶. Во почетокот училиштето било двокласно и се примале ученици со завршен IV клас гимназија. Во 1916 година прекинало со работа зашто Битола тогаш била окупирана од бугарската војска.

По завршувањето на Првата светска војна и воспоставувањето на српската окупаторска власт „тука требаше да се задуши секаква национална свест и традиција, да се искорени употребата на

Libraries at the State Trading Academy

In the top of the Serbian victories with its allies in the First World War which benefited the territorial contributions in Macedonia with a decree of current Serbian heir to the throne Alexander Karagorgevik The State Trading School was founded⁹⁶. At the beginning, the school was a second class and received students with completed IV class of high school. In 1916 stopped working as Bitola was occupied by the Bulgarian army.

After the end of the First World War and the establishment of the Serbian occupational authority “Here should have been stopped every national consciousness and tradition, to be destroyed the use of mother language and to forge the history with one word to execute denationalization⁹⁷...”.

*Зградата од трговачката академија
The building of Trading academy*

мајчиниот јазик и да се исфалсификува историјата; со еден збор да се изврши денационализација⁹⁷...“. Во септември 1922 година во Битола официјално се отвори училиште со име Државна трговачка школа у Битољ. Училиштето било сместено во една од зградите на комплексот згради при ОУ „Гоце Делчев“, поточно зградата чиј главен влез е од страна на улицата. Слично како и во Гимназијата, во ова училиште придонеле ученици од околните места зашто такви школи таму немало. Во училиштето биле оформени Наставничка, библиотека при Ученичката дружина (литературна) „Иван Гундулик“ и библиотека на Колото на трезвена младина.

Наставничката библиотека во трговската академија

Наставничката библиотека била претежно богата со стручна литература и била драгоцен помош за наставниот кадар во училиштето. Другиот книжен фонд бил белетристика. Инаку, библиотеката ги добивала списанијата „Банкарство“, „Гласник стручне наставе“, „Економија“, „Привредни гласник“, „Службене новине“, „Српски книжевни гласник“, „Трговачки гласник“ и др.

Збогатувањето на книжниот фонд на Наставничката библиотека се вршело по пат на подароци од книги и по пат на купување.

Со библиотеката раководеле професорите Милан Петровиќ (1930/31, 1932/33) и Петар Петровиќ (1934/35).

In September 1922 in Bitola officially it was opened a school named State Trading School in Bitola. The school was situated in one of the building of the complex buildings at ES “Goce Delcev” exactly the building which is with the main entrance on the street. Similar as well as in the high school in this school came students from the surrounding place because there were not such schools. In the school there were founded The Teachers library at the Student’s company (literary) “Ivan Gunduluk” and the library at the “Cycle of the Consious youth.”

The teachers’ library in the Trading Academy

The teachers’ library was generally rich with professional literature and was precious help for the staff in the school. The other literary fund was belletristic literature. Although, library received the magazines “Bankarstvo” “Glasnik strucne nastave”, “Ekonomija”, “Privredni glasnik”, “Sluzbene novine”, “Srpski knizevni glasnik”, “Trgovski glasnik” and others.

The enrichment of the literary fund of the teachers’ library was executed by way of gifts of books and by buying.

With the library managed the teachers Milan Petrovik (1930/31; 1932/33) and Petra Petrovik (1934/35).

Годишни извештаи од трговската академија во Битола

Annual reports of Trading academy in Bitola

Библиотеката на Книжевната дружина „Иван Гундулиќ“

Библиотеката на Книжевната дружина „Иван Гундулиќ“ била богата со белетристика чии автори третирале социјални проблеми. Со библиотеката раководеле професорите Велибор Јобовиќ (1930/31) и Јосип Челар (1932/33; 1934/35).

Книжевната дружина во Трговското училиште слично како и во Гимназијата на своите состаноци обработувала теми од литературата, критики, есеи, драмски творби, поезија и сл. Непосредно пред војната во ова училиште учеле доста ученици кои национално и лево определени во Дружината зеле активно учество против назадните реакционерни елементи во училиштето. Нив ги помагал по казна

Library of the literary company “Ivan Gundolik”

Library of the literary company “Ivan Gundolik” was rich with belletristic literature, whose authors treated social problems. With the library managed the teachers Velibor Jobovik (1930/31) and Josip Celar (1932/33; 1934/35).

Literary company in the Trading school similar to the high school on its meetings discussed topics from the literature, critics, essays, drama, poetry and similar. Directly before the war in this school studied many students who were nationally and left determined in the Company took active participation against the regressive reactional elements in the school. They were helped by fine sent teacher in Bitola prof Arpad

испратениот во Битола проф. Арпад Лебл. Од истакнатите младинци што ја почнале борбата уште во Трговското училиште биле: Андон Поп Андонов, Мите Богоевски, Трајче Грујоски. За тие дни еден од нив пишува: „Ние, тогаш битолски ученици, растевме како „Homo duplex“, дома го зборувавме својот мајчин јазик, а во училишниот двор и клупата бевме принудени да употребуваме туѓ; учевме за хуманизмот и убавиот живот, а повеќето од нас живејат во немаштија...

Ученичката дружина „Иван Гундулик“ во нашата школа стана поприште на вистински двобои меѓу носителите на прогресивните и реакционерни идеи. На нејзините собранија се читаа и критикуваа литературни творби, реферати на економски и други општествени теми и се здобивавме со култура на дебати и демократско однесување (изборите на раководството беа посебно доживување). Имав среќа и чест скоро секојдневно да бидам заедно со главните актери на слободната мисла: Мите Богоевски, Илија Спиоровски, Ѓуро Дукиќ, Милорад Зарубица... Мите кој се оформуваше како поет и литературен творец, ни импонираше и од љубов го викавме М. Горки.

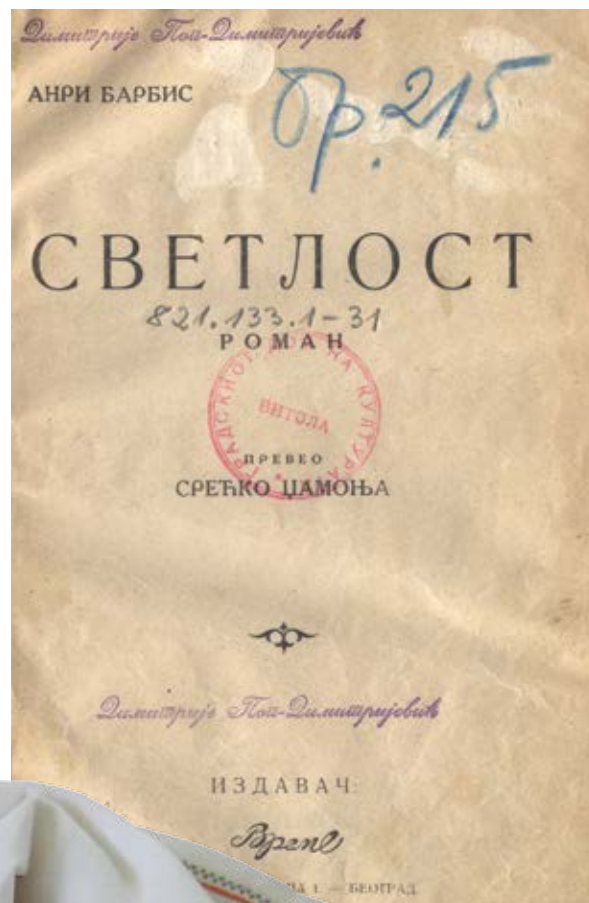
Поединците што беа носители на профашистичките идеи, иако имаа благонаклоност од управата на школата, не можеа да ги пласираат нивните мислења, бидејќи во јавните дискусии беа разголувани... Се организираа групи кои учеа марксизам, читаа или дебатираа за книгите „Стварање новог света“, „Улога рада у постанку човека“, „Развитак друштва“ и др⁹⁸. Од библиотеката на Дружината биле земани книги од Синклер, Толстој, Чернишевски, Тургењев, Горки, Џек Лондон, Анри Барбис, Травен, Виктор Иго, Емил Зола, Балзак и др.

Lebl. From the promoted youth that even in the Trading school started the battle were Andon Pop Andonov, Mite Bogoevski, Trajce Grujoski. For those days one of them wrote:” We, then Bitola students grew as “Homo duplex”, we spoke home our mother language and in the school playground and in the desks we were forced to use another foreign; we studied for the humanism and beautiful life and most of us lived in poverty...”

The student company “Ivan Gundelik” in our school became the base of the real duel among the holders of progressive and reactionary ideas. On its meetings there were read and criticized literary works, seminar courses on economic and other social topics and we gained with culture for debate and democratic behaviour (the elections of the management were special excitement). I was lucky and had honour almost every day to be together with the main actors of the free thought Mite Bogoevski, Ilija Spirovski, Guro Dukik, Milorad Zarubica... Mite founded himself as a poet and literary creator who impressed us, from love we called him M. Gorki.

The individuals that were holders of pro - fascist ideas had the sympathies from the management of the school and they could not place their opinions because they were recognized in the debates. There were organized groups that studied Marxism read and debated for the books “The creation of the new world” “The role of the work in the human creation”, “Development of the society” and others⁹⁸. From the library of the company there were borrowed books by Sinkler, Tolstoy, Cernisevski, Turgenjev, Gorki, Jack London, Anri Barbis, Traven, Victor Igo, Emil Zola, Balzak and others.

Библиотека на Колото на трезвена младина

Во склоп на Дружината „Иван Гундулик“ постоела секција на Коло на трезвена младина. Оваа секција имала посебна библиотека, но со скуден книжен фонд кој се зголемувал според можностите.

Пред капитулацијата на Кралството Југославија, во Трговското училиште сите библиотеки располагале со околу 2000 до 2500 примероци.

Учениците од трите средни училишта во Битола, Гимназијата, Богословијата и Трговското училиште во текот на 1956/57 година одржале Свечена академија во градскиот театар по повод 100 годишнината од смртта рускиот поет Александар Сергеевич Пушкин, која во градот одекнала како убав културен настан. За тоа мошне инспиративно пишува Илија Милчин:

„Академијата беше инспирирана од истовремените празнувања во Советскиот сојуз. Тој повод го исползувавме за заедничка акција со учениците од Трговската академија и Богословијата, така што и во организирањето на академијата и во нејзината програма учествувавме рамноправно како преставници од трите школи“.

Академијата беше отворена со пригодна реч, а освен трите писмени работи за животот и делото на Пушкин беа рецитирани фрагменти од „Евгениј Оњегин“ (писмото на Татјана) и песни арии од опери по либрета на Пушкин. Целокупното ниво на академијата остави длабок впечаток на присутната публика, тоа беше почеток на солидарноста и на заедничките акции на средношколците од Битола. Покажаното идејно единство ја исплаши групата професори - Љотиќев-

The library at the Cycle of the Consious youth

In the frame of the company “Ivan Gundulik” there existed section “ Cycle of conscious youth”. This section had special library, but with humble literary fund which increased according to the possibilities.

Before the capitulation of the kingdom of Yugoslavia in the Trading school all the libraries had capacity of about 2000 to 2500 samples.

The students from three secondary schools in Bitola, High school, the Seminary, and Trading chool during the 1956/57 had Holy academy in the city theatre on the occasion 100 anniversary from the death of the Russian poet Aleksnadar Sergeevic Puskin which in the city echoed as nice cultural event: For that very impressively wrote Ilija Milcin:

“The academy was inspired by the simultaneous celebrations by the Soviet Union. That occasion we used for common actions with the students from the Trading Academy and the Seminary, so in the organization of the Academy and its program we participated equally as representatives of three schools”.

The Academy was opened with a few appropriate words and beside the three written papers for the life and work of Puskin there were quoted extracts from Evgenij Onegin (the letter of Tatjana) and poems aries from operas by libreta of Puskin. The overall level of the academy left deep impression on the present audience, it was the beginning of the solidarity and the common actions of high schools from Bitola. The shown ideal unity scared the group of teachers Lotikevci from the Seminary. They started investigation and by pressure tried to cut the connections of the Seminaries, realized through our friend from VI class Vlado Maleski who lived in the boarding school of the Seminary. Trading

ци во Богословијата. Тие поведоа истрага и со притисок се обидуваа да ги пресечат врските на богословците со нас, реализирани преку нашиот другар од VI клас, Владо Малески, кој живееше во интернатот на Богословијата. Трговската академија многу брзо тргна по стапките на Гимназијата. Наскоро и таму се создаде големо јадро младици левичари што беа тивко потпомогани од професорот Арпад Лебл (литературен псевдоним - Петер Леринц). Во Гимназијата, пак, таква поддршка даваа професорите Марко Лазик, Михајло Петрушевски, Властимир и Катарина Петровиќ, кои како вистински демократи се спротиставуваа на сите обиди од Наставничкиот совет да се забрани работата на литературната дружина како индоктринирана со комунистичко влијание⁹⁹.

academy very fast went by the steps of the high school. Soon there was created a core of youth left oriented that were silently helped by the teacher Arpad Lebl (literary nickname Peter Lerinc). In the high school from the other side, such support gave the teachers Marko Lazik, Mihajlo Petrushevski, Vlastimir and Katarina Petrovik who as real democrats opposed to all attempts by the Teachers' counsel to forbid the work of the literary company as indoctrinated with communist influence⁹⁹.

Библиотеките во Битолската богословија

Со српската окупација на Битола дошла и српската Православна црква. Таа кон Македонија и Македонците имала сосема негативен став. Со големи суми пари успеала македонските епархии од Вардарскиот дел на Македонија да ги отргне од ведомството на Цариградската патријаршија и да ги припои кон себе, па да ги прикажува како српски¹⁰⁰. Потоа српската црква испратила во Вардарскиот дел на Македонија свои свештеници, кои дошле заедно со останата окупаторска војска, џандармеријата, судството итн. Всушност, српската православна црква била дел од целокупниот окупаторски апарат во Македонија. Дотогашното свештенство што и служело на Егзархијата или Патријаршијата или било протерано или им било одземено правото на служба или истото било принудено да ѝ служи на новата господарка. Така, потребата од свештенство во окупираните територии било брзо потребно да се реши. Во таа насока српскиот битолски митрополит Јосиф презел широка акција за отворање Православна богословија во Битола. Согласно иницијативата на митрополитот брзо се произнесол Министерскиот совет на Кралството на СХС, односно на 5 октомври 1921 година во градот била основана Српска православна богословија со патрон „Св. Јован Богослов“. Богословијата, иако била основана во октомври, поради ред проблеми (инвентар, кадар и сл.) со редовна работа почнала дури на 26 февруари 1922 година.

Libraries at Bitola Seminary

With the Serbian occupation of Bitola came the Serbian Orthodox Church. It had negative attitude toward Macedonia and Macedonians. With large amounts of money, it managed Macedonian eparchies from Vardar part of Macedonia to take away from the influence of the Carigrad influence and to join them, so to be able to show them as Serbian¹⁰⁰. Then, the Serbian church sent to Vardar region of Macedonia its own priests who came together with the occupational army, police, court etc. Actually, the Serbian Orthodox Church was part of the occupational apparatus in Macedonia. The so far priests that served to the exarchate or the Patriarch either were in exile or forced to serve the new mistress. So, the necessity of Serbian Bitola archbishop Josif took wide action for opening Orthodox Seminary in Bitola. According to the initiative of the archbishop, The Ministry Counsel presented their attitude the kingdom of SHS that is on 5 October 1921 in the city it was founded The Serbian Orthodox Seminary with the patron “St. John Blessing”. The Seminary although was founded in October because of a number of problems (inventory staff and similar) started with its regular work on 26 February 1922.

*Годишни извештаи од
Богословијата во Битола*

*Annual reports of the
Seminary of the Library*

Во Богословијата биле примани ученици со завршено IV одделение и тоа најчесто се запишувале деца од попски семејства, кои на тој начин ја продолжувале семејната традиција како и деца на сиромашни родители. За учениците - богословци бил организиран интернат зашто тие главно биле од други места - селата и градовите подалеку од Битола. Богословците учеле до VIII клас гимназија со дополнителни теолошки и други предмети во Богословијата.

За потребите на учениците и професорите од неопходна литература, времениот застапник на ректорот Д. Илиќ ги презел првите чекори за создавање две библиотеки - професорска и ученичка.

In The Seminary there were admitted students with completed IV class and those were most frequently students of priest families which in that way supported the family tradition as well as students by poor parents. For the students – seminaries were organized boarding school because they generally were from other places, villages and cities further from Bitola. The seminaries studied until VIII high school within additional theological and other courses in the Seminary.

For the necessities of the students and the teachers from the necessary literature, the temporal representative of the chancellor D. Ilik took the first steps for the creation of two libraries – teachers and students

Професорската библиотека

Професорската библиотека била раководена од книжничар¹⁰¹. Книжниот фонд бил мошне богат и тоа со книги од српски и руски автори. Литературата се набавувала по пат на дарителства и купување. Така, Професорската библиотека ги имала списанијата „Духовна стража“, „Летопис матице српске“, „Гласник скопског научног друштва“, „Гласник српске православне патријаршије“, „Братство“, „Богословје“, „Нова Ревија“, „Богословска смотра“, „Старокатолик“, „Гласник етнолошког друштва“, „Гласник историског друштва“ (Нови Сад), „Гласник југословенског професорског друштва“, „Новине српске цркве“, „Мисао“, „Наш језик“, „Напредак“, „Нови источник“, „Преглед Жичке епархије“, „Преглед Нишке епархије“, „Православни браник“, „Светосавле“, „Уметнички преглед“, „Хришќанска мисао“, „Хришќанско дело“ и др.

Дело од фондот на Професорската библиотека при Богословијата

Teachers' library

The teacher's library was managed by a librarian¹⁰¹. The literary fund was very rich and with books in Serbian and Russian authors. The literature was supplied by donations and buying. So, the teachers library had magazines "Duhovna straza", "Glasnik skopskog naucnog drustva", "Glasnik srpske pravoslavne patrijarsije", "Bratstvo", "Bogoslovlje", "Nova Revija", "Bogoslovska smotra", "Starokatolik", "Glasnik etnologskog drustva", "Glasnih istoriskog drustva" (Novi Sad), "Glasnik jugoslovenskog profesorskog drustva", "Novine srpske crkve", "Misao", "Nas jezik", "Napredak", "Novi istocnik", "Pregled Zicke eparhije", "Pregled Niske eparhije", "Pravoslavni branik", "Svetosavle", "Umetnicki pregled", "Hirskanska misao", "Hrskansko delo".

Work from the Fund of the Teacher's library at the Seminary

Наставничкиот совет при Богословијата вршел и други активности во ширење на литературата меѓу учениците - богословци. За учениците кои биле бедни и немале можности да купат книги, преку библиотеката им биле подарувани книги. Богословската библиотека имала многу донатори, па нивните донации во книги ги распоредувала како подароци на бедните ученици. Како донатори на книги во учебната 1932/33 година се споменуваат: Светиот архиерејски синод на Српската православна црква, Нишкиот црквен суд, Стопанската задруга на Нишката епархија, господинот Момчиловиќ - окружен инспектор во Битола, Никола Ивановиќ, Милан Вапа, Првото пејачко друштво од Белград, Здружението на воените инвалиди, Миленко Дивац - адвокат во Битола, Кирило Јаниќ - инспектор при Министерството за просвета - Белград, Братството „Свети Сава” - Сараево, Веселиновиќ Амвросиј - јеромонах, Земскиот музеј - Сараево, Ивановиќ Милева - учителка, Јовановиќ Мирко - професор, Керн Кипријан - архимандрит, Крстиќ Петар - композитор, Кралската банска управа - Скопје, Кредитната задруга на професорското друштво - Белград, Костиќ Василије - јеромонах, Министерството за внатрешни работи - Белград, Министерството за просвета - Белград, Народна банка - Скопје, Охридско - битолскиот епископ, Поповиќ Михајло, Спасиќ Атанасија, д-р Стојадиновиќ Милан - претседател на кралската влада и неговата сопруга Аугуста, Соколската жупа - Скопје, Таса Урошевиќ, Фондот на митрополитот Јосиф и фирмата „Марковиќ - Павловиќ” - Белград.

Сите книги биле печатени на српски јазик, па така ненасилно тој се ширел меѓу македонските богословци, што била и цел на окупаторскиот систем.

The teachers' counsel at the Seminary performed other activities as well as in spreading of the literature among the students - seminaries for the students who were poor and did not have possibilities to buy books through the library they were given books. The seminary library had many donators, so their donations in books were distributed as gifts for poor students. As donators of books in the school 1932/33 were mentioned: The holy Archpriest synod of the Serbian Orthodox Church, Court church from Nis, The Economic company at Nis, eparchy M Momcilovik regional investigator in Bitola, Nikola Ivanovik, Milan Vapa. The first singing company from Belgrade, The company of military disabled people, Mileno Divac lawyer in Bitola, Kirilo Janik investigator at the Ministry of Education Belgrade, Brotherhood "Saint Sava" Sarajevo, Veselinovik Amvrosij monk, The Museum from Zem - Sarajevo, Ivanovik Mileva - teacher, Jovanovik Mirko - teacher, Kern Kiprijan - archimandrite, Krstik Petar - composer, the Royal bank - department Skopje, Credit Association at the teachers' company - Belgrade, Kostik Vasilije - monk, Ministry of Internal Affairs - Belgrade, Ministry of Education - Belgrade, The national bank - Skopje, Ohrid - Bitola bishop Popovik Mihajlo, Spasik Atanasija, Stojadinovik dr. Milan - president of the Royal government and his wife Augusta, Eagle parish - Skopje, Tasa Urosevik, The fund of the archbishop Josif and the company "Markovik - Pavlovik" - Belgrade.

All the books were printed in Serbian language, so non violently it was promoted among Macedonian seminaries that was the aim of the occupational system.

After the decay of the kingdom Yugoslavia in April 1941 the books were transferred and preserved at Bitola diocese.

По распадот на Кралството Југославија во април 1941 година, книгите биле пренесени и сочувани во Битолската митрополија.

Ученичката библиотека

Ученичката библиотека, споредена со Професорската значајно заостанувала во литература. Книгите што ги поседувала најчесто биле подароци. Со библиотеката раководеле богослови Јован Трбојевиќ (1930/31) и јеромонах Јован Максимовиќ, суплент.

Библиотеката при Книжевната дружина „Братство“

Практиката во средните училишта да се создаваат книжевни дружини била присутна и во Богословијата. Нејзиното име „Братство“ асоцира на истоименото списание. Богословската литературна дружина оформила своја библиотека чиј почетен книжен фонд изнесувал 150 наслови, меѓутоа од година во нова учебна година тој се зголемувал.

Во учебната 1929/30 година Книжевната дружина „Братство“ се преименува во Ученичко друштво со повеќе секции - Литературен оддел со библиотека и читална, Театарски оддел, спортски, музички. Меѓу сите оддели Литературниот го задржал приматот така што неговата библиотека и читална го надминале самиот Литературен оддел.

Библиотеката, почнувајќи од 1951 година преминала кон „...систематско сретување... прочистување и пополнување

Students' library

Students' library compared to the Teachers' it was greatly behind with the literature. The books that were possessed were very frequently gifts. With the library managed aspergillum Jovan Trbojevik 1930/31 and the monk Jovan Maksimovik secondary school teacher.

Library at the literary company “Brotherhood”

The practice in the secondary schools to create literary companies was present in the Seminary as well. Its name “Brotherhood” associated to the same named magazine. The seminary literary company formed its own library which starting literary fund was 150 titles, but from year to each new school year increased.

In the school 1929/30 the Literary company “Brotherhood” was renamed as Students' company with many sections - Literary department with library and reading room, theatre department, sport music. Among all departments the literary kept the primate, so its library and reading room overcame the literary department itself.

The library starting from 1951 went to... “Systematic managing... cleaning and filling in with only the necessary works¹⁰²”. So, the library beside the belletristic literature works had works of theological philosophy as

само со потребни дела¹⁰². Така, библиотека, покрај белетристички дела поседувала дела од теологијата, филозофијата како и списанија со теолошка тематика.

Библиотека на Дружината „Нова светлост“

Во Битолската богословија, покрај дружината „Братство“ се оформила и нова дружина наречена „Нова светлост“. Оваа дружина исто била книжевна, но неа ја сочинувале питомците од гимназискиот интернат при Богословијата. Логично, дружината како литературна имала и своја библиотека со книжен фонд кој во 1932 година изнесувал 197 наслови, а во 1933 имал 242 книги од кои 30 биле набавени преку купување и 15 подарени. И во оваа библиотека имало периодични изданија како што биле: „Гласник Савеза трезвене младежи“, „Нови живот“, „Трезвеност“ „Јужна стража“.

Од богословските извештаи се заклучува дека најмногу богословците ги читале делата на Ф. М. Достоевски, Л. Н. Толстој, Јанко Веселиновиќ, Радоје Домановиќ, Лаза Лазревиќ, Глишиќ, Иван Тургењев, Петар Петровиќ Његош, Максим Горки, Бранислав Нушиќ, Шекспир, Дучиќ, Виктор Иго, Симо Матавуљ и др.

Во времето на српската окупација училиштата во Битола и Битолско покрај тоа што вршеле воспитно - образовна дејност биле и главни културно - просветни центри во чиј состав работеле разни културно - просветни друштва (литературни, театарски, фолклорни) како и училишни библиотеки. Во средните училишта ги имало и повеќе такви.

well as magazines with theological thematic.

Library of the Company “New light”

In Bitola seminary beside company “Brotherhood” there was founded a new company called “New light”. This company was as well as literary, but it was consisted of the cadets of the high school boarding school at the Seminary. Logically the company as literary had its library with literary fund in 1932 197 titles and in 1933 the fund was 242 books out of which 30 were supplied through buying and 15 were gifts. This library as well had periodical editions as “Glasnik Saveza trezvene mladezi”, “Novi zivot”, “Trezvenost juzna straza”.

From the seminary reports was concluded that the most seminaries read the works of F.M. Dostoevsky, L.N. Tolstoy, Janko Veselinkovik, Radoje Domanovik Laza Lazarevik, Glisik, Ivan Turgenjev, Petar Petrovik, Negos Maxim Gorky, Branislav Nusik, Shakespeare, Ducik, Viktor Igo, Simo Matavulj etc.

In the period of the Serbian occupation the schools in Bitola and its region beside that they performed educational activity they were main cultural and educational, theatre, folklore) as well as school libraries. In the secondary school there were even more.

Дела од Библиотеката

Works from the Library

Иако преку образованието владелскиот режим ја спроведувал својата политика за ширење на српството меѓу Македонците, сепак, очигледен факт е дека преку училиштата се вршело описменување на младата генерација, се вршело запознавање на основните закони во развитокот на човештвото, запознавање со културните достигнувања во светот, умешноста на писмен и усмен израз и сл. На тој начин српските училишта претставувале единство на спротивности со предност на културното издигнување на младината, која преку читање доѓала до правилни сознанија, иако на туѓ, а не на мајчиниот јазик.

Although, through the education the government regime executed its politics for spreading of the Serbian spirit among the Macedonians still the obvious fact is that through schools it was made literacy of the younger generation, it was made introduction to the basic laws in the development of the humanity, introduction to the cultural achievements in the world, the skills of written and oral expression and similar. In that way Serbian schools represented the unity of opposites with advance of the cultural raising of the youth, through reading came to correct acknowledgement, although in foreign and not in their mother language.

Српските библиотеки, читалишта, задруги

Српското Министерство на просвета мошне сериозно се зафатило да продира насекаде, не само со училишта туку и со средствата блиски до селското население. Читалиштата каде се читале книги на српски јазик и библиотеките најчесто прикрупени од училиштето или читалиштето и селските задруги, иако со економски предзнак меѓу селското население ја ширел книгата чисто со стручни упатства и сл.

Дела од Библиотеката

Така, уште во далечната 1921 година власта отворила библиотеки во селата Бабино, која имала дури одобрени правила (3.III.1921 год.) Породин, Дихово, Добрушево, Смилево, Мренога. Целокупната

Serbian libraries, reading rooms, cooperatives

Serbian Ministry of Education very seriously started to get everywhere not only with schools, but with means close to peasant population. The reading rooms places where books in Serbian language were read and the libraries were most frequently supported by the school or the reading room and the peasant cooperatives, although with economic pre - sign spreaded the book among the peasant population with professional directions and etc.

Works from the Library

So, in far 1921 the authorities opened libraries in the villages Babino which even had approved rules (3.III.1921) Porodin, Dihovo, Dobrusevo, Smilevo, Mrenoga. The overall care about the reading rooms took the Department

грижа околу читалиштата ја имал Отсекот за народно просветување - Одделот за основна настава и Средношколскиот одбор при Министерството за просвета. Министерството, преку обласните просветни инспектори, во чиј пресрет секогаш им излегувале месните одбори за народна просвета, ги спроведувало акциите на село преку основање библиотеки и читалишта. Согласно планот на Министерството за просвета биле изработени правила по кои требало да се постапува при основањето на овие просветни установи. Така, под бр. 1 стоело да се набавуваат книги, списанија и весници; под бр. 2 Библиотеката или читалиштето требало да ги опслужува читателите со постојниот книжен фонд; под бр. 3 - во зимскиот период да се организираат и приредуваат седенки; под бр. 4 - да се држат предавања за народното здравје и културни навики; под бр. 5 - да се организираат аналфabetски курсеви за неписмените; под бр. 6 - за жените да се организираат курсеви по домаќинство и под бр. 7 - да градат сопствени куќи.

Според некои податоци во Битолската област во периодот од 1921 - 1928 година биле отворени 26 народни библиотеки со приближно 2860 книги или прорачунато по книга на жител во областа доаѓало на 119 жители по една книга.

Од 1929 година Битола прераснува во околија и според пописот од 1930/31 година во Околијата постоеле пет народни библиотеки и читалишта и тоа во општините: Барешанска - една библиотека заедно со читалиште; Брусничка исто со една библиотека и читалиште; Буковска со две народни библиотеки и читалиште и Драгошка со една народна библиотека и читалиште¹⁰⁴.

Во наредните години 1932 - 1936 се зголемил бројот на новоотворените библиотеки и читалишта, во селата Буково,

for national education. The department of elementary education and secondary counsel at the Ministry of Education. The ministry through the regional educational inspectors for whose service were always available the local boards for national education executed the actions in the villages through foundations of libraries and reading rooms. According to the plan of the Ministry of Education there were made rules by which one should act in the foundation of these educational institutions. So, under number 1 there stood that you should get books magazines and newspapers; under 2. The library or the reading room should service the readers with the existent literary fund; under 3. in the winter period to be organized and used meetings; under 4. to get lectures for the national health and the cultural habits; under 5. to organize alphabetic course for the illiterate; under 6. women courses for households and under 7. to build their own houses.

According to some data in Bitola region in the period from 1921 - 1928 there were opened 26 national libraries with approximately 2860 books or calculated book per citizen in the area there were about 119 citizens per book.

From 1929 Bitola grew into surrounding and according to the census from 1930/31 in its surrounding there were five national libraries and reading rooms and that is in the municipalities Baresani - one library together with a reading room, Brusnik - also with one library and a reading room, Bukovo with two national libraries and reading rooms and Dragos with one national library and a reading room¹⁰⁴.

In the following years 1932 - 1936 the number of the newly opened libraries and reading rooms increased in the villages Bukovo, Dragos Oreovo, Porodin.

Very little source data exist for the libraries and the reading rooms in the villages.

Драгош, Дихово, Ореово, Породин и др.

Мошне слаби изворни податоци има за библиотеките и читалиштата по селата. Така, за селото Брусник забележано е дека месниот учител Симо Велјановиќ од книгите за школска лектира, чиј фонд бил повеќе од скромен, го оформил селското читалиште со спомнатата библиотека. Литературата се состоела од дела на српски автори односно Јанко Веселиновиќ, Лаза Лазаревиќ, Радоје Домановиќ, Глишиќ и др. За читалиштето во селото Дихово се знае дека располагало со 150 - тина до 200 книги меѓу кои „Робинзон Крузо“, „Ето сунца“, „Пеколот“ од А. Барбис и др. Членскиот влог за читателите бил пет динари. Читалиштето добро работело. За селото Смилево постои податок дека читалиште е отворено во 1933 година. Читалиштето имало свој Управен одбор. Во село Гопеш во склоп на читалиштето имало театарска група и биле давани претстави како „Коштана“, „Гостилничари“ и др. Ова читалиште било основано во 1951 година. Во селото Ротино постоело читалиште со посебна просторија и библиотека. Од книгите забележана е „Задружен буквар“. Во ова село учител бил Драгољуб Мурганиќ кој се дружел со македонските учители Илија Јанкуловски, Борис Стрезовски, Тодор Ангелевски, Пенко Здравковски, сите опфатени од левичарската комунистичка идеологија и од македонизмот. Тие заеднички слушале радио - вести па така читалиштето било помасовно посетувано и од месните жители.

За селото Бистрица се спомнува дека имало читалиште во 1934 година, за Канино дека само постои и за село Барешани дека се именува „Победа“.

Во периодот од 1937 до 1941 година во Македонија, па и во Битолско, се јавуваат така наречените Набавно - продажни задруги, со свои читалишта

So, for the village Brusnik it was noticed that the local teacher Simo Veljanovik from the books for reading which fund was more than humble, formed the village reading room in the abovementioned library. The literature consisted of works by Serbian authors that is Janko Veselinovik, Laza Lazarevik, Radoje Domanovik, Glisik and others. For the reading room in village Dihovo it is known that it had on its disposal 150 to 200 books among which “Robinson Crusoe”, “Here is the Sun”, “The hell” by A. Barbis and other. The membership fee for the readers was five dinars. The reading room worked pretty well. For the village Smilevo there is a data that the reading room was opened in 1933. The reading room had its own management board. In the village Gopes in the frames of the reading room there was a theatre group and there were given performances as “Kostana”, “Innkeepers” and others. This reading room was founded in 1951. Among the books it was noticed the book: “Common beginners”. In this village the teacher was Dragoljub Murganik, who cooperated with the Macedonian teachers Ilija Jankulovski, Boriz Strezovski, Todor Angelevski, Penko Zdravkovski, all influenced by the left communist ideology and by the Macedonism. They together listened to radio - news, so the reading room was greatly attended by the local citizens.

For the village Bistrica it was mentioned that there was a reading room in 1934, for Kanino that it only existed and for village Baresani that it was named “Victory”.

In the period from 1937 to 1941 in Macedonia and in Bitola there appeared so called Supplying - purchasing cooperatives with their own reading rooms and libraries. The most common initiators of these companies were the teachers. A large part of them especially in Bitola were influenced by the program of the Communist party of Yugoslavia, where beside economic and

и библиотеки. Најчести иницијатори за овие задруги биле учителите. Голем дел од нив, особено во Битолско, опфатени со програмата на Комунистичката партија на Југославија, во која покрај економски и политички слободи се прокламираше и национални слободи. Токму тие национални слободи кои власта му ги ускратувала на македонскиот народ биле примамлива идеја за Македонците. Така, во Битолско учителите основаат такви задруги во чии простории биле и читалните и библиотеките. И за задругите изворни податоци има сосема малку. Во бројните хроники од Битолско хроничарите не обрнале доволно внимание да ги одбележат. Кај некои се знае само годината на основањето, како за селото Смилево 1933 и ништо повеќе, во Породин 1925, во Велушина 1932 и се именувала „Задругар“, во село Лажец 1932 година, во селото Стрежево 1938 година, во селото Ѓавато 1938 година. За оваа задруга постојат повеќе податоци.

Селото Ѓавато своевремено било големо со девет маала, бројно население и доста жители - печалбари. Печалбарите од САД, Франција задоеени со слободарски идеи враќајќи се во селото брзо се зближиле со месните патриоти со левичарска идеологија со заедничка платформа - антифашизам и национална слобода. Непосредно пред Втората светска војна во селото учители биле Тодор Ангелевски од битолското Лавци и Илија Јанкуловски, кои биле организирани лица во противрежимскиот систем. Печалбарите и учителите преку разни дискусии дошле до заклучок дека за селаните ќе биде подобро да си формираат своја Задруга со што артиклите што ги набавувале од приватните бакали би биле поефтини, а селаните би имале и свое врталиште во долгите зимски дни. Кога

political freedoms there were proclaimed national freedoms as well. Exactly, those national freedoms that the authorities shortened to the Macedonian people were attractive idea for the Macedonians, so in Bitola, the teachers started such cooperatives where there were the reading rooms and libraries. And for the cooperatives, only a few original data existed. In the numerous chronicles from Bitola, chronics did not pay enough attention to mark them. In some of them, it is only known the year of the foundation, for example for the village Smilevo 1933 and nothing more in Porodin 1925 and in Velusina 1932 and it was named “Cooperative” and in v. Lazec 1932, in village Strezevo 1938, in village Gavato 1938. For this cooperative exist more data.

The village at that time was big with nine neighbourhoods, numerous population and a lot people – migrants. The migrants from USA, France fed with freedom ideas, returned to the village, got close to the local patriots with left ideology with common platform – antifascist and national freedom. Directly before the Second World War in the village teachers were Todor Angelevski from Bitola Lavci and Ilija Jankulovski who were organized people by anti regime system. The migrants and the teachers through different discussions came to conclusion that for the peasants it would be better to form their own cooperative so that the products that they bought would be cheaper and the peasants would have their own place where they could stay in the long winter days. When the most of the peasants accepted such idea the teachers prepared the made by the authority regulations and they even called foundation assembly in the rooms of the peasant school. At the Assembly according to the regulations, it was elected Management board who included: Kole Bendev (migrant) for a president, Ilija Jankulovski (teacher) for accountant and Metodija Macanov

повеќето селани ја прифатиле ваквата идеја учителите ги подготвиле пропишаните од власта правилници, по што било свикано и Оснивачко собрание во просториите на селското училиште. На собранието, според прописите, бил избран Управен одбор во состав: Коле Бендев (печалбар) за претседател, Илија Јанкуловски (учител) за книговодител и Методија Мацанов (работник) за магационер. Мацанов целиот живот го минал осамен најмногу со книгата. Тој во селото важел за многу образован и чесен човек.

Задружните простории се наоѓале во зградата на бившата општина на селото која била напуштена. Меѓутоа со збогатување на дејностите на Задругата просториите станувале се потесни, па на едно собрание решиле самите да си направат задружна зграда. Решението било спроведено во дело, во што предничиле младинците.

Покрај купо - продажната дејност, Задругата во 1939 година станала собиралиште скоро на сите жители од селото. Тоа дошло како резултат на купеното задружно радио на батерии на кое најчесто биле слушани вестите од земјата и светот кој веќе бил опфатен со воени дејствија. Напоредно со сите активности во Задругата била основана задружна библиотека за што голема заслуга, покрај учителите, имал и магационерот Методија Мацанов. Книжниот фонд во прво време бил скроман. За збогатување на библиотеката мошне придонесол лавчанецот - учител Тодор Ангелевски кој носел претежно политичка литература: „Леб“ од Алексеј Толстој, „Широм света“, „СССР у слици и речи“, „Шта сам видео у Совјетском Савезу“, „Сила природе и моќ људи“, „Наша реч“, „Народна задруга“, дневните весници, изданијата на Седмата сила, биле набавени и Нолитовите изданија. Покрај легалната литература, во Задругата

(worker) for housekeeper. Macanov all his life passed lonely mostly with the book. He was appreciated as well educated and honest man.

The joined rooms were in the building of the former municipality of the village that was abandoned. But, with the enrichment of the activities of the Cooperative the rooms became tight so on one assembly they decided by themselves to build joined building. The decision was transformed into reality, where the first were the young people.

Beside the purchase - selling activity the Cooperative in 1939 became place for gathering of all citizens from the village. It resulted by the bought joined radio on batteries on which they most frequently listened to the news from the country and abroad and the world, where the military actions had already begun. At the same time with all the activities in the company there was founded joined library which was a great benefit beside the teachers, had the house keeper Metodija Macanov. The Literary fund at the beginning was humble. For the enrichment of the library contributed the person from Lavci the teacher Todor Angelovski who generally had political literature: “Bread” by Aleksej Tolstoy, “All around the world”, “Soviet Union in pictures and words”, “What I saw in the Soviet Union”, “Force of the nature and power of people”, “Nasa rec” and “Narodna zadruga” the daily newspapers, the editions of the Seventh force, there were also bought the “Nolit” editions. Beside, the legal literature at the cooperative literature existed which was forbidden by the authorities. Such books were given only to certain people and under hand. Especially, the youth were interested for the mechanization in the Soviet Union, its use in peasant economy. Macanov, who was beside a house keeper, was a librarian as well, who knew to choose a book by his own affinity for everyone. The activity of the cooperatives fell in the eyes of the authority, so Macanov

постоела и литература која била забранета од власта. Таквата книга се давала само на сигурни луѓе и тоа „под рака“. Особено, младинците се интересирале за механизацијата во Советскиот Сојуз, нејзината употреба во селското стопанство. Мацанов, кој веќе бил покрај магационер и библиотекар, умеел на секого да му одбере книга по неговиот афинитет. Дејноста на задругарите им паднала в очи на власта, па Мацанов бил викан на разговор во полициската станица во соседното село Кажани. Учителите Тодор Ангелески и Илија Јанкуловски во Задругата умееле да поткренат такви интересни прашања за жителите на селото во која дискусија се впуштале оние лица кои нешто прочитале, а останатите чувствувале дека и тие треба по нешто да прочитаат како би биле запознати со настаните во светот¹⁰⁵.

Задругарството во Битолско мошне напреднало така што задругите ги имало во многу битолски села. Тие прераснале во вистински расадници на антифашистичкото движење, како легални центри за илегална политичка дејност.

Во периодот 1939 - 1940 година биле формирани младински воспитни групи во селата кон грчко - југословенската граница, односно во селата Драгош, Граешница, Велушина, Бистрица, Породин. Тие биле раководени од илегалниот Реонски комитет на Месниот комитет на КПЈ. Овој комитет водел сметка за „...обезбедување на редовни финансиски приходи. Еден од изворите на парични средства се наоѓаше во Задругите. Сите вишоци во касата на Задругите оеда во корист на Комунистичката партија за културно - просветна дејност (за библиотеките и слично¹⁰⁶)“.

Тодор Ангелески – Тошо Даскало
Todor Angelevski - Toso Daskalo

was interrogated in the police station in the neighbouring village Kazani. The teachers Todor Angelevski and Ilija Jankulovski in the cooperative knew how to start such interesting questions for the village population in which discussion entered those people who read something, so the other felt the necessity that they should read something so that they could be introduced to the events of the world¹⁰⁵.

The cooperative movement in Bitola region was very progressive so the number of cooperatives grew in many Bitola villages. They grew into real centre of antifascist movement as legal centres for illegal political activity.

In the period 1939 - 1940 there were founded youth educational groups in the villages at the Greek Yugoslav border, that is in the villages Dragos, Graesnica, Velusina, Bistrice, Porodin. They were managed by the illegal regional committees of the local committee of KPJ. This committee took care “...for securing regular financial incomes. One of the sources for money is in the cooperatives. All surpluses in the cashier of the Cooperative went on the benefit of The Communist party for cultural - educational activity (for libraries and similar¹⁰⁶)”.

Библиотеките при државните установи и друштва

Библиотеката во Битолската општина

Според дадени показатели од страна на д-р Теодосид (Дочо) Робе¹⁰⁷, бивш градоначалник на Битола, инаку доктор по економски науки, Битолската општина располагала со општинска библиотека. Истата поседувала неколку стотина книги „...главно со историска и политичка содржина.“ Книгите биле набавени по пат на донација. Дел од овие книги, поточно нивниот поброен дел, од Општинската библиотека по основањето на градскиот Музеј му биле префрлени како основен книжевен фонд за неговата библиотека.

Libraries at the state institutions and companies

Library at Bitola municipality

According to the given indicators by the dr Teodosid (Doco) Robe¹⁰⁷, ex mayor of Bitola, otherwise doctor of Economic sciences, Municipality of Bitola had municipal library. The same had several hundred books... mainly with historical and political content.” The books were supplied by donation. Partly these books that is to say their larger part of the Municipal. Library after the foundation of the city Museum were transferred as literary fund for its library.

Битолската општина

The Municipality of Bitola

Библиотека во Офицерскиот дом и Дивизијата

Офицерскиот дом и Дивизијата биле воени установи. Тие имале свои библиотеки. Бројната литература и книжниот фонд, поради карактерот на установите, не бил достапен за секого, па нема ни видливи показатели. Според сеќавањето на некои жители од Битола, по навлегување на германските војски во градот, април 1941 година „...пред Дивизијата беа расфрлени голем број книги од нејзината библиотека, чии автори беа југословенски и странски воени лица кои пишувале за воени проблеми. Може да се претпостави дека двете библиотеки содржеле главно воена литература од областа на стратегијата, тактиката, воената историја и народите¹⁰⁸“. Расфрлените книги станале плен на заинтересирани ученици кои непречени од никого си земале кој колку сака од книгите, по сопствен избор.

Library at Officer's home and division

The Officer's home and the division were military institutions. They had their own libraries. The numerous literatures and the literary fund because of the character of the Institutions were not available for everyone, so there were no visible indicators. According to the memory of some citizens from Bitola, after the entrance of the German armies in the city April 1941"... in front of the division there was a large number of books from its library, whose authors were the Yugoslavian and foreign military offices who wrote for the military problems. It can be presumed that all libraries contained mainly military literature from the area of the tragedy, tactics, military history and people¹⁰⁸". The thrown books became trophy of the interested students, who unstopped by anyone took as much as they wanted by their own choice.

Офицерски дом

Officer's home

Библиотека во Народниот музеј

Битола и Битолско се богати со археолошки наоди. Општината решила да основа музејска збирка која во почетокот била мошне скромна. Тоа се случило во 1936 година. За потребите на Музејот била создадена сопствена библиотека. Како основа биле книгите од Општинската библиотека.

Библиотеката во Работничката комора

Во Битола била формирана Работничка комора во која постоела и библиотека. Во неа биле застапени изданијата на современите тогашни писатели. Оваа библиотека располагала со 11 подвижни библиотеки. Во нив имало книги од интерес за работникот. Преку подвижните библиотеки книгата била пласирана поблиску до работниот човек и на тој начин таа станувала поблиска до обичните и бедни луѓе.

Библиотеката во Соколското друштво

Во 30 - тите години од XX век голема активност во отворање библиотеки и читални забележуваат соколските друштва кои биле форсирани од власта со цел преку културно - просветните и спортските манифестации меѓу младите да го шири српскиот национален дух и свест. Напоредно со тоа Друштвата имале

Library at the National museum

Bitola and its region were rich with archaeological findings. The municipality decided to found museum collection which at the beginning was very humble. It happened in 1936. For the necessities of the Museum it created its own library. As base there were the books of the Municipal library.

The Library at the Worker's chamber

In Bitola there was founded the Worker's chamber where also a library existed. It had the editions of the modern current writers. This library had on its own disposal 11 movable libraries. There were books from the interests of the worker. Through the movable libraries, the book was placed closer to the worker and in that way became close to the common and poor people.

Library in Eagle Company

In 30's of XX century a large activity in opening libraries and reading rooms could be noticed in the Eagle's companies which were forced by the authority in order through the cultural, educational and sport manifestations among the youth to spread the Serbian national spirit and consciousness. At the same time with that the companies had task to open

задача да отворат библиотеки и читалишта и преку книгите печатени на српски јазик да врши истиснување на мајчиниот јазик во меѓусебното обраќање на соколците и пошироко.

Од извршениот попис во 1936 година на книгите низ соколските друштва во Македонија, Битолското соколско друштво поседувало 260 примероци¹⁰⁹. Литературата на соколската библиотека се одликувала со содржини од соколството - движење што го имало меѓу сите славјански народи, особено во тогашна Чехословачка; имало книги во превод од шведски гимнастичари, но и книги за разновидни спортови. Битолското соколско друштво било едно од најактивните во тогашната Вардарска бановина на Југославија (го опфаќала Вардарскиот дел од Македонија), а добивало и неколку спортски списанија, за тоа време мошне ретки.

Библиотеката била сместена во просториите на битолската Соколана (Спортска сала, наменски изградена), во одделот за администрација. Книгите биле подредени во еден шкаф. Нив ги користеле главно членовите на Соколското друштво - Битола¹¹⁰.

Библиотеките во еврејските друштва

Во Битола фигурирало еврејското друштво **Cerele des Intimes** во 1920 година. Тоа друштво поседувало мошне богата библиотека, меѓу најбогатите во градот. Книжниот фонд се состоел од стручни, научни, белетристични дела на српско - хрватски јазик, француски и ладино (јудео - шпански) јазик. Најзастапени биле светските класици.

libraries and reading rooms and through books printed in Serbian to make elimination of the mother language in the addressing of the Eagles among each other and wider.

From the made census in 1936 through the eagle's companies in Macedonia, Bitola eagle companies possessed 260 samples¹⁰⁹. The literature of Eagle library was marked by contents of the eagle movement that appeared among all Slavic people especially in former Czechoslovakia; there were books in translation from Swedish gymnastics, but also books for different sports. Bitola eagle's company was one of the most active in current Vardar unit of Yugoslavia (covered Vardar part from Macedonia) and gained several sport magazines which were very rare for that period.

The library was situated in the rooms of Bitola "Sokolana" (sport gym built for certain aim) at the department for administration. The books were ordered in cupboards. They were used mainly by the members of the eagle's company Bitola¹¹⁰.

Libraries in Jewish companies

In Bitola figured Jewish company **Cerele des Intimes** in 1920. That company possessed very rich library, among the richest in the city. The literary fund was consisted of professional scientific belletristic works in Serbian Croatian language, French and Ladin (Judea - Spanish) language. The most present were the world classics.

Zionism as general national movement

Ционизмот како сеопшто национално движење меѓу Евреите се проширил и во Битола. Врз база на тоа движење во градот било формирано **друштвото Хатехија** (Преродба). Друштвото имало свој прекрасен дом за состаноци, приредби и сл. Друштвото поседувало своја библиотека, било составено исклучиво од возрасни членови, а книгите биле наменети за таквата возраст.

Еврејската заедница не ги запоставувала младите сонародници, со продорот на ционизмот набрзо биле создадени две младински организации (друштва). Едното го носело името **Хашомер Хацаир (Млад стражар)**. Друштвото имало културно - просветителски карактер. Ги опфаќало сите млади Евреи, машки и женски, претежно училишна младина, но прибирало и од работничката младина. Организацијата имала своја библиотека, една од најбогатите во градот. Книгите што го сочинувале книжниот фонд претежно биле од белетристиката, со најпознатите светски класици на српски и француски јазик. Имало и книги на ладино (шпански) јазик. Содржински библиотеката имала и книги што биле научно - популарни, од историјата, филозофски дела меѓу нив и марксистички, од политичката економија и др. Книгите биле користени, освен од членовите на Организацијата и од други млади Евреи од градот, но и другари на членови од Хашомер Хацаир што не биле Евреи, најчесто битолски гимназисти.

Другата младинска еврејска ционистичка организација (друштво) била наречена **Техелат Леван** (Сино - бело знаме). Истата била формирана во 1933 година и ги опфаќала претежно младите Евреи кои по занимање биле работници, трговски помошници (калфи), чистачи, крпачи, тенекеџии, општо младинци со помали училишни предзнаења. Членството

among the Jewish was spread in Bitola, too. On the base of that movement, in the city it was founded **the company Hatehija** (Renaissance). The company had its own beautiful home for meetings, performances and etc. The company possessed its library which consisted of exclusively adult members and the books were for such age.

The Jewish community did not neglect the young associates with the invasion of the Zionism there were fast created two youth organizations (companies). The one was named **Hasomer Hacair (Young guardian)**. The company had cultural educational character. It covered all young Jewish male and female general school youth, but it also gathered the worker's youth. The organization had its own library, one of the richest in the city, the books that made the literary fund generally were of the belletristic literature with the most famous world classics in Serbian and French language. There were books in Ladin (Spanish) language. By its content the library had books that were scientifically popular from the history, philosophical works among which Marxist, of the political economy and others. The books were used beside the members of the Organization by other young Jewish from the city, but not Jewish, comrades members of Hasomer Hacair, most frequently Bitola high school students.

The other young Jewish Zionist organization (company) was named **Tehelat Levan** (Blue white flag). The same was founded in 1933 and it covered generally the young Jewish which by their profession were workers, trading assistants, cleaners, tinsmiths, generally youth with smaller school pre - knowledge. The membership of this organisation was about 300 youth members. As the previous one so Tehelat Levan had its own library. The books most of them were from the area of the agriculture, economic activities, the craft ship. There was mostly professional literature which

на оваа организација изнесувала околу 300 младинци. Како претходната така и Техелат Леван си имала своја библиотека. Книгите повеќето биле од областа на земјоделството, стопанските дејности, занаетчиството. Имало најмногу стручна литература која ги задоволувала младите членови.

Еврејската заедница имала своја верска општина која се наоѓала покрај реката Драгор во така наречената месност Кантаро. Оваа верска заедница имала за своите потреби мала библиотека.

Библиотеката во Клубот на пријатели на Франција во Битола

Веднаш по Првата светска војна во Кралството на СХС биле формирани многу клубови со предзнак „Пријатели на Франција“. Со оглед дека на подрачјето од Битола и Битолско биле водени жестоки борби во Првата светска војна, каде загинале многу француски војници, а градот е наречен втор Верден, францускиот конзулат како и воените кругови на Франција имале голема наклоност кон Битола, чие население, исто така, многу страдало во војната. Куќите, покуќнината, дуќаните на многу битолчани биле срамнети до земјата од секојдневните бомбардирања. Илјадници деца, жени и мажи загинале од отровните гранати што биле фрлани врз градот. Тие спомени на некој начин ја врзувала Франција кон Битола.

Во почетокот на 1923 година бил формиран подготвителен комитет кој требало да ги изврши сите потребни процедури за формирање клуб. Во овој комитет зеле учество Р. П. Бержеро, Фурни

satisfied young members.

The Jewish community had its religious municipality which was found by the river Dragor in so called locality Kantaro. This religious community had for its own necessities a small library.

The library in the club of Friends of France in Bitola

Immediately after the First World War in the kingdom of SHS there were formed many clubs with sign “Friends of France”. Taking into consideration that on the area of Bitola and its region there were severe battles in The First World War where many French soldiers died the city is named as second Verden, the French consulate as well as the military circle of France, had its sympathies to Bitola whose population also suffered in the war. The houses, the household, the shops of many Bitola citizens were destroyed to the ground by everyday bombings. Thousand children, women and men died from the poisonous shells that were thrown to the city. Those memories in a way tied France to Bitola.

In beginning of 1923 the preparation committee was formed which was supposed to perform all the necessary procedures for foundation of a club. In this committee participated R. P. Berzero, Furnie and Marcel de Vos. After the mass preparations on 1 October 1923, officially 50 Bitola citizens were written as members of the Club, accepted

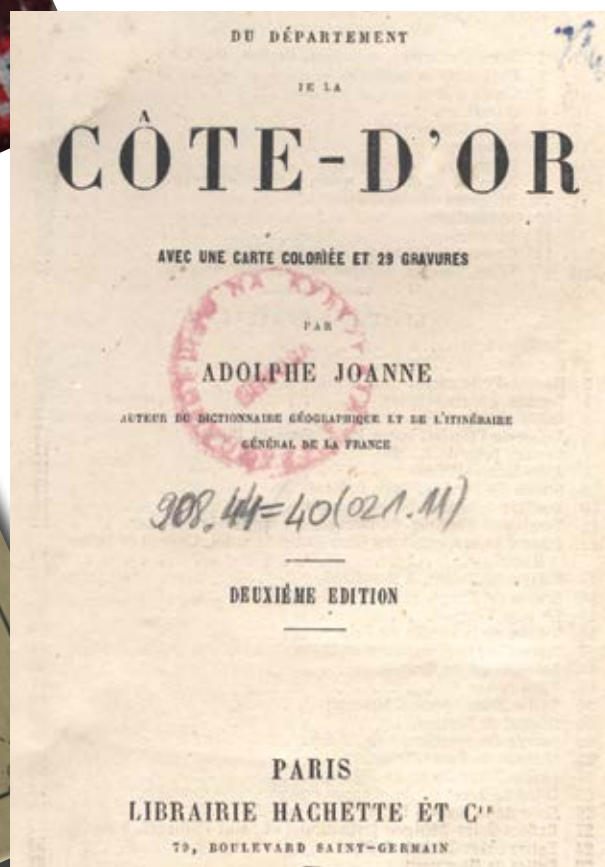
и Марсел де Вос. По опстојните подготовки на 1 октомври 1923 година официјално 50-мина битолчани, запишани како членови на Клубот го прифатиле Предлог - статутот на Клубот кој претходно бил одобрен од Великиот Жупан на Битола. Така, оформеното друштво носело официјален назив „Cercle Franco Yougoslave - Bitolj”. Клубот имал свои простории кои се наоѓале на Широк Сокак, тогашна ул. „Краљ Петар” бр. 61 (денес „Маршал Тито”). Но, просториите биле менувани според потребите на Друштвото и долго време се наоѓале во приземната зграда до зградата на некогашниот Синдикат и дописништво на весникот „Нова Македонија”, од левата страна на улицата, во правецот Широк Сокак - ОУ „Гоце Делчев”. Во Клубот секретарската должност ја вршел Марсел де Вос.

Со прифаќањето на новиот статут, во 1937 година Клубот добил ново име т.е. Cercle des amis de la France. Со новиот статут, под точка 2 се предвидувало да се создаде и да го обезбеди работењето на една читална и на една француска библиотека со културно - просветна цел. Клубот оваа точка ја реализирал обезбедувајќи простории за читална и потребна литература за библиотеката. Во таа насока, Управата на Клубот испратила повеќе писма со молба да се донираат книги и истите ги испратил до поединци и установи во Франција. Одзивот на писмата бил позитивен и набрзо во Битола биле испратени повеќе примероци од литературни дела, претежно од француските класици. Така, на пример, министерот - претседател на Франција, Е. Ерио, се јавил како донатор, министерот за надворешни работи, исто така, донирал книги, донатори биле и неколку издавачки куќи во Франција, Француската алијанса во Париз, Европскиот центар на Карнеџиевата дотација, францускиот амбасадор во

the proposal - statute of the Club which was previously approved by the Great head of Tribal State of Bitola. So, the formed company had the official title “Cercle Franco Yougoslave - Bitolj”. The club had its own room which was in the rooms on Sirok sokak former street “King Peter” number 61 (today’s Marshal Tito). But, the rooms were changed according to the necessities of the former Union and the correspondence of the newspaper “Nova Maceodnia” from the left side of the street and in the direction “Sirok Sokak”- ES “Goce Delcev”. In the club the secretary duty performed Marsel de Vos.

With the acceptance of the new Statute in 1937, the club got a new name Cercle des amis de la France. With the new statute under point 2 it was predicted to create and secure the work of a reading room and one French library with cultural educational aim. The club this point realized, securing rooms for a reading room and the necessary literature for the library. In that direction, the department of the club sent many letters with applications to donate books and the same were sent to individuals and institutions in France. The echoing of the letters was positive and very soon after that to Bitola was sent many samples of literary works were sent, generally by French classics. So, for example the Ministry - the president of France E Erio was registered as donator, Ministry of Foreign Affairs also donated books, the donors were several printing houses in France, the French Alliance in Paris, The European centre of Karnedzi dotation, French ambassador in Belgrade, French consul in Skopje, H. Gej as well as other people¹¹¹.

*Дело од Библиотеката
Work from the Library*

Белград, францускиот конзул во Скопје, Х. Геј, како и други лица¹¹.

Брзо пристигнување на подароците во книги брзо ја збогатиле библиотеката на Клубот на пријателите на Франција од Битола. Инаку, оваа библиотека била од затворен тип, што значи дека можеле да ја користат само неговите членови. Книги се издавале два пати неделно и рокот на употреба бил 15 дена. Во случај на ненавремено враќање на книгата, била испраќана опомена на француски јазик, потпишана од страна на раководителот на библиотеката. Таквата должност - библиотекар од 1923 до 1938 година ја вршеле Марсел де Вос, М. Михајловиќ, Т.

The fast arrival of the gifts in books fast enriched the library at The club of friends in France from Bitola. Otherwise, this library was of closed type, it means that it could be only used by its members. The books were lent twice a week and the period for use was 15 days. In case of delayed return of the book, there was sent a notice in French language signed by the manager of the library. The duty librarian from 1923 to 1938 performed Marsel de Vos, M. Mihajlovik, T. Lazarevik, A. Glavincevik, V. Petkovik, Vlastimir Popovik (teacher in the High school).

In 1938 the library in the Club had about 3000 titles. The first year there were read 325 books and in the period from 1923 to 1938

Лазаревиќ, А. Главинчевиќ, В. Петковиќ и Властимир Поповиќ (проф. во Гимназијата).

Во 1938 година библиотеката во Клубот располагала со околу 3000 наслови. Првата година биле прочитани 325 книги, а во периодот од 1923 - 1938 година околу 20000 книги¹¹².

Библиотеката, покрај книги за популаризација на францускиот јазик, располагала и со други средства. Таа поседувала грамофонски плочи, филмски журнари и сл. Така, во читалната освен што се читале весници и списанија кои редовно биле примани, биле одржувани и собранија, предавања, дискусии и др. Во таа насока предавање за асмата одржал битолскиот лекар д-р Димитар Ангелиновиќ (во Битола познат како Ангелина), кој имал диплома на завршен лекар во Стразбург; познатиот професор Марсел де Вос одржал предавање на тема „Французите во Дубровник“, кое било проследено со проекции, а повод за истото била 100 годишнината од Илиризмот кај Јужните Славјани; завршената матурантка од Битола Вангелија Илиќ зборувала на тема „Францускиот јазик - интернационален јазик на Европа“. Предавањата биле масовно посетувани, за што претходно членството добивало покани со означената тема и датумот на одржување на предавањето.

about 20000 books¹¹².

The library beside books for popularization in French language had also other means. It possessed gramophone records, film journals and similar so in the reading room, beside newspapers and magazines that were regularly received, held assemblies, lecturers, discussions and other. In that direction teaching for asthma had Bitola doctor dr. Dimtar Angelinovic (in Bitola known as Angelina) who had diploma for graduated doctor in Strasburg; the well known professor Marsel de Vos held a teaching on the topic “French in Dubrovnik” which was followed with projections and on the occasion for the same was the 100 anniversary of the Ilirism at South Slavic; the final grandaunt from Bitola Vangelija Ilik talked on the topic “French language - international language of Europe”. The lecturers were mass attended for which previously the members received invitation with named topic and the date of the lecturers.

Библиотеката во Руската колонија во Битола (Руска библиотека)

Царизмот во Русија со Октомвриската револуција од 1917 година бил ликвидиран. Револуционерите, т.н. „црвени“ ги симнале од власта т.н. „бели“ односно стариот режим на чело со царот. Покрај што главните градови на Русија, Москва и Петроград, паднале во рацете на Црвените, низ цела Русија и натаму се воделе борби со приврзаниците на старата власт, односно Белите. Белите биле во дефанзива и по повеќе порази, мнозина од нив се повлекувале надвор од Русија.

Многу луѓе од Русија (Руси, Малоруси, Белоруси, Украинци, Кубанци и др.) ја напуштиле Русија и се нашле како емигранти во многу европски земји, па и во Кралството Југославија. Меѓу емигрантите бил и „кремот“ на Русија т.е. нејзината аристократија. Меѓутоа во бегалците имало и многу селани или лица со други занимања кои биле мобилизирани во војската и во Револуцијата биле на страна на Белите како воени обврзници. Без оглед на општествениот статус во Русија сите тие копнееле за својата „макушка“ (мајчицка) Русија.

Во Кралството Југославија пребеганите Бели биле мошне бројни, а тоа не било случајно. Тогашниот крал Александар I Караѓорѓевиќ, имајќи некои подалечни роднински врски со ликвидираното царско семејство во Русија, се надевал дека власта на револуционерите ќе биде сменета, па како наследник ќе се искачи на рускиот царски престол. Тој на пребеганите преку државата гледал да им се даде што подобар статус во југословенското општество. Така, тие бегалци биле сместени низ цела Југославија по градовите, како на пример во Нови Сад, Бела Црква, Скопје, Велес и

The library in the Russian colony in Bitola (Russian library)

The czarism in Russia with the October revolution from 1917 was liquidated. The revolutionaries so called “red” took the authority of so called “white” that is the old regime lead by the czar beside the main cities of Russia, Moscow and Petrograd fell in the hands of the “red”. All around Russia there were fightings with the followers of the old authority, that is, “white” The white were in defensive and after several defeats many of them withdrew from Russia.

Many people from Russia (Russian, Malorussians, Byelorussians, Ukrainians, Cubans and other) left Russia and were immigrants in many European countries so in the kingdom of Yugoslavia. Among, the immigrants there was the highest class of Russia so called “cream” that is its aristocracy. But, in the immigrants there were also peasants and people with other professions who were mobilized in the army and in the Revolution were on the side of the White as military obligors. No matter of the social status in Russia all they longed for their mother Russia.

In the kingdom of Yugoslavia the runaway White was numerous and that was not accidental. The current king Alexander I Karagorgevik taking into consideration some of the far Russian relations with the liquidated czar family in Russia hoped that the authority of the revolutionary will be changed, so as an heir he would become Russian czar. He wanted to give to the immigrants through the state better status in the Yugoslav society. So, those immigrants were accommodated all over Yugoslavia in the cities for example, in Novi Sad, Bela Crkva, Veles and Bitola.

The newly populated immigrants from Russia in Bitola no matter of their nationality were named by the people with one general

Битола.

Новонаселените бегалци од Русија во Битола, без оглед што народност биле, од населението биле именувани со едно општо име - Руси. Од нив имало луѓе што произлегувале од видни благороднички семејства, но имало и од селанството руско. Меѓу нив имало и солидно школувани и воспитани, но имало и лица што не се разликувале од нашите обични битолчани од градот или селото. Некои од нив во Русија оставиле семејства, а во новата средина наново се женеле и основале семејства. Децата на овие Руси почнале во градот да се дружат со битолчани, да основаат брачни заедници. Единствено се распознавале од останатите во Битола само по нивните презимиња што за битолчани биле необични, некако не „наши“. Мнозина се вработувале според структурите во државни установи, мнозина отвориле свои дуќани и животот за нив продолжил. Меѓутоа, сите тие чувствувале потреба меѓусебно да општат, да прозборат на својот мајчин јазик, заеднички да се молат во црква, да се дружат. Тоа тие спонтано и го правеле. Некои од нив, поенергични и организатори, решиле да создадат свој храм. Решението било реализирано со тоа што храмот бил изграден покрај реката Курдерес во руски стил - од дрво, а не од тули. Храмот - црква викана од мештаните Руска црква (овој топоним, иако денес црквата ја нема, се уште постои). Црквата внатрешно била украсена по руски обичаи, па во неа била одржувана божја служба која Русите од Битола редовно ја посетувале, каде ги одржувале сите верски обреди како причесна, венчавка, крштивка.

Успехот со храмот ги мотивирал Русите, па кај нив се јавила желба своите духовни потреби да ги манифестираат меѓу своите соплеменници.

name - Russian. There were people who came from noble families, but there were also Russian peasants. There were very well educated, but also there were people who differed from our common citizens from Bitola, from the city or the village. Some of them left their families in Russia and in the new environment got married and started marriage communities. They could be only recognized by the rest in Bitola by their surnames which for Bitola citizens were unusual, somehow not “ours”. Many were employed according to their professions in state institutions, many opened their own stores and their life continued. But, they all felt necessity to talk among themselves, to talk in their mother language, together to pray in a church to be tighter. They spontaneously did that. Some of them were more energetic and as organizers decided to create their own temple. The decision was realized by that a church was built by the river Kurderes in Russian style (this toponym although the church is gone still exists). The church in the interior was decorated by Russian customs and there was service which Russians regularly attended, where they had their religious rituals as Communion, weddings or baptizing.

The success with the church encouraged the Russian a wish appeared their spiritual necessities to manifest among their citizens. Then, more experiences and more active immigrants founded a body that was supposed to discuss about what would be a necessity in their further spiritual life.

Зградата на Рускиот клуб и Руската библиотека

Building of the Russian club and Russian library

Тогаш поискусните и поактивните емигранти оформиле тело кое требало да продискутира околу она што ќе им биде потреба во натамошниот нивен духовен живот. По неколкуте состаноци спомнатото тело решило Русите да се обединат поцврсто и да си формираат свое друштво (клуб). Според тогашните државни прописи за таков чин претходно требале да се донесе статут односно правилник. Меѓутоа, за да се донесе правилник требало да се знае што сè ќе им биде потребно за да истото се стави на хартија. После деталната анализа правилникот бил напишан и гласел: „Правила друштва Руска библиотека у Битољу“. Под такво име Правилата биле доставени до Великот жупан на Битолската област, чија канцеларија, по нивното разгледувањето ги одобрила и ги заведила под бр. 23587 со датум од 16 ноември 1928 год. Со таквото одобрение патот кон формирање клуб (друштво) бил отворен. Правилата содржат 31 член и низ нив се дефинирало Друштвото, Руската библиотека, неговите цели, методологијата на работа и сл. Така, во член 1 се истакнувало дека Друштвото има цел да

After several meetings, the mentioned body decided Russian to be united more firmly and to form their own company, a club according to the current state regulations. For such act, a regulation should exist which is a statute. But, in order to reach such regulation there should be known what is necessary and to be put on paper. After, overall analyses the regulation was written and it said: “Regulation of the company Russian library in Bitola”. Under such name the regulations were sent to Great head of tribal state whose office on 16 November 1928 registered it under number 23587. With such permission the way to foundation of a club (company) was opened. The regulations contain 31 articles and through it the company was defined, the Russian library, its aims, methodology of work and similar. So in article 1, it was emphasised that the company had the aim to spread the knowledge of Russia, its culture but also to satisfy the necessities for reading of Russian books among Bitola citizens. The same article planned closeness of the Russian immigration with the local population.

*Правила на Друштвото
„Руска библиотека“*

*Regulation of the company
“Russian library”*

ги шири познавањата на Русија, нејзината култура, но и да се задоволат потребите за читање на руска книга меѓу битолчани. Истиот член предвидувал зближување на руската емиграција со месното население.

Во членот 2 се означува дека Друштвото „Руска библиотека“ во склоп на своите активности се ангажирало да организира: библиотека, читална, предавања, музички настапи, литературни читања, забави и сл.

Нагласено во членот 3 е дека Друштвото е аполитичко и нема да застапува ниту политички групи, ниту општествени или книжевни групи.

Со членот 4 биле регулирани финансиите на Друштвото, односно се предвидувало дека финансирањето ќе се одвива со членскиот внос, од доброволни прилози, приходи од забави и др.

Друштвото било раководено од избран Управен одбор и Надзорен одбор. Библиотекарот на Друштвото исто бил

In the article 2 it was marked that the company “Russian library” in the frames of its activities was engaged to organize a library, a reading room, lectures music events, literary readings, parties and etc.

It was emphasised that in article 3 that Company was apolitical and won't represent political, nor social or literary groups.

With article 4 the finances of the company were regulated, that planned that the financing would be by membership fee, from voluntary donations and incomes from the parties and etc.

The company was managed by elected management board and supervision board. The librarian of the company was also elected and was equal member of the management board.

For a librarian in 1929 Sergej Naumov was elected and there were other librarians such as Ivan Melnikov, Venedikt Duska Curuleba - Mihajlova.

The literary fund of the Russian library was enriched in different ways by donations,

избиран и бил рамноправен член на Управниот одбор.

За библиотекар во 1929 година бил избран Сергеј Наумов, а по него имало и други библиотекари, како што бил Иван Мелников, Венедикт, Душка Чурулеба - Михајлова.

Книжевниот фонд на Руската библиотека се збогатувал по разни патишта - по пат на донации, купување и позајмување.

За фондовите „...освен податоците во списоците на книги, што се скоро без податок за нивните автори и од кои може да се заклучи дека најголем дел и припаѓал на српската книжевност и се на српски јазик, како и податокот дека Библиотеката при Руската колонија во 1936 година располагала со околу 2400 книги¹¹³“.

Во еден недатиран машинопис, сопственост на НУУБ „Св. Климент Охридски“ - Битола, според Перса Вилос, првата директорка на Градската библиотека - Битола, автор бил Иван Мелников, стои следниов текст: „Фондот на Библиотеката се состоеше исклучиво од делата на руските класици Толстој, Достоевски, Тургењев, Лесков, Чехов, Пушкин, Љермонтов, Мерешковски, Ремизов и други изданија од пред Револуцијата, како и дела на руски писатели емигранти односно Куприн, Буњин, Цветаева. Се појавуваше само по некоја книга пишувана од советски писатели. Имаше приличен број списанија - месечници со многу богати содржини, како на пример „Современи записки“, печатено во Париз, од тамошните Руси – белогвардејци, потоа „Воля Росии“, кое излегувало во Прага, „Перезвони“, „Мир божий“ и др¹¹⁴.

Покрај сопствени книги, Библиотеката имала и друг начин да ги задоволи своите читатели односно со позајмување книги.

buying and lending.

For the fund „...beside the data in the record of books almost without data for their authors, it can be concluded that the largest part belonged to Serbian literature and were all in Serbian language as well as data that Library in the Russian colony in 1935 had 24000 books¹¹³“.

In one without date description ownership of NUUB “St. Clement Ohridski” - Bitola, according to Peras Vilos, manager of the City library, Bitola author was Ivan Melnikov stood the following text: “The fund of the library was consisted only of the world of the Russian classic Tolstoy, Dostoevsky, Turgenjev, Leskov, Cehov, Puskin, Lermontov, Mereskovski, Remizov and other editions before the revolution as well as works of the Russian writers immigrant like Kuprin, Bunjin, Cvetaeva. It appeared only some books written by Soviet writers. There was a considerable number of magazines, monthly editions with rich content for example “Sovrmeni zapiski” printed in Paris by present Russians, belogvardejci, then “Volja Rossi” which was printed in Prague, “Perezvoni”, “Mir bozii” and other¹¹⁴.

Beside, its own books the library had other ways to satisfy its readers that is by lending books, so every year temporally were used and lent about hundred books. The books were borrowed by the immigrant company “Zemgor” with residence in the Russian library from Bitola, but in other similar Russian libraries in other cities as Skopje, Prilep and others.

The Russian library got the editions of Russian immigrants in Novi Sad “Русская типография” S. F. Filonova and from Bela Crkva “Православное мисионерское книгоиздательство”. One book named “Моя священная история” printed 1929 in Novi Sad and published in Bela crkva found in Bitola¹¹⁵.

Дела од Библиотеката

Works from the Library

Така скоро секоја година биле времено користени и позајмени околу стотина книги. Книгите се позајмувале од руското емигрантско друштво „Земгор” со седиште во Чехословачката престолнина Прага. Ваквата пракса не била некоја привилегија на Руската библиотека од Битола туку и на други слични руски библиотеки во други градови како Скопје, Прилеп и др.

Руската библиотека се здобивала и со изданијата на руските емигранти во Нови Сад „Русская типография С. Ф. Филонова” и од Бела Црква „Православное мисионерское книгоиздательство”. Една книга под наслов „Моя священная история” печатена 1929 година во Нови Сад, а издадена во Бела Црква пронајдена е во

In 1929 The Management Board of the Company was renamed in Russian Yugoslav library and in 1931 there was an ambition Russian library to grow into Bitola city library, because such in the city did not exist.”... For that aim the board sent letters to the Bitola city authorities on 26 June 1931, the city authority discussed the request, but prolonged the answer¹⁶...” There are no certain data for the other activities that were drawn with the adopted rules of the Russian library. According to the short description of Ivan Melnikov for the other activities said: “The library did not perform any other activity...” Only once organized two lecturers for the citizens; they were held by the professors Jelacik from the Faculty of Philosophy from Skopje on the topic

Битола¹¹⁵.

Во 1929 година Управниот одбор на Друштвото било преименувано во „Руско - југословенска библиотека“, а во 1931 година се јавила амбиција Руската библиотека да прерасне во Битолска градска библиотека затоа што таква во градот не постоела. „За таа цел Одборот испратил и писма до битолската градска власт. На 26 јуни 1931 година Градското поглаварство го разгледало барањето, но одговорот го пролонгира¹¹⁶...“ Не постојат сигурни податоци за други активности што биле зацртани со усвоените правила на Руската библиотека. Според кусиот машинопис на Иван Мелников за другите активности се вели: „Библиотеката не вршеше никаква друга дејност... Само еднаш организира две предавања за граѓаните; нив ги држеа професорките Јелачиќ од Филозофскиот факултет од Скопје со темата „За филозофијата на Николај Бердјаев“, а другото „За историјата на љубовта на Иван Тургењев со Полина Гарсија Вијардо“.

Руската библиотека имала големи проблеми со просториите и сместувањето кое често се менувало. Во 1930 година, според Мелниковиот машинопис, Библиотеката била сместена во некогашниот хотел „Босна“ (на Широк Сокак, подоцна изгорел во пожар), потоа во некоја стара куќа кај сегашната НУУБ „Св. Климент Охридски“, потоа во бившото Женско училиште таканаречената Радничка школа (сегашната Месна заедница „Коле Канински“). Во овој период библиотекар бил д-р Макаренко.

„Непосредно пред ликвидацијата на библиотеката, таа беше сместена, - раскажува Мелников во неговиот машинопис, - во една визба на улицата „Цар Самоил“, каде книгите ги издаваше еден Русин по име Венедикт, кој потоа замина за СССР. Со постојаното

“For the philosophy of Nikolaj Berdjaev” and the other “For the history of the love of Ivan Turgenjev with Polina Garsija Vijardo”.

The Russian library had big problems with the rooms and the accommodation which very frequently changed. In 1930 according to Melnikov description. The library was situated in the former hotel “Bosnia” (on Sirok sokak) which later burnt in fire, then in some mould building near the NUUB “St. Clement Ohridski”, then in the former Female school so called Workers’ school (today local community Kole Kaninski) in this period librarian was dr. Makarensko.

“Directly before the liquidation of the library, it was situated narrated Melnikov in his description - in a basement on the street “Car Samouil” where the books were lent by a Russian named Venedikt who left to the Soviet union. Before that with the constant movement the library was robbed. As last librarian by own saying, was the teacher from Bitola Duska Curuleva - Mihajlova (whose father was Russian)”.

From the library all that was valuable was kept by individuals. After the Second World War the remained books together with seals were taken to the newly formed city library. All that was previously kept on the cellar of the library rooms then was registered in the fund of the City library.

Although, there were not precise data for reading of the Russian books in Bitola from wider circle of citizens the self existence of the library with rich literary fund with responsible librarians gave the possibility to be presumed that the same acted positively on this area, especially the Russian immigrants who had the possibilities to have spiritual relation with their loved Russia.

преселување Библиотеката беше разграбена. Како последен библиотекар, по сопствено кажување, била битолчанката професорка Душка Чурулева - Михајлова (чиј татко бил Русин)“.

Од Библиотеката сè што било вредно било задржано од поединци. По Втората светска војна преостанатите книги заедно со печатите, штембилите биле однесени во новоформираната Градска библиотека. Сè што било однесено првобитно се чувало на таванот од библиотечните простории, а потоа се регистрирале книгите во фондот на Градската библиотека.

Иако не постојат прецизни податоци за читање на руските книги во Битола од поширок круг граѓани, самото постоење на библиотеката со солиден книжен фонд, со одговорни библиотекари, дава можност да се претпостави дека истата позитивно делувала на овие простори, посебно на руските емигранти кои имале можност да имаат духовна врска со својата сакана Русија.

Илегалните библиотеки во Битола

Илегалната библиотека на Студентскиот клуб во Битола

Учениците од Битола и Битолско што завршиле средни училишта го продолжувале своето образование на факултетите во Белград и Загреб. Таму тие се вклучиле во противрежимските студентски кругови. Некои од нив ги прифатиле демократските прозападни сфаќања за општественото уредување, додека некои ја прифаќале комунистичката идеологија. Но и едните и другите биле на македонска линија.

Битолските студенти, кога за време на летните или зимските распусти се враќале во Битола, се среќавале со свои другари, најчесто ученици во погорните класови, дискутирале со нив за состојбите во светот и во Кралството Југославија. Тие средби биле спонтани, случајни, приватни. За да имаат свое собиралиште некои поактивни студенти решиле да формираат свој студентски клуб или здружение каде би се наоѓале и средбите би им биле поцелисходни. Тогаш би можеле да организираат приредби, забави и сл. со што би се доближиле до битолското население и би имале поблиски контакти со него. Населението, пак, во Битола кое за време на Првата светска војна најмногу настрадало, било живо заинтересирано што ќе стане ако избувне војна и од студентите како пообразовани очекувало некои вести.

Откако било решено да се организираат, првично била изнајмена една просторија за идниот клуб, која се наоѓала наспроти Офицерскиот дом, кој претходно бил дуќан на приземје и кат. Долната (една)

Illegal libraries in Bitola

The illegal library at the Student's club in Bitola

The students from Bitola and its region that finished secondary school continued their education at the faculty in Belgrade and Zagreb. There they entered in the anti regime student circles; some of them accepted the democratic pro western understandings for the social management, while the other accepted the communist ideology. But, the one and the others were on the Macedonian line.

Bitola students during the summer and the winter vacations returned to Bitola met their own friends, most frequently in the upper classes discussed with them for the conditions in the world and the kingdom of Yugoslavia. Those meetings were spontaneous private. In order to have their own gathering some more active students decided to form their own student club or Association where they would meet and the meetings would be more complete. They could organize performances, parties and similar and would get closer to Bitola population and would get closer contacts with it. The population from the other side in Bitola which during the First World War suffered the most was very interested what would be in a case of war and expected news especially from the students as more educated.

After it was decided to be organized, firstly it was rented a small room for the future club which was opposite to the Officer's home, which was previously a store on the ground floor and a floor. The ground room (one room) was engaged for a Club. It had a table, a cupboard, some chess tables and table tennis table. The rooms of the Club were on a very

просторија била ангажирана за Клубот. Во неа имало една маса, еден шкаф, неколку шах табли и пинг - понг маса. Просториите на Клубот биле на видно место и претставувале еден вид магнет да се посетат како од студентите, така и од ученици и работници кои меѓу студентите имале свои другари. Клубот или Здружението било дефинитивно со правила и сè што било неопходно да се претстави пред власта било оформено во 1934 или 1935 година. Студентскиот одбор набрзо формирал хор, мала драмска секција и библиотека. Постепено студентите дошле до она што го применувале во меѓусебното дружење т.е. размена на мисли по разни прашања, врски со населението и дружење. Клубот бил посетен од сите постојни битолски националности односно од Македонците, Власите, Евреите, Турците. Меѓу сите нив особено бил активен студентот од еврејско потекло Леон Исах. Покрај што бил природно со натпросечна интелигенција, тој бил и добар другар и добар организатор.

Библиотеката на Клубот се состоела од два дела - едниот легален, а другиот илегален. Легалниот книжен фонд на Клубот содржел околу стотина книги, додека илегалната библиотека поседувала триесетина книги. Тие биле повеќето донесени од Белград, Загреб и Марибор. Од белетристиката најчитани биле авторите Травен со „Берачите на памук“, Ерих Марија Ремарк со „На запад ништо ново“, Џек Лондон со „Мартин Идн“. Имало и некои маркстички и филозофски книги.

Книгите од илегалната библиотека биле чувани кај секретарот на Клубот, мал дел во самиот клуб. Тие книги биле давани за читање само на сигурни лица. Обично ваквите книги оделе од студент до студент, односно од рака на рака, не биле враќани во Клубот, се пренесувале од еден на друг. Меѓутоа, тоа примопредавање морал да

good position and represented a magnet to attract not only students, but also high school students and workers where the students had most of their friends. The club or the Association was definitely with regulations and it had everything necessary to be presented in front of the authorities and it was founded in 1934 or 1935. The student's board soon after that found a choir, small drama section and a library. Gradually, the students came to what they used in the movements among each other that is the exchange of thoughts on different questions, connections to the population and movement. The club was visited by all existent Bitola nationalities Macedonians, Vlachos, Jews, and Turks. Among them it was specially active the student with Jewish origin Leon Isah. Beside, that he was with above average intelligence and he was good friend and good organizer.

The library of the club was consisted of two parts - one legal and the other illegal. The legal literary fund of the club contained about a hundred books while the illegal library possessed thirty books. They were brought from Belgrade, Zagreb and Maribor from the belletristic the most read were the authors Traven with "Collectors of cotton" Erih Marija Remark. "Nothing new on the west" Jack London with "Martin Idn". There were some Marx and philosophical books.

The books from the illegal library were kept at the secretary of the Club small part in the club itself. Those books were given only to safe people usually such books went from student to student, that is from hand to hand, they were not returned to the club they were transferred from one to another. But, for this transfer the secretary had to know and without his approval the book was not given to anybody. He took registration where they went which people had the books. Some books were used by the workers and as well by the students from the trading school and high school. The

го знае секретарот и без негово одобрение не се давала книгата на секого. Тој водел евиденција како се движат, кај кои лица се книгите. Некои книги биле користени како од работниците така и од учениците на Трговското училиште и Гимназијата. Работничката младина најчесто после прочитувањето на некоја книга во своите организирани читателски групи „...ги разгледуваа задачите теоретски и слични написи”... Еден дел од весникот „Раднички тједник” кој излегуваше во Загреб им го предаваше на напредните битолски студенти со кои најтесно соработуваа преку Студентското здружение – Клуб, се разбира преку конспиративни средби... Повеќемина работници го посетуваа Студентскиот клуб¹¹⁷“.

По заминувањето на постарата генерација, студенти како Јосиф Христовски - Свончаро, Теодор Петрашинку, Кирил Миљовски, Сотир Саранди и др., Студентското Здружение - Клуб и натаму било стожер на прогресивните во градот. Настапувала помладата генерација студенти меѓу кои Цане Светија, Лилјана Чаловска, Ѓорѓи Доти, Христо Дума, Илија Топаловски, Давид Романо, Стеван Наумо - Стив, Крум Хололчев, Елпида Караманди и др.

Членството на Здружението било определено на македонска линија и за социјална правда, за рушење на постојната големосрпска власт. На излетите во природа најчесто биле читани и рецитирани песните на поетите Кочо Рацин („Ленка“), Венко Марковски („Бие дванаесет“), Коле Неделковски („Работник“, „1941“) и Христо Смирненски („Црвените ескадрони“).

За тоа време еден негов член запишал: „Преку Студентското здружение, Трајан за прв пат ја доби стихозбирката „Бели мугри” од Кочо Рацин. Таа книшка веднаш го привлече вниманието на сите

working youth most often after reading of some book in its organized reading groups”... looked at the tasks theoretically and similar titles”... One part of the newspaper “Radnicki tjednik” which was printed in Zagreb was given to the progressive Bitola students who were very tightly cooperated through the Student Association - Club, certainly through conspiracies meetings... Many workers visited the Student’s club¹¹⁷”.

After the departure of the older generation students like Josif Hristovski Zvoncaro, Teodor Petrasinku, Kiril Miljovski, Sotir Sarandi and others. The Student’s Association - Club and further was the centre of the progressive in the city. The younger generation performed students such as Cane Svetija, Liljana Calovska, Gorgi Doty, Hriso Duma, Ilija Topalovski, David Romano, Stevan Naumo - Stiv, Krum Hololcev, Elpida Karamandi and others.

The membership of the Association was defined on the Macedonian line and for social justice, for destruction of the constant great Serbian authority. On picnics in countryside they read and quoted poems by the poets Koco Racin (“Lenka”) Venko Markovski (“Twelve is striking”), Kole Nedelkovski (“Worker”-“1941” and Hristo Smirneski (“The red squadrons”).

For that period one of his members wrote: “Through Student’s Association, Trajan for the first time got the collection “White dawns” by Koco Racin. That book immediately attracted the attention of all progressive students in Bitola with its own artistic value. The fact that it was written in fluent Macedonian language started the Macedonian national feelings at youth... On one occasion Stiv Naumov to Trajan gave hectographed article for Bogomil’s movement for which he said that it was written by Koco Racin¹¹⁸”.

Венко Марковски
Venko Markovski

Христо Смирненски
Hristo Smirnenki

прогресивни студенти во Битола со својата уметничка вредност. Фактот што таа беше пишувана на убав македонски јазик ги воспалуваше македонските национални чувства кај младите луѓе... Во една прилика Стив Наумов на Трајан му даде шапилографирана студија за богомилите за која рече дека е напишана од Кочо Рацин¹¹⁸“.

За целокупниот фонд на книги што ги поседуваше библиотеката на Клубот ништо не ни е познато.

По разбивањето на Кралството Југославија и окупирањето на Битола од бугарски фашистички сили, работата на Здружението било забрането и како такво не постоело. Тогаш скоро целиот инвентар бил префрлен и отстапен на тогаш формираната „Женска потребителна кооперација“, која и го заменила Здружението на студентите. Исто и библиотеката од Клубот била поделена на два дела, едниот дел бил отстапен на Женската кооперација, а другиот, кој припаѓал на илегалната библиотека, бил сместен во приватните станови на бившите членови на здружението, кои продолжиле да соработуваат со членовите на Кооперацијата и таму во нивните простории да се собираат и дружат.

For the overall fund of the books that the library possessed at the Club nothing is known.

After the decay of the kingdom of Yugoslavia and occupation of Bitola by Bulgarian fascists, the work of the Association was forbidden and as such did not exist. Then, almost the whole inventory was transferred and given to the current formed “Female necessary cooperation”, which replaced the Association of the students. Also, the library from the club was separated in two parts, one was given to the “Female cooperation and the other belonged to the illegal library which continued to work with the members of the cooperation and to gather and discuss in their rooms.

Поетски творби на македонски јазик

Poet works of Macedonian language

Илегалната библиотека при битолската Гимназија

Во Гимназијата во предвоениот период се оцртале две групации ученици и професори - едните прорезимски, другите антирезимски. Во последните биле учениците Македонци и некои професори, меѓутоа тие биле сосема мал број. Тие групации често се судрувале идејно во меѓусебните разговори или во дебатите. Така кога се дискутирало за Лартпурлартизмот прорезимската групација била „прегазена“. Слично било и на други теми кога се дискутирало, особено за прашањето на фашизмот и војната што се водела во светот. За да го постигнат тоа учениците многу учеле од прочитаното. Просто постоел еден вид натпревар во

The Illegal library of Bitola high school

In the high school in the premilitary period there were two groups of students and teachers – one proregime, the other anti - regime. In the last there were students Macedonians and some teachers, but they were in small number. Those groups confronted with the ideals in the conversations among each other and in the debates, so it was discussed for lartpluralism, pro - regime groups which were “crashed”. It was similar when it was discussed on other topics especially for the questions of fascism and the war that was lead in the world. In order to achieve that the students studied from the read. Simply, there was a type of competition in reading books. They were frequently lent

читање книги. Нив најчесто ги позајмувале од гимназиската библиотека, меѓутоа оние со марксистичка или антифашистичка содржина ги добивале од Илегалната библиотека во Гимназијата која ја формиле некои ученици. Библиотеката се чувала во становите на оние ученици кои живееле под кирија и, главно, не биле битолчани, односно Костадин Поповски, Зоре Поповски и Доне Илиевски. Тие живееле на Баирот. „Нашиот стан беше збиралиште и заради тоа кај нас беше Илегалната гимназиска библиотека, со која ние раководевме. Таа беше сместена на сигурно место, во една голема фијока на масата што беше така направена надворешно да не се познава¹¹⁹“.

Библиотеката содржела дела од марксизмот, политичката економија, филозофијата и друга литература, како на пример: „Вовед во политичката економија“ од М. Е. Лански, „Анти Дириџ“ од Фридрих Енгелс, „Што е филозофија“ и „Филозофија на природните науки“ од Т. Павлов, „Дијалектика“ од Р. Голубовиќ, „Наука за настанување на човекот“ од Љ. Живковиќ, „Основи на економската географија“ од Хорбаин, „Умување на здравиот разум“ од В. Пелагик и др. Во голема мера биле застапени Нолитовите изданија, изданијата на „Напријед“ од Загреб. Од списанијата библиотеката ги добивала „Израз“, „30 дана“. Од белетристиката најзастапени биле писателите Максим Горки со „Мајка“ и „На дното“, Николај Островски со „Како се калеше челикот“, Џек Лондон со „Мартин Идн“ и „Железната петица“, Б. Травен со „Берачите на памук“ и „Копачи на злато“, дела од Синклер и од советските писатели Сегал и Илин. Книжевниот фонд се збогатувал по пат на купување, со средства од гимназиската Дружина „Коло на трезвената младина“.

from high school library, but those with Marxist or antifascist content they got from the illegal library in high school formed by some students. Library was kept in the apartment of those students that lived in rented flats and mainly who were not from Bitola, that is Konstadin Popovski, Zore Popovski and Done Ilievski. They lived on Bair. „...Our flat was gathering place and that is why at our flat we had the illegal high school library that we managed by. It was placed on safe place in a large drawer of the table so that it was made not to be recognized from outside¹¹⁹“.

The library contained works from Marxism, political economy, philosophy and other literature as well as introduction to political economy by M. E. Lanski, “Anti Daring” by Fredric Engels, “What is Philosophy” and “Philosophy of Natural Sciences” by T. Pavlov, “Dialectics” by R. Golubovik, “Science for the creation of the human” by Lj. Zivkovik, “Bases of the economic Geography” by Horabin, “Wising of the healthy brain” by B. Pelagik and others in large measure there were present “Nolit” editions, the editions of “Naprijed” from Zagreb. From the magazines, the libraries got “Izraz” “30 dana”. From the belletristic literature the most present were the writers Maxim Gorky with “Mother” and “At the bottom”, Nikolaj Ostrovski “How the steel was made”, Jack London with “Martin Idn” and “The Iron Heel”, B. Tarven “The collectors of cotton” and “Diggers of gold” by Sinkler and the Soviet writers Segal and Ilin. The literary fund was enriched by buying with means of the high school company “Circle of conscious youth”.

In 1940 the Illegal library at the high school got first literary works in Macedonian language. Those were “White dawns” by Koco Racin, “Collection of poems” by Kole Nedelkovski. These lines helped the students to strengthen their national consciousness.

Во 1940 година Илегалната библиотека при Гимназијата ги доби првите литературни творби на македонски јазик. Тоа биле „Бели мугри“ од Кочо Рацин и „Збирка песни“ од Коле Неделковски. Овие стихови помогнале кај учениците да се зацврсти нивната национална свест. Песните, учениците ги учеле напамет, ги рецитирале на заеднички средби, на заеднички излети, забави.

Зголемениот фонд со книги ги приморал првичните раководители на библиотеката да ја растеретат и дел од книгите да се пренесат во други станови кај сигурни ученици, нивни истомисленици.

По нападот на Кралството Југославија книгите од Илегалната гимназиска библиотека останале кај оние ученици кај кои илегално се чувале. За време на бугарската окупација дел од библиотеката се користела, но поради фашистичкиот режим мошне дискретно.

Илегалната библиотека во Трговската академија

Во второто средно училиште во Битола т.е. Трговското, била формирана илегална библиотека. Тоа го сториле самите ученици, оние кои биле опфатени со антифашистички и комунистички идеи. Имено, тие ученици во текот на учебните години непосредно пред Втората светска војна на повеќе пати се судрувале со училишната власт по разни проблеми од морална и политичка природа. Како и во Гимназијата така и во ова училиште прогресивните ученици незадоволни од српскиот окупаторски режим создале јадро околу кое се повеќе сè собирале учениците. Во тоа јадро како основачи

The poems, students learnt by heart, quoted in common meetings and common picnics, parties.

The increased fund of books forced the first managers with the library to divide part of the books, to transfer to other flats at safe students, who shared the same opinions.

After the attack of the kingdom Yugoslavia, the books of the illegal high school library remained at those students, who kept them illegally. During the Bulgarian occupation, part of the library was used, but because of the fascist regime very discrete.

Illegal library at the Trading academy

In the second secondary school that is the Trading, there was formed illegal library. That was made by the students, themselves, those covered by anti - fascist and communistic ideas. Namely, those students during the school years directly in front of the Second World War many times confronted with the school authority on different problems from moral and political nature. As in the high school, in this school as well the progressive students unsatisfied by the Serbian occupational regime created a core around which many people gathered. In that core as founders there was Ilija Spirovski from village Izbiste, Resen, Mite Bogoevski from village

биле Илија Спировски од село Избиште – Ресенско, Мите Богоевски од село Болно - Ресенско, Трајче Грујоски од село Раково, преселен во Битола, Перо Чаушев и др. Спомнативе ученици прифаќајќи го марксистичкото учење за промена на општеството едновремено биле и членови на илегалниот СКОЈ кој единствено во тоа време ја признаваше македонската нација и македонскиот народ како посебен од српскиот, грчкиот и бугарскиот народ. Спомнатото јадро по вообичаениот метод на работа со учениците, нивните едномисленици ги организирале во воспитни и читачки групи кои покасно станувале скоевски. Секоја група била составена од по 3 - 4 ученици. На членовите од групите им се препорачувало или им се давала политичка литература, но и белетристика, особено книги кои третираше социјални проблеми. По прочитување на препорачаните книги во кругот на групите се дискутирало, изнесувани биле мислења и оние поверзираните давале насоки како да се разберат содржините од книгите. Еден од тогашните членови за тоа пишува: „Добивавме по некоја книга за домашно проучување, но под конспирација. Имавме задача да учиме и да читаме дела од светската и другата прогресивна белетристика, особено делата на Горки, Синклер, Барбис, Травен, Џек Лондон и др¹²⁰“. За истиот период и за читањето на книги од Илегалната библиотека, пишува: „... во училиштето се предаваше од рака на рака книгата „Стварање новог света“ и др. По неа дојде „Развитак друштва“ од М. Е. Лански. Со особено задоволство Трајан ја прочита „Како је човек постао дивом“, потоа „Постанак породице, приватног власништво и државе“, а исто така и „Расе и расизам“ од Живковик... Кон крајот на 40-те години многу барани беа списанијата „Наша стварност“, „Уметност и критика“,

Bolno, Resen, Trajce Grujoski from village Rakovo moved to Bitola, Pero Causev and other. The mentioned students accepting the Marxist studying for the change of the society at the same time were members of the illegal SKOJ, which only at that time recognized the Macedonian nation and Macedonian people as separate from the Serbian, Greek and Bulgarian people. The mentioned core by the usual method of work with the students, their like minded persons organized in educational and reading groups who later became skoevci. Each group was made out of 3 - 4 students. The members of the groups were recommended or given political literature, but also belletristic literature especially books that treated social problems. After the clarification of the recommended books of the groups, it was discussed, there were presented opinions and those more informed gave direction how to understand the contents by books. One of the current members for that wrote:“... We got some books for home studying but under conspiracy. We had task to study and to read works from the world and other progressive belletristic literature, that is the works of Gorski, Sinkler, Barbis, Traven, Jack London and others¹²⁰”. For the same period and for the reading of books from the Illegal library, he wrote“... in the school, it was given from hand to hand the book “Creation of the new world” and others. After it came “The development of the society” by M. E. Lanski. With special satisfaction Trajan read “How the human became wild”, then “The creation of the family, the private ownership and state” and also “Races and racism” by Zivkovik. Toward the end of the 40’s there were requested a lot the magazines “Our reality” “Art and critic”, “Expression” through which debates were lead for social questions and for the art¹²¹”.

The importance of the book in the foundation of the young man, his character, pretty early was noticed. Josif Hristovski -

„Израз”, низ кои се водеа дебати за општествени прашања и за уметноста¹²¹”.

Важноста на книгата во оформувањето на младиот човек, неговиот карактер, доста рано ја увидел Јосиф Христовски - Свончаро, кој заедно со други ученици купувал книги, списанија и весници. „Понекогаш такви книги и списанија се порачуваа на адреси на ученици, почесто на името на Мите Богоевски, но се настојуваше да не се секогаш на исто име. Тие книги се чуваа во едно коше во рафтовите на Школската библиотека, сè дури беше библиотекар Петар Чаушевски, а тоа беше сè до крајот на 1939 година¹²² “. Скриените книги, всушност Илегалната библиотека, биле во поголемо количество. За нив се водела посебна евиденција. За читање се давале само на сигурни ученици, членови на СКОЈ или на водачите од читачките или воспитните групи. Книгите биле перманентно во рацете на читатели.

Книгата направила многу за издигнување на антифашистичкиот став кај учениците од Трговското училиште, кои веднаш со почнувањето на антифашистичката војна се вклучиле во Движењето и борбените редови.

Zvoncaro, who together with other students bought books magazines and newspapers, Sometimes, such books and magazines were ordered on the address of student, under the name of Mite Bogoevski, but it was paid attention not to be on the same name. Those books were preserved in a corner of the shelves of the school library until the librarian was Petar Causevski and that was the end of 1939¹²²”. The hidden books actually the Illegal library was given to certain students, members of SKOY or to the leaders of the reading or the educational groups. The books were permanently in the hands of readers.

The book did a lot for rising of antifascist attitude at the students from the Trading school, who immediately after the start of the antifascist war joined the movement and military lines.

Приватните библиотеки

Меѓу двете светски војни во Битола, покрај бројните занаетчи и малкуте трговци, живееле и сосема мал број образовани луѓе кои главно биле лекари, адвокати, службеници, свештеници, професори. Повеќето од нив биле дојденци со српската власт, но имало и мештани - битолчани. Некои од нив поседувале богати библиотеки најмногу со стручна литература и на јазик на државата каде студирале.

Библиотеките на неколку битолски Евреи

Меѓу битолските Евреи малку имало имашливи луѓе, додека огромниот број биле сиромашни. Кај сиромашните, доста од нив малку или полуписмени немало библиотеки, меѓутоа кај еден дел Евреи библиотеки постоеле. Тие Евреи обично биле библиофили. Меѓу таквите бил и рабинот Давид Џаин, кој покрај што поседувал солидна библиотека, претежно со верска содржина, и самиот бил писател на драмски творби; друга видна личност со богата библиотека бил рабинот Аврам Романо, чии синови се дружеле со битолската младина и со нив разменувае книги. Меѓу другите Евреи што живееле во Битола, а поседувале библиотеки, биле: д-р Моша Ѓераси, проф. Арпад Лебл (и самиот пишувал есеи, критики и сл), д-р Давид Барух, д-р Мирјана Поповиќ. Покрај стручна литература кад нив имало и уметничка со застапени класици. По депортирањето на Евреите од сето нивно книжевно богатство останале неколку пергаменти кои се чуваат во Музејот.

Private libraries

Between the two world wars in Bitola beside numerous craft men and small traders lived a completely small number of educated people who mainly were doctors, lawyers, clerks, priests and professors. Most of them were newcomers with the Serbian authority, but there were locals as well. Some of them possessed rich libraries with professional literature in language of the state where they studied.

Libraries of several Bitola Jews

Among Bitola Jews there were wealthy people, while the huge number was poor. At the poor, a great number of them either a little or half illiterate did not have any libraries but at certain part, libraries existed. Those Jews usually were bibliophiles. Among them there was the rabbi David Jain who possessed a large library generally with religious content and he himself was a drama writer; other important person with rich library was the rabbi Avran Romano, whose sons was friends with Bitola youth and exchanged books. Among the other Jews who lived in Bitola and possessed libraries were Dr. Mosa Gerasi, prof Arpad Lebl (he wrote essays himself, critics adn etc.) dr. David Baruh, dr Mirjana Popovik. Beside professional literature there was also artistic with present classics. After deportation of Jews from all their literary fortune remained several parchments that are kept in the Museum.

Библиотеките на Робевци во Битола

Во Битола меѓу двете светски војни постоеле две семејства Робевци, семејството на Константин и Ефтим Робе и семејството на Кочо со Теодосиј Робе. Тие се наследници на старото трговско семејство Робевци од Охрид, преселено во Битола, а истовремено и на нивната богата библиотека која ја збогатувале со литература од нивното современие. Семејството на Теодосиј и Кочо Робе во периодот на Кралството Југославија имале своја библиотека „... цела соба полна со книги”.

Библиотеките на битолските лекари

Постарата генерација битолски лекари студирала во европските универзитети. За своите практични потреби, враќајќи се во Битола тие со себе носеле добар фонд стручна литература. Исто така се претплатувале на стручни списанија кои им доаѓале по пошта дома. Така, повеќето битолски лекари поседувале свои лични библиотеки. Меѓу нив се Александар Османли, кој студирал во Чикаго и оттаму донесол доста книги за своја потреба. Библиотеката ја збогатувал со домашни автори и списанија. Меѓу лекарите кои поседувале добра библиотека бил и Анастас Христидис, по потекло од Охрид, но живеел и работел во Битола. Неговата библиотека најмногу содржела книги од неговата струка и скоро сите книги биле на грчки јазик, каде и студирал. Од битолските лекари со богата лична библиотека се

Libraries of Robevci in Bitola

In Bitola between the two World wars two families Robevi existed, the family of Konstantin and Eftim Robe and the family Koco with Teodosij Robe. They were heirs of the old trading family Robevi from Ohrid who moved to Bitola and simultaneously and their rich library which was enriched with literature from their modern age. The family of Teodosij and Koco Robe in the period of the kingdom Yugoslavia had their own library”... a room full with books”.

Libraries of Bitola doctors

The older generations of Bitola doctors studied at the European universities. For its practical necessities, returning to Bitola, they brought a good fund of professional literature. Also, they prescribed on professional magazines that came home by post. Among them there was Alexander Osmanli who studied in Chicago and brought many books for his own need. His library was enriched with domestic authors and magazines. Among doctors who had good library was Anastas Hristidis, by his origin from Ohrid, but lived and worked in Bitola. His library mostly had books from his profession and almost all books were in Greek where he studied. From Bitola doctors with rich personal library it was also mentioned Mihail Popov who studied in Strasburg, France and brought good fund of books necessary in his every day practice.

Also the doctor Aleksander Duma who

спомнува Михаил Попов кој студирал во Стразбург (Франција) и со себе донесол добар фонд книги за потребите негови во секојдневната пракса.

Д-р Аврам Балабан
D-r Avram Balaban

Исто така и лекарот Александар Дума кој студирал медицина во Баварија (градот Вирцбург) поседувал солидна библиотека од областа на медицината. Неговите наследници, синот и внукот, ја збогатувале истата со тоа што и тие се лекари и на високи позиции по струката во државата. Аврам ефенди Балабан, лекар од Битола, исто така поседувал голема библиотека, со литература од медицината на грчки, германски и француски јазик. Неговите синови, исто така образовани, владееле со странски јазици и ја збогатиле семејната библиотека со книги на полски, арапски и турски јазик.

Освен лекарите битолчани, и правниците - идни адвокати обично студирале во странство и тие си основале свои лични библиотеки. Меѓу нив ги наведуваме Јован Алтипармаков, кој едно време бил и министер на поштите во Кралството Југославија. Неговата

studied medicine in Bavaria (the city Virzburg) possessed rich library from the field of the medicine. His heirs, son and his grandson enriched the same by the fact they also

Д-р Анастас Христидис
D-r Anastas Hristidis

were doctors and on high positions by their profession in the state. Avram effendi Balaban, a doctor from Bitola also possessed a large library, with literature from medicine in Greek, German and French language. His sons, also educated knew foreign languages and enriched the family library with books in Polish, Arabic and Turkish language.

Beside the doctors from Bitola and the lawyers - future solicitors usually studied abroad and they created their own libraries. Among them we mention Jovan Altiparmakov who for a certain time was a minister of the post offices of the Kingdom Yugoslavia. His library consisted of works printed in French Bulgarian, Serbian, Greek, and Turkish. It was very rich. The other solicitor with rich library was Anastas Sotirov (ik). Beside professional laws and similar he was lover of the nice literature, so he bought editions of "Serbian literary collective" which at their time were modern and attractive. Among the all lawyers

библиотека се состоела од дела печатени на француски, бугарски, српскохрватски, грчки, турски. Била мошне богата. Другиот правник со богата библиотека бил Анастас Сотиров(иќ). Покрај стручни правни закони и слично бил љубител на убавата литература, па ги купувал изданијата на „Српска књижевна задруга“, кои во свое време биле модерни и привлечни. Библиотеката содржела и дела од светските класици, руски, француски. Меѓу сите правници во Битола се издвојувал адвокатот Димитар поп Димитров, меѓу населението популарно познат како Димко адвокатот (Лапајцата). Неговата библиотека подоцна, по ослободувањето ќе биде основа за фондот на Градската библиотека.

Битолчанецот Димитар поп Димитров (1901 - 1970) уште како дете бил љубопитен и барал да му се читаат или раскажуваат приказни. Најмногу ја сакал „Геновева“ и приказните од „1001 ноќ“, каде се спомнуваат јунаците Аладин со волшебната ламба, Али баба и четириесетте разбојници и многу други. Како средношколец покажувал интерес кон посериозна литература, а кога заминал на студии во Стразбург веќе неразделен дел е од книжевните кругови и литературните настапи. Ги слушал настапите на писателите Тагоре, Барбис, Ромен Ролан, Душан Недељковиќ и други. Поп Димитров не бил само љубител, туку и солиден критичар на поедини написи и книги. Тој бил приврзаник на модерните текови во светската литература. По враќање во Битола не престанувал да купува книги. Многу негови литерати му подарувале книги со свои потписи. Така, неговата библиотека во Битола била една од најбогатите меѓу двете светски војни. Освен монографски публикации поп Димитров бил претплатен на списанија од Загреб, Белград и Софија. Најмногу го

in Bitola it was promoted the lawyer Dimitar Pop Dimitrov, among population popular as Dimko the lawyer (Lapajcata). His library later, after the liberation will be the base for the fund of the City library.

*Потписот на Димитар поп Димитров
Signature Dimitar pop Dimitrov*

The Bitola citizen Dimitar Pop Dimitrov (1901 - 1970) since a little child was curious and requested to be read and retold stories. He loved greatly “Genoveva” and the stories from “1001 night” where there were mentioned the heroes Aladin with the magic lamp, Ali baba and the forty bandits and many others. As a high school student he showed great interest toward the literature and when he left on his studies to Strasburg, he was inseparable part of the literary circles and literary performances. He attended the performances of the writers Tagore, Barbis, Romen Rolan, Dusan Nedeljkovik and other. Pop Dimitrov was not lover, but also great critician of separate articles and books. He was attached to the modern currents in the world literature. After his return to Bitola he did not stop buying books. Many his literates

инспирирале полемиките на Крлежа со српските соцреалисти Зоговиќ, Поповиќ, Ѓилас - Антибарбарис. Во литературниот фонд покрај правни дела (списанија, службени весници и сл.) се наоѓале книги од тогашните издавачки куќи како Српска књижевна задруга, Нолит и др. Го интересирала и поезијата, па книгите на Жан Превер, Десанка Максимовиќ, Дис и други поети му биле познати и ги имал. Главно, фондот може да се разгледува на три дела: првиот - белетристика (Балзак, Пушкин, Стендал, Флобер и др.); вториот дел - филозофско - психолошки (Ниче, Душан Недељковиќ и др.) и третиот дел - правните науки.

gave books with their signatures, so his library in Bitola was one of the richest between the two world wars. Beside the monographic publications, Pop Dimitrov was prescribed on the magazines from Zagreb, Belgrade and Sofia. He was inspired by the polemics of Krleza with the Serbian surrealists Zogovik, Popovik, Gilas - Antibarbaris. In the literary fund beside his legal work (magazines gazettes and similar) there were books from the current editorship houses such as "Srpska knizevna zadruka", "Nolit" and others. He was interested in poetry so the books of Jan Prever, Desanka Maksimovik, Dis and many other poets he was familiar and he possessed. Mainly his fund can be divided in three parts: the first - belletristics (Balzak, Puskin, Stendal, Flober and others); the second part - philosophical - psychological (Nice, Dusan Nedelkovik and others) and third part legal sciences.

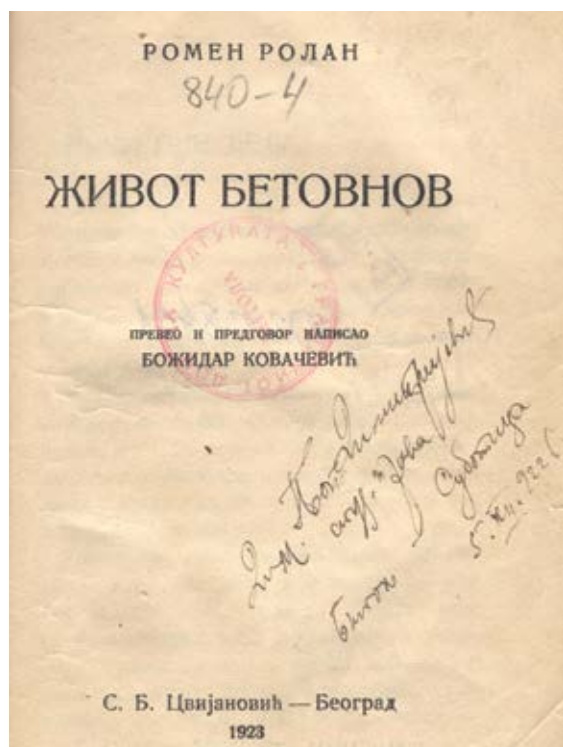
*Печатот на
Димитар поп Димитров*

*Seal of
Dimitar pop Dimitrov*

По ослободувањето на Димитар поп Димитров му била конфискувана библиотеката. Неговите книги носеа и носат налепници со неговото име и презиме, така што кога била префрлена во тогаш основаната Градска библиотека неговите книги биле основа за денешната битолска библиотека.

After the liberation, the library of Dimitar Pop Dimitrov was confiscated. His books carried and still carry stickers with his name and surname as when they were transferred at that time founded City library, his books were base for today's Bitola Library.

Дела од фондот на Библиотеката на Димитар поп Димитров

Works of the fund of the Library of Dimitar pop Dimitrov

Приватна библиотека на Епископот Николај

Приватна библиотека на Епископот Николај во Битола имала 5000 книги во 1936 г.¹²³

За време на долгата српска окупација Битола не се здобила со Градска библиотека.

Private library of bishop Nikolaj

Pprivate library of bishop Nikolaj in Bitola had 5000 books in 1936¹²³

During the long Serbian occupation Bitola did not get City library.

БУГАРСКАТА ФАШИСТИЧКА ОКУПАЦИЈА

Окупаторските бугарски војски откако ја воспоставиле својата власт и се прогласиле за „ослободители”, донесле свои учители, административен апарат, судии, чиновници, професори и сл. Исто како и српскиот окупатор. Меѓу другото на новата власт ѝ било неопходно македонското население да се убеди дека е бугарско по јазик и чувства, па затоа за првата година од окупацијата т.е. 1941 требало да се отворат училишта насекаде во градовите и во селата, а во втората училишта со библиотеки, кои заедно ќе влијаат врз духот на населението, да разбере дека е ослободено од српската окупација и да го прифати бугарското национално чувство и јазик. Во таа насока во Битола биле отворени повеќе основни (до IV одделение) училишта, три седмолетки и средни училишта - Гимназијата, Трговското училиште, Земјоделското и новото Техничко училиште. Богословијата не била продолжена.

За прифаќање на младината во училиштата имало и профашистички младински организации за седмо-одделенците - организацијата „Орле”, а за средношколците „Браник”. Тие носеле посебни униформи и делувале слично на хитлеровите хитлерјунгенд.

BULGARIAN FASCISTIC OCCUPATION

The occupational Bulgarian armies after they established their authority and proclaimed themselves for liberators brought their own teachers, administrative staff, judges, administration, professors and etc. It was the same as the Serbian occupation. Among the rest, the new authorities needed Macedonian population to be convinced that it was Bulgarian by language and feelings, so for the first year of the occupation that is 1941 it was planned to open schools all over the city and in the villages and in the second year schools with libraries which together would influence the spirit of the population, to understand that it is free from the Serbian occupation and to accept the Bulgarian national feeling and language. In that direction, many elementary schools to IV grade, three seven classes and secondary schools, the High school, Trading school, the Agricultural school and the new Technical school were opened in Bitola. The Seminary did not continue.

For the acceptance of the youth in the schools existed pro - fascist youth organization for the seven graders organization - “Eagle” and for the secondary students “Branik”. They wore special uniform and acted similar to Hitler hitlerjungend.

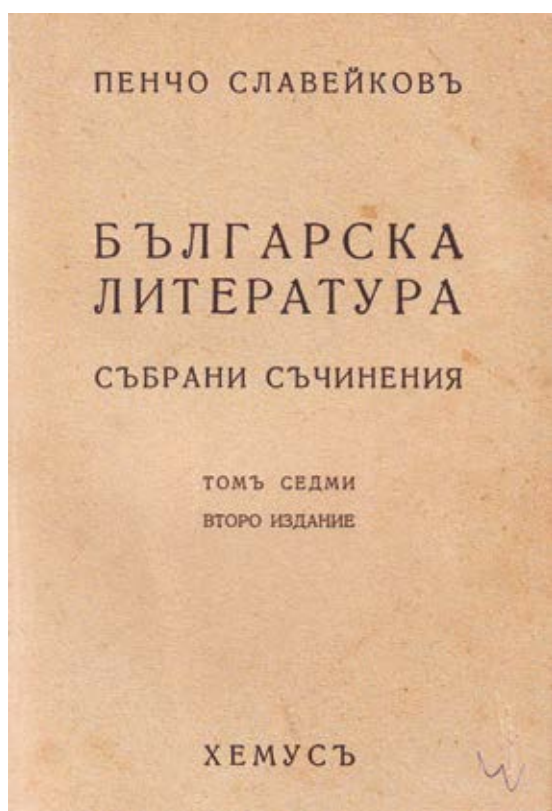

Библиотеката во Гимназијата

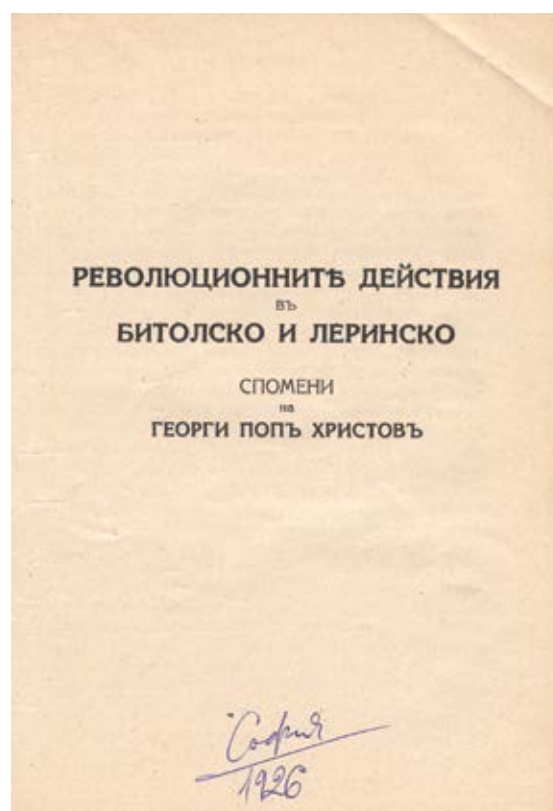
Веднаш по отворањето на Гимназијата, започнала да работи и гимназиската библиотека бидејќи претходно биле донесени големи количини книги. Тие книги, покрај убавата литература, биле со пропаганден национален карактер. Важно било да постојат книги на бугарски јазик како учениците побрзо би го совладале. Меѓу книгите имало и значајни што ја третирале македонската историја, но прикажана како бугарска. Такви биле книгите на Христо Силјанов „Ослободителните борби на Македонија“ - I и II том, „Историја на Охридската архиепископија“ од Иван Снегаров, „Албум алманах 1903“ кој ја опфаќал историјата на Македонија низ фотографии пропратен со кус текст.

The library in the high school

Immediately after the opening of the High school, started to work the High school library as previously there were brought large amounts of books. Those books beside nice literature had national propaganda character. It was important to exist books in Bulgarian language so that the students would learn it quickly. Among the books there were important that treated the Macedonian history but shown as Bulgarian. Such were the books of Hristo Siljanov, “The liberation battles of Macedonia” I and II volume, “History of Ohrid archbishop” by Ivan Snegarov, “Album almanac 1903” which covered the history of Macedonia through photos with short text.

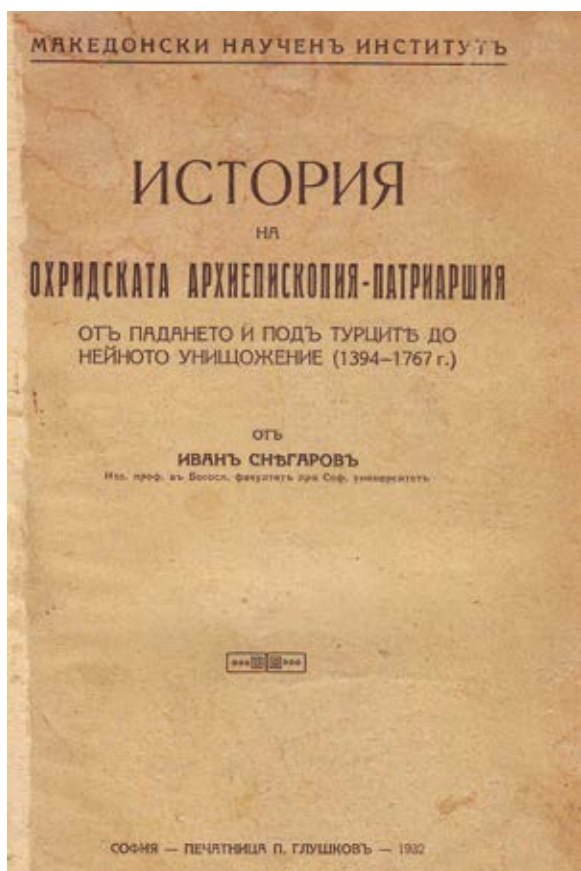

Дела од фондот на Библиотеката

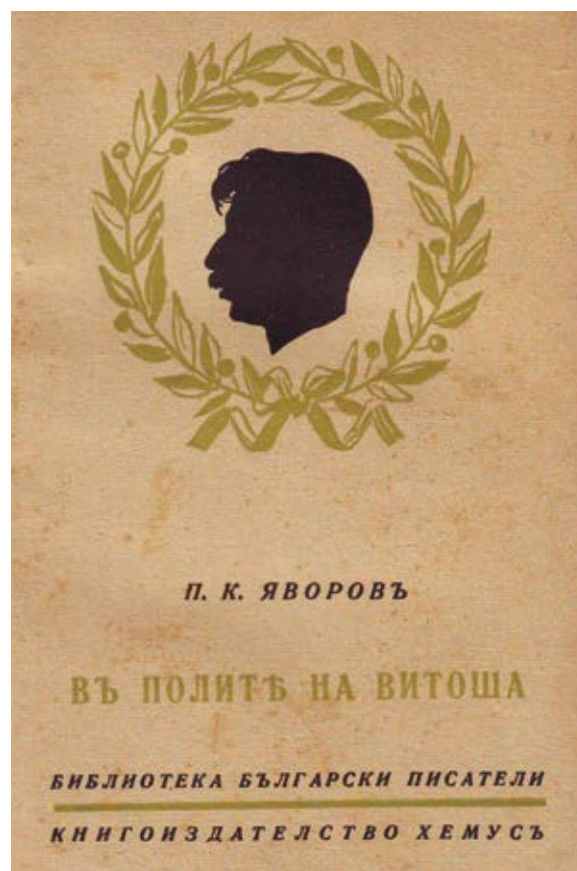
Works of the fund of the Library

Дела од фондот на Библиотеката

Спомените на видни македонски револуционери (Даме Груев, Јане Сандански, Ѓорѓи поп Христов, Пандо Клјашев и др.), потоа биле донесени книгите на Златарски (Историја на Средновековна Бугарија во три тома) и други. Иако ја прикажувале македонската историја како дел од бугарската, од нив можело доста да се види и самобитноста на македонската борба за слобода и независност. Меѓутоа, биле донесени и книги со чисто пропаганден карактер во кои немало ни наука ни реалност, туку сееле омраза кон сè што е српско. Од белетристиката имало книги од руските класици, Пушкин, Лермонтов, Чехов, Толстој, Достоевски, но и литература од бугарски автори како Иван Вазов – „Под игото“, „Песни“, Христо Ботев, П.

Works of the fund of the Library

The memories of important Macedonian revolutionaries (Dame Gruev, Jane Sandanski, Gorgi Pop Hristov, Pando Klajsev and other) then there were brought books of Zlatarski (History of Middle age Bulgaria in three volumes) and others. Although, they showed Macedonian history as part of the Bulgarian it could be seen the independence of the Macedonian fighting for freedom and independence, but there were also brought books with purely propaganda character, where there was no science, nor reality but they were full with hate towards everything that was Serbian. From the belletristic literature, there were books of the Russian classics Puskin, Lermontov, Cehov, Tolstoy, Dostoevsky, but also literature by the Bulgarian authors as Ivan Vazov - “Under ego”, “Poems”, Hristo Botev, P. Slavejkov, Angel

Славејков, Ангел Каралијчев, Елин Пелин, Димчо Дебелјанов и други. Сите книги биле испратени од Министерството на просвета кое сметало дека со совладување на бугарскиот јазик се добива бугарско чувство на национален дух. Така јазикот „... бил фокусот околу кој се собира народот, нацијата”.

Гимназиската власт, согласно наредбата на Министерството на народна просвета, се ангажирало да ги прибере книгите што библиотеката ги поседувала од претходната српска провиенција. Така Одделот за више образование при Министерството на просвета со писмо бр. 6545 од 11 октомври 1941 година го известил гимназискиот директор во Битола книгите од археологија, средновековна историја и описи на села, кои претходно ги одделил службеникот на Народниот музеј од Софија, В. Миков, да бидат испратени во библиотеката на Археолошкиот музеј во Софија.

Директорот на Гимназијата од Битола брзо се ангажирал да го исполни барањето на Министерството на просвета. Наведените изданија (археологија, средновековна историја и описи на села) наредил да се спакуваат и испратат во Софија. Со свое писмо барал од надлежните во Софија да му одговорат дали ги добиле книгите спакувани во пет пакети, на број 84 тома, задоволен што ја осиромашил гимназиската библиотека со врвни дела само затоа што биле пишувани на српски јазик.

Напоредно со грабачкиот потег на ретки и ценети монографии, Министерството за народна просвета со друго писмо бр. 15403 од октомври 1941 година им препорачувало на училишната власт да врши „... надзор над литературата и по проверката да ја уништи штетната книга, како и непотребните архивски српски книги^{124c}. Дали биле уништени некакви

Karalijcev, Elin Pelin, Dimco Debeljanov and others. All the books were sent by the Ministry of education which considered that by studying of the Bulgarian language it was received the Bulgarian feeling, national spirit as well. So, the language”... was the focus around which the people, the nation was gathered.”

The High school according to the order of the Ministry of national education was engaged to collect books that the library possessed by previous Serbian province. So, the department for higher education at the Ministry for education with letter number 6545 from 11 October 1941, informed the high school director in Bitola that books from archaeology, the middle age history and the descriptions of villages, which were previously separated by the official of the National museum of Sofia, V. Mikov to be sent in the library of the archaeological museum in Sofia.

The director of the High school from Bitola was engaged to fulfil the request of the Ministry of education. The listed editions (archaeology, middle age history and descriptions of villages) ordered to be packed and sent to Sofia. In his own letter he requested the authorities in Sofia to answer whether they received the books, packed in five packages, 84 volumes satisfied that he robbed the High school library with important works, only because they were written in Serbian language.

At the same time with the robbing action of rare and valuable monographs, Ministry for national education with another letter number 15403 from October 1941 recommended to school authority to make”... supervision of the literature and after the checking to destroy the harmful books as well as the unnecessary archive Serbian books^{124c}. Weather those books were destroyed, we have no data, but that is why books were protégée and recommended to the youth fascist organization “Branik”.

The remained books from the period of

книги немаме податоци, но затоа биле протезирани и препорачувани книгите на младинската фашистичка организација „Браник“.

Преостанатите книги од периодот на српската окупација и новопридојдените од Бугарија останале во гимназиската библиотека. Меѓутоа со честото менување на раководителите на библиотеката, доста вредни книги „исчезнале“ без трага.

Читалиштето и библиотеката во Битола

Во Битола пробугарските елементи се ангажирале да формираат тело кое ќе ги спроведува желбите на бугарската окупаторска власт. Такви тела се формирале во поголемите македонски градови. Битолчани ја спровеле замислата и таквото тело составено од интелектуалци, но и занаетчии, било наречено „Општограѓански комитет“. Овој комитет имал Советодавен и Исполнителен комитет. Последниов, имајќи ја предвид улогата на читалиштата во минатото во ширењето на описменувањето, читањето на литература, решил веднаш по окупацијата да формира такво читалиште во градот. Тоа требало да биде стожер на бугарската пропаганда во секој поглед - литература, јазик, песна, игра и сл. За таа цел тогаш по пат на подароци во Битола биле донесени голем број книги од Бугарија. Споменатиот Општограѓански комитет т.е. луѓето во него, прифаќајќи ја бугарската окупација на Македонија истовремено го прифатиле и фашизмот како идеологија и општествено уредување. На спроти себе тие го имале антифашистичкото движење, кое постепено, но сигурно се ширело

the Serbian occupation and newly arrived from Bulgaria remained at High school library. But, with the frequent changing of the managers of the library, pretty valuable books disappeared without trace.

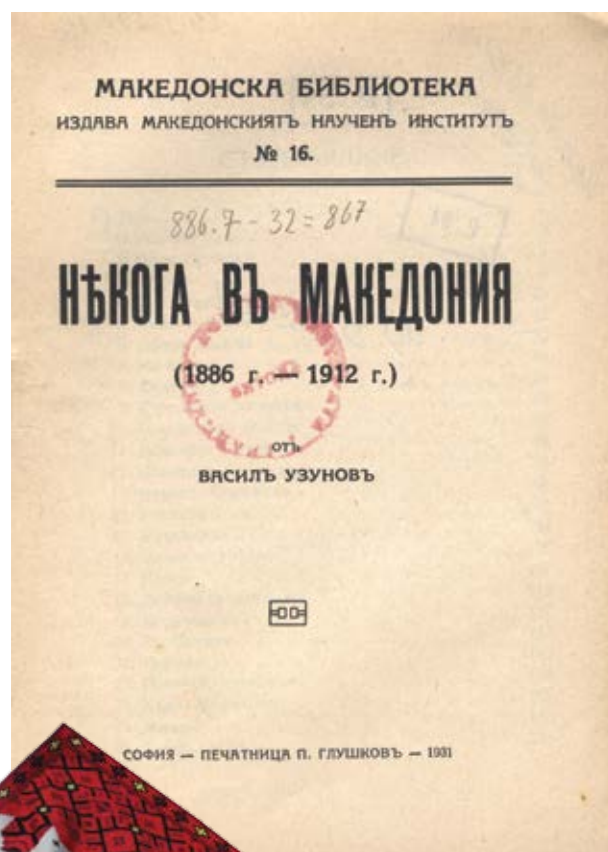
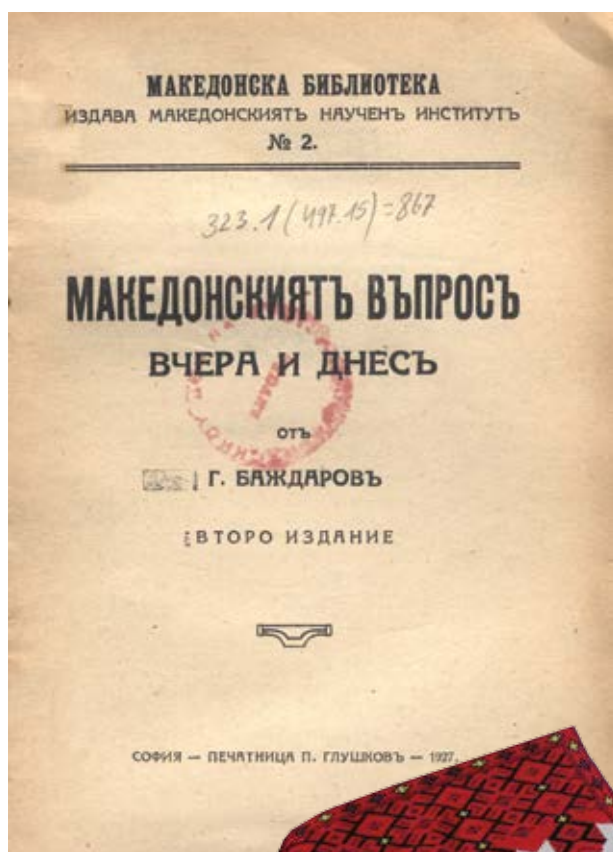
Reading room and library in Bitola

In Bitola pro - Bulgarian elements were engaged to form a body which would execute the wishes of the Bulgarian occupational authority, such bodies were formed in larger Macedonian cities. Bitola citizens executed their thought and such body consisted of intellectuals, but also craft men so called General citizen's committee. This committee had Counsel and Executive committee. The last one taking into consideration the role of the reading rooms in the past in the spreading of the literacy, reading literature decided immediately after the occupation to form such reading rooms in the city. It was supposed to be centre of the Bulgarian propaganda in every point of view - literature, language, poems, game and etc. For that purpose by donations in Bitola were brought large number of books from Bulgaria. The mentioned General citizen's committee, that is the people inside accepted the Bulgarian occupation of Macedonia at the same time they accepted the fascism as ideology and social system. But, opposite them they had the antifascist movement, which gradually, but surely was spread among the population in the city. That movement stood on Macedonian

меѓу населението во градот. Тоа движење стоело на македонски национални, а не на бугарски национални позиции. Така, едната легално, а другата илегално се судрувале на тие општествени и национални основи.

national and not on Bulgarian national positions. So, one legally and the other illegally confronted on those social and national bases.

Исполнителниот комитет, по извршените подготовки, потпомогнати од окупаторската власт, решиле да го основаат битолското Градско читалиште. Тоа било во јули 1941

The executive committees after the preparations which were made, helped by the occupational authorities decided to renew the city reading room. It was in July 1941. The antifascist group consisted of intellectuals,

година. Антифашистичката групација составена од интелектуалци (студенти) и работници решила да го спречи тој чин. За тоа луѓе кои зеле учество во настанот пишуваат: „Собранието беше закажано во просториите на тогашната Трговска академија. Партиската организација на Монополот имаше решено да присуствува на ова собрание со цел во Управата на Библиотеката (Читалиштето б.н.) да протури свои луѓе. Со таа цел беа повикани скоро сите работници од Монополот да присуствуваат на ова собрание. Собранието беше свикано во работен ден, попладне така што тоа овозможи на собранието да присуствуваат голем број работници¹²⁵“. Кога иницијаторите се виделе од присутните во знатно малцинство, скоро десет пати, се обиделе да го одложат основачкото собрание во што не успеале. Бил прочитан реферат за значењето на читалиштето. Потоа настанала бурна дискусија во која имало и лични префрлувања на линијата млади - стари. Во дискусијата младата студентка Лилјана Чаловска, така ги оневозможила луѓето од „Општограѓанскиот комитет“ што тие немале што да прават и се помириле со настанатата состојба. „По изборот на работно претседателство и статут се разви нова дискусија по однос на луѓето кои требаше да бидат избрани во Управата. Предлогот на кандидатската листа за Управа на читалиштето предложен од страна на окупаторската власт, од страна на присутните работници од Монополот и членовите на КП беше целосно отфрлен¹²⁶“. Повторно настанале остри дискусии и мешаница така што од основачкото собрание не станало ништо. Не можејќи да се најде решение било предложено да се формира комисија со луѓе од двете кандидатски листи и да се закаже ново основачко собрание во наредната недела.

students, workers, who decided to stop that act. For those people who participated in the event wrote:”... “The assembly was appointed in the rooms of the current trading academy. The party organization of the Monopoly decided to participate on this assembly, in order in the department of the Library to insert their own people. In that direction there were invited a most workers of the Monopoly to participate at this assembly. The assembly was appointed in the afternoon of a working day, so that to be able at the Assembly to be present as many people as they could¹²⁵”.

When the initiators saw themselves as minority, almost ten times, tried to postpone the foundation assembly, but they did not succeed. A course work for the importance of the reading book was read. Then there was huge discussion where there was personal insulting on the line old - young. In the discussion the student Liljana Calovska in that way disabled the people from “general citizen’s committee, so they could do nothing and accepted the situation. “After the election of the working presidentship and the statute there was new discussion referring the people that were supposed to be elected in the management. The proposal of the candidate list for the Department of the reading room proposed by the occupational authorities by the present workers of the Monopoly and the members of KP was completely rejected¹²⁶”. Again, there were sharp discussions and mixture that at the foundation assembly nothing happened. Not being able to find solution, it was supposed to be form a committee with people from the both candidate lists and to be appointed a new foundation assembly the following week.

Старата зграда на битолскиот театар

The old building of Bitola theatre

Новозакажаното основачко собрание за градското битолско читалиште било решено да се одржи во просториите на Театарот. Секретарот на Месниот комитет, Стеван Наумов – Стив, со антифашистички настроените граѓани сомисленици и овој пат дошле на собранието. Овој пат биле уште побројни и покомпактни отколку првиот пат. Кога дошол ред да се избира Управата, пробугарските елементи не дошле до израз, односно во Управата биле избрани луѓе антифашисти Македонци и тоа: претседател д-р Димитар Несторов, Ѓорѓи Христовски - Доде, негов заменик т.е. потпретседател, а Кочо Најденовски - Цоцо како член. Ваквата Управа работела кусо време. Уште другиот ден д-р Несторов бил повикан во Обласната полиција кај началникот Александар Курчиев. Во разговорот што се водел меѓу двајцата, главна тема било читалиштето и изборот на Несторов за негов претседател. Курчиев настојувал да го убеди Несторов да си даде

The newly appointed foundation assembly for the city Bitola reading room was decided to be held in the rooms of the theatre. Secretary of the Local committee Stevan Naumov Stiv with antifascist determined citizens like minded persons this time came to assembly too. This time they were in even larger number and more compact than the first time. When time came for the election of the management the probulgarian elements did not become apparent, so in the department there were elected Macedonian president dr. Dimitar Nestorov, Gorgi Hristovski Dode as his deputy - vice president, Koco Najdenovski as a member. Such department worked for very short time. The following day dr Nestorv was called to the police station by the superintendent Aleksandar Kurciev. In the conversation that was lead between them, the main topic was the reading room and the election of Nestorov as its president. Kurciev intended to convince Netsrov to resign, but he did not agree. After such suggestions, the

оставка на што последниот не се согласил. После таквите сугестии читалиштето не проработило зашто се чувствувала полициската присмотра. Всушност, тоа престанало да работи.

Во Бугарија постоела Дирекција за национална пропаганда. Една од нејзините главни задачи била всадување на бугарски дух и чувство меѓу Македонците. Таа задача Дирекцијата требало да ја спроведе преку отворање на читалишта во сите населени места. Така, откако била покриена целата територија со Бугарски училишта, во втората година од окупирањето на Македонија, Дирекцијата се зафати со организирање на читалишта. Во врска со тоа, Министерството за просвета поставило рок за исполнување на задачата, односно тоа бил 1 март 1943 година.

Во исполнување на задачата било предвидено подготвување, поточно дејствување врз сознанието на граѓаните и селаните, особено на последните за потреба од читалиште како и училишта за возрасни. Во таа насока Министерството за просвета наредило: 1. Да се организираат читалишни комитети составени главно од учителот, кметот или неговиот заменик, свештеник и еден човек од месното селско население, но проверен бугарофил; 2. Така формируваниот читалишен комитет да направи план за работа во смисла да предвиди предавања, литературни читања, свечености, вечеринки, неделни курсеви за описменување и основање селска библиотека.

Преку агитацијата меѓу населението за отворање читалишта требало да им се зборува дека читалиштата одиграле позитивна улога во османлискиот период за населението да се убеди и да ја прифати агитацијата за отворање и учество во читалиштето. Всушност, власта сакала читалиштата да ги претвори во расадник

reading room did not start working because there was police surveillance, actually it stopped working.

Д-р Димитар Несторов
D-r Dimitar Nestorov

In Bulgaria existed Management for national propaganda. One of its main works was introduction of Bulgarian spirit and feelings among the Macedonian. That task The Management was supposed to execute through opening schools in all populated places. Soon after the whole territory was covered with Bulgarian schools in the second year of the occupation of Macedonia, the management started organizing reading rooms. Referring to that, The Ministry of education set a term for fulfilment of the task that was on 1 March 1943.

In the fulfilment of the tasks was planned a preparation, that is action towards the acknowledgment of the citizens and the peasants, especially to the last for the necessity of the reading room as well as the

на својата пропаганда, односно тие да бидат ефикасни средства за денационализација особено на младата генерација. Формално, бугарските читалишта претставувале „културно просветно пробудување на македонскиот народ, негово избавување од туѓински влијанија кои беа причина за неговото оддалечување од бугарскиот народ^{127а}“.

Со сите читалишта раководел Врховен читалишен сојуз. Тој издавал упатства за формирање читалиште во една населба (град или село) ако тоа го посакале 20 - мина. Читалиштето се основало на Основачко собрание, раководено од највозрасниот писмен член. Се подготвувал основачки записник и се избирала Управа од седум члена и Надзорна комисија од три члена. Избраното тело меѓусебно си ги распоредувало должностите и тоа: претседател, негов заменик, секретар, благајник, библиотекар и советници. Записникот со сите материјали требало да се достави до Општинската управа на одобрение.

Така смислено, власта преку учителите во текот на 1942 година отворила читалишта скоро во сите населени места. Доколку некое место немало услови за читалиште, биле организирани библиотечни комитети кои организирале библиотеки при училиштата.

Според Правилникот за примена на Законот за народни читалишта тие биле сметани за правни лица и биле под врховен надзор на Министерството на просвета кое надзорот го вршело преку свои органи.

Согласно Правилникот, секое населено место со над 20000 жители својата културно - просветна дејност требало да ја изведува преку читалиштето или со негова помош. Оттука многу често биле основани хорови, театарски групи, младински групи, индивидуални уметници, пеачи, музичари

adult schools. In that direction the Ministry of Education ordered: 1. Reading rooms committees to be organized consisting generally of the teacher, the village mayor or his deputy, priest and one man from the local peasant population but checked bugarofil: 2. The made reading room committee to make a plan for work concerning lecturers, literary readings, celebrations, evening readings, Sunday courses for literacy and foundation of peasants library.

Through agitation between the population for the opening of the reading rooms, it should be persuaded that the reading rooms played positive roll in the Ottoman period so that the population to be convinced and to accept the agitation for opening and participation in the reading rooms. Actually, the authority wanted the reading rooms to turn into centre of their propaganda that is to say to be efficient means for denationalization, especially for the younger generation. Formally the Bulgarian reading rooms represented cultural educational awakening of the Macedonian people, his liberation from the foreign influences, which was the reason why Macedonian became distant to the Bulgarian people^{127в}.

With all reading rooms managed the Supreme Reading Association. It issued order for foundation a reading room in a settlement (city or village) if that was wished by more than 20 people. The reading room was founded on a foundation assembly managed by adult member. It was prepared foundation report and it was elected department of seven members and Supervision committee of three members. The elective body distributed the duties among them and those were: president, his deputy, secretary, cashier, librarian and counsels. The report with all the materials should be sent to the Municipal department for approval.

Such thought, the authority through

да дејствуваат преку читалиштата. Особено биле ценети уметничките групи зашто тие носеле публика. Нивната дејност била најразновидна - организирале вечеринки, уметнички натпревари, концерти, забави, панаѓури, прослави на верски или државни празници. Многу се настојувало да се организираат читања и прослави на познати личности од историјата со нагласка на бугарскиот карактер на нивните дела. За да бидат свеченостите успешни, претходно се правел план со конкретни задолженија на читалишното раководство. Скоро секоја прослава била помпезна со присуство на видни градски или државни личности, како и преставници од сите служби на власта, вклучително и преставници на црквата.

Сите прослави и активности биле регистрирани и популаризирани во весниците. За Битола и Битолско тоа го презентирал седмичникот што излегувал во Битола - „Пелистерско ехо”.

Окупаторската власт, откако ги средила впечатоците од настаните со читалиштето, во наредната 1942 година се зафатила со поорганизирано дејствување за отворање на градско читалиште во Битола. Откако си обезбедила сигурни луѓе за поддршка, на 20 март 1942 година во присуство на 80 потписници - подржувачи се свикало општо собрание на кое била разрешена старата управа и била избрана нова. Тогаш читалиштето добило нова управа, со нови луѓе кои ја подржувале окупацијата. Читалиштето го добило името по еден од основачите на ТМОРО т.е. „Даме Груев“. Набрзо читалиштето имало многубројно членство од околу 500 лица. Новата управа, следејќи ја програмата на врвната читалишна управа, почнала со организирање предавања на кои биле глорифицирани личности или настани од бугарската историја и култура. Покрај другото, била основана во склопот

teachers during 1942 opened reading rooms almost in all settled places. If some place did not have conditions for a reading room, there were organized library committees which started libraries at schools.

According to the regulation for use of the Law for national school they were situated for legal people and they were under supreme surveillance of the Ministry of education which surveillance was made through its organs.

According to the regulation each settled place with over 20000 citizens, its cultural educational activity was supposed to make through the reading room or by its help. That is very frequently there were founded choirs, drama groups, youth groups, individual artists, singers, musicians to act through the reading rooms. Especially, there were appreciated the artistic groups because they brought audience. Their activity was very different - organized night sittings, artistic competitions, concerts, parties, fairies, celebration of religious and state holidays. But, they persisted to be organized readings and celebration of well known people from the history with emphasis of the Bulgarian character of their acts. In order the celebrations to be successful; a plan was previously made with concrete obligations of the reading room management. Almost, each celebration was luxurious with presence of important city or state personalities as well as representatives of all services of the authority, including the representatives of the church. All celebrations and activities were registered and popularized in the newspapers for Bitola and Bitola surrounding that were presented by the weekly edition of Bitola, “Pelister echo”.

The occupational authorities, after it calmed down the impressions from the events with the reading room in the following 1942 started with more organized acting for opening of the city reading room in Bitola. After, it secured safe people for support on

на читалиштето и библиотека со бројна литература.

Бугарската власт, сакајќи да ја збогати својата активност во Битола отворила специјална библиотека на чие отворање присуствувале видни лица на власта, претседателот на Околинскиот читалишен сојуз, Коста Најденов и други. И во оваа специјална библиотека се повторувале истите барања на власта што повеќе да се чита бугарска литература и што повеќе се совладува бугарскиот јазик како би се всадило кај младото поколение бугарското национално чувство и свест.

20 March 1942, in presence of 80 signatures - supporters called general assembly on which the old management was dismissed and a new one was elected. The reading room got new management with new people which supported the occupation. The reading room got the name by one of the founder of TMORO "Dame Gruev". Soon the reading room had numerous members of about 500 people. The new management following the top reading management started with organization of lecturers where there were glorified personalities or events from the Bulgarian history and culture. Beside the others, it was founded in the frame of the reading room a library with numerous literatures.

The Bulgarian authority intending to enrich its activity in Bitola and created special library on which opening there were present important people of the authorities, the president of the regional reading room association Kosta Najdenov and others. And in this special library the same requests were repeated more and more, as much as possible Bulgarian literature to be read and Bulgarian language to be learnt, as it would plant into the younger generation the Bulgarian national feelings and consciousness.

Читалиштата и библиотеките по селата

За реализација на зацртаниот план, во 1942 година да се отворат насекаде во населените места читалишта, грижата ја презел Околинскиот читалиштен сојуз. На чело на тој сојуз имало Управен одбор со негов претседател, просветниот инспектор Коста Најденов, секретарот во Општината, Тодор Крајничанец, судијата Бочваров, адвокатот Александар Костов, учителот Филип Каваев, секретарот на Земјоделската задруга Георги Ненчев и шумарот Михаил Михајлов. Додека претседателот бил избран, членовите на Управниот одбор (Каваев, Ненцов, Крајничанец, Михаилов) биле назначени со декрет од Обласната училишна инспекција.

Мешањето на власта во работата на читалиштата била вообичаена пракса. На годишните собранија на Читалишниот сојуз лицата на власта со своето присуство му давале поголема свеченост, важност, значење. Така, на првото Околиско собрание одржано на 4 октомври 1942 година, присутни биле обласниот директор Козаров, епископот Харитон и слични на нив личности во власта. Тие, за да се прикажат како многу загрижени за читалишното дело, јавно донирале свои парични средства. Обласниот директор Козаров подарил 5000 лева, командантот на дивизијата 1000 лева, директорот на банката 5000 лева, а пак од Софија власта 10000 лева.

Битолскиот околински читалиштен сојуз формирал и уметничко здружение со име „Труд и радост“. Во него постоеле неколку секции, пеачка, драмска и др.

Битолскиот околински читалиштен сојуз издавал и свое периодично гласило

The reading rooms and the libraries in the villages

For the realization of the made plan in 1942 reading rooms to be opened in the settled places, it was a concern of the Regional reading room association. The head of that Association was a management board with its president, the educational inspector Kosta Najdenov, the secretary in the Municipality “Todor Krajnicanec”, the judge Bocvarov, the lawyer Aleksandar Kostov, the teacher Filip Kavae, the secretary of the agricultural collective Georgi Nencev and the forester Mihail Mihajlov. While the president was elected, the members of the Management board (Kavaev, Nencov, Krajnicanec, and Mihailov) were named by a decree by the Regional school inspection.

The mixing of the authority in the work of the reading rooms was usual practice. At the annual assembly of the reading rooms, people of the authorities gave larger solemnity, importance, value. So, on the first regional assembly on 4 October 1942 there were present the regional director Kozarov, the bishop Hariton and similar to them personalities in the authority. They, in order to present themselves as worried for the act of the reading rooms, publically donated their own money. The regional director donated 5000 leva, the commandment of the division 1000 leva, the manager of the bank 5000 leva and the authority from Sofia 10000 leva.

Bitola regional reading room association also founded artistic association named “Labour and joy”. There existed several sections, singing, drama and others.

Bitola regional reading association published its own periodical newspaper that is the newspaper “Читалишно възраждане”. In the overall state system of reading rooms,

т.е. весникот „Читалишно възраждане“. Во целиот државен систем на читалишта, Битолскиот сојуз бил меѓу 82 такви. Колку окупаторскиот апарат обрнувал внимание на читалиштата може да се види по тоа што од вкупните 6000000 лева за читалиштата во Македонија се одвојувале 2500000 лева. Убаво финансиран Битолскиот околиски сојуз ја разграбил својата активност. Така, основал, покрај во Битола, читалишта и во битолските села Крклино, Бач, Црнобуки, Брусник, Српци, Логоварди, Породин, Гермиян, Буково, Дихово, Гавато и др. За некои села имаме скудни податоци, како на пример:

Горно Српци - Читалиштето било отворено со простории за собирање во една од училишните згради (изградена во 1927 год.). Библиотечниот литературен фонд изнесувал околу 80 книги.

Свињишта - Во ова село училиштето било изградено во 1942 година. Читалишната библиотека имала фонд од 176 книги.

Бистрица - Читалиштето било основано и сместено во зграда која селаните принудно ја направиле. Во читалиштето биле одржувани предавања „... за бугарската историја, во чиј склоп централно место имала Македонија¹²⁸“.

Буково - Читалиштето организирано така наречен Народен универзитет и Вечерно училиште. Преку предавања бугарските учители вршеле денационализаторска политика и „... насилствено однародување на македонскиот народ од овој крај¹²⁹“.

Дихово - Покрај училиште во селото било отворено и читалиште. Од Министерството на просвета во диховското читалиште биле подарени голем број книги печатени на бугарски јазик. Книгите претежно биле со пропагандна содржина односно ширење на бугарски национални

the Bitola Association was among 82 of that kind. How much attention the occupational apparatus paid to the reading rooms can be seen by that out of total 6000000 leva for the reading rooms, in Macedonia they spent 2500000 leva. In such wealthy financed Bitola regional association branched its activity. So, it founded beside in Bitola, reading rooms in Bitola villages Krklino, Bач, Crnobuki, Brusnik, Srpci, Porodin, Germijan, Bukovo, Dihovo, Gavato and others. For some villages we have overall data for example:

Gorno Srpci - The reading room was opened in rooms for meeting in one of the school building (built 1927). Library literary fund was about 80 books.

Svinista - In this village the school was built in 1942. The reading room had fund of 176 books.

Bistrica - reading room was founded and situated in a building which the peasants were forced to built. In the reading room there were lecturers“... for Bulgarian history in which frame the central place had Macedonia¹²⁸”.

Bukovo - Reading room organized so called National University and Evening school. Through teaching, the Bulgarian teachers performed denationalization politics and “... forced separation from its roots of the Macedonian people from this region¹²⁹”.

Dihovo - Beside this school in the village it was also opened a reading room. The Ministry of education for Dihovo reading school donated a large number of books printed in Bulgarian language the books generally were with propaganda content that is spreading of the Bulgarian national feeling among the population. In that spirit was the pointing out to Dihovo village mayor by the Ministry of Internal Affairs that book in newly liberated countries should be“... powerful factor in the propaganda”. Beside books in the reading room regularly arrived the newspapers

чувства меѓу населението. Во тој дух било предочувањето на диовскиот кмет од страна на Министерството на внатрешни работи дека книгата во новоослободените земји треба да биде „... моќен фактор во пропагандата.“ Освен книги во читалиштето редовно биле добивани весниците „Зора“, „Зарја“, „Целокупна Б’лгарија“ како и битолскиот неделник „Пелистерско ехо“¹³⁰.

“Zora”, “Zarja”, “Celokupna Bulgaria” as well as the Bitola weekly newspaper “Pelister echo”¹³⁰.

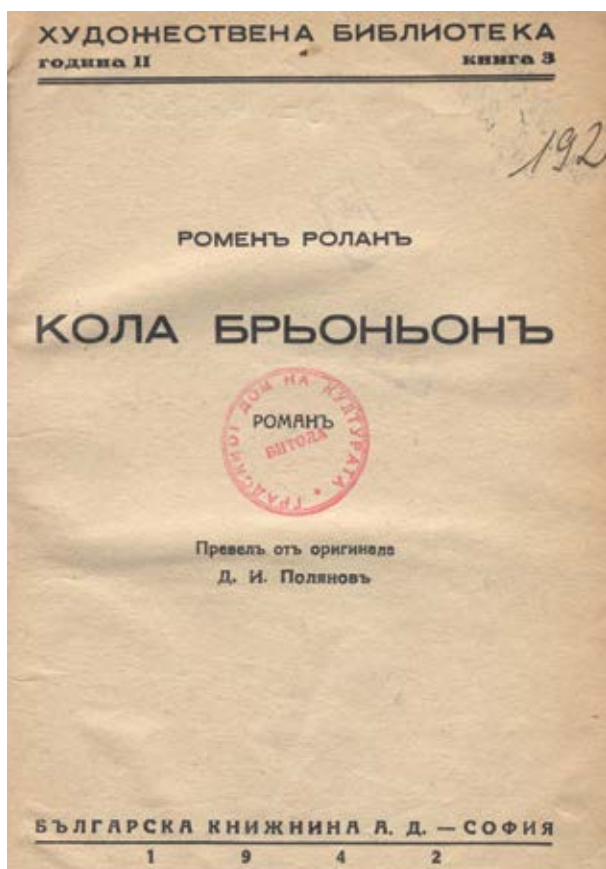
Битолскиот неделник
„Пелистерско ехо“

Bitola weekly newspaper
“Pelister echo”

Брусник - Читалиштето било основано во 1942 година и имало амбиција да стане едно од најактивните и најразвиените во Битолската околија. Ова читалиште имало патронатско име „Никола Иванов“. До 1944 година членството во читалиштето пораснало до 120 мина. Управата на читалиштето, според упатствата од Општиот правилник, оформило библиотека, позајмувало книги, организирано алфаветски курсеви за описменување на возрасните лица и др.

Brusnik - The reading room was founded in 1942 and there was an ambition to become one of the most attractive and most developed in Bitola surrounding. This reading room had its patron name “Nikola Ivanov”. Until 1944 the membership of the reading room was 120. The department of the reading room according to the directions of the General regulation formed a library, lent books, organized alphabetic courses for literacy of adults and etc.

Дела од фондот на Библиотеката

Works of the fund of the Library

За својата работа секоја година Управата на читалиштето давала отчет. Таков отчет даден е и на редовното Годишно собрание на 20 февруари 1944 година. На тоа собрание биле сумирани резултатите за сите години од постоењето на читалиштето, а биле забележани и идните негови активности. Оценката за дејноста на членовите во Управата за 1942, а посебно за 1943 година биле мошне позитивни, со констатација дека читалиштето има светли перспективи. Во извештајот било констатирано дека биле одржани 23 вечерни аналфабетски курсеви, а пак Библиотеката поседувала 120 книги кои биле користени од членството. Се истакнало дека покрај уметничка литература на библиотеката ѝ се потребни книги кои на селаните ќе

For its work each year the department of the reading room gave a report. Such report was given on the regular annual assembly on 20 February 1944. On that Assembly there were summed up the results of all years from the existence of the reading rooms and there were noticed their future activities. The grade for the activity of the members in the management for 1942 and especially for 1943 was very positive, with conclusion that the reading room had light perspectives. In the report it was concluded that there were held 23 night alphabetic courses and the library owned 20 books which were used by the membership. It was emphasized that beside the artistic literature, library needed books which would give to the peasant's practical knowledge that is professional literature of agriculture stock farming by which the interest for reading

им даваат практични знаења т.е. стручна литература по земјоделие и сточарство, по што би се зголемил интересот за читање. Од предвидениот буџет од 8600 лева за 1944 година, за купување книги биле предвидени 4000 лева, скоро половина од буџетот.

На Собранието, учителот Сл. Илиев покрај презентираниот реферат со наслов „Потреба од повеќе знаење“ го проследил развитокот на читалиштето и неговата улога во минатото и неговата улога во културно - просветното подигнување на членството и, воопшто, населението.

Лавци - Читалиштето во битолско Лавци било основано на 17 февруари 1943 година од страна на бугарските учители. Името на ова читалиште било неутрално т.е. „Просвета“. Членови на Управниот одбор биле луѓе од селото. Месниот соселанец антифашист - комунист Тодор Ангелевски - Строгов „... препорача во Управата да се вовлечат прогресивни лица од селото кои ќе се придржуваат до директивите на месната келија на КПЈ. Лицата во Управата на читалиштето на чело со Ставре Костадиновски ја саботираа работата на бугарското читалиште. Како последица од таа работа книжниот фонд од 26 книги во вредност од 120 лева не се зголемил до денот на капитулацијата на фашистичката бугарска држава^{131c}.

Првобитно, при формирањето на читалиштето членувале 39 селани, но со тек на времето нивниот број се зголемил на 59 лица. Меѓутоа, тоа било фиктивно за да се задоволат органите на власта и оние од Околинскиот читалишен сојуз кои вршеле надзор врз работата на читалиштата. Ваквото „зголемување“ го вршел кметскиот намесник во Лавци, кој бил и потпреседател на читалиштето, само на хартија. Така мнозина „членови ниту знаеле дека фигурираат нивните имиња на списоците од читалиштето. Всушност ваквата дејност

would increase. From the planned budget of 8600 leva for 1944, 4000 leva were used for buying books, almost half of the budget.

At the Assembly the teacher Sl. Iliev beside the presented report titled “The necessity of more knowledge” presented the development of the reading room and its role in the past and its role in cultural educational rising of the membership and generally the population.

Lavci - The reading room in Bitola Lavci was founded on 17 February 1943 by the Bulgarian teachers. The name of this reading room was neutral “Education”. Members of the management board were people from the village. The local peasant antifascist communist Todor Angelovski Strogov “... recommended in the department to be involved progressive people from the village, who will follow the directives of the local cell of KPY. The people of the department of the reading room headed by Stavre Kostadinovski sabotaged the work of the Bulgarian reading room. As a consequence of that the literary fund of 26 books in value of 120 leva did not increase until the day of the capitulation of the fascist Bulgarian state^{131p}.

Primarily, at the foundation of the reading room there were members of 39 peasants but as the time passed their number increase to 59 people. But it was fictive to satisfy the organs of the authority and those from the regional reading room association who performed surveillance of the work of the reading rooms. Such “increasing” was made the village mayor in Lavci, who was the vice president of the reading room only on paper So, many members did not even know that their names were on the lists of the reading room. Actually such activity performed Stavre Kostadinovski with help of the local Gorgi Bosevki Gose. According to “Chronicle for Bitola” - Lavci from”... the reading room “Education” nor a single person from Lavci took a book for reading until the reading room

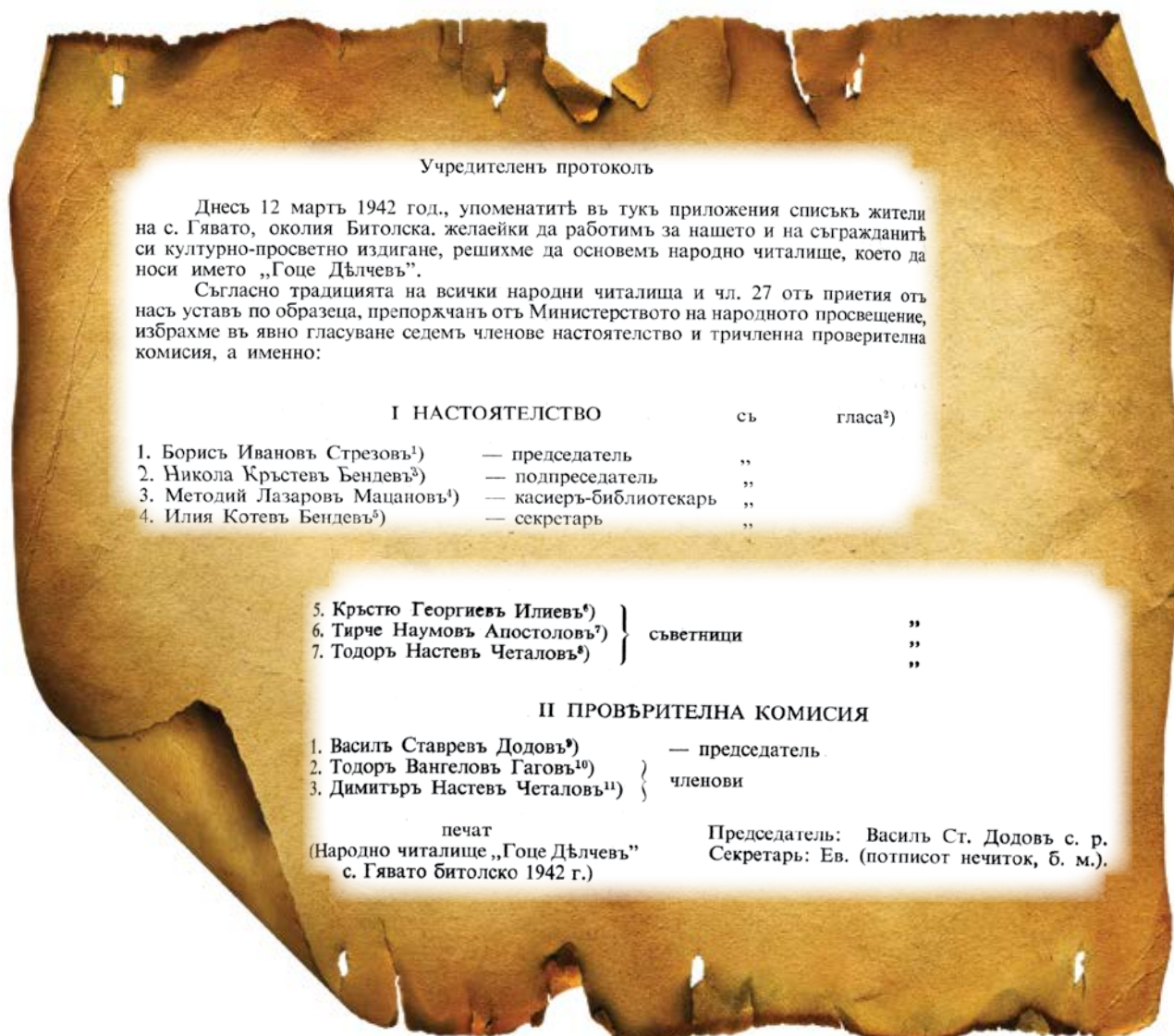
ја вршел Ставре Костадиновски со помош на мештанинот Ѓорѓи Бошевски - Гоше. Според „Хроника на Битолско Лавци“ од „.... читалиштето - Просвета ниту еден лавчанец не зеде книга за читање сè до суштествувањето на читалиштето¹³²“.

Ѓавато - Селото Ѓавато имало искуство со читалиште односно задруга уште од времето на српската окупација и ја познавало предноста од постоење на читалиште каде би се собирале, разговарале, читале весници и сл. Меѓутоа, прогресивните сили антидржавнички настроени не дозволиле приматот да го земат прорезимските луѓе туку тие самите ја зеле иницијативата за основање читалиште за што власта била повеќе од одушевена не насетувајќи кој стои зад сето тоа. Имено, учителите Тодор Ангелевски - Строгов (Тошо Даскало) и Борис Стрезовски биле уште пред бугарската окупација антифашистички ориентирани и на линијата на антибугарскиот национализам и на линијата македонска борба за слобода. Овие учители заедно со другите напредни селани - печалбари гледајќи како власта основа читалишта решиле тие да бидат носители на иницијативата. Така, во Ѓавато членовите на КП откако обезбедиле свои луѓе за Управата и откако биле подготвени сите потребни дозволи од власта, на 12 март 1942 година свикале Основачко собрание. Првите 20 членови се сложиле да го основаат и да го носи името „Народно читалиште - Гоце Делчев“. На истото собрание било избрано управно тело односно за претседател - учителот Борис Стрезовски, потпретседател - Коле Бендев, ѓаваштанец, додека благајник - библиотекар бил Методија Мацанов, исто мештанин од селото Ѓавато. Во Надзорниот одбор бил избран кметот на селото кој бил симпатизер на окупаторот, всушност вешта камуфлажа за пред власта.

worked¹³²”.

Gavato - the village Gavato had experience with the reading room that is collective since the time of the Serbian occupation and knew that advantage of a reading room where they would gather, discuss read newspapers and similar. But the progressive forces who were in a mood anti state did not allow pro - regime people to take initiative but they took initiative for foundation of a reading room for which the authority was thrilled, not knowing who stood behind all that. Namely, the teachers Todor Angelevski Strogov, Toso Daskalo and Boris Strezovski were since the Bulgarian occupation antifascist oriented and on the line of the ant Bulgarian nationalism and on the line of Macedonian battle for freedom. These teachers together with other progressive peasants migrants seeing how the authority started reading rooms decided to be holders of the initiative. So, in Gavato, the members of KP after they secured their own people in the management and all necessary permits from the authorities were obtained on 12 March 1942 called foundation assembly. The first 20 members agreed to found it and to take the name National reading room “Goce Delcev”. On the same Assembly management body - teacher Boris Strezovski, vice president Kole Bendev Gavato, while the cashier librarian was Metdodija Macanov also local from the village Gavato. In the supervision board there was the village mayor who was with the occupator actually he was skilful camouflage for the authority.

Учредителен протокол

Днес 12 март 1942 год., упоменатитѝ въ туку приложения списъкѝ жители на с. Гявато, околия Битолска, желяйки да работимъ за нашето и на съгражданитѝ си културно-просветно издигане, решихме да основемъ народно читалище, което да носи името „Гоце Дѣлчев“.

Съгласно традицията на всички народни читалища и чл. 27 отъ приетия отъ насъ уставъ по образеца, препоржчанъ отъ Министерството на народното просвещение, избрахме въ явно гласуване седемъ членове настоятелство и тричленна проверителна комисија, а именно:

I НАСТОЯТЕЛСТВО

	съ	гласа ²)
1. Борисъ Ивановъ Стрезовъ ¹⁾	— председателъ	„
2. Никола Кръстевъ Бендевъ ³⁾	— подпредседателъ	„
3. Методий Лазаровъ Мацановъ ⁴⁾	— касиеръ-библиотекаръ	„
4. Илия Котевъ Бендевъ ⁵⁾	— секретаръ	„

5. Кръстю Георгиевъ Илиевъ ⁶⁾	} съветници	„
6. Тирче Наумовъ Апостоловъ ⁷⁾		
7. Тодоръ Настевъ Четаловъ ⁸⁾		

II ПРОВѢРИТЕЛНА КОМИСИЈА

1. Василь Ставревъ Додовъ ⁹⁾	— председателъ
2. Тодоръ Вангеловъ Гаговъ ¹⁰⁾	} членови
3. Димитъръ Настевъ Четаловъ ¹¹⁾	

печат
(Народно читалище „Гоце Дѣлчевъ“
с. Гявато битолско 1942 г.)

Председателъ: Василь Ст. Додовъ с. р.
Секретаръ: Ев. (пописот нечиток, б. м.).

Текстот е од оригиналот на основачкото собрание на читалиштето „Гоце Делчев“ во битолското село Гавато

The text is from the original of the foundation Assembly of the reading room “Goce Delcev” in Bitola, village Gavato

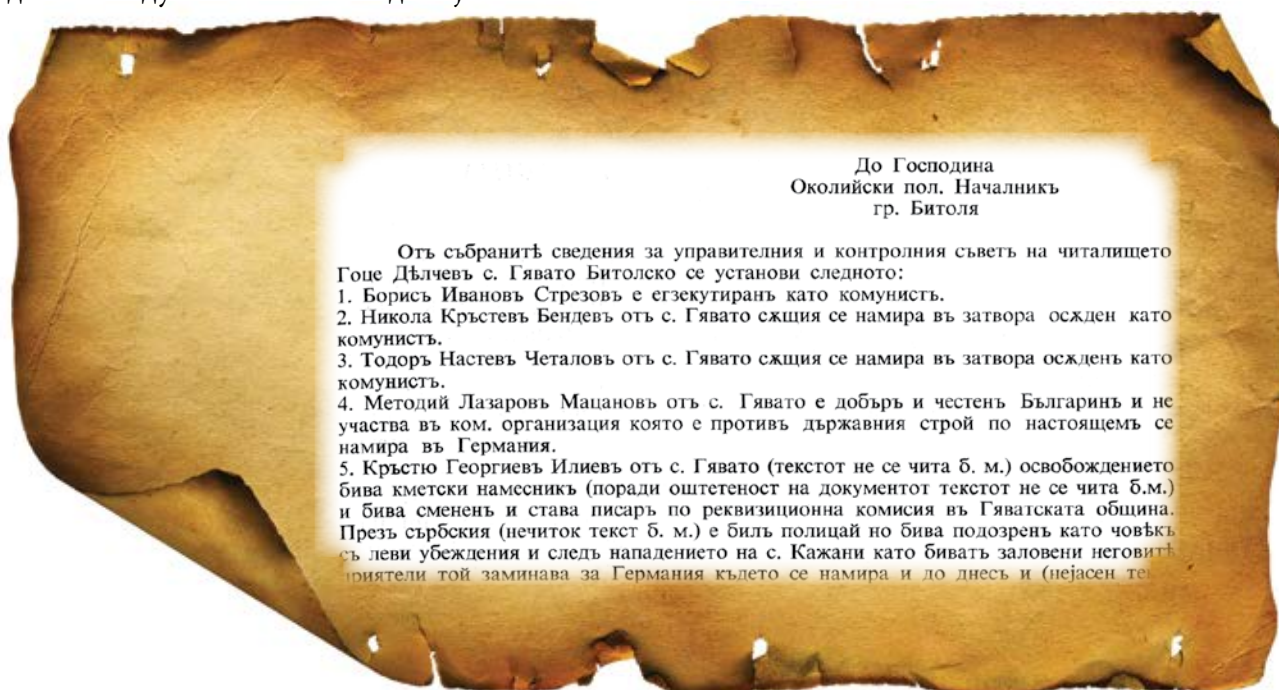
Гаватското читалиште било убаво сврталиште за договори, антифашистичка агитација и друга илегална дејност на луѓето организирани од Комунистичката партија. Но, тоа не одело многу време зашто набрзо по некој месец се разоткрила дејноста на врвните луѓе од читалиштето, односно на Борис Стрезовски и Коле Бендев. Тие по една голема провала во Гаватскиот реон паднале в затвор каде биле откриени како непријатели на царството

Gavato reading room was a nice place for agreements, antifascist agitation and other illegal activity of the people organized by The Communist party. It did not pass a lot of time when the activity was discovered by the top people of the reading room, Boris Strezovski and Kole Bedev. After a big burglary they were prisoners, where they were revealed as enemies of the state and convicted –Strezovski by hanging and that penalty was executed and Kole Bendev on life imprisonment which

и осудени - Стрезовски на смрт со бесење, која казна била извршена и Коле Бендев на доживотен затвор, која казна ја издржувал до ослободувањето на Македонија.

penalty he had been serving until the liberation of Macedonia.

Овој текст следувал по затворањето и судењето на членови и раководители од читалиштето во Гавато

This text followed after the closure and the conviction of members and managers of the reading room in village Gavato

Библиотеката во Железничката станица – Битола

Ако во градот немало градска библиотека, веројатно по примерот во Бугарија, по окупацијата на градот, железничката станица оформила своја библиотека. Колкав бил книжниот фонд не ни е познато, но сите книги биле на бугарски јазик и од многу врвни бугарски автори. Книгите од оваа библиотека биле сите вкоричени со црн омот. Сите имале уредни сигнатури и на левата страна од корицата на секоја книга постоеле

The Library at the Railway Station Bitola

If in the city there was not a city library, probably by the example in Bulgaria after the occupation of the city, the railway station founded its own library. How big was the literary fund we do not know, but all the books were in Bulgarian and by all important Bulgarian authors. The books of this library were all covered in black velvet. They all had tidy signatures and on the left side of the cover there were directions a type of commands ten by number among them. There were such as:

Железничката станица – Битола

The Railway Station Bitola

упатства, еден вид заповеди, вкупно десет. Меѓу нив имало на пример вакви: „Не ги подвикувај страниците од книгата“; „Не ја оставај книгата на сонце“; „Не потцртувај во книгата“ и слични корисни совети за читателот.

Библиотеката била од затворен тип. Од неа книги за читање можеле да позајмуваат службениците во железницата или нивните членовите на нивните семејства. Што станало со оваа библиотека по ослободувањето, не ни е познато.

Илегалната библиотека во затворот кај Црн Мост

За време на бугарската окупација во Битола постоел Истражен затвор и Областен централен затвор. Последниов се наоѓал во близината на Црн Мост, поточно во зградата на некогашниот интернат за учениците во времето на Кралството Југославија. Во овој затвор биле праќани лицата по изречените пресуди. Најмногу во затворот биле политички затвореници, поточно членови или симпатизери на КП или СКОЈ, но сите антифашисти. Имало затворени и криминалци, лихвари, крадци и сл. Политичките затвореници најчесто

“Do not bend the book pages”, “Do not leave the book on the sun”, “Do not underline” and similar useful advices for the reader.

The Library was of closed type. Only officials of the railway station could lend books or their members of the family. What happened to this library after the liberation, no one knows.

The illegal library at the prison at Crn Most

During the Bulgarian occupation in Bitola there existed Investigation prison and Regional central prison. The last one was near the “Crn Most” exactly in the building of the former boarding school during the Kingdom of Yugoslavia. To this prison political prisoners were sent mostly members or sympathizers of the KP or SKOJ, but all antifascist. The political prisoners most commonly were convicted on temporal penalties, but there were also those who were executed by hanging.

But, the rest of the prisoners, who were witnesses of the execution did not

Битолскиот затвор кај Црн Мост

The Bitola prison at Crn most

биле осудени на временски казни, но меѓу нив имало и осудени на смрт, па во самиот затвор биле егзекутирани со бесење.

Кај останатите затвореници кои биле сведоци на егзекуциите не паднал духот, напротив тие се организирале внатре во затворот и ја продолжиле во други услови својата политичка борба. Првенствена им била сопствената наобразба: препишување на пригодни текстови за наобразба, обработка на поедини текстови од Историјата на СКП (б) и др. Пред да почне Управата на затворот да создава библиотека, затворениците решиле сами да создадат таква која би била илегална зашто затворската власт такви нешта забранувала. Тоа станало во декември 1942 година. Првите книги за оваа библиотека биле гимназиски учебници по разни предмети: хемија, физика, биологија, германски јазик и сл. кои можеле лесно да се внесат без некои проблеми. Иницијативата за внесување на книги се зголемила по затворањето на ресенската група и преспанската група (јануари 1943 год.). Потоа биле создадени мали или делови од библиотеката по келиите.

При крајот на 1943 година

lose their spirit, but they were organized inside the prison and continued in other conditions their political battle. The primary was their own education; rewriting of occasional texts for education, procession of certain texts from the history of SKP and others. Before the department of the prison decided to form library, the prisoners decided to form their own library, which would be illegal, because the prison department forbided those kind of things. So, it happened in December 1942. The first books for this library were the high school textbooks of different subjects, Chemistry, Physics, Biology, German language and similar which easily entered without any problems. The initiative for entering book increased after the closing of the Resen and Prespa group (January 1943). Then, there were created small or parts of the cell library.

At the end of 1943 there started to entered belletristic literature, bibliographic novels, monographies and others. The books from the prison were unnoticeable, apolitical, but among them also managed to be entered forbidden literature. The books were placed at the prisoners in their cells and by necessity they exchanged from one to another cell. Every book that entered the prison had to

почнала да се внесува и белетристика, биографски романи, монографии и др. Книгите од затворот претежно биле незабележливи, неполитички, но меѓу нив често се провлекувала и забранета литература. Книгите биле сместувани кај затворениците по келии и по потреба разменувани од една во друга келија. Сите книги што влегувале в затвор морале да го носат потписот на Јавното обвинителство, што значи минувале низ цензура. Илегалната литература влегувала меѓу „мостот“ на кориците од книгите.

Книгите печатени во Бугарија биле со слаба подврска и неквалитетна хартија. „Љубовта спрема книгата не натера да станеме стручњаци за подврзување. Самоуки, направивме некој вид работилница... Со оваа дејност дел од затворениците развиваа чувства за естетика и уметност¹³³”.

Драгоцената литература била внесена од страна на затворениците Мими Михајлиди, Раде Коцасински и Сифи Страла. Всушност, тие биле во други затвори и при префрлувањето во битолскиот затвор успеале да донесат за затворениците убава литература: „Историјата на СКП (б); националното прашање; делови од политичката економија (за цената, профитот, вредноста, екстрапрофитот, монополите - картелите и сл.); делови од историјата на македонскиот народ (Самоиловиот период, Илинденското востание, Крушевската република). Сета литература била внесена така што дел по дел бил завиткувана во памук и врзуван со конец, потоа ставана во постелата или перницата кои си ги внесле во затворот. Ризикот бил голем, но тие ризикувале и успеале. Внесената литература била препишувана т.е. умножувана. Книгите што го третираше Илинденското востание им овозможило на затворениците да се

have the signature of the Public attorney that means that they were censored Illegal literature entered between the “bridge” of the books.

The books printed in Bulgaria were with tiny bindings and low quality paper. “The love for the book made us to become experts for binding.”... With this activity prisoners developed feelings for esthetics and art¹³³”.

The precious literature entered with the prisoners Mimi Mihajlidi, Rade Kodzasinski and Sifi Strla. Actually they were in other prisons and when they were transferred to Bitola prison they managed to bring for the prisoners nice literature: “The history of SKP(b); national question; part of the political economy (for the price, profit, value, extra profit, monopolies - cartels and etc): parts of the history of Macedonian people (Samouil period, Ilinden rebellion, Krusevo republic). The all literature entered part by part; it was rolled in cotton and tied with thread, then put in the mattresses or the pillows when they entered into the prison. The risk was huge, but they risked and succeeded. The entered literature was rewritten to the prisoners to get introduced to the huge battle and the victim of the Macedonian people for freedom. Those books gave the possibility to learn a lot for Goce Delcev, Damjan Gruev, Gorgi Sugarev, Nikola Karev and etc.

Reading of books in the prison was individual and group. It was practiced so that between the prisoners was elected “lector” most directed in some area (economy, philosophy, history, law and other) who while reading, interpreted some parts of each book which was not enough comprehensible for the listeners. They had lecturer. In such way they read and processed the books: “The Creation of the solar system” by James Jin, “The creation of types”, by Charles Darwin “From wooden spinster to pigweeds”, “Motor poems” by Nicola Jonkov Vapcarov. Poems by Vapcarov were brought by Sotir Gorgioski - Sotkata

запознаат со големата борба и жртвите на македонскиот народ за слобода. Тие книги им дале можност да научат многу повеќе за Гоце Делчев, Дамјан Груев, Ѓорѓи Сугарев, Никола Карев и др.

Читањето на книгите во затворот било индивидуално и групно. Тоа било практикувано така што меѓу затворениците се избирал „лектор“, најупатен во некоја област (економијата, филозофијата, историјата, правото и др.) кој читајќи, толкувал некои делови од секоја книга, не доволно разбирливи за слушачите. Имале и „предавачи“ кои само ја изложувале содржината од книгата, додека „лекторите“ ја објаснувале материјата. Читањето било задолжително за сите затвореници. На таков начин биле читани или обработени книгите: „Постанок на сончевиот систем“ од Џемс Џин, „Постанокот на видовите“ од Чарлс Дарвин, „Од дрвено рало до стратостатите“, „Моторни песни“ од Никола Јонков Вапцаров. Песните од Вапцаров биле донесени од Сотир Ѓорѓиоски - Сотката и биле мошне омилен меѓу затворениците, дури биле учени и напамет, „Како човекот станал џин“ од Илин, „Јажето на џелатот“ од Шандор Петефи, „Мала енциклопедија“ од Марко Марчевски, „Вовед во политичката економија“, „Основи на ленинизмот“ од Ј. В. Сталин, „Настанување на животот на земјата“, „Од Коперник до Ајнштајн“, „Историја на филозофијата од Хераклит до Дарвин“, „Историја на СКП“, „За економијата“ од Жак Натан, „Манифестот на Главниот штаб од 1943 година“, „Дијалектички материјализам“ и други од Христо Смирненски, Крстју Белев, Плеханов и др. Покрај книги, во затворот биле внесувани весниците „Илинденски пат“ и „Народен глас“.

Од легалната литература слободно биле внесени книгите на Зола,

and were very favourite among the prisoners, even learnt by heart, “When the man became a giant” by Ilin, “The Rope of the executioner” by Sandor Petefi, “Small encyclopaedia” by Marko Marcevski, “Introduction to the political economy”, “Bases of Leninism” by J.V. Stalin, “The creation of life on the Earth”, “From Copernicus to Einstein”, “The history of the philosophy from Heraclites to Darwin”, “History of SKP”, “For the economy” by Jak Natan, “Manifest of the headquarter from 1943”, “Dialectical materialism” and others by Hristo Smirnenski, Krstju Belev, Plehanov and others. Beside books in the prison there also entered the newspapers “Iindenski pat”, “Naroden glas”.

*Дело од фондот на Библиотеката
Work of the fund of the Library*

From the legal literature there freely entered the books of Zola, Balzac, Sinkler,

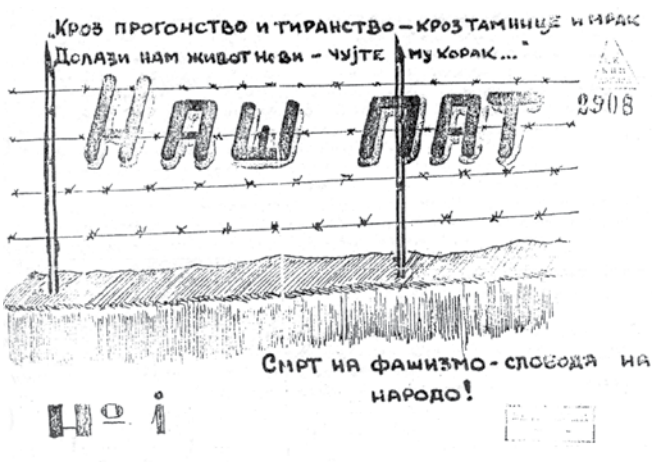

Балзак, Синклер, Јаворов, Каравелов, Константинов („Бај Гањо“). Дури самиот битолски владика при една посета на затворот ја донесол и оставил книгата „Атеизам и религија“.

Управата на затворот имала своја затворска библиотека. Таа поседувала околу сто книги. Неа ја раководел Ане Кочовски. Директорот на затворот еден ден направил увид што читале затворениците од затворската библиотека. Интересно е тоа што увидот го правел според растресеноста или извалканоста на книгите и според тоа испаднало дека најмногу била читана книгата „Христијанството и комунизмот“. Бидејќи низ книгата имало доста подвлечени пасоси, директорот ги укорил строго затворениците со напомена во иднина да не потцртуваат зашто следувале казни.

Сиот книжен фонд по бегството на затворениците од затворот бугарската власт го уништила.

Во затворот бил издаван илегално весникот „Наш пат“ од кој излегле неколку броја.

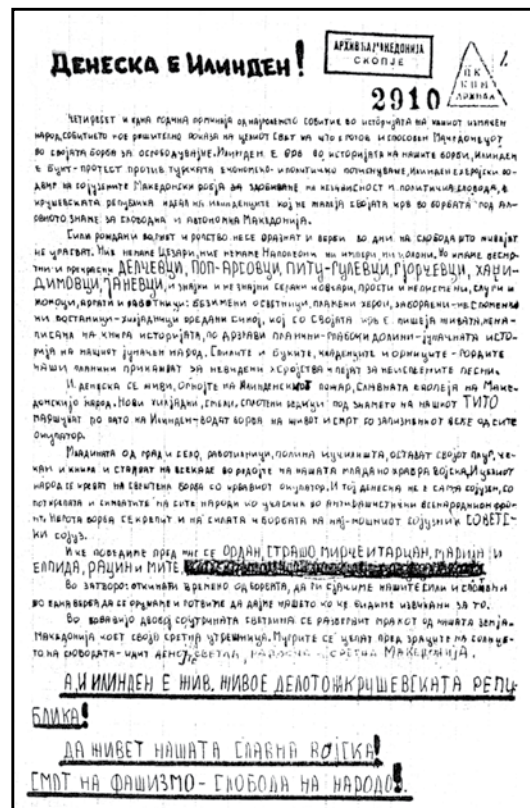

Насловна страна на весникот „Наш пат“
Cover page of the newspaper „Nas pat“

Jaborov, Karavelov, Konstantinov (“Baј Ganjo”). Even Bitola bishop at one visit of the prison brought and left the book “Atheisms and religion”.

The Department of the prison had its own library. It possessed about a hundred books. It was managed by Ane Kocovski. The director of the prison one day made inspection what prisoners read at the prison library. It was interesting that he made the inspection according to the looseness and the dirtiness on the books and according to that it appeared the least read was “The Christianity and Communism”. As in the book there were a lot of underlined paragraphs the director warned the prisoners not to underline anything, otherwise they would be punished.

All literary fund after the runaway of the prisoners from the prison, the Bulgarian authorities destroyed.

Статија во „Наш пат“
Article in “Nas Pat”

Библиотеките во партизанските одреди

Во втората година од окупацијата на Битола и Битолско беа создадени партизански одреди кои како воени единици првата задача ја имале да се борат против фашистичката власт. Партизанските одреди секој ден биле во борбени акции, но кога биле слободни и не биле на некој марш или се одморале, имале време планирано за општа и културна наобразба, но и за културно - просветна агитација меѓу населението. За да можат успешно да ги исполнат таквите задачи, партизаните формирале свои мали библиотеки. За нив партизанот Трајче Грујоски пишува: „Во битолските партизански одреди секогаш имаше книги за читање. Едно време популарни беа книгите во кои поедини учесници од Илинденското востание пишуваа за своите искуства од борбите со турскиот аскер. Се читаше и белетристика¹³⁴“.

Libraries in partisan squads

In the second year of the occupation in Bitola and its surrounding, there were created partisan squads which as military units the first task that they had was to fight the fascist authority. The partisan squads every day were in military actions but when they were free or were not on some march or rest they had time planned for general and cultural education of the population. In order to be able successfully to fulfill such assignments the partisans formed their own small libraries. For them the partisan Trajce Grujoski wrote:” In Bitola partisan squads there were always books for reading. For certain period the books for the participants of the linden rebellion were popular, wrote for their own experiences when fighting the Turkish enemy. Belletristic was also read¹³⁴”.

Македонски партизани во Битола

Young partisans in Bitola

За партизанскиот одред „Пелистер“ децидно не се знае дали имал библиотека. Меѓутоа, индиректно се споменува дека во Одредот постоел мал книжен фонд. Членот на тој одред, Лазо Хаџи Поповски, пишува: „До Први мај 1942 година во Одредот одржувавме редовно политички часови со предавања, читање и објаснување на политичкиот материјал и дискусии. Материјалот го добивавме од Битола... Подготвувавме една драмска творба¹³⁵...“

Брзото разбивање на Одредот не им дало на партизаните да продолжат и развијат плодна дејност.

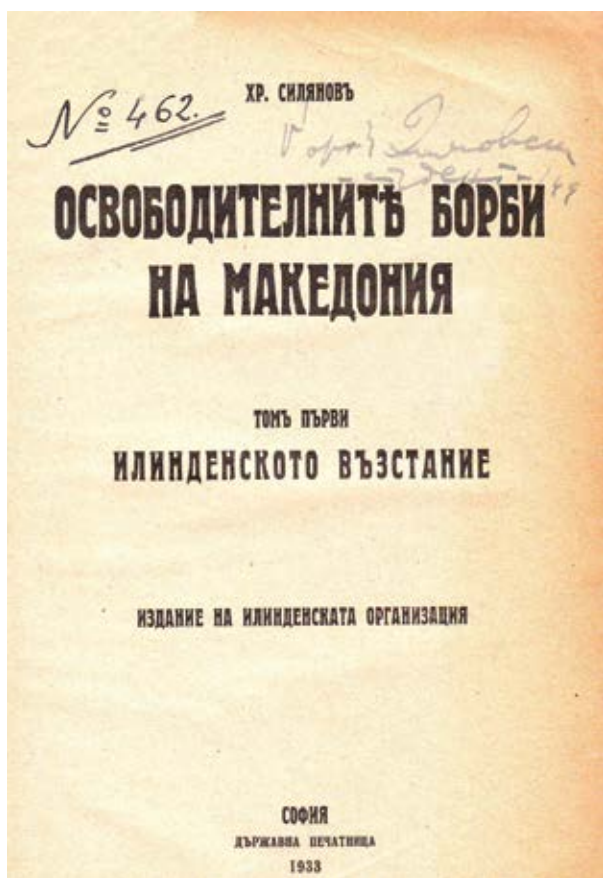
Разбивањето на одредот „Пелистер“ не ги обесхрабрило активистите на чело со Стеван Наумов - Стив. Со забрзани подготовки биле собрани нови доброволци - партизани од Битолско и Преспанско, па новиот одред така и бил наречен Битолско - Преспански. Овој одред го добил името на револуционерот „Даме Груев“. Исто како и во „Пелистер“ така и во одредот „Даме Груев“ партизаните покрај секојдневните задачи, во дневниот план имале редовно политичка работа. Имено „... секој ден по два часа се употребуваа за изучување на тактиката на партизанското војување, два часа идеолошко - политичка работа¹³⁶“. За идеолошко - политичката работа бил задолжен политичкиот комесар на Одредот, односно во случајов Јосиф Јосифовски - Свестарот (Горче) и неговиот заменик Илија Спировски - Панде. Двајцата биле образовани луѓе. Тие уште при формирањето на Одредот се погрижиле да оформат мала партизанска библиотека чиј книжен фонд бил повеќе од сиромашен. Библиотеката ги поседувала книгите „Политичка економија“, на бугарски јазик - некое американско издание, „На исток“ од Крстју Белев, „Како се калеше челикот“ од Николај Островски, „Речник на странски зборови“ (најмногу читан и

For the partisan squad “Pelister” it was not concretely known if there was a library. But, indirectly it was mentioned that in the squad existed small literary fund. The member of that squad, Lazo Hadzi Popovski, wrote:” Until first of May 1942 in the squad we held regulary political classes with explanation of the political material and discussion. We received the material from Bitola... We prepared one drama work¹³⁵...”

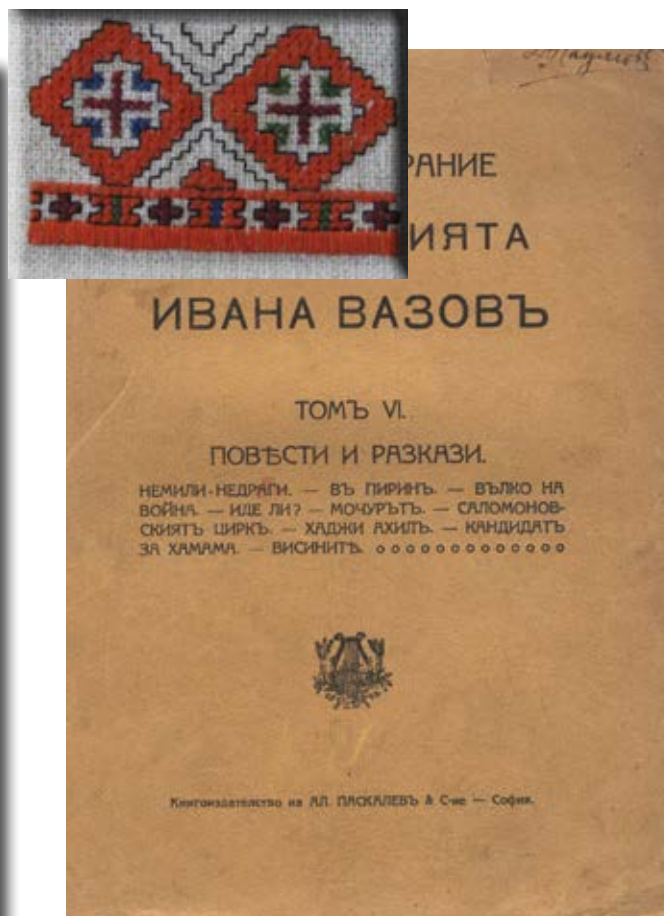
The fast destruction of the squad did not give the partisans to continue and to develop fertile activity.

The destruction of the squad “Pelister” did not discourage the activists headed with Stiv Naumov - Stiv. With fasten preparation there were new volunteers, partisans from Bitola and Prespa, so the new squad was named Bitola Prespa squad. This squad got the name of the revolutionary “Dame Gruev”. In “Pelister” and “Dame Gruev” also the partisans beside the every day tasks in daily plan had regular political work. Namely,”... every day two hours were used for studying of the tactics of partisan fighting, two hours of ideological – political work¹³⁶”. For the ideological political work, the political commissar of the squad was obliged, that is in this case Josif Josfovski - Svestarot (Gorce) and his deputy Ilija Spirovski Pande. Both of them were educated. Even at the beginning of the formation of the squad they took care to form small partisan library, which literary fund was more than poor. The library possessed the books “Political economy” in Bulgarian language, some American edition, “On the East” by Krstju Belev, “How the steel was melted” by Nikolaj Ostrovski, “Dictionary of foreign words” (read mostly and used by the commandment of the squad), “The liberation battles of Macedonia” first volume by Christo Siljanov. The above mentioned books represented permanent fund of the squad “Dame Gurev”.

Дела од фондот на Библиотеката

Works of the fund of the Library

користен од командантот на Одредот), „Освободителните борби на Македонија“ том први од Христо Силјанов. Спомнатите книги преставувале стален фонд на одредот „Даме Груев“.

Меѓутоа, по илегални канали Одредот се снабдувал и со друга литература: „Радио вести“, „Билтен“ (овие биле илегални партиски изданија) со фашистичките весници „Зарја“, „Целокупна Б’лгарија“, „Нашенец“ и битолскиот „Пелистерско ехо“. Често биле водени дискусии и коментари околу прочитаната книга. Од сите книги во партизанската библиотека најмногу се барала за читање „Како се калеше челикот“, а најомилен лик бил херојот од книгата Павел Корчагин. Колкаво било влијанието кај борците од прочитаната литература сведочи фактот

But by illegal channels the squad was supplied with other literature: “Radio news”, “Bilten” (these were illegal partisan editions) with fascist newspaper “Zarja”, “Celokupna Bulgaria”, “Nasinec” and the Bitola “Pelister echo”. There were very often discussions and comments about the read book. From all books in partisan library the most asked to be read were “How the steel was melted” and the most favourite character was the hero of the book Pavel Korcagin. How big was the influence on the fighters from the read literature witnessed the fact that before the armed action of the squad, it was decided the name Korcagin as a partisan nickname to be given to the bravest in the mentioned action.

The fighters, by reading, not only that they self educated, but the cultural - educational board in the squad published

што пред изведување на вооружената акција на Одредот на полициската станица во селото Кажани (18 август 1942), во Одредот било решено името Корчагин како партизански псевдоним да го добие најхрабриот борец во спомнатата акција.

Борците, читајќи, не само што се самообразуваа туку Културно - просветниот одбор во Одредот го издал Првиот партизански весник со 12 прилози, а по повод Илинденската недела имало 15 прилози, сите специјално посветени на значењето на Илинден 1903 година за македонскиот народ. Истовремено била изучувана и македонската историја¹³⁷.

Третиот битолски партизански одред го носел името „Јане Сандански“. Тој бил формиран во почетокот на септември 1942 година. Како во претходните партизански одреди така и во „Јане Сандански“ била спроведена смислена и планирана секојдневна организирана настава. И во овој одред политичкиот комесар, Ванчо Прке - Сермен и неговиот заменик Бено Русо - Коки, биле максимално ангажирани околу културно - просветната дејност во Одредот. Во „Јане Сандански“ постоела мала партизанска библиотека, од која книгите биле читани често пати колективно, но исто така биле читани и индивидуално. Книгите се носеле од борците по една книга, а еден од нив носел три во својот ранец. Скоро сите партизани се одушевувале од „Спомените“ на Алексо Стефанов.

Неговите спомени ги запишал своевременно бугарскиот професор Милетич. Стефанов бил по потекло од селото Радово, битолски Демир Хисар. Жедно се читала таа книга. Борците се одушевувале од опишаната сцена кога Ордан Пиперка сардисан од сите страни од турски аскер, ја фрлил низ прозорец запалената печка викајќи: „Бомба

the First Partisan newspaper with 12 articles and on the occasion of Ilinden week there were 15 articles all specially dedicated to the importance of Ilinden 1903 for the Macedonian people. Simultaneously Macedonian history was studied as well¹³⁷”.

The third Bitola partisan squad had the name “Jane Sandanski”. It was founded at the beginning of September 1942, as in the previous partisan’s squad in “Jane Sandanski as well was executed thought and planned every day organized education. In this squad the political commissioner Vanco Prke - Sermen and his deputy Beno Russo - Koki, were maximally engaged in the cultural educational activity in the squad. In “Jane Sandanski” existed small library out of which the books were read collectively, but they were also read individually. The books were brought by the fighters and each of them had three in his sack. Almost all partisans were delighted by the memories of Alekso Stefanov.

Алексо Стефанов
Alekso Stefanov

аталар”!!! Турските војници сметајќи дека тоа запалено големо чудо е некоја бомба се повлекле. Снаодливиот Пиперка го искористил метежот, набрзина пребегнал в планина. Исто така, партизаните многу се одушевувале од херојствата и пожртвуваноста на Гемидиите. Одредот, во слободните часови претставувал вистинско училиште. Еден од преживеаните партизани за тие денови пишува: „Се изучуваше нашето револуционерно минато. Се читаа разни билтени, летоци, радио вести... Како воодушевен револуционер Сермен одлично ги познаваше настаните и личностите на Октомвриската револуција - Чапаев, Ворошилов, Фрунзе и други, за кои мнозина од нас за прв пат слушнахме. Тој беше сестрано образован¹³⁸...”

Ванчо Прке – Сермен пред партизаните одржал повеќе предавања и со особена љубов ја читал и разработувал книгата на Алексо Стефанов „Спомени за борбите во време на Илинден 1903 година”. На часовите биле разработувани „Тутуноберачите” од Коста Рацин, „Црвените ескадрони” од Христо Смирненски, „Мајка” од Максим Горки, „Како се калеше челикот” од Н. Островски, „Леб” од Алексеј Толстој, Написи за Илинденското востание и неговите двигатели¹³⁹.

Колку Сермен се соживувал со опишаните настани во литературата и колку таа влијаела врз него може да се согледа од неговите зборови изречени пред еден негов соборец: „Добри, многу ми се умира гемидиски”.

Паралелно со спомнатата литература Одредот добивал и друга, поточно весници, билтени, партиски материјали од градските битолски организации.

Битолскиот партизански одред „Гоце Делчев” во ништо не се разликувал од сите претходни во поглед на образовно - политичката наобразба. Политичкиот

His memories were wrote at some time by the Bulgarian professor Miletic. Stefanov by his origin was from village Radovo, Bitola Demir Hisar. The book was thirstily read. The fighters were delighted by the described scene when Ordan Piperkata surrounded by all sides by Turkish enemy threw the burning stove through the window and screamed: “Bomb atalar”!!! Turkish soldiers taught that the burning wonder was a bomb withdrew. So, the wise Piperka used the crowd, and fast escaped in the mountain. Also, the partisan very delighted by the heroism and the satisfaction of the Gemidzi. The squad in the free hours represented real school, one of the survived partisan for those days wrote:” It was studied our revolutionary past. Different bulletins, flyers, radio news were read ...As thrilled revolutionary Sermen perfectly knew the events and the personalities of the October revolution - Capaev, Vorosilov, Frunze and other for which most of us heard for the first time. He was completely educated¹³⁸...”

Vanco Prke - Sermen in front of the partisan held many lecturers and with special love read and processed the book of Alekso Stefanov “Memories for the fighting of Iinden 1903”. On the classes, he discussed the “Tobacco collectors” by Kosta Racin, “The red squadron” by Hristo Smirnenski, “Mother” by Maxim Gorky, “How the steel was melted” by N. Ostrovski, “Bread” by Aleksje Tolstoy, Articles for the Iinden rebellion and its driving forces¹³⁹.

How Sermen lived with the described events in the literature and how much it influenced him we can see from his words in front of his companion:”... Dobri I want to die as a Gemidzija.”

In parallel with the mentioned literature the squad got another, that is newspaper, party material from the city Bitola organizations.

Bitola partisan squad “Goce Delcev”

комесар на одредот Петре Новачевски - Гершан за тие денови запишал: „Кога имавме слободно време во Одредот почнувавме да организираме воени предавања... и политички предавања.” Исто така и еден друг партизан од истиот одред пишува: „Во одредот редовно се држат политички часови од 8 - 12 часот.”

Одредот „Гоце Делчев”, покрај борбените акции во Егејскиот дел на Македонија одржувал пред населението митинзи. На тие митинзи се објаснувало за што партизаните се борат. Нивната борба ја поврзувале со борбата на нивните претходници - Илинденците, со што агитирале и други од селата да им се придружат за борбата за слобода на Македонија да биде поефикасна. Паролите „Слободна Македонија“, „Македонска слобода“ и слични на нив побудувале национална гордост кај македонските жители, па борбените одреди се омасовувале.

За една таква акција на партизаните им била неопходна литература од каде ќе можеле да црпат знаење и истото да го пренесат меѓу населението.

Одредот „Гоце Делчев”, покрај митинзи приредувал за населението и мали забави со рецитали, а бил даван и скечот „Четворица Руси“ што говори дека и тука имало некој мал фонд на литература.

Воопштениот заклучок би бил дека партизанските библиотеки одиграле позитивна улога со тоа што мнозина го засакале читањето на книги, се учеле како да ги толкуваат карактерите на ликовите опишани во литературните дела, и за прв пат се запознавале со литература која изворно зборува за Илинденското востание од 1903 година, за македонската борба против османлиската империја, за автономија за Македонија.

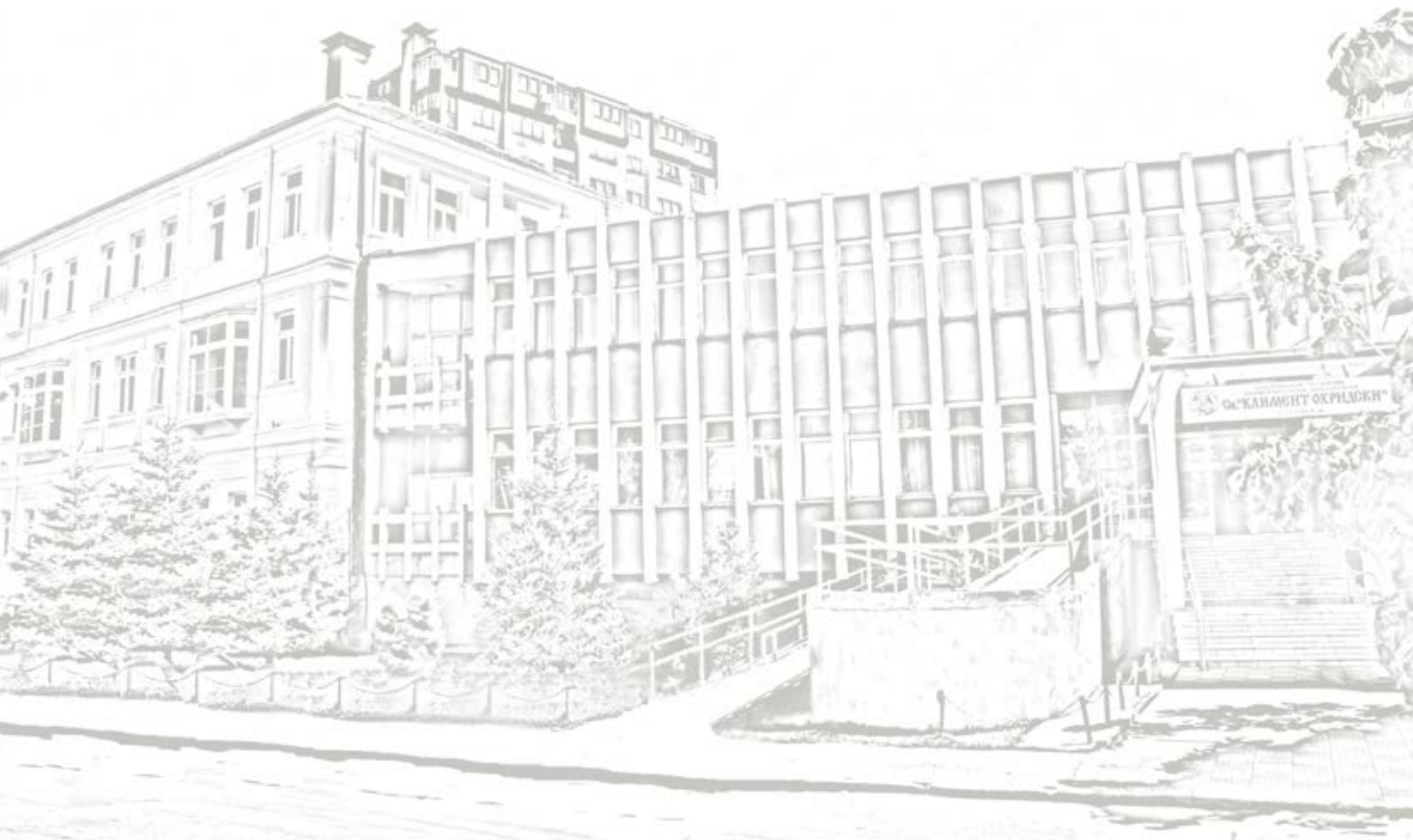
did not differ from all the previous regarding the educational political education. The political commeasure of the squad Petar Novacevski - Gersan for these days wrote: “When we had free time in the squad we started to organize military lecturers... and political teachings”. Also another partisan form the same squad wrote: “In the squad regularly there were held political classes from 8 - 12 o'clock “

The squad “Goce Delcev” beside military actions in the Aegean part of Macedonia had meeting in front of the people. On those meetings, it was explained what partisan fought for. Their battle was connected to the battle of their previous - Ilinden by which they agitated and other of the villages, to join to their battle for freedom of Macedonia and to be more efficient. The paroles “Free Macedonia”, “Macedonian freedom” and similar awoke national pride at Macedonian citizen, so the fighting squads became mass.

The squad “Goce Delcev” beside many meetings prepared for the population parties with recitals and the sketch “Four Russians” which speaks that there is some small fund of literature as well.

The general conclusion would be that the partisan libraries played positive roles, that many people loved reading of books, learnt to analyse the characters described in the literary works and for the first time they got introduced to literature which originally spoke for the Ilinden rebellion from 1903 for the Macedonian battle against Ottoman Empire and the autonomy for Macedonia.

ПЕРИОД ПО ОСЛОБОДУВАЊЕТО - МАКЕДОНСКИ ПЕРИОД

*П*о ослободувањето, во Македонија се создава можност за современ културен развој на сите институции, па така и во областа на библиотекарството. Се применува еден организиран пристап на развој на библиотеките преку донесената „Програма“ во 1945 година, во која народните библиотеки се дефинираа како градски и селски библиотеки. Меѓу првите градски библиотеки беше и Градската народна библиотека во Битола.

Националната установа - Универзитетска библиотека „Св. Климент Охридски“ - Битола

*Н*ационалната установа - Универзитетска библиотека „Св. Климент Охридски“ - Битола претставува современо обликуван библиотечно - информативен центар, современа културна институција

PERIOD AFTER THE LIBERATION - MACEDONIAN PERIOD

*A*fter the liberation in Macedonia, there is possibility for modern cultural development of all institutions, so it happened in the area of the librarianship. It is used an organized attitude in the development of the libraries through reached “Curriculum” in 1945, where the national libraries were defined as city and village libraries. Among the first city libraries was the City National library in Bitola.

National Institute - University Library ”St. Clement Ohridski” - Bitola

*T*he National Institute - University Library “St. Clement Ohridski” - Bitola represents modern shaped library informative centre, modern cultural institution which pays attention for the written word and which

преку која се негува пишаниот збор и која трајно ги задоволува културните потреби на работните луѓе и придонесува за унапредување на стручната и научно истражувачката работа од сите области.

НУУБ „Св. Климент Охридски“ од Битола е лоцирана во строгиот центар на градот, на ул. Ленинова бр. 39. Сместена е во два функционално поврзани објекти, стар и нов објект.

Стариот објект од зградата претставува споменик на културата утврден со Решение бр. 266 од 03.03.1978 година, издадено од Заводот за заштита на спомениците на културата, природните реткости и Музеј - Битола. Објектот влегува во состав на зоната А од заштитеното градско јадро на Битола. Спомениците на културата од историски и културолошки аспект претставуваат израз и потврда на универзалните вредности што постоеле на овие простори. Овој објектот е изграден кон крајот на 19 век од познатата трговска фамилија Пиника, како објект со просветно - социјален карактер. Донатори на објектот биле двајца браќа по потекло од селото Магарево, кои живееле, работеле и умреле во Александрија, Египет, Јован и Теохар Димитриу, попознати по прекарот Пиника. (слика од Јован има во црквата „Св. Димитрија“ во салата на вториот кат за помен, сликан со фес). Во 1903 година стариот дел од Библиотеката бил Женска грчка прогимназија¹⁴⁰. По Првата светска војна, објектот е подарен на црквата, како објект кој ќе влегува во склоп на службените простории на Богословијата. Според стилските карактеристики објектот е претставник на еклектицизмот, со хармонична и симетрична низа на отвори, како и карактеристични застаклени еркерни испусти на северната фасада. Меѓу двете светски војни зградата беше интернат за учениците од Богословијата

permanently satisfies the cultural necessities of the working people and contributes for promotion of the professional and scientific research work of all areas.

NUUB “St. Clement Ohridski” from Bitola is located in the centre of the city str: “Leninova” number 39. It is situated in two functionally connected objects, old and new object.

The old object of the building represents a monument of the culture confirmed by Decision number 266 from 03.03.1978 issued by The Institute for protection of the monuments of the culture, natural rarities and museum –Bitola. The monuments of the culture of the historical and cultural aspect represent expression and confirmation of the universal values that existed on these areas. This object was built with educational social character. Donators of the objects were two brothers who had their roots in Magarevo, who lived, worked and died in Alexandria, Egypt. Jovan and Tohar Dimitriu known by their nickname Pinika (photograph of Jovan exist in the church St Dimitrija in the hall of the second floor for requiem mass painted with fesa). In 1903 the old part of the library was part of The female Greek pro - high school¹⁴⁰. After, the First World War, the object was given to the church as object which entered in the frames of the official rooms of the Seminary. According to the style characteristics, the object is representative of eclectics with harmonically and symmetrical row of openings as well as characteristics like glassed extension on the north facade. Between the two world wars there was a boarding school for the students of the Seminary and the High school. His memories for the boarding life in this object gave the writer Vlado Maleski. After the liberation it became a consistent part of the hospital in Bitola.

In this object Library was situated in

и од Гимназијата. Свои сеќавања за интернатскиот живот во овој објект дава и писателот Владо Малески. По ослободувањето стана составен дел на болницата во Битола.

Во овој објект Библиотеката се сместила дури во 1974 год. Претходно променила повеќе локации. Просториите на првата официјална Градска народна библиотека беа во просториите на поранешниот хотел „Турист“ на ул. „Маршал Тито“, наспроти денешниот Центар за култура. Потоа Библиотеката се премести во зградата на основното училиште „Климент Охридски“, денешно ОУ „Гоце Делчев“.

1974. It previously changed several locations. The room of the first official City National Library was in the rooms of the former hotel “Tourist” on str: “Marshal Tito” opposite the today’s centre of Culture. Then, the library was transferred in the building of the elementary school Clement Ohridski today’s ES “Goce Delcev”.

Стара локација на Библиотеката

Old location of the Library

Постојаното селење продолжи и Библиотеката се премести во просториите на поранешниот ресторант „Ројал“ на ул. „Маршал Тито“ бр. 80, наспроти

The constant movement continued and the library transferred to the former restaurant “Royal” on the street “Marshal Tito” number 80 opposite the restaurant “Korzo”. Until 1954 the

ресторантот „Корзо“. До 1954 година Библиотеката беше сместена во зградата на поранешниот Пионерски дом (овој објект денес не постои, разрушен е, а на негово место се наоѓа Ценарот за култура). Од 1954 до 1974 година беше сместена во зградата на ул. „Маршал Тито“ бр. 89 во која денес е сместен Општинскиот одбор на Сојузот на синдикатите на Македонија.

library was part of the former Pioneer home (this object does not exist it was demolished on its place there is the Centre of culture) From 1954 to 1974 it was situated in the building on str. “Marshal Tito” number 89 today municipal board of the “Association of Union of Macedonia”.

Стара локација на Библиотеката

Old location of the Library

Континуираниот развој на библиотечниот фонд, новите и разновидни барања на корисниците на кои Библиотеката требаше да одговори, постојано ја наметнуваше потребата од наменски адаптиран простор кој ќе одговара на современите библиотечни барања. Просториите, односно објектите во кои во прво време беше сместена Библиотеката, не одговараа на современите

The continuous growth of the library fund, the new and different requests of the users that the Library had to answer imposed the necessity for adapted space with purpose which would answer to the modern library requests. The room that is the objects where primarily the library was situated did not answer the modern library flows and that is why there was constant persistence for solution of the space problems.

библиотечни текови и затоа постојано беа присутни настојувањата за разрешување на просторните проблеми.

Поконкретни акции почнаа да се преземаат во почетокот на 1972 година кога се одбра варијантата за изнаоѓање некоја зграда од постојниот фонд на Општината која ќе одговара на потребите на Библиотеката, затоа што во тоа време ни Општината, а и ни Републиката не беше во состојба да одделат средства за изградба на нов објект или доградба на постојниот. Најсоодветна се избра зградата на поранешното Хируршко одделение на Градската болница „Д-р Трифун Пановски“, на ул. „Ленинова“ бр. 39, и Библиотеката се пресели во новите простории. Адаптацијата на зградата беше финансирана од Собранието на Општината, а изведувач беше Градежното претпријатие „Бетон“ – Скопје. Адаптацијата на објектот на Хируршкото одделение почна во мај - јуни 1972 година, а беше завршена и предадена во употреба на почетокот од 1974 година.

Во 1982 година Библиотеката се дополни со новоизградениот дел на ул. „Ленинова“ бр. 39, современо обликуван простор кој е функционално поврзан со стариот дел. Така, денес Библиотеката претставува целина од два функционални дела кои заедно образуваат целина со вкупна површина од 2500m², простор кој наменски е одлично организиран и ги задоволува потребите на битолските љубители на книгата.

More concrete actions continued to be taken in the beginning of 1972 when there was chosen the option for finding out some building from the existent fund of the Municipality that will answer the necessities of the library, because at that time nor the municipality nor the republic were in a situation to divide means for building of new object or supplement of the existent. For the most appropriate was elected the building of the former surgical department of the City hospital “Dr - Trifun Panovski” on str. “Leninova” 39 and it moved to new rooms. The adaptation of the building was financed by the Assembly of the municipality and the executor was the Construction company “Beton” Skopje. The adaptation of the object of the surgical department started in May 1972 and it was ended and started with its work at the beginning of 1974.

From 1982 the library was extended with the newly built part on str: “Leninova” number 39, modern shaped space which was functionally connected to the old part. So, today the library presents a whole of two functional parts which together make a whole with total surface of 2500m², space which with purpose is excellently organized and satisfies the necessities of Bitola book lovers.

Основање, развој и автоматизација на Библиотеката

Со решение на Градскиот народен одбор во 1945 година основана е Градската народна библиотека во Битола. Таа почнала да работи со книжен фонд од 300 книги кои, главно, биле затекнати книги, повеќе на бугарски јазик, како и подарени книги од организации, установи и приватни лица. За рапидниот развој на Библиотеката многу придонесе одлуката во 1954 година, кога Библиотеката е прогласена за македонски депозит од страна на Друштвото на библиотекарите – Скопје, што значи добивање на задолжителен депозитен примерок од сите печатени материјали од цела Македонија. Бројот на публикации со кои располага Библиотеката се искачи на 12816 монографски публикации, а се создаде можноста за добивање и периодични публикации. Во 1955 основана е Детска библиотека во просториите на Пионерскиот дом, но со унапредувањето на услугите за најмладите читатели таа се префрли и стана составен дел од градската библиотека. Веќе во 1956 започна поорганизирано финансирање на Библиотеката со што се создадоа услови за поконтинуирано збогатување на книжниот фонд. Во 1957 за првпат во составот на Библиотеката почнаа да функционираат и реонски библиотеки – клонови во „Чинарот“, „Јени Маало“ и „Стево Патако“. Исто така, за прв пат беше организиран „Месец на книгата“. Во 1959 година детската библиотека стана посебен оддел во составот на Градската библиотека.

Периодот на шеесеттите години се разликуваше со крајно брз развој и потреба од создавање на повеќе реонски библиотеки, кои во времето на своето постоење одиграле значајна улога.

Foundation, development and automation of the Library

With the decision of the city national board in 1945 it was founded the City National Library in Bitola. So, it started working with literary fund of 300 books which mainly were found books most of them in Bulgarian language as well as donated books by organizations, institutions and individuals. For the rapid development of the Library contributed a lot the decision in 1954, when the Library is proclaimed for Macedonian deposit by the Association of the Librarians Skopje, that means gaining compulsory deposit sample of all printed materials from all over Macedonia. The number of publications that are available at the Library reached 12816 monographic publications and there was created the possibility for gaining periodical publications. In 1955 the Children library was founded in the room of the pioneer home, but with the development of the services for the youngest readers, it was transferred and became compositional part of the city library. In 1956 there started more organized financing of the Library by which there were made conditions for more continuous enrichment of the literary fund. In 1957 for the first time in the frames of the Library there started to function the regional libraries - clones at “Cinar”, “Jeni neighbourhood” and “Stevo Patako”. Also, for the first time it was organized “Month of the book”. In 1959 the children library became separate part of the City library.

The period of the sixties was marked with endlessly fast development and necessity for creation of regional libraries which at the time of their existence played significant role. It is very important to mention the foundation of the school, higher, intuitional and special libraries. We can also add that very important segment in the development of the

Значајно е да се напомене и основањето на училишните, високошколските и специјалните библиотеки. Кон ова би додале дека мошне значаен сегмент во развојот на библиотекарството во Битола беше дополнувањето на нејзината дејност со подвижна библиотека.

Библиотеката прерасна во Матична библиотека во 1960 година, со што се зголемија нејзините задачи и обврски. Така, таа стана надлежна за стручно усовршување на библиотечните кадри, организирање соработка меѓу библиотеките, особено во набавувањето, стручната обработка, позајмувањето и обработката на библиотечниот материјал, вршење стручен надзор над работата на библиотеките, проучување на состојбите, потребите и условите за развој на библиотечната мрежа, орагнизација и унапредување на библиотечната дејност на подрачјето од Општината Битола. Почна да се води Летописна книга која и денес е главен бележник на библиотечните настани во периодот од 1960 - 1974 (повторно се забележуваат настаните во Летописната книга само во 2000 - 2001). Во 1961 година почна со работа подвижната библиотека.

Децималната класификација на библиотечниот материјал беше воведена во 1962 година, како и процесите на инвентарирање, сигнирање и каталогизација, обработка и услужување во периодика. Во 1964 се формира подврзувачко одделение, а фондот на Библиотеката се зголеми на 40000 публикации. Библиотеката во 1966 формира подрачни библиотеки во селата Буково, Бистрица и Кукуречани. Истата година се формира Завештаен фонд и Фонд на туѓа литература, каде само се прибираа материјали и дробен печат. Оваа година е значајна затоа што излегува од печат првата публикувана книга за патронот на

librarianship in Bitola, was additionally the movable library.

The Library grew into Home Library in 1960 by which its tasks and obligations increased. So, it became authorized for the professional qualification of the librarian staff, organization of the cooperation between the libraries especially in the supply, professional processing, lending and processing of the librarian material, making professional supervision of the work of the libraries studying of the situation, necessities and the conditions for development of librarian net, organization and promotion of the librarian activity on the region of the Municipality of Bitola. Then, it started to lead Chronicles which even today is main marker of the librarian events in the period between 1960 - 1974 (again the events are marked in Chronicle only 2000 - 2001). In 1961 the movable library started working.

Decimal classification of the librarian material was introduced in 1962 as well as the processes of inventory, signing and catalogization, processing and servicing in periodicals. In 1964 it was founded the binding department and the fund of the library increased to 4000 publications. The library in 1966 founded regional libraries in the villages Bukovo, Bistrice and Kukurecani. The same year there was also found patriotic fund and fund of foreign literature where there were collected materials and smaller press. This year is important because it published the first book that was printed for the patron of the library "St. Clement Ohridski".

In 1967 a library in v. Dihovo was opened and the following year in 1968 the first "Bibliobus" was bought as well as printing machine for the necessities of the Library. In 1969 the machine for disinfection and dissection was supplied and in patriotic fund the manuscripts of Vanco Nikoleski were collected. In 1971 libraries were opened in

библиотеката „Климент Охридски“.

Во 1967 отворена е библиотека во с. Дихово, а наредната година, во 1968, набавен е првиот „Библиобус“, како и печатарска машина за потребите на Библиотеката. Во 1969 набавен е апарат за дезинфекција и дезинсекција, а во Завештајниот фонд прибрани се ракописите на Ванчо Николески. Во 1971 отворени се библиотеки во селото Лера и месната заедница „Кочо Десано“ во Битола.

village Lera and the local community Koco Desano in Bitola.

Библиотеката, 1974

The Library, 1974

На 14 февруари 1974 година Библиотеката се пресели во зградата на адаптираното Хируршко одделение на ул. Ленинова 39. Продолжи процесот на обработка на книгата, како и услужувањето во периодика, а се формира и оддел Музикалии. Истата година почна изградбата на

On 14 February 1974 the library moved to the building of the adapted Surgical department on str. “Leninova” 39. The processing of books continued as well as servicing in periodicals and music department was founded. The same year started building of the new wing of the Library which was finished until 1976

Изградба на новото крило на Библиотеката

Construction of the new wing of the Library

новото крило на Библиотеката чија што конструкција се доврши до 1976 г. Фондот на Библиотеката се зголеми на 96778 публикации.

Во 1977 отворена е библиотека во селото Новаци. Во 1984 година библиотечните процеси се одвиваа преку осум организациони единици: Комплетирање на библиотечен материјал; Стручна обработка на монографски и периодични публикации; Библиографско - библиотечни информации, Позајмување и услуга, Унапредување на библиотекарството, Посебни книжни фондови, Заштита и репрографија и Општи служби. Фондот на Библиотеката се зголеми на 118755 публикации.

Унапредување на библиотекарството беше овозможено со предавање стручен предмет „Библиотекарство“ на III и IV клас во Гимназијата „Јосип Броз Тито“, од вработениот Благој Николов во периодот 1985 - 1988 год.

Процесот на автоматизацијата на библиотечните процеси почна во 1990, а две години подоцна направени се први on - line записи од роднокрајната литература. Првото промовирање во звање Виш библиотекар на пет вработени

and the fund of the library increased to 96778 publications.

In 1977 a library was opened in village Novaci. In 1984 the library processes were going on in eight organizational units. The completion of the librarian material, professional processing of monographs and periodical publications; Bibliographic - librarian information, lending and service.

Promotion of the librarianship. Special literary funds, Protection and reprography and General departments. The fund of the library was increased to 118 755 publications. The promotion of the librarianship it was enabled with teaching of professional subject “Librarianship” in III and IV class in the high school “Josip Broz Tito” by the employee Blagoj Nikolov 1985 - 1988.

The process of the automation of the librarian processes started in 1990 and two years later the first on - line records of the native literature are made. The first promotion with the title Chief librarian of five employees of the Library happened in 1994, by which the Library as institution takes care and invests in the permanent sophistication of all employees. This year in many departments of the Library (Foreign literature, Department for professional processing of monographic

од Библиотеката се случи во 1994, со што Библиотеката како институција се грижи и вложува во перманентното усовршување на своите вработени. Оваа година во повеќе оддели на Библиотеката (Туѓа литература, Оддел за стручна обработка на монографски публикации и Периодика) се направени први on - line записи. Фондот на Библиотеката се зголеми на 140755 публикации.

Во 1995 Библиотеката располагаше со книжен фонд од околу 126940 монографски публикации и околу 286 периодични наслови. Во склоп на Библиотеката започна со работа Француската читална која функционираше до 2001 година.

Во 1996 набавен е Alpha сервер, со што почна комплетната библиографска обработка на библиотечниот фонд, со програмска подршка на COBISS, одржувана од IZUM – Марибор. Извршена е обука на вработените и еден систем библиотекар, со што се создадоа услови за комплетна ретроактивна библиографска обработка на библиотечниот фонд. Во учебната 1996/97 на Факултетот за учители и воспитувачи за прв пат се вовеле предметот Библиотекарство.

Во 2002 година Библиотеката стана член на заемната библиографска база COBIB/MK. Оваа година е значајна

publication and periodicals) are made first on line record. The fund of the library increased to 140 755 publications.

In 1995 the library had literary fund with about 126940 monographic publications and about 286 periodical titles. In the frames of the Library started working the French reading room which functioned until 2001.

In 1996 Alpha server was supplied by which started the complete bibliographic processing of the librarian fund with the programming support of COBISS, maintained by IZUM - Maribor. A training of the employees was made and one system librarian by which conditions has been made for complete retroactive bibliographic processing of the librarian fund. In the school 1996/97 at the Faculty of teachers and educators for the first time the course Librarianship has been introduced.

In 2002 the library became member of the common bibliographic base COBIB/MK. This year is important because the project KNIIC Computer scientific research and informative centre was realized which was prepared during 2001 - 2002 and it was realized in December 2002.

КНИИЦ
KNIIC

затоа што се реализира проектот КНИИЦ - Компјутерски, научен, истражувачки и информативен центар, кој беше подготвуван 2001 - 2002 година, а се реализира во декември 2002 година.

Проектот беше партнерство меѓу Библиотеката, фондацијата „Иницијатива за самопомош на заедниците“ (ИСПЗ) и Сојузот на студенти на Универзитетот „Св. Климент Охридски“ – Битола. Основната намена на проектот беше да им овозможи на корисниците (учениците, студентите и научните работници) пристап на Интернет и да им овозможи обука на истиот за нивните потреби. Центарот, со својата најсовремена компјутерска опрема и овозможи на Библиотеката да биде во чекор со светските трендови на библиотечно работење и функционално да им излезе во пресрет на барањата и потребите на корисниците, како сите современи универзитетски библиотечни центри во светот. Се отворија библиотеки во селата Могила и Кравари.

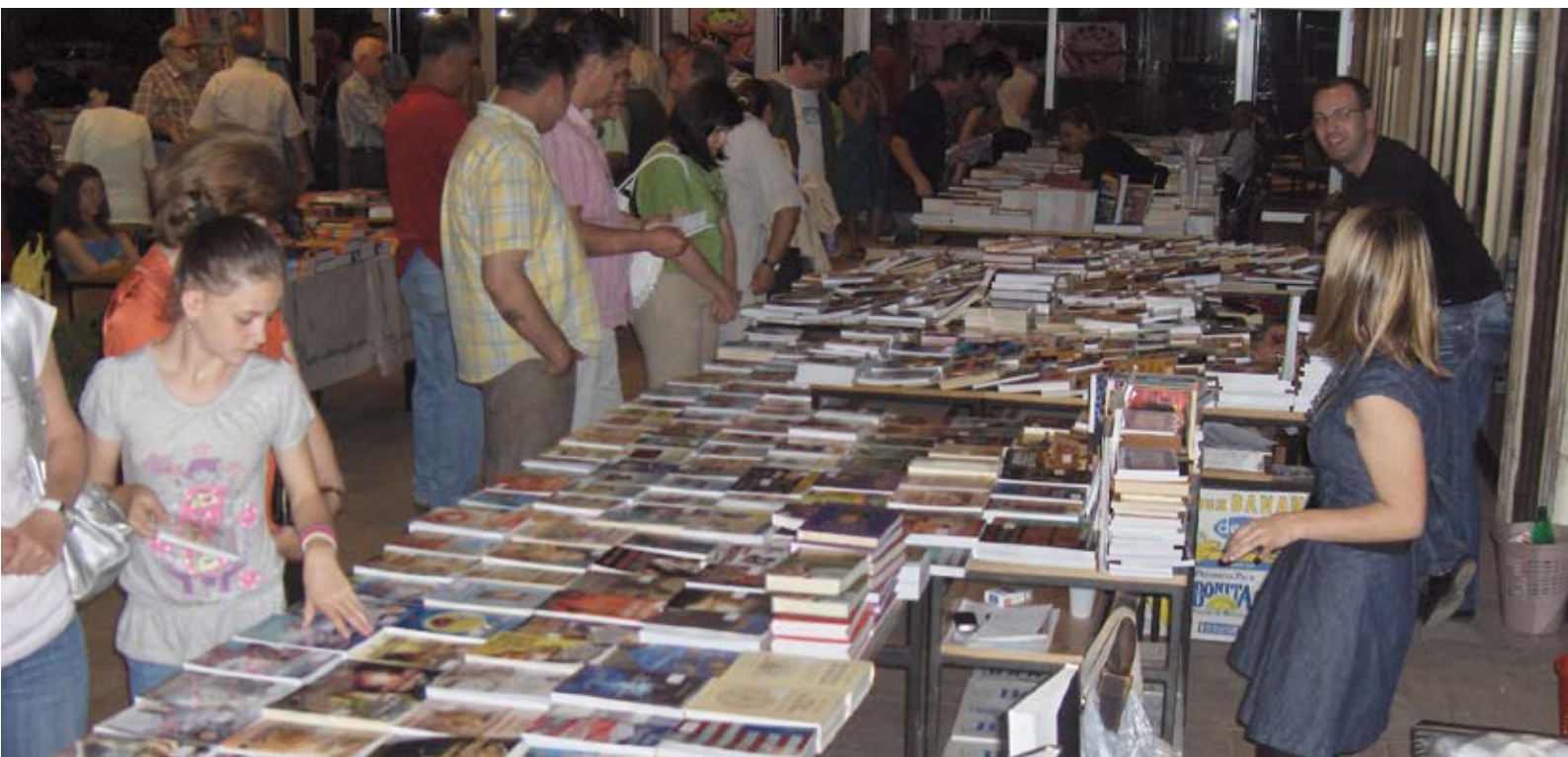
Во 2003 година започна автоматизирано позајмување на библиотечниот материјал со програмата на COBISS/ Зајмување и се презентира на web страницата на Библиотеката. Се изгради и посебен влез за хендикепирани лица.

Автоматизацијата на народните

The project was a partnership between the Library, the foundation “Initiative for self helping of the communities” (ISPZ) and the Association of the students at the University “St. Clement Ohridski” Bitola. The basic purpose of the project was to enable the users (student and scientific workers) Internet access and enable training of the same for their necessities. The Centre with its most modern computer equipment enabled the library to follow the world trends of librarianship and functionally to meet the requests and the necessities of the users like the modern university library centres in the world. Libraries were opened libraries in the villages Mogila and Kravari.

In 2003 started the automated lending of the librarian material with the program COBISS/ lending and it is presented at web site of the Library. A separate entrance for the disabled people.

*Саем на книгата
Book fair*

библиотеки од западниот регион на РМ почна во 2004 година. Набавен е серверот Alfa OS 15 и основан е Центарот за автоматизација. При тоа, постојан е стремежот на Библиотеката да прерасне во вистинска виртуелна библиотека, заради подобро задоволување на сè поголемите барања на читателите и научните работници. Истата година одржан е првиот саем на книгата, „САЕМ – Битола 2004“, од 26 до 30 мај во Центарот за култура во Битола.

Во 2005 воведена е Креативната работилница, а одржан е курс за работа на компјутери - Електронска канцеларија. Книжниот фонд на Библиотеката во 2006 се збогати за 375 нови наслови, односно 1270 примероци. Беа набавени и 9 наслови од периодиката или 380 списанија.

Во 2007 година фондот на Библиотеката содржеше над 500000 книги и бројни списанија, со тенденција за постојан пораст.

На „Конкурсот за учество во финансирањето на програми и проекти од национален интерес“ за 2008 година, објавен во јуни 2007 година, Библиотеката конкурираше со проектот „Конзервација и реставрација на фасадата од стариот дел од зградата на Библиотеката“, така што денес стариот дел целосно е реконструиран и фасадно освежен. Истата година беше значајна и по многу други активности: одржани се 26 изложби на книги, 15 промоции на книги, организирани се 2 саеми на книгата, одржани се 10 трибини, предавања и презентации, беше ентериерно адаптиран ходничкиот дел во приземјето на Библиотеката, набавена беше нова и современа комјутерска опрема и сл.

Во програмата за развој на културата од Министерството за култура за 2009 година, на Библиотеката и се одобрени средства за изградба на поткровје над новиот објект на НУУБ „Св.

The automation of the national libraries from the Western region of RM started in 2004. The server Alfa OS 15 was bought and the Centre for the automation was founded. Also, there is constant intention of the library to grow into real virtual library for better satisfaction of the larger requests of the readers and the research workers. The same year there is the first fair of the book “FAIR - Bitola 2004” from 26 to 30 May in the Centre of culture in Bitola.

In 2005 the Creative workshop was introduced and a course for work of the computers Electronic office was held. The Literary fund of library in 2006 was enriched for 375 titles that are 1270 samples. There were supplied 9 titles for the periodicals or 380 magazines.

In 2007 fund of the library contained 500000 books and numerous magazines with tendency for content growth.

At the competition for the participation in the financing of the programmes and projects of the national interest for 2008, published in June 2007, the library applied for with the project “Conservation and restoration of the facade of the old part of the building of the Library” so the old part was complete reconstructed and facade renewed. The same year was very important with many other activities: there were 26 book exhibitions, 15 promotions of books, 2 fairs of books were organized, 10 tribunes were held, lecturers and presentations, the interior of the hall of the ground floor was adapted, new and modern computer equipment was bought and etc.

In the program for culture development by the Ministry of culture for 2009 the Library has been approved means for building of an attic on the new object of NUUB “St. Clement Ohridski” Bitola with more than half million euros, by which the Library will gain additional useful space of over 500 square metres, which will be used for new, modern furnished and

Климент Охридски“, Битола во висина од над половина милион евра, со што Библиотеката ќе добие дополнителен корисен простор од над 500m², што ќе биде искористен за нови, високо опремени и мултимедијални читални со 80 - 100 седишта, просторија за промоции со опрема за симултан превод и сл.

Библиотеката, како институција, се труди да ги достигне највисоките вредности на библиотечното работење. Нејзините многубројни активности придонесуваат за развој на библиотекарството и библиотекарската дејност во Македонија и поширко.

Името на Библиотеката

Хронолошки подредено, името на Библиотеката помина низ повеќе модификации. Со нејзиното основање, на 25.03.1945 год. со решение на Градскиот народен одбор, се викаше Градска народна библиотека – Битола. Во 1947 беше Библиотека при Домот на културата – Битола. Потоа во 1952 па до 1960 се викаше Градска библиотека, за во 1964 да прерасне во Матична библиотека. Во 1980 година прерасна во Матична библиотека „Климент Охридски“ – Битола, по предлог на нашиот сограѓанин Ѓорѓи Димовски Цолев. Со основањето на вториот Универзитет во Р. Македонија со седиште во Битола, во 1995 година, се наметна потребата од универзитетска библиотека, па на Матичната библиотека ѝ се прошири дејноста и така таа стана универзитетска - Матична и универзитетска библиотека „Климент Охридски“ – Битола. Во 2004 се дополнува со префиксот „Свети“, и од 2004 до денес е Национална установа - Универзитетска библиотека „Св. Климент Охридски“ – Битола.

multimedia reading rooms with 80 - 100 seats, as well as room for promotion with equipment for simultaneous translation and etc.

The library as an institution makes great efforts to obtain the highest values of the librarian work. Its numerous activities contribute for the development of the librarianship and the librarian activity in Macedonia and wider.

The Name of the Library

Chronologically given, today's name of the Library passed through several modifications. When it was found on 25.03.1945 by the decision of the City National board it was named as City National Library Bitola. In 1947 it was a Library at the Centre of Culture Bitola. Then, in 1952, until 1960 it was named City Library, in 1964 it grew in Home library. In 1980 it grew into Home library “Clement Ohridski” Bitola on the proposal of our citizen Gorgi Dimovski Colev. With the foundation of the second University in the Republic of Macedonia with its residence in Bitola in 1995, it was imposed the necessity of the University library so, the Home library is spread its activity and it became Home and University Library “Clement Ohridski” Bitola. In 2004 it was supplemented by the prefix “Saint”, so from 2004 until today it is The National Institute - University Library “St. Clement Ohridski” Bitola.

*Национална установа - Универзитетска библиотека „Св. Климент Охридски“ – Битола
National Institute - University Library “St. Clement Ohridski” Bitola*

Развојниот пат на секторите/одделенијата

Од почетокот во Библиотеката функционираше позајмицата и стручната обработка на монографски и периодични публикации. Одделот за заштита на библиотечниот материјал во тогашната МУБ „Св. Климент Охридски“ е формиран 1964 година, кој во прво време го заштитуваше, односно го укоричуваше оштетениот книжен фонд, како и периодичниот материјал. Во 1966 година формиран е Завештајниот фонд (роднокраен). Посебните книжни фондови се формираны во 1970 година како посебен оддел чиј книжен фонд е самостоен и специјален. Одделението Библиографско - библиотечни информации почна со континуирана работа во април 1986 година под името Библиографија.

Денес Библиотеката функционално е поделена на осум одделенија, а функцијата на секој оддел посебно е претставена.

The developing way of the sections /departments

From the beginning in the Library functioned sections for lending and the professional processing of monographic and periodical publications. The department for protection of the librarian material at the current MUB “St. Clement Ohridski” was founded 1964, which firstly time bound the damaged literary fund as well as the periodical material. In 1966 the Patriotic fund was formed. The special literary funds were formed in 1970 as special departments which literary fund was independent and special. The department bibliographic - librarian information started with its continuous work in April 1986 under the name Bibliographies.

Today the library functionally is separated in eight departments and the function of each department is presented below.

Комплетирање на библиотечниот фонд

Ова одделение претставува важен сегмент во работењето на Библиотеката, кој предвидува следење на издавачката продукција во земјава и светот, континуирана набавка на монографски и периодични публикации, набавка на друг непечатен библиотечен материјал (аудио и видео касети, CD ромови и разни други носители на слика и звук).

Основната набавна политика на ова одделение е преку следење на реномирани издавачки продукции и со предлагање библиотечен материјал за набавка, како и со воспоставување контакти со други библиотеки за усогласување и проширување на размената на библиотечниот материјал, постојано да се надополнува и обновува фондот на Библиотеката. Комплетирањето на фондот се врши по пат на купување, задолжителен примерок, меѓународна размена и подарок.

Најзастапена форма за збогатување на книжните фондови е купувањето кое се врши строго селективно поради огромната издавачка продукција кај нас и во светот. Постојано се набавуваат публикации со кои Библиотеката ги следи новите тенденции во сите научни дисциплини, како и најновите изданија од популарната литература.

Почнувајќи од 1954 година кога Библиотеката стана македонски депозитна библиотека, набавката по пат на задолжителен примерок е редовен и значаен фактор во збогатувањето на Библиотеката. На тој начин е максимално застапена севкупната книжна продукција на Македонија.

Подарокот како начин на комплетирање на фондот е поредок и поспецифичен начин, кој тешко се планира

Completion of the librarian fund

This department represents important segment in the working of the Library, which predicts following of the publishing production in the country and the world continued supply of monographic and periodical publications, supply of other not printed material (audio and video tapes CD and different holders of sound and sight).

The basic supplying politics of this department is through following of the promoted publishing productions and with proposal of librarian material for supply as well as establishment contacts with other libraries for adjustment and widening of the exchange of the librarian material, constantly to fulfil and renew the fund of the library. The completion of the fund is made by buying compulsory samples, international exchange and donation.

The most present form for enrichment of the literary funds is buying which is made strictly selective, because of the huge publishing production at our country and in the world. There are constantly supplied publications by which the library follows the newest tendencies in all scientific disciplines, as well as the newest publications from the popular literature.

Starting from 1954 when the Library became Macedonian deposit library, the supply in a way of obligatory samples is regular and important factor in its enrichment.

In that way the overall literary production of Macedonia is maximally present.

The donation as a way of completion of the fund is rare and more specific way which is difficult to plan and depends on the wishes of the donators. Each donation, the library is not obliged to put in the fund by which it is avoided the burdening of the space and users.

и зависи од желбите на дарителите. Секој подарок Библиотека не е должна да го внесе во фондот, со што се избегнува оптеретеноста и на просторот и на корисникот.

Размената се врши со другите библиотеки и тоа, главно, на сопствени библиотечни изданија, како и со вишокот од фондот на Библиотека.

Во ова одделение, исто така, се врши и меѓународна соработка, примање и распределување на библиотечниот материјал по вид и јазик, подготвување и применување современи методи и стандарди за подобрување и рационализација на работата во секторот.

Одговорноста, солидното и стручно-то остварување на набавната политика се основен услов за перспективниот развој на Библиотека и исполнување на очекувањата на корисниците преку застапените публикации што ги одразуваат новите тенденции во сите научни дисциплини од целиот свет.

Библиографско - библиотечни информации

Одделението Библиографско - библиотечни информации почна со континуирана работа во април 1986 година под името Библиографи, иако подготовките за негово формирање почнаа во текот на 1982 година. Ако се знае дека библиографијата е дисциплина која се занимава со опис на ракописите, поединечните трудови и публикации, како и со составување на нивниот подробен попис по азбучен или хронолошки ред, тогаш лесно може да се препознаат задачите и целите на ова одделение. Преку изработка на библиографии, кои можат да бидат

The exchange is made with the other libraries and that is mainly with its own librarian publications as well as with the surplus of the Librarian fund.

In this department as well, it is made international cooperation, reception and distribution of the librarian material by type and language, preparation and use of modern methods and standards for improvement and rationalization of the work in the section.

The responsibility, the perfect and professional achievement of supplying politics is the basic condition for perspective development of the library and fulfilment of the expectances through present publications that express the new tendencies in all scientific disciplines from the whole world.

Bibliographic - librarian information

Department Bibliographic - librarian information started with continuous work in April 1986 under the name Bibliographies although the preparations for its foundation started at the beginning of 1982. If we know that library is a discipline which deals with the description of the handwritings, the separated articles and publications as well as the composition of their detailed census by alphabetic or chronological order, then we can easily recognize the aims and objectives of this department. Through execution of bibliographies which can be current, retrospective and special for wider public on

тековни, ретроспективни и специјални, на пошироката јавност на едно место и се достапни сите информации за личноста или предметот на интерес. Пристапот кон изработката на библиографиите опфаќа целосен процес на истражување, проучување, сеопфатен избор на материјали за изработка на библиографија, а придружно се формираат, комплетираат и редактираат свески со библиографии и се изготвуваат придружни текстови за библиографиите.

Современото библиотечно работење ја наметнува неопходноста од квалитетна информација која претставува императив на промените во нејзиното работење. Нејзината основна задача се состои во запознавање на корисниците со сите информативни инструменти со кои располага Библиотеката (каталози, библиографии, енциклопедии, прирачници и сл.), како и начинот на нивното користење. Заедно со НУБ „Св. Климент Охридски“ Скопје, први ја почнаа имплементацијата на COBISS.MK, така што денес Библиотеката располага со најсовремени информативни помагала, целокупниот книжен фонд е внесен во базата на податоци и истовремено достапен на Интернет. Со тоа корисниците можат да се здобијат со релевантна информација за мошне кратко време.

one place are available all information for the personality or the subject of interest. The attitude to the execution of the bibliographies covers overall process of research, studying, and overall election of materials for process of bibliography, it is supportively formed, completed and edited notebooks with bibliographies and there are assistant texts for the bibliographies.

The modern librarian work implies the necessity from qualitative information which represents imperative for the changes in its working. Its basic tasks consist of introduction to the users with all informative instruments which are at the disposal of the Library (catalogues, bibliographies, encyclopaedia, manuals and etc.) as well as the way of their use. Together with NUUB “St. Clement Ohridski” Skopje it is the first that started with the implementation of COBISS MK, so today the Library has the most modern information utilities, the overall literary fund is entered in the base of data and at same time it is accusable on the Internet. By that the users can get the relevant information for very short time.

Библиографско - библиотечни информации
Bibliographic - librarian information

Заштита и репрографија

Одделението за заштита и репрографија е формирано 1964 година, иако неговите почетоци датираат од далечната 1953 година кога беа подвртани периодичните изданија од временски период 1945 – 1953 год. Во описот на работните задачи на ова одделение спаѓаат правилното сместување и манипулирање со библиотечниот материјал, хигиенско одржување на просторот каде што тој е сместен, постојано следење на неговата состојба, обезбедување соодветни услови во поглед на температурата, влажноста, светлината, подвртување на библиотечниот материјал (броширано, тврдо - платнено, шиено, полуплатнено, лајмовано, цело платно, обично и др.), каширање на библиотечниот материјал, изработување кутии, папки од сите видови, бигување и перфорирање разни обрасци и картони.

Protection and reprography

The department for protection and reprography was founded in 1964 although its beginning date is from the far 1953, when there were bound the periodical editions from period 1945 - 1953. In the description of the working tasks of this department belong the correct situation and manipulation with the librarian material, hygiene, maintenance of the space, where it is situated, corresponding conditions, taking into consideration the temperature, moisture, light, binding of the librarian material (brochure, solid, linen, sewed, semi linen, whole lien regular and etc.) cashing of the librarian material, making boxes, files of all types, perforation different forms and cartoons.

*Заштита и репрографија
Protection and reprography*

Важноста на ова одделение ја диктира современиот начин на библиотечното работење кое налага поинтензивно користење на книжните фондови, а тоа пак ја наметнува потребата од постојана обнова и перманентна грижа за негова заштита.

Општи служби

За успешно функционирање на една културна институција потребно е успешно да се организира, планира и координира работата на Библиотеката. Ова одделение има непроценлива важност, затоа се води посебна грижа за законитоста во работењето, се усогласуваат и дополнуваат актите согласно најновите законски прописи, се следат програмите и плановите за развој, се организира работата на управните и стручните органи и се обезбедува доследно спроведување на донесените одлуки. Од успешното извршување на овие активности во голема мера зависи целокупната дејност на Библиотеката. Во него се извршуваат низа активности, а како позначајни се управувањето, благајничко - сметководственото работење, административно - архивското работење, правната служба, физичката заштита и одржувањето на објектот.

Паралелно со тоа се организира соработка на овој план со библиотеки и други сродни институции, навремено се регулираат прашањата што произлегуваат од работниот однос, се води сметка за правилно административно - архивско работење, организирање на одбраната и слично.

The importance of this department is dictated by the modern way of the librarian working, which imposes the more intensive use of the literary fund and that implies the necessity of constant renewal and permanent care for its protection.

General services

For successful function of a cultural institution it is necessary successful to organize, plan and to coordinate the work of the Library. This department is very precious, that is why it taken special care for the legality in work, the acts are coordinated and supplemented according to the newest legal regulations following the programs and development plans, it is organized the work of management and professional organs and constant execution of the reached decision is secured. From the successful execution of these activities in large measure depends the overall activity of the Library. There are row of activities that are performed and as more important are the management, cashier, accountant working, the administration, archive working, the legal service, the physical protection and maintenance of the object.

In parallel with that the cooperation of this plan with libraries and other similar institutions is organized, to regulate promptly the questions that come out of the working relations, it is taken care for the right administrative archive, working organization of the defence and similar.

Позајмување и услуга

Одделението за позајмувањето и услугата во себе содржи широк спектар на обврски кои треба да ги задоволат потребите на многубројните корисници преку нивно континуирано следење и проучување, со крајна цел - подигнување на квалитетот на услугите и зголемување на бројот на прочитани книги. Користењето на најразлични форми на работа им помага на корисниците побрзо да дојдат до бараната информација или книга, со што се подигнува квалитетот на библиотечната услуга.

Позајмувањето и услугата наменски е поделена во два дела: за деца и за возрасни. Услугите во Детската библиотека најмногу ги користат учениците од основните училишта, односно претежно корисниците на овие фондови се на возраст до 14 години и при тоа најмногу користена е лектирната литература, авантуристичките детски и прозни дела, сликовниците, бајките, басните, приказните, поезијата и сл.

Позајмувањето и услугата за возрасни се врши со книжен фонд од монографски публикации, значителен број на периодични публикации и останати видови на библиотечен материјал. Најчесто користени се лектирните изданија за средношколци, публикациите од современата и уметничката литература, учебниците, енциклопедиите и лексиконите, странската литература и сл.

Библиотечните услуги имаат право да ги користат само членовите на Библиотеката кои редовно се зачленуваат секоја година. Публикацијата од библиотечните фондови се позајмува на домашно користење со рок на враќање од 10 дена, додека, пак, определени фондови

Lending and service

The department for lending and service in itself contains wide spectrum of obligations which should satisfy the necessity of numerous users through their continuous following and studying with the ultimate goal raising of the quality of the service and increasing of the number of read books. The use of the most different types of work helps the users quickly to come to the requested information or book by which it is raised the quality of the librarian service.

The lending and service it was divided by its purpose into two parts for children and adults. The services in the children library are most frequently used by the students of the elementary school, that were generally the users of these funds are at the age of 14 and that is mostly used the reading, the adventure children and prose works, picture books, fairytales, fable stories, poetry and etc.

The lending and the service for adults are performed with literary fund of monographic publications, considerable number of periodical publications and other types of librarian material. The most frequently used are the reading editions for high school, the publications from the modern and artistic literature, textbooks, encyclopaedia and lexicons, the foreign literature and etc.

The librarian service has the right to be used only by the members of the library who pay their annual fee. The publication of the librarian funds is lent on home use in period for return of 10 days, while certain defined fund (periods, patriotic department, musicals, deposit sample and etc.) are used only in the reading rooms of Library.

The automated lending as part of the program COBISS 2/Lending with its own performances, enables the users to get very fast, qualitative, but different service and

(периодика, роднокраен оддел, музикалии, депозитен примерок и сл.) се користат само во читалните на Библиотеката.

Автоматизираното позајмување како дел од програмата COBISS 2/ Позајмување, со своите перформанси им овозможува на корисниците добивање мошне брза, квалитетна, но и разновидна услуга и тоа: информација за достапноста на бараната книга која може да се добие во Библиотеката и преку Интернет; можност за резервирање на бараната книга на лице место и преку Интернет; можност за порачка на книга; информација за позајмената книга.

Излегувајќи им во пресрет на своите корисници, Библиотеката игра значајна улога во подигнувањето на општата култура на читањето како приоритет на современото општество.

that is: information for the availability of the requested book which may be got in the Library and through Internet; the possibility for reservation of the requested book on the place itself and through the Internet; the possibility for order of book; information for the lent book.

In order to help its users, The Library plays important role in the raising of the general culture of reading as a priority of the modern society.

*Позајмување и услуга
Lending and service*

Унапредување на библиотекарството

Кога во 1960 година Народната библиотека во Битола е прогласена за Матична библиотека, додадена е уште една дејност со што се оформи сектор кој ја презеде одговорноста за развој на библиотечната мрежа, да врши и организира дообука и стручно оспособување и усовршување на библиотечниот кадар, како и да укажува на потребната стручна помош (се организираат предавања, советувања и семинари за обука на библиотечниот кадар), да се грижи за примена на стручните стандарди и правила за библиотечното работење во регионот...

Со примената на COBISS системот, Библиотеката стана носител на автоматизацијата во западниот регион и води грижа за непречено и квалитетно функционирање на системот преку перманентната хардверска и софтверска надоградба на серверот, мрежната периферна опрема, инсталација, одржување и документирање на системските помошни програми како и посебни мерки за заштита на локалните бази на податоци (секојдневен, неделен и месечен backup на податоците). Библиотеката останува во тек со прогресот на програмата COBISS и затоа на вработените им овозможува континуирано следење на новитетите поврзани со програмата. Претставници од Библиотеката учествуваа на следните конференции COBISS.

Конференција "COBISS 2004" во Марибор - на годишната конференција на Институтот за информативни науки (ИЗУМ) од Марибор „COBISS 2004“, која се одржа од 9 - 12 ноември 2004 година, беа присутни над 300 библиотекарски од Европа и гости од САД. Најбројни беа

The promotion of the librarianship

When in 1960 The National library in Bitola was proclaimed for Home Library, it was added another activity by which it was founded a section which took the liability for the development of the librarian net, to execute and to organize training and professional qualification and promotion of the librarian staff as well as to point out to the necessary professional help (to organize, lecturers, counselling and seminars for training of the librarian staff to take care for the use of the professional standards and rules of the librarian working in the region.

With the use of COBISS system, the Library become the holder of the automation in the Western region and took care for constant and qualitative functioning of the system through the permanent hardware and software supplement of the server, net peripheral equipment, instalments, maintenance and documentation of the system assistant programs as well as special measures for protection of the local bases of data (everyday, weekly and monthly back up of the data). The library remains in touch with the progress of the program COBISS and that is why to all the employees enables continuous following of the news connected to the program. The representatives of the library participated on the following conferences of COBISS.

Conference "COBISS 2004" in Maribor - at the annual conference at the Institute of information sciences (IZUM) from Maribor "COBISS 2004" which was held 9 - 12 November 2004, where there were present 300 librarians from Europe and guests from USA. The most numerous were the representatives of the libraries which were included in the system COBISS that is the states created after the decay of Yugoslavia. From Macedonia

претставниците на библиотеките кои се вклучени во системот COBISS т.е. од државите создадени по распадот на Југославија. Од Македонија беа присутни 16 библиотекари меѓу кои и тројца од НУУБ - Битола. Претставени беа реферати посветени на соработката на библиотеките од државите вклучени во COBISS. Посебно внимание беше посветено на новините во програмата, изработката на речник на поимите COBISS.SI, функционирањето на COBISS.Net, старите и ретки книги во COBISS.SR, историскиот развој и оспособувањето на библиотекарите за работа со програмата.

there were present 16 librarians among which 3 members of NUUB Bitola. There were represented papers dedicated to the cooperation of the libraries from the states included in COBISS. Special attention was dedicated to the news in the program for the production of a dictionary of the terms COBISS.SI, the functioning of COBISS.Net, the old and rare books COBISS.SR, the historical development and qualification of the librarians for work with the program.

Конференции COBISS, Марибор

Conferences COBISS, Maribor

COBISS 2005 - конференција во Марибор - Неколку претставници од Библиотеката учествуваа на Годишната конференција на COBISS - 2005 која се одржа од 09 - 11 ноември во Марибор (Р. Словенија). На оваа конференција учествуваа сите земји од ЦЕИ (Централна Европска Иницијатива) како Англија, Чешка, Словачка, Италија, Австрија, сите бивши Југословенски републики, Бугарија, Романија и други кои ги изложија своите искуства во современото библиотечното работење, со посебен акцент на дигитализацијата на библиотечниот материјал.

COBISS 2005 conference in Maribor - Several representatives from the Library participated at the Annual conference of COBISS 2005 which was held from 09 - 11 November in Maribor (R. Slovenia). At this conference participated all countries from CEI (Central European Initiative) as America, England, Czech Republic, Italy, Austria, all former Yugoslav Republics, Bulgaria, Romania and others which exposed all their experiences in the modern librarian working with special accent at the digitalization of the librarian material. Bitola library was presented as an institution which progressively steps and

Битолската библиотека беше претставена како институција која оди со сигурни чекори напред и успешно се вклопува во оваа библиотечна мрежа според своите кадровски и финансиски можности.

Конференција COBISS 2007 - на XVI конференција на COBISS во Марибор која се одржа од 28 - 29 ноември на тема „COBISS - поддршка на интеркултурниот дијалог“ (на прагот на Европската година на интеркултурен дијалог), учествуваа библиотекари и информатичари од државите на Југоисточна Европа, а посебно од државите на Западен Балкан. Настаните на конференцијата беа збогатени со извонредни предавачи кои ги претставија настојувањата во изградбата на културниот дијалог во различни средини. На Конференцијата присуствуваа 414 учесници, каде покрај бројните библиотекари и информатичари, учествуваа и претставници од надлежните министерства.

Посебни книжни фондови

Во рамките на ова одделение се истражува и комплетира библиотечниот материјал за вклучување во роднокрајната збирка, збирката туѓа литература, ракописите, универзитетската литература, дробниот печат, некнижниот фонд и се изработува библиографско - каталожниот опис на монографски и периодични публикации според меѓународни стандарди. Како најмногубројни се три посебни книжни фондови:

Роднокрајно одделение – оформено е 1970 година со основна цел да ги собира, обработува и чува податоците од разни области за подрачјето на кое Библиотеката ја врши роднокрајната дејност¹⁴¹.

successfully fits in this librarian net according to its staff and financial possibilities.

Conference COBISS 2007 - at the XVI conference of COBISS in Maribor which was held from 28 - 29 November on the topic “COBISS - support of the intellectual dialogue” at the beginning of the European year of the intercultural dialogue participated a large number of librarians and computer scientists from the states of the South Eastern Europe and especially from the Western Balkans. The events at the conference were enriched with extra ordinary lecturers who presented the attempts in the creation of the cultural dialogues in deferent environments. At the conference there participated 414 participants where beside the numerous librarian and computer scientists attended participants from the authorized ministries.

Special literary funds

In the frames of this department it is researched and completed the librarian material for inclusion of the patriotic collection, the collection of foreign literature and periodical publications according to the international standards. As the most numerous there are three literary funds:

Patriotic department - founded in 1970 with basic aim to collect, process and preserve data from the most different areas for the field on which the library spreads its patriotic activity¹⁴¹.

The fund at the patriotic department covers monographic and periodical publications, periodical articles, independent from the language, the letter and the form;

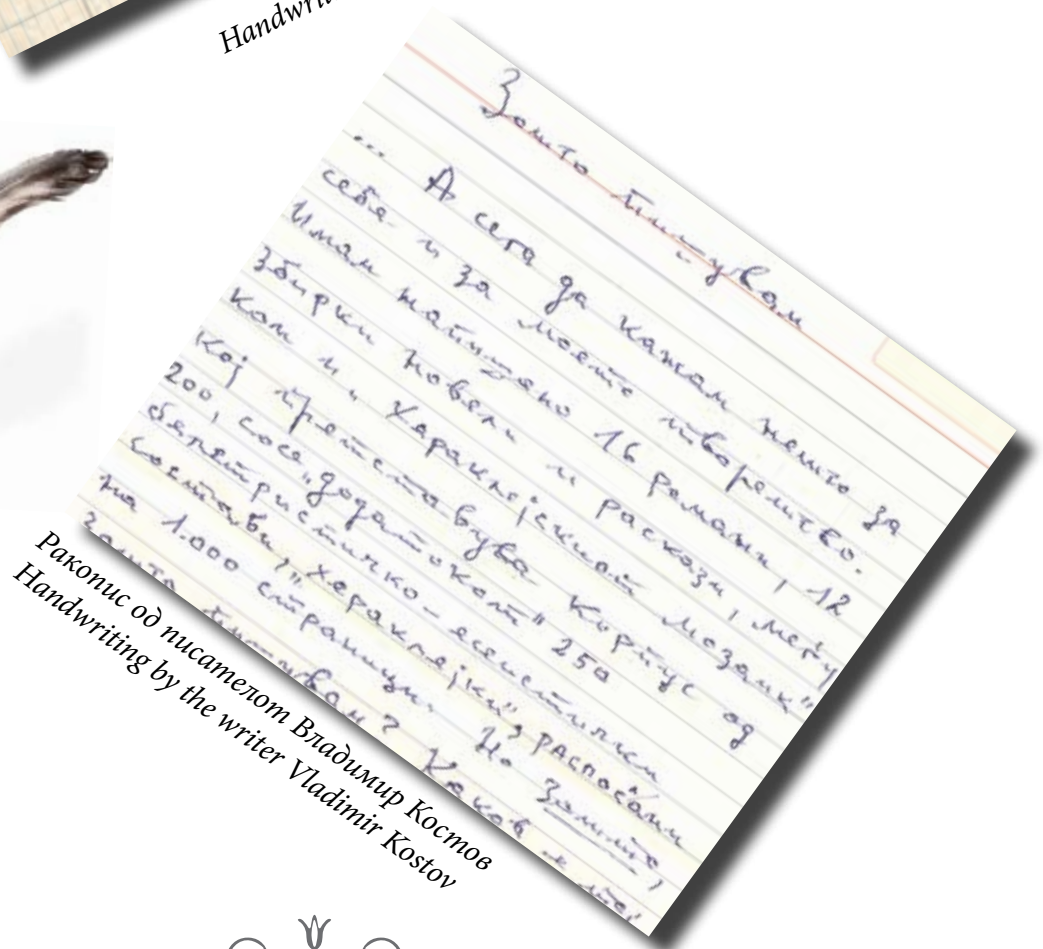

Фондот на Роднокрајното одделение опфаќа: монографски и периодични публикации; периодични статии независни од јазикот, писмото и формата; магистерски и докторски трудови; атласи, графики и цртежи (ликовни); магнетофонски плочи, фотографии, плакати и др. При тоа, строго се запазуваат критериумите според кои се пополнува овој фонд, а се однесува на содржината (да се однесува на Битола, на локални проблеми, лица, настани и сл.), авторството (авторите да се родени или подолго време да живееле во Битола и блиската околина) и местото на издавање (да бидат печатени или издадени во Битола). Од посебна важност се и ракописите на авторите кои се чуваат во него. Меѓу првите прибрани ракописи се ракописите на Филип Каваев, на Ванчо Николески, познат македонски детски писател и поет, како и на Радован П. Цветковски, Цане Здравковски, Ката Мисиркова – Руменова, Доне Пановски, Васка Дума, Александар Стерјевски, Зоран Пејковски, Благоја Таневски, Панде Манојлов, Никола Кочовски, Владимир Костов, Добре Тодоровски, Јован Боцевски, Ѓорѓи Прчков и Ѓорѓи Димовски - Цолев.

master and doctorate thesis: atlas, graphics and drawings (art); magneto phonic records, photographs, prospective, posters and other. At the same time, the criteria are strictly followed according to which this fund is filled and it refers to the content (it refers to Bitola, local problems, people, event and etc), authorship (the authors to be born or to live longer period in Bitola and its surrounding) and the place of edition (to be printed or edited in Bitola). From special validity are the hand scripts of Filip Kavavev, Vanko Nikoleski famous Macedonian children writer and poet Radovan P. Cvetkovski, Cane Zdravkovski, Kata Misirkova – Rumenoova, Done Panovski, Vaska Duma, Aleksandar Sterjevski, Zoran Pejkovski, Blagoja Tanesvki, Pande Manojlov, Nikola Kocovski, Vladimir Kostov, Dobre Todorovski, Jovan Bocevski, Gorgi Prckov and Gorgi Dimovski Colev.

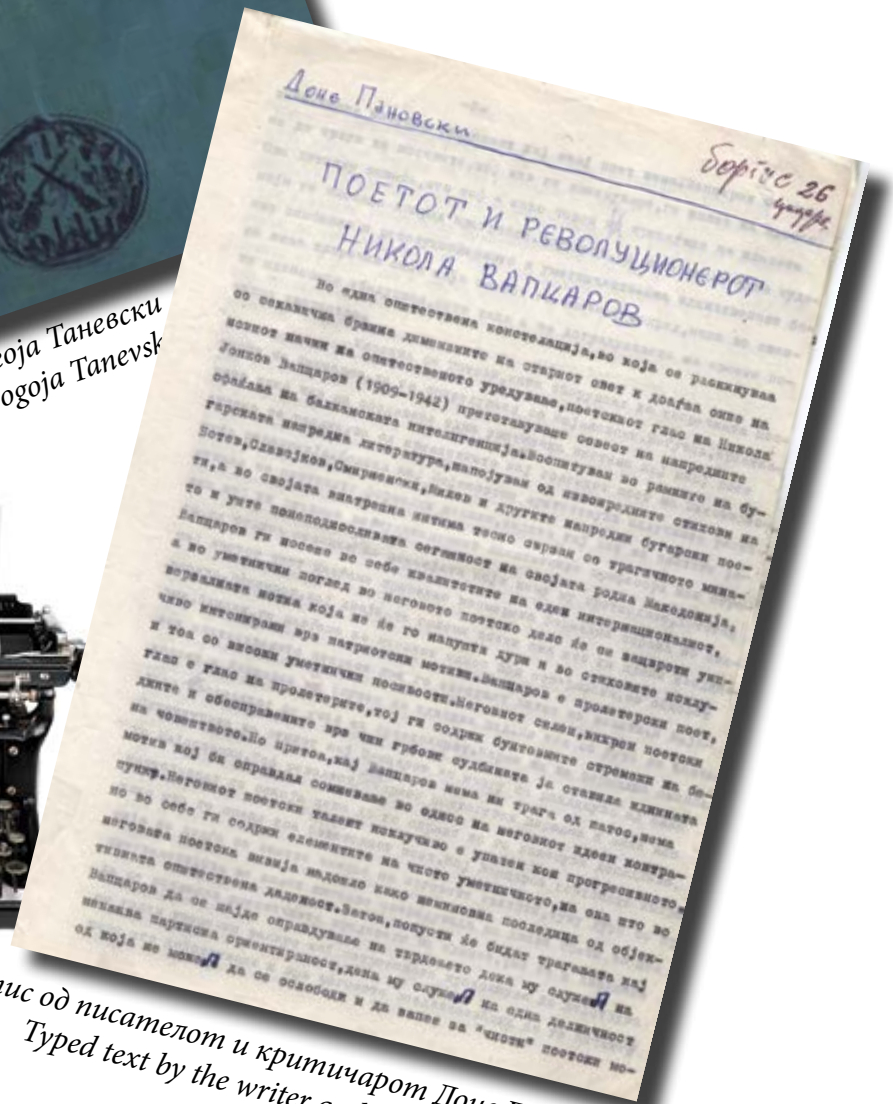
*Роднокрајно одделение
Patriotic department*

Раконис од писателот Богоја Таневски
Handwriting by the writer Bogoja Tanevski

Машинопис од писателот и критичарот Доне Пановски
Typed text by the writer and critic Done Panovski

Глава V.

Во седумнаесет часот, таксито пристигна на паркингот пред ~~ресторант~~ ^{от} на Битола. ~~Кеферот~~ ^{Боцевски} ~~излезе од него~~. Погледна наоколу. Ги забележа на масата докторот ~~со својата пријателка~~ ^{софр}. Беа сами. Ненто прикажуваа, ~~како~~ ~~што~~ тргнаа кои нив.

- Па, вие пристигнавте! - рече Иван, ~~од него~~ ^{само што} го забележа Кеферот во близината на нивната маса. Стана и му ја подаде раката за поздрав. Поведете, седнете со нас и напиете се ненто!

Кеферот се насмејна, ~~од него~~ ^{отврко} се поздрави. ~~со својот~~ ^и рече:

- Можеби ~~прерамна~~ ^{поврачич}, но не е важно, мокам да причекам. А за да се напијам, може едно кафе! - рече седнувајќи на масата ~~доктор~~.

Иван се исправи и ~~даде~~ ^{му} знак на кежерот.

Тој пристигна, се поклони и ~~рече~~ ^{рече}:

- Поведете што треба ~~да~~ ^{му} за вас?

- Три кафина, но да не бидат горчливи! - рече Иван

Кежерот ~~взема~~ ^{взема} со главата и замина.

- За враќање имаме друг план од оној што ~~вие~~ ^{треба} да биде! - рече Иван.

- Вие само кажете, докторе!

Машинопис од писателот Јован Боцевски
 Typed text by the writer Jovan Bocevski

5-март, 1983
 Битола, му [unclear]
 1450. [unclear], 1981. [unclear]
 и [unclear] у [unclear]
 - [unclear] [unclear] [unclear] [unclear]
 - [unclear] и [unclear] [unclear] [unclear]
 - 2 [unclear] [unclear] [unclear]
 - [unclear] [unclear] [unclear] [unclear]
 - [unclear] [unclear] [unclear] [unclear]
 - [unclear] [unclear] [unclear] [unclear]
 - [unclear] [unclear] [unclear] [unclear]
 - [unclear] [unclear] [unclear] [unclear]
 - [unclear] [unclear] [unclear] [unclear]
 - [unclear] [unclear] [unclear] [unclear]
 - [unclear] [unclear] [unclear] [unclear]
 - [unclear] [unclear] [unclear] [unclear]

Раконис од проф. Александар Стерјовски
 Handwriting by the professor Aleksandar Sterjovski

Ошкорнување 21. XII. 71
 Легит водје со рик за изгубен небрат,
 се прикисааши тврдуци од забави гори,
 со бол за корен под суви кори,
 букаши ситени вр ситени низ мачка, пичка,
 се губи врежн волет на изгубено време
 и се е пустило и се е пустило...
 На разделба негасиор дошнува, крмет...
 Вардар е сон. Сонои сон ќе земе.
 На брестот ќе осигане брече
 и биле суво без зрнце семе.
 Панде Манојлов

Раконис од писателот Панде Манојлов
 Handwriting by the writer Pande Manojlov

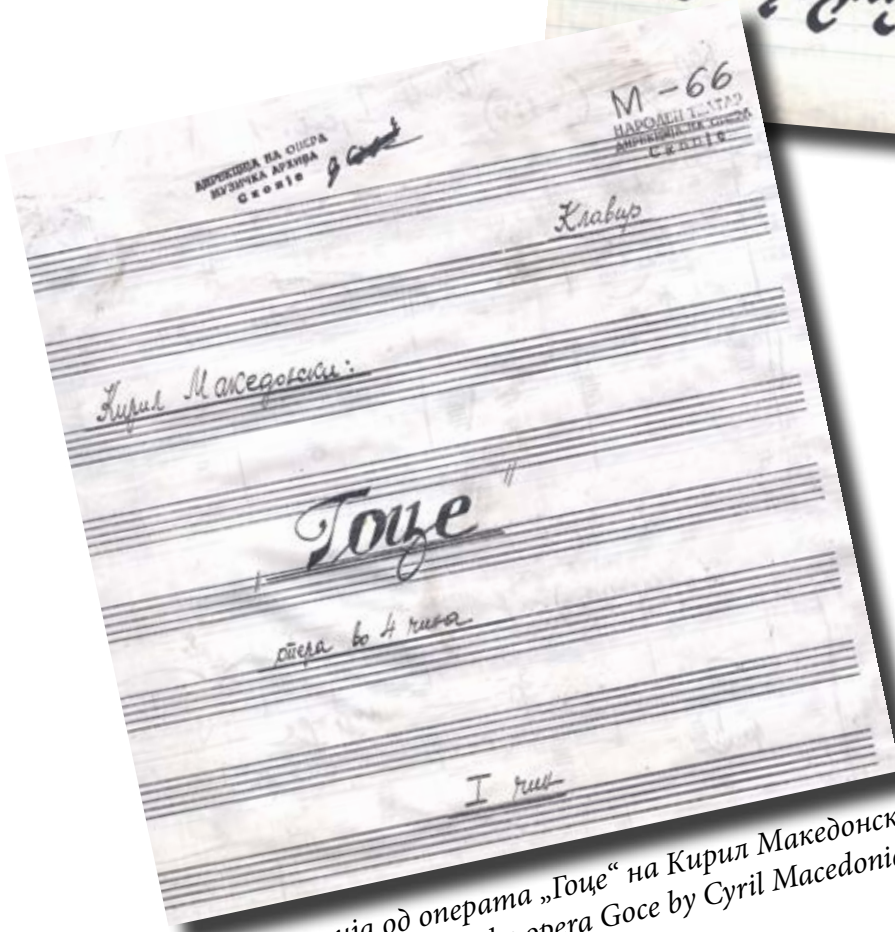
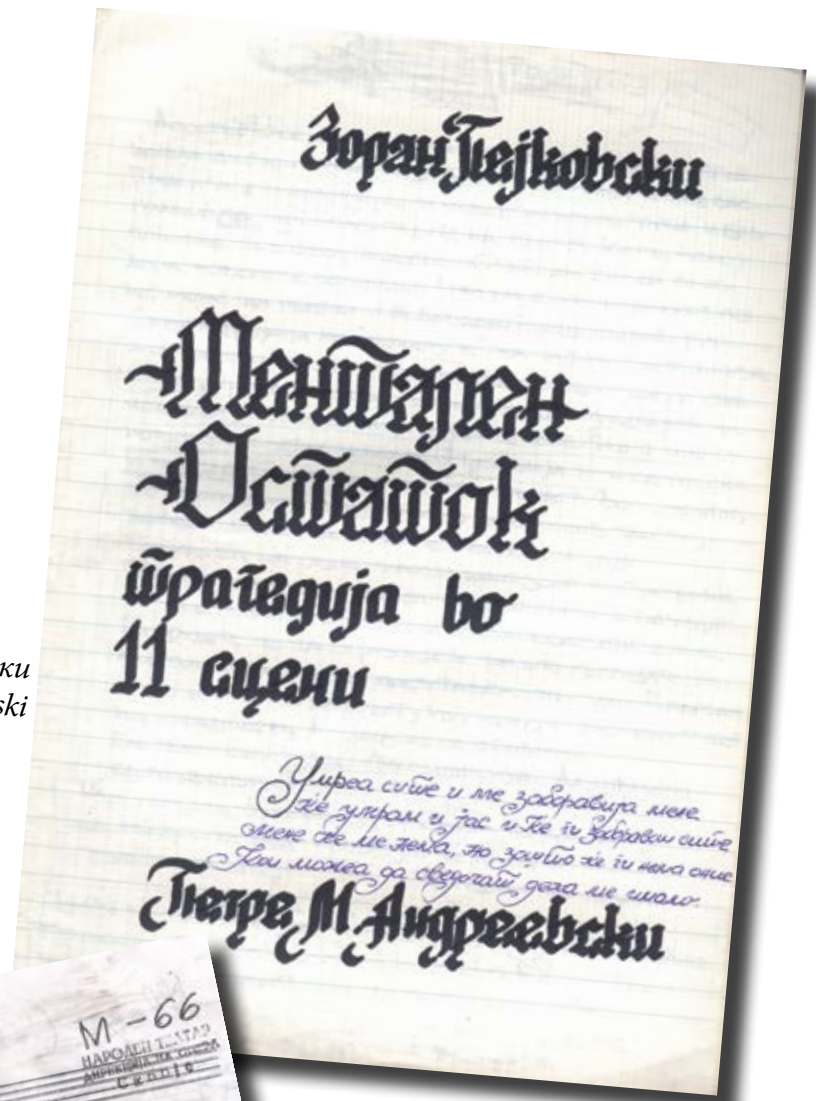
БЕЛЕМИТЕ НА КАЛИНА
 "Битола, баба Битола.."
 Во раните утрински часови, Калина остана сама на куќниот праг. По пробудбата кој сите се разотидоа на спале, а таа, незамечана од комарината болка поради разделбата со синот првенец, не можеше да си го најде сонот. Сакаше пред спалото да ја зачува достоинственоста, така и порачуваше синот на збогувањето. Сакаше да ја закопи својата тага длабоко во себе, без сведоци. Затоа остана сама, додека во болката побара само неј сочувственик, во блеснатата од убавината на планината, којашто немо и достоинствено се извинување на хоризонтот, приседна на едното колено и ја префрли челата техниа на ногата што ја покла под себе. Само така не ја чувствувахе болката што одвреме навреме и се јавуваше во колкот. Таа сага немаше време за тие телесни болки кои како упорни сведоци на годините ја придружуваа низ животот и затскрени во некоја заседа чекаа да и ја одлежат одеднаш снагата, младоста. Но, размислувајќи така, Калина изеднаш осфати дека таа никогаш не била млада, дека целиот нејзин живот бил гајле, поправно многу гајлиња, а тие некогаш се редее еднопородно и и го исполнуваа животот толку што не оставаа место за нејзината младост, а друг пат се истураа сите одеднаш, еднонадруго и се истпуруваа кое повеќе да ја измачува. Но ова последново гајле беше најтешко, како да и ги скинаа сите животни кили.
 Токму затоа, кога пред муграта за момент застапа на куќниот праг, и се стори како Палистер да сочувствува со неа, како да и е сличен по осамата. Само што тој, бегајќи пред луѓето и гајлињата се извина во височините, дурт и се заклучи со младиот месечев орп за небото, та така раскрилен, облечен со белината на вечниот снег, сега и се виде како гудиб самостник кој ототуку се готви да летне,

Машинопис од романите на Васка Дума
 Typed text of the novels by Vaska Duma

Раконис од писателот Зоран Пејковски
Handwriting by the writer Zoran Pejkovski

Фотоконија од операта „Гоце“ на Кирил Македонски
Photocopy of the opera Goce by Cyril Macedonian

Дел од депонираните ракописи и машинописи во Роднокрајното одделение

Part of the deposited handwritings and typing of the Patriotic department

Збирка на туѓа литература. Овој посебен книжен фонд е оформен во 1977 година и во него спаѓаат сите монографски и периодични странски публикации (без литературата на словенските народи). Фондот на туѓата литература изнесува 8000 публикации и на него се врши комплетна обработка која опфаќа печатирање на книгите, каталожка обработка, децимална класификација и предметизација, како и нивно внесување според програмата COBISS. Голем број од досегашниот фонд е добиен како подарок од странски донации (Сорос, Blackwell, Dawson). Публикациите, главно, се набавуваат со купување, меѓународна размена и подарок.

Универзитетски дел почнува со коплетирање на својот фонд по формирањето на Универзитетот во Битола, што ја наметна потребата од институција која ќе води грижа за образовните и културните потреби на студентите. Затоа во 1980 година Библиотеката ја прошири својата дејност и како универзитетска библиотека, со што ја презеде обврската за верен сопатник и помагател на студентите. Големите научно - истражувачки публикации, како и можноста за постојана размена на публикации со другите

Collection of foreign literature. This special literary fund was found in 1977 and it had all monographic and periodical foreign publications (without the literature of the Slavic people). The Fund of the foreign literature is 8000 publications and a complete processing is made which includes printing of books, catalogue processing, decimal classification and subjectivation as well as registration according to the program COBISS. The large number of the current fund has been received as donation of foreign donations (Soros, Blackwell Dawson). The publications mainly are supplied with buying, international exchange and donation.

University part started with completion of its fund after the foundation of the University in Bitola, imposed the necessity of the institution which will take care for the educational and the cultural necessities of the students. That is why in 1980. The library spreaded its activity and as university library by which it took over the obligation for faithful companion and assistant of the students. The large fund of scientific research, publications as well as the possibility for constant change of publications with the other high educational institutions in the country and aboard, the fast and automated access to the information,

високошколски установи во земјата и странство, брзиот и автоматизиран пристап до информациите, ја прави Библиотеката од голема корист на студентите и другите научни работници.

Промоција на ова одделение се врши преку организирање изложби, литературни средби, разговори, предавања, издавање сопствени изданија со што се овозможува поголема негова афирмација.

Стручна обработка на монографските и периодичните публикации

Стручна обработка на монографските и периодичните публикации почна од самото формирање на Библиотеката, во далечната 1945 година и оттогаш па до денес бележи огромен развој во однос на пристапот и техниката на обработката. Денес библиографскиот опис на книгите се врши со помош на COBISS (кооперативен online библиографски информативен систем и сервис), развиен и преземен од Словенија.

Пред да се почне со стручната обработка на книжниот фонд, се врши прием и техничка обработка на публикациите, за потоа корисејќи ги меѓународните стандарди ISBD (m) за монографски и ISBD (s) за сериски публикации да се врши навремена и квалитетна стручна обработка на библиотечниот материјал. Ова одделение постојано ги следи новините во стандардите и правилата за каталогизација, изработува CIP - ови (записи за новоиздадени книги).

Со ретроактивното обработување на целокупниот книжен фонд, НУУБ „Св. Климент Охридски“ Битола стана првата

makes the Library to be huge benefit of the students and the other research workers.

The promotion of this department is made through organization of exhibitions literary meetings, conversation, teachings, publishing of own editions by which it enabled its affirmation.

The professional processing of the monographic and the periodical publications

Professional processing of the monographic and periodical publication started from the foundation itself in far 1945 and since then until today it marks huge development regarding the access and the technique of the processing. Today the bibliographic description of the books is made by help of COBISS (cooperative on line bibliographic information system and service), developed and taken by Slovenia.

Before it is started with the professional processing of the literary fund it is made a reception and technical processing of the publications and by using of the international standards ISBD(m) for monographic and ISBD(s) for serial publications in order temporal and qualitative professional processing of the librarian material to be made. This department constantly follows the news in the standards and the rules for catalogization, produces new CIPs (record for newly edited books).

With the retroactive processing of the overall literary fund NUUB “St. Clement Ohridski” Bitola became the first library in Republic of Macedonia with completely registered and available librarian fund. Today,

библиотека во Република Македонија со целосно внесен и достапен библиотечен фонд. Денес на своите корисници Библиотеката им овозможува брз пристап до целокупниот фонд преку интернет пристап, користејќи ја мрежата на COBISS.

Годишно, во ова одделение се обработуваат околу 2000 монографски публикации и околу 300 периодични публикации.

Активности на Библиотеката

Популаризација на библиотечниот материјал

Библиотеката како современо обликуван библиотечно - информативен центар и како Национална установа, покрај основните функции што ги има (планско комплетирање и одржување на библиотечната граѓа, обработка според меѓународните правила и стандарди, чување со примена на соодветни заштитни мерки, информативна дејност и достапност кон фондовите), има и за задача преку популаризација на книгата низ разни форми и активности на едноставен начин да ја популаризира, односно афирмира својата дејност, да прави напори книгата да допре што е можно поблиску до читателите - корисниците, а со тоа да побуди што поголем интерес кај народот за читање книги.

Во контекст на ова, Библиотеката презема конкретни мерки за збогатување на своите книжни фондови со нови книги во централниот магацин, Детската библиотека, бројни весници и списанија за потребите на Одделението за периодика, а исто така прави напори за популаризација

Library enables to its users fast access to the overall fund through the Internet access, using the net of COBISS.

Annually, in this department there are processed 2000 monographic and 300 periodical publications.

Activities of the library

Popularization of the librarian material

The library as modern formed librarian information centre and as national institute beside the basic functions that it has: plan, completion and maintenance of the librarian material, processing according to the international regulations and standards, preservation with use of the corresponding protection, measurements, information activity and availability to the funds, has for aim through the popularization of the book through different forms and activities in a simple way to popularize that is to say affirm its activity, to make efforts to touch as much as possible to make greater interest of the readers for reading books.

In this context, the Library takes concrete measures for enrichments of its literary funds with new books in the central store house, the children library numerous newspapers and magazines for the necessities of the department for periodic and in such way makes effort for popularization of the librarian material the book in a simple way to represent itself in order to awake interest for reading at the users.

на библиотечниот материјал, книгата на едноставен начин да се претстави со цел да побуди интерес за читање кај корисниците.

Популаризацијата на библиотечниот материјал се врши преку разни форми на активности, меѓу кои најзастапени се: изложби на книги со информативен и тематски карактер по повод разни културно - историски настани и јубилеи, литературни читања, средби и портрети на писатели од Битола и пошироко од Републиката, промоции на нови книги, предавања и трибини, прифаќање на групни посети од ученици на Библиотеката, литературни читања со натпреварувачки карактер како што се „Поетските бранувања“ кои по традиција се одржуваат секоја година од кои се објавува Билтен, ликовни изложби, општински натпревар „Млади библиотекари“, бесплатно зачленување по повод Светскиот ден на книгата и Месеот на книгата, доделување награди на читатели - шампиони на крајот од годината како и други што ќе произлезат од тековното работење. На овој начин Библиотеката претставува своевиден популаризатор на својата дејност и библиотечниот материјал со кој располага.

The popularization of the librarian material is made through different forms of activities among which the most present are: books exhibitions with informative and thematic character on the occasion of different cultural historical events and jubilees, literary readings, meetings and portraits from Bitola and wider from the Republic, promotions of new books, lecturers and tribunes, acceptance of group visits by the students at the Library, literary readings with competition character such as “Poet waves” which by tradition are held each year and from the same “Bulletin” is published, art exhibitions, municipal competition for “Young librarians”, free membership on the occasion “World day of the book” and the Month of the book, allocation of awards for the readers - champions at the end of the year as well as other which will come out of the current work. In this way the Library represents obvious leader of its activity and librarian material that it has.

Изложба на книги „Битола од антиката до денес“, 2007 год.

Exhibition of books” Bitola from ancient time till today”2007

Изложбите на книги во Библиотека-та, како една многу значајна форма за популаризација, се организираат уште од 1957 година, кога за прв пат беше спроведена акцијата „Месец на книгата“. Изложбите се организирани и поставени, вкупно околу 400, по повод разни јубилеи и настани од кои ќе ги издвоиме следните: „110 години од смртта на Григор Прличев“, „100 години Илинденска епопеја“, „Изложба на книги од академик Матеја Матовски“, кога беше инагуриран за почесен член на Македонското научно друштво во Битола, „Изложба на книги од проф. д-р Вера Стојчевска Антиќ“, „700 години Франческо Петрарка“, „Битола и Хераклеја низ хрониката на вековите“, изложба во чест на Св. Климент Охридски, изложбата „Владимир Костов – човекот кој му даде белег на Битола“, „Македонија (1941 - 1945)“, „Струшки вечери на поезијата“, „Современа македонска поезија“, „Современ роман“, „Словенските просветители Кирил и Методиј“ и др. Во 2004 год., за прв пат во Битола, библиотеката „Св. Климент Охридски“ беше организатор на „Саем на книгата“, на кој со свои изданија учество зедеа сите издавачки куќи од Македонија и оттогаш наваму традиционално секоја година Библиотеката редовно го организира. Изложба на книги во МКЦ во Софија; Тематска изложба на книги за Св. Климент, патронот на Библиотеката, изложбата на книги по повод 4 - ти Ноември - Денот на ослободувањето на Битола, „Битола некогаш и денес“, „100 години од смртта на Гоце Делчев“ и др.

Промоциите на нови книги претставуваат јавно претставување пред поширокиот читателски аудиториум каде, покрај запознавањето со авторот, се дава критички осврт за книгата и се читаат одделни извадоци проследени со музички изведувања.

The exhibitions of books in the Library as one very important form for popularization are organized since 1957, when for the first time was organized the action “Month of the book”. The exhibitions are organized and set up, total about 400 on the occasion of different jubilees and events out of which we can distinguished: “110 years of the death of Gligor Prilicev”, “110 years of Ilinden epopée”, “The exhibition of the academician Mateja Matevski” when he was inaugurated for the honourable member of the Macedonian Scientific Association in Bitola. “The exhibition of books by professor Dr. Vera Stojcevska Antic”, “700 years Francesko Petrarka”, “Bitola and Heraclea through the cronicles of the centuries”, exhibition in the honour of St. Clement Ohridski, for the patriotic writers, exhibition for “Vladimir Kostov the man who gave a mark to Bitola”, “Macedonia (1941 - 1945)”, “Struga Poetry Evenings”, “Modern Macedonian Poetry”, “Modern novel”, “Slavic educators Cyril and Methodius” and other. In 2004 for the first time in Bitola the Library “St. Clement Ohridski” was organised of “The Fair of the book” on which all publishing houses from Macedonia with its editions were present and since then it is traditionally organized by the Library every year. The exhibition of books at the Macedonian Culture Centre in Sofia, Thematic exhibition of books for St. Clement, patron of the Library, the exhibition of books on the occasion of 4 November - the day of liberation of Bitola, “Bitola in the past and today”, “100 years from the death of Goce Delcev” and other.

The promotions of new books represent public presentation in front of the wider auditorium where, beside the introduction with the author, it is given the critical review for the book and certain extracts are read followed with musical performances.

*Промоција на книгата
„Приватните библиотеки во
Битола“ од Ленче Андоновска, 2006 год.*

*Promotion of the book
"Private Libraries in Bitola"
by Lence Andonovska, 2006*

Во Библиотеката се организираат промоции на нови книги од познати и реномирани писатели, а се организираат и промоции од млади автори кои ги прават првите чекори во пишувањето книги, сè со цел Библиотеката да им овозможи натамошна афирмација и да продолжат со пишувањето. Од Библиотеката организирани се околу 300 промоции, од кои ќе ги наброиме следните: Персонална библиографија „Владимир Костов“, Библиографија за Вера Стојчевска - Антиќ, Библиографија на Битолски весник, Библиографија на Универзитетот, Библиографија на библиотеката „Св. Климент Охридски“ од

In the Library promotions of new books there are organized by famous and promoted writers and there are organized promotions by young authors, who make the first steps in writing books in order the Library to enable further affirmation and to continue with the writing. From the Library there are organized about 300 promotions by which we can number the following: personal autobiography "Vladimir Kostov", "Bibliography for Vera Stojcevska Antic", Bibliography of Bitolski Vesnik, Bibliography of the university, Bibliography of the library "St. Clement Ohridski" from Bitola, Monograph of the library on the occasion of 50 anniversary from its foundation, Monograph

Битола, Монографија на Библиотеката по повод 50 - годишнината од формирањето, Монографија за 60 - годишнината од формирањето на Библиотеката, Значајни личности за Битола, Значајни личности - писатели од Битола, втора книга, „Битола некогаш и денес“, „Реонски библиотеки“, „Водач“, За Св. Климент, книги од Михаил Ренцов, Луан Старова, Ферид Мухиќ, Раде Силјан, Горјан Петревски, Киро Донеv, Христо Петревски, Ванчо Поп Лазаревски, Драги Михајловски, Веле Смилевски, Петре М. Андрееvски, Гане Тодоровски, Анте Поповски, Ката Руменова Мисиркова, Оливера Николова, од хрватски книжевници, од бугарски автори, од албански автори, и др.

for 60 anniversary from the foundation of the Library, “Distinguished people for Bitola”, “Distinguished people –writers from Bitola”, second book Bitola in the past and today”, “Regional libraries”, “Guide”, For St. Clement, book by Mihail Rendzov, Luan Satrova, Ferid Muhik, Rade Siljan, Gorjan Petrevski, Kiro Donev, Hristo Petrevski, Vanco Pop Lazarevski, Dragi Mihajlovski, Vele Smilevski, Petre M. Andreevski, Gane Todorovski, Ante Popovski, Kata Rumenova Misirkova, Olivera Nikolova, of Croatian literarians, of Croatian literarians, of Bulgarian authors, of Albanian authors and other.

Промоција на книгата „Раскази и народни песни“ од Ванчо Николески, 2009 год.

Promotion of the book “Stories and national poems” by Vanco Nikoleski, 2009

Промоции на нови книги од битолските писатели: Владимир Костов, Радован П. Цветковски, Никола Кочовски, Кире Неделковски, Методија Христовски, Богоја Таневски, Ѓорѓи Прчков, Јован Боцевски, Петре Димовски, Максим Стојановски, Светозар Тасевски, Ѓорѓи Белцигеровски сега покоен и др., потоа, романот „Изгубен жегол“ од писателот Милован Стефановски, награден за најдобар роман на годината од Утрински весник за 2004 год., „Папокот на светот“ од Венко Андоновски, добитник на интернационалната книжевна награда „Балканика“, „АСНОМ“, „Културолошки рефлексии“, „Политички извештаи на италијанските конзули во Битола“, „Сликата на Доријан Греј“ од Оскар Вајлд, по повод 150 годишнината од раѓањето на овој писател, „Саркофагот на македонската земја“ и други.

Promotion of new books by Bitola writers: Vladimir Kostov, Radovan P. Cvetkovski, Nikola Kocovski, Kire Nedelkovski, Metodija Hristovski, Bogoja Tanevski, Gorgi Prckov, Jovan Bocevski, Petre Dimovski, Maksim Stojanovski, Svetozar Tasevski, Gorgi Beldzigerovski now deceased, then the novel “Lost yoke” by Milovan Stefanovski, awarded for the best novel of the year “Utrinski vesnik 2004”, “The navel of the world” by Venko Andonovski receiver of the international literary award “Balkanika” “ASNOM” “Culturological reflexions”, “Political reports of the Italian consuls in Bitola”, “The picture of Dorian Grey” by Oscar Wild on the occasion of 150 anniversary of the birth of this writer “The Sarcophagus of the Macedonian land” and other.

*Промоција на книгата
„Реката Драгор“ од Александар
Стерјовски во Магазата, 2009 год.*

*Promotion of the book “The
river Dragor” by Aleksandar
Sterjovski in Magaza, 2009*

По повод разни јубилеи Библиотека-та во последниве години беше организатор на повеќе литературни средби и читања со учество на познати писатели од Битола и Македонија, а исто така и со учество на ученици членови на литературните секции од основните училишта од градот. Оваа форма на културна активност редовно ја практикуваме бидејќи има цел да се поттикнат учениците да пишуваат, а и да ја засакаат книгата. Библиотека-та, исто така, традиционално ја организира литературната средба насловена како „Поетски бранувања“, општинскиот натпревар „Млади библиотекари“ (до 14 годишна возраст), а во 2004 година Библиотека-та беше организатор на Петтиот републички натпревар „Млади библиотекари“ на кој учествуваа по еден претставник од сите народни библиотеки од Македонија.

On the occasion of different jubilees the Library in the last years was the organiser of many literary meetings and readings with participation of famous writers from Bitola and Macedonia as well as participation of students, members of the literary sections from the elementary schools from the city. This form of cultural activity is regularly practiced because it is our aim to support the students to write and to love the book. The library also traditionally organizes literary meetings named as “Poet waves”, the municipal competition “Young librarians” to 14 years and 2004 the Library was an organizer of the fifth republic competition “Young Librarians” on which participated by one representative of all national libraries from Macedonia.

Републички натпревар „Млади библиотекари“, Кочани, 2008 год.

Republic competition “Young librarians”, Kocani, 2008

Исто така, Библиотека-та беше организатор на повеќе од 200 трибини и предавања кои предизвикаа голем интерес кај битолската јавност, од кои

Also, the Library was the organizer of more than 200 tribunes and lectures which caused large interest at Bitola public, we can mention the following: “Ilinden in

ќе ги спомнеме следниве: „Илинден во македонската литература од 19 век“, одржано од проф. д-р Васил Тоциновски, „Книжевна вечер“ со академик Луан Старова, „Македонската литература во Илинденскиот период“ од д-р Јордан Стојановски, професор на Педагошкиот факултет - Битола, „Новиот еврејски музеј“ од Лили Бутман Конде, „Франкофонската литература“ од Луан Старова, „Петрарка и неговото време“ од проф. Георги Сталев, „60 години АСНОМ“ од д-р Новица Велјановски, „Исламот во Европа“ од г-дин Жерар Лошон, „Ликот и делото на Кристифор Колумбо“ од Џовани Грило, аташе во италијанската Амбасада.

Библиотеката во текот на годината редовно ја посетуваат организирани групи ученици од основните и средните училишта, потоа од факултетите во Битола, посебно тука ќе ги спомнеме студентите од Педагошкиот факултет. На годишно ниво се реализираат 20 вакви посети од сите училишта од градот и околината, при што во кратки црти учениците се запознаваат со историскиот развој на Библиотеката и работењето во истата како една од најстарите културни установи во Битола и во Републиката. Посетите се користат за разгледување на Библиотеката и едуцирање со начинот на кој се пребарува саканата книга преку компјутерите.

Сопствени изданија

Од своето основање па до денес, Библиотеката постојано го збогатува својот фонд со сопствени изданија, што особено е присутно во последниве години кога е забележана многу плодна издавачка дејност за што Библиотеката ја доби наградата на ТВ „Орбис“ за најуспешен издавач во 2007 год. Збирката на сопствени изданија:

the Macedonian literature of 19 century” held by Dr Vasil Tocinovski, “Literary evening” with academician Luan Starova, “Macedonian literature in Ilinden period” with dr Jordan Stojanovski professor at The Faculty of teacher’s training - Bitola, “The new Jewish museum” by Lili Butman Konde, “Francophone literature” by Luan Satrova, “Petrarka and his time“ by prof Georgi Stalev, “60 years ASNOM” by dr Novica Veljanovski, “Islam in Europe” by Mr Zerar Loson, “The personality and the act of Christopher Colombo” by Jovani Grilo attaché in the Italian Embassy.

The library during the year regularly is visited by organized groups of students from the elementary and secondary schools, and then from the faculties in Bitola especially here, we will mention the students by the Faculty of teacher’s training. On the annual level there are realized 20 such visits from all school from the city and the surrounding which in shortly the students are introduced to the historical development in Bitola and in the republic. The visits are used for visiting of the library and education with the way for searching of the wanted book through the computers.

Own editions

From its foundation, the library constantly enriches its fund with own editions which especially are present in the last year when it was noticed very fertile publishing activity for which the library got the award by TV Orbis for the most successful edition in 2007. The collection of own editions:

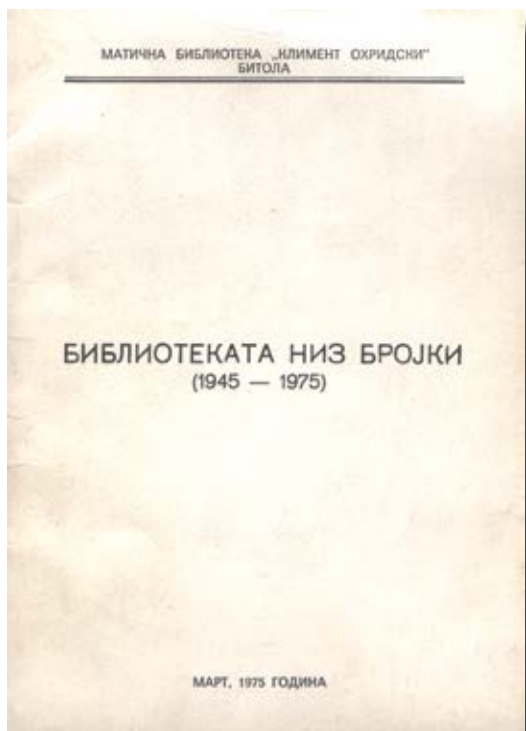
Алманах на клубот на млади писатели „Григор Прличев“ при Градската библиотека Битола, 1961 год.

*Almanac of the Club of Young Writers
“Grigor Prlicev” at the city library Bitola 1961*

„Климент Охридски“ Битола, 1966 год.

“Clement Ohridski” Bitola, 1966

Библиотеката низ бројки (1945 - 1975), 1975 год.

Library through numbers (1945 - 1975), 1975

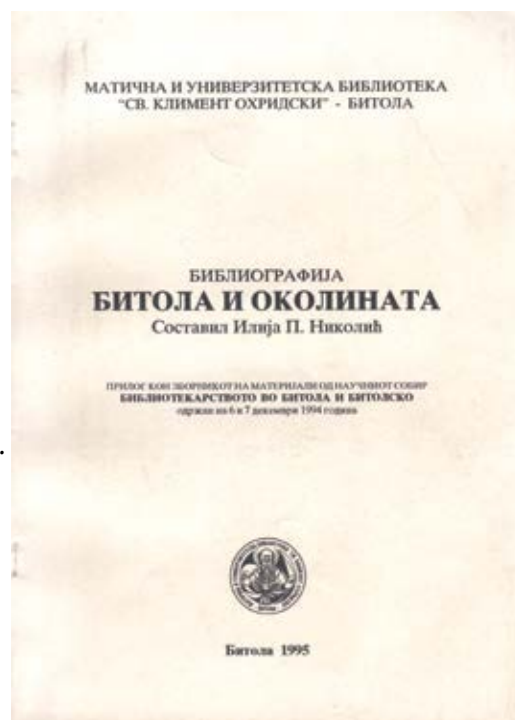
Преглед на докторски и магистерски трудови, во периодот од 1955 - 1990, 1990 год.

Survey of doctorate and master articles in the period 1955 - 1990, 1990

Ретроспективна роднокрајна библиографија „Битолски весник“: статии 1964 - 1974, 1993 год.

Retrospective patriotic bibliography "Bitolski vesnik": articles 1964 - 1974, 1993

Библиотеците во Битола и Битолско – зборник на трудови од Научниот собир, 1995 год.

Libraries in Bitola and its surrounding - collection of articles of the Research union, 1995

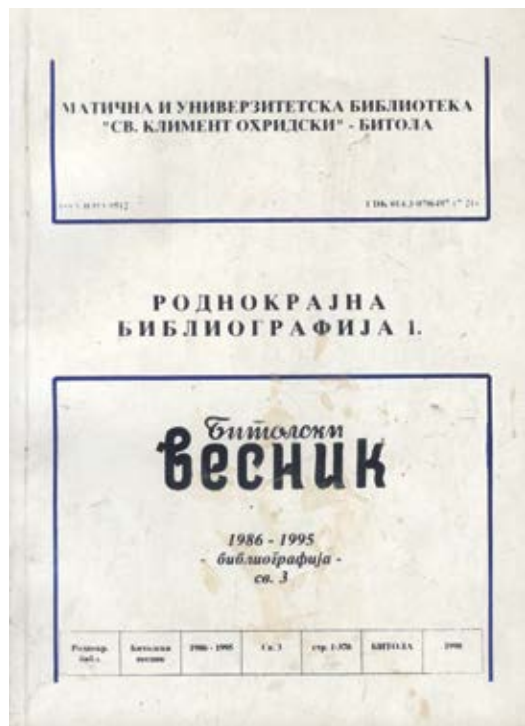
Монографија за МУБ
„Св. Климент Охридски“, 1995 год.

Monograph of MUB
St. Clement Ohrdiski, 1995

Ретроспективна роднокрајна библиографија
„Битолски весник : статии 1975 - 1985“, 1997 год.

Retrospective patriotic bibliography
“Bitolski vesnik” article 1975 - 1985, 1997

Ретроспективна роднокрајна библиографија
„Битолски весник: статии 1986 - 1995“, 1998 год.

Retrospective patriotic bibliography
“Bitolski vesnik” article 1986 - 1995, 1998

*Битола низ вековите – библиографија
на монографски публикации 2002 год.*

*Bitola through the centuries
bibliography of monographic publications, 2002*

*Библиографија на Универзитетот „Св. Климент
Охридски“ - Битола 1979 - 1999“, 2003 год.*

*Bibliography of the University St. Clement
Ohridski Bitola 1979 - 1999, 2003*

НАЦИОНАЛНА УСТАНОВА-УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА
"СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ" - БИТОЛА

ISSN 0353-9521

UDK 014.3 : 070(497.7-21)

РОДНОКРАЈНА
БИБЛИОГРАФИЈА 1.

*Ретроспективна роднокрајна библиографија
„Битолски весник: статии 1996 - 2000“, 2004 год.*

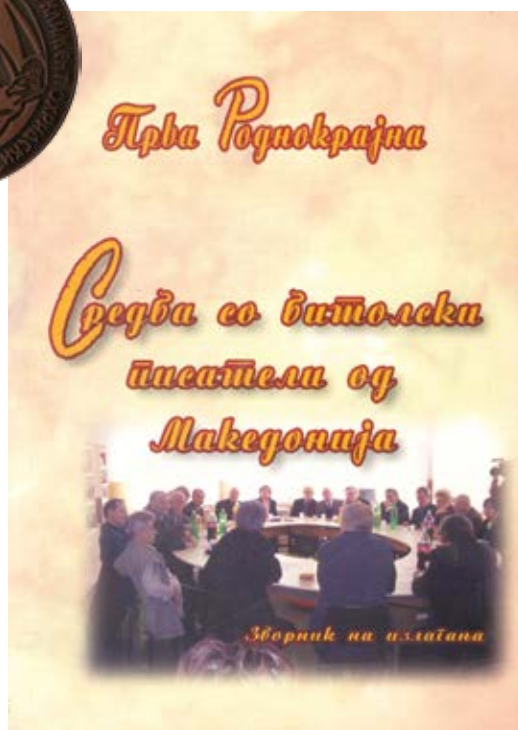
*Retrospective patriotic bibliography
"Bitolski vesnik" articles 1996 - 2000, 2004*

*Владимир Костов,
персонална библиографија, 2004 год.*

*Vladimir Kostov
personal bibliography, 2004*

Прва роднокрајна средба со битолски писатели од Македонија, 2005 год.

*The First Homeland Meeting of the
Bitola Writers from Macedonia, 2005*

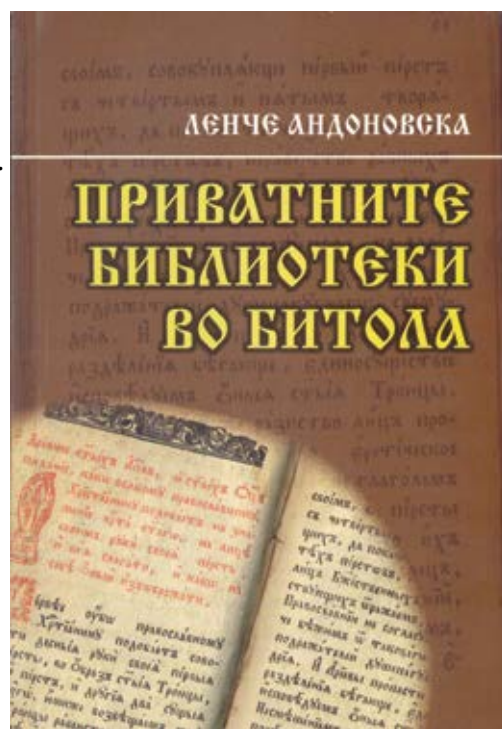
*60 години НУУБ „Св. Климент
Охридски“ – Битола, 2005 год.*

*60 years NUUB
St. Clement Ohridski Bitola 2005*

Приватните библиотеки во Битола, 2006 год.

Private libraries in Bitola, 2006

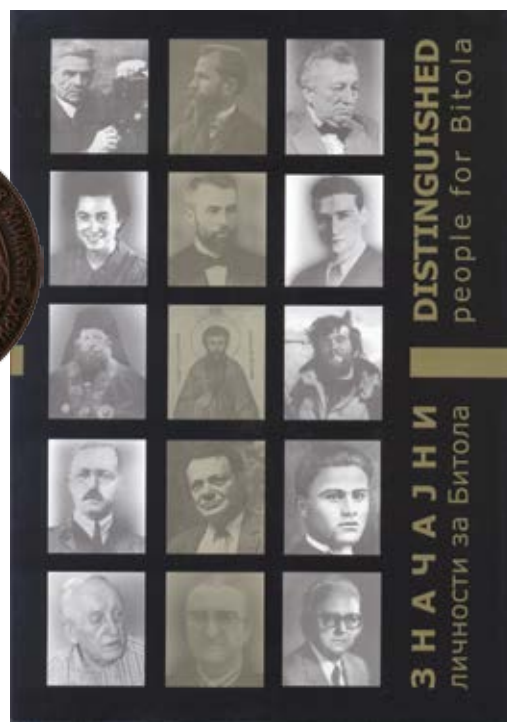
Вера Стојчевска Антик,
персонална библиографија, 2007 год.

Vera Stojcevska Antic
“Personal bibliography”, 2007

„Значајни личности за Битола“, 2007 год.

“Distinguished people for Bitola”, 2007

CD – „Од ризницата на стари книги во битолските цркви и манастири“ 2007г.

CD from treasury of old books in Bitola churches and monasteries, 2007

„Водач низ НУУБ „Св. Климент Охридски“ Битола“, 2007 г.

“Guide through NUUB “St. Clement Ohridski”, 2007

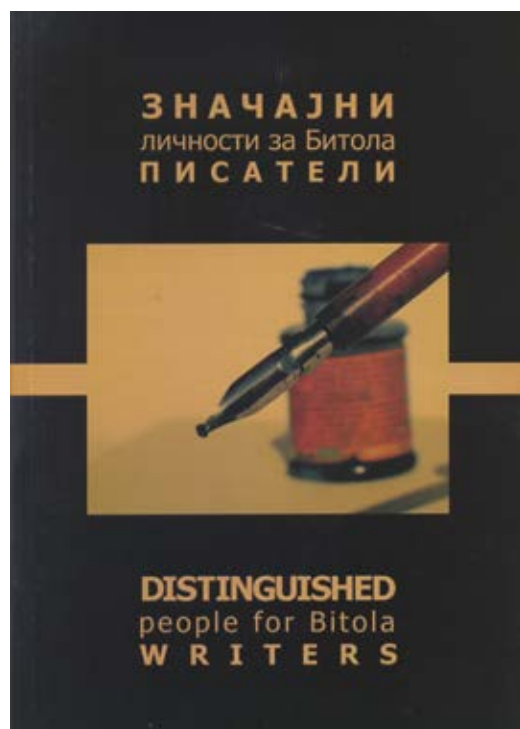
Зборник од Втората традиционална средба со роднокрајните автори, 2007год.

The Second Homeland Meeting of the Bitola Writers of Macedonia, 2007

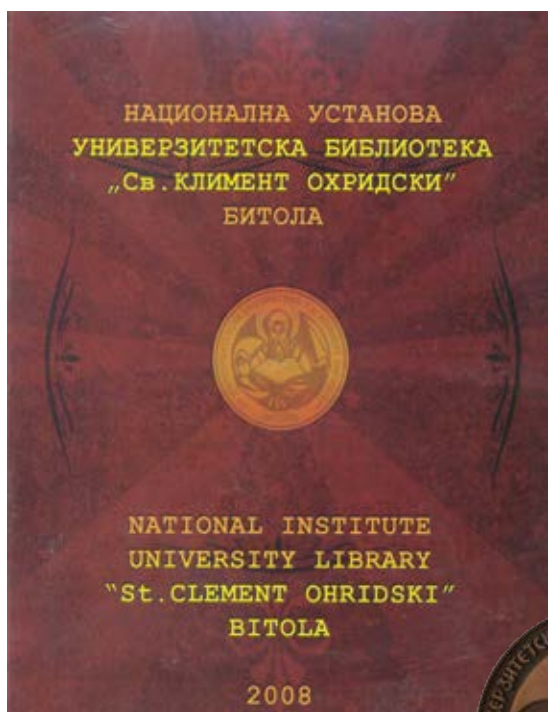
„Значајни личности за Битола: писатели“, 2008 год.

Distinguished people for Bitola – writers, 2008

Библиографија на НУУБ „Св. Климент Охридски“ - Битола: 1945 - 2008, 2008 год.

Bibliography of the NUUB "St. Clement Ohridski" Bitola: 1945 - 2008, 2008

Трета роднокрајна средба со битолските писатели од Македонија, 2008

Third Homeland Meeting of the Bitola Writers from Macedonia, 2008

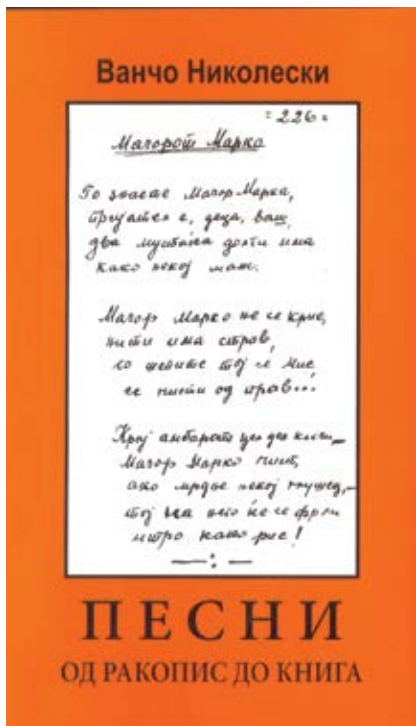
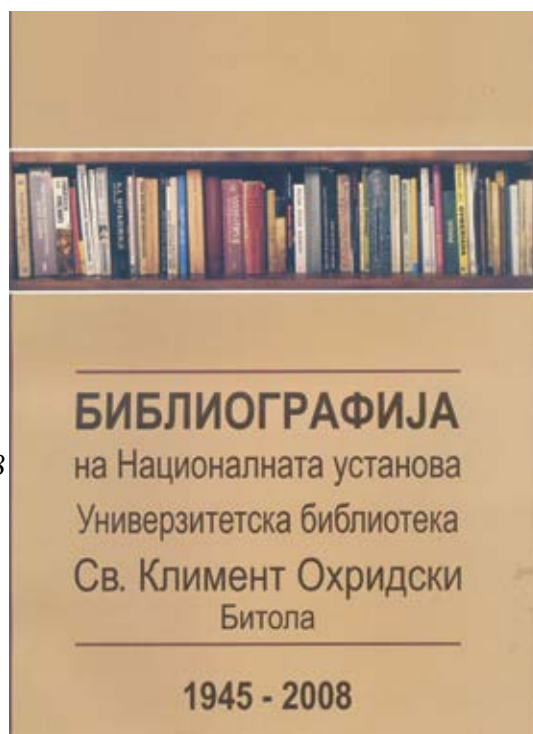
Вера Стојчевска – Антиќ, „Свети Климент Охридски“, 2008 год.

Vera Stojcevska Antic “Saint Clement Ohridski”, 2008

Библиографија на НУУБ „Св. Климент Охридски“ - Битола: 1945 - 2008, 2008 год.

Bibliography of the National institute University library “St. Clement Ohridski” Bitola: 1945 - 2008, 2008

Ванчо Николески „Песни - од ракопис до книга“, 2008 год.

Vanco Nikoleski “Poems - from handwriting to book”, 2008

Ванчо Николески „Раскази и народни песни од ракопис до книга“, 2009 год.

Vanco Nikoleski “Stories and national poems from handwriting to book”, 2009

Димитар Илиевски – Мурато: „Од љубов кон Пелистер засекогаш на Еверест“, Битола, 2009 год.

Андоновска Ленче, Пешевска Гордана, „Книжевен зборник на битолски писатели“, Битола, 2009 год.

Andonovska Lence, Pesevska Gordana “Literary anthology of Bitola writers”, Bitola 2009

Александар Стерјовски, „Битола. Рекама Драгор“, 2009 год.

Aleksandar Sterjovski, “Bitola. The River Dragor”, 2009

Списание „Библиотечен тренд“ (2003 год. – до денес), излегуваат 4 броја годишно

Magazine “Library trend” (2003 - till today), there are 4 numbers per year

Награди и признанија

За својата активна работа, Библиотека е добитник на бројни награди и признанија, меѓу кои и:

Наградата „4 Ноември“ за едногодишно достигнување, 2008 год.

The award 4 November for one year achievement 2008

Awards and recognitions

For its active work the library is winner of numerous awards and recognitions among which:

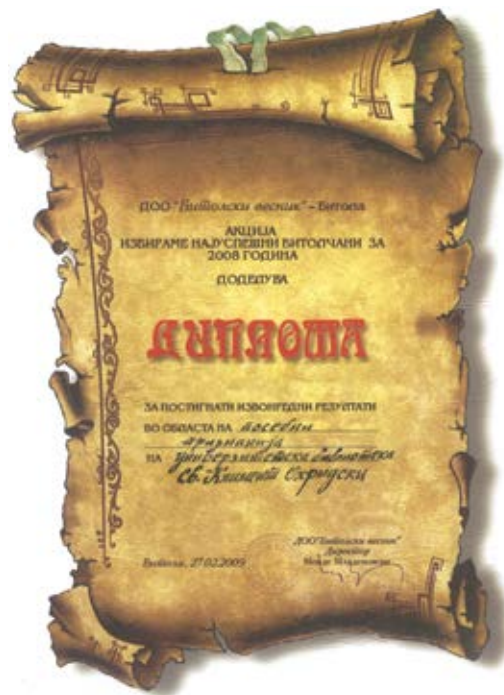
Награда на ТВ „Орбис“ за најуспешен издавач во 2007, 2008 год.

The award of TV Orbis for the most successful editor 2008

Награда од „Битолски весник“ на манифестацијата „Личност на годината на Битола“, 2008, за посебно достигнување на НУУБ „Св. Климент Охридски“, Битола

Award by Bitolski vesnik at the manifestation “Person of the year of Bitola”, 2008 for special achievement at NUUB “St. Clement Ohridski”, Bitola

Медалја доделена од Друштвото за наука и уметност за успешна соработка со НУУБ „Св. Климент Охридски“ - Битола, 2001 год.

Medal awarded by the Association of Science and Art for successful cooperation with NUUB “St Clement Ohridski” Bitola, 2001

Медалја доделена од Универзитетот „Св. Климент Охридски“ - Битола

Medal awarded by the University “St. Clement Ohridski”- Bitola

Меѓународна соработка на Библиотеката

Остварени се низа проекти од областа на меѓународната соработка, преку кои Библиотеката ја остварува можноста за соработка со европските земји, подготвена е да ги следи модерните текови на библиотечното работење и да им излегува во пресрет на современите барања на своите корисници. Притоа остварени се следните проекти од областа на меѓународната соработка:

Посета на Финска - земја на библиотекарите. Престојот е реализиран во период од 6 - 11 декември 2004 година, а основна цел беше размената на искуства од други земји и изготвувањето проект планови за побрза децентрализација на културата, што претставува дел во обидите на Министерството за култура на РМ во областа на воспоставувањето на културната стратегија во државата.

Финска спаѓа во земјите со најразвиено библиотечно работење и со најголем број читатели во светот и затоа беше дел од изборот за посета. Исто така, при посетата беа посетени библиотеките и библиобусот од повеќе градови и помали места во Финска.

Битолско книжевно наследство. Од 1 до 14 јуни 2007 год. во Културно - информативниот центар во Софија, Република Бугарија се одржува изложба на книги под наслов „Битолско книжевно наследство“ на која НУУБ „Св. Климент Охридски“ - Битола претстави околу триесетина роднокрајни автори со нивните дела. Пред многубројните посетители на изложбата, меѓу кои беше и амбасадорот на Република Македонија во Република Бугарија, се обрати директорот на Библиотеката, г-дин Науме Ѓоргиевски,

International cooperation of the library

There are achieved a lot of projects of the international cooperation through which the library takes the possibility for cooperation with the European countries, ready is to follow the modern trends of the library working and to take into consideration the modern requests of its users. At the same time the following projects from the field of the international cooperation have been realized:

The visit of Finland - country of librarians. The residence is realized in the period 6 - 11 December 2004 and the basic aim was the exchange of the experiences from the other countries and making project plans for faster decentralization of the culture which represented part of the attempts of the Ministry of culture of RM in the field of the establishment of the cultural strategy in the country.

Finland belongs among countries with the most developed librarian working and with the largest number of readers in the world and that is why it was chosen to visit. Also, at the visit there were visited libraries and bibliobus of many cities and smaller places in Finland.

Bitola literary inheritance. From 1 - 14 June 2007 in Cultural informative centre in Sofia, Republic Bulgaria it is held the exhibition of books under title “Bitola Literary inheritance” on which NUUB “St. Clement Ohridski” presented about thirty patriotic authors with their works in front of the numerous visitors of the exhibition among which the ambassador of the Republic Macedonia in Republic of Bulgaria addressed the manager of the library Mr. Naume Gorgeivski who introduced the guests with their cultural monuments of the municipality Bitola and for the library itself “St. Clement Ohrdski” Bitola from its foundation until

кој ги запозна гостите со културните знаменитости на Општината Битола, а за самата библиотека „Св. Климент Охридски“ - Битола, од нејзиното формирање до денес, зборуваше Ленче Андоновска. Осврт на делата на авторите даде проф. д-р Златко Жоглев со посебен акцент на делата на Владимир Костов. По затворањето на изложбата, битолската Библиотека им ги подарува книгите на Македонскиот културно - информативен центар во Софија.

today, talked Lence Andonovska. The analyses of the authors' work gave the prof. Dr. Zlatko Zoglev with special accent of the work of Vladimir Kostov. After closure of the exhibition Bitola library donated books to the Macedonian cultural informative center in Sofia.

Од посетата на КИЦ Софија

From the visit of KIC Sofija

На денот на отворањето на изложбата, а во рамките на Културно - информативниот центар беше отворен и Компјутерски центар за кој целата компјутерска опрема беше донирана од Министерството за култура на Република Македонија. На отворањето на изложбата беа присутни многу еминентни гости професори, академици, директори на институти и сл. кај кои очигледна беше

On the day of the opening of the exhibition and in the frames of the cultural informative center a computer centre was opened for which the whole computer equipment was donated by the Ministry for culture of Republic of Macedonia. On the opening of the exhibition there were present very eminent guests, professors, academicians, directors of institutes and etc. where their curiosity for the donated literary fund was

заинтересираноста за подарениот книжен фонд.

Македонско - албанска средба на библиотекари. Проектот „Заедно од двете страни на границата“ се одвиваше во две фази. Првата средба се одржа во НУУБ „Св. Климент Охридски“ Битола, во јули 2006, а втората се реализира во септември 2007, во Библиотеката во Корча, Република Албанија. Основна цел на проектот беше да се унапредат долгорочните структурни промени во областа на културната политика, развојот и примената на различни модели на културното дејствување. Проектот беше од областа поддршка и развој на нови форми на библиотечно работење.

Изложбата „Македонија од антиката до денес“, во Софија - во организација на Културно - информативниот центар на Р. Македонија во Софија, Р. Бугарија и НУУБ „Св. Климент Охридски“ - Битола, на 26 јуни 2008 година, во просториите на КИЦ во Софија, беше отворена изложба на книги „Македонија од антиката до денес“. Изложбата беше подготвена од претставниците на Библиотеката, а во присуство на директорката на КИЦ, г-ѓа Доста Димовска, Илче Стојановски ја отвори изложбата.

Изложба во КИЦ Софија, 2008 год.

obvious.

Macedonian - Albanian meeting of librarians. The project “Together from the both sides of the border” was realized in two phases. The first meeting was held at NUUB “St. Clement Ohridski” Bitola, in July 2006 and the second was realized in September 2007, at the library in Korca, Republic of Albania. The basic aim of the project was to promote the long - term structural changes on the field of the cultural politics, development and the use of different models of cultural action. The project was from the area, support and development of new forms of librarian work.

The exhibition “Macedonia from the ancient time till today” in Sofia - in the organization of the Cultural - informative Center of R. Macedonia in Sofia, R. Bulgaria and NUUB “St. Clement Ohridski” - Bitola on 26 June 2008 in the rooms of KIC in Sofia an exhibition of books “Macedonia from the ancient times till today” was opened. The exhibition was previously prepared by the representatives of the Library, in the presence of the manager of KIC Mrs. Dosta Dimovska, Ilce Stojanovski opened the exhibition.

Exhibition at KIC Sofia, 2008

Меѓународна соработка меѓу библиотеките од Битола и Сплит - преку претставување на проектот „Роднокрајните автори и нивни дела“. Делегација на Библиотеката, во периодот од 17.04 - 20.04.2008 година, ја посети Библиотеката „Марко Марулиќ“ од Сплит, Република Хрватска.

International cooperation between the libraies from Bitola and Split - through the representation of the project “Patriotic authors and their works”. Delegation of the library in the period from 17.04 - 20.04.2008 vistied the library “Marko Marilik” from Split, Republic of Croatia.

Од посетата на Библиотеката во Сплит

From the visit of the library in Split

Беше поставена изложба на тема „Книжевното наследство на Република Македонија“, во холот на Библиотеката. Изложбата ја поздравил директорката на Библиотеката и заменик градоначалникот на Сплит, кои посакаа соработката да продолжи и да стане традиционална.

It was set the exhibition on the topic “Literary inheritance of Republic Macedonia” in the hall of the Library the exhibition was greeted by the director of the library and the vice mayor of Split, which wanted the cooperation to continue and to become traditional.

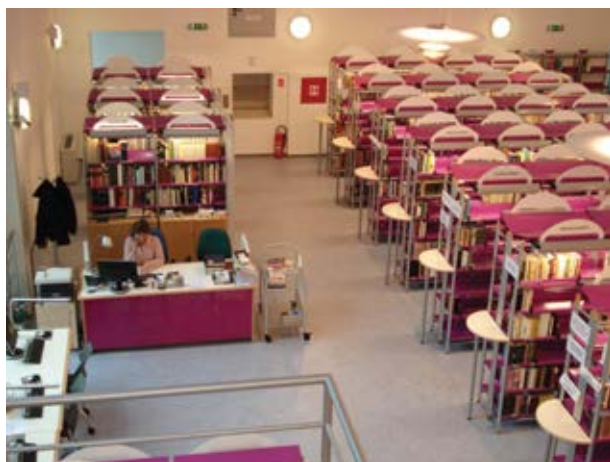
Од посетата на Библиотеката во Сплит

From the visit of the library in Split

Следеше воведно излагање на раководителот на Проектот, г-ѓа Ленче Андоновска, на тема „Патот на Библиотеката од нејзините корени до современите текови“.

Од посетата на Библиотеката во Сплит

Осврт за книжевното наследство на Македонија даде директорот на НУУБ „Св. Климент Охридски“ - Битола, г. Науме Ѓоргиевски.

There was introductory greeting by the director of the project Mrs. Lence Andonovska on the topic “The path of the library from its roots to the modern flows”.

From the visit of the library in Split

The analyses for the literary creation of Macedonia gave the director of the NUUB “St. Clement Ohridski” - Bitola Mr. Naume Gorgievski.

Работна средба при посетата на Македонско - хрватското друштво во Сплит

Working meeting during the visit of The Macedonian - Croatian Association in Split

На видео бим беа презентирани, во кратки црти, податоци за Република Македонија, Општината Битола со нејзините 10 конзулати и карактеристиките на Националната установа - Универзитетска библиотека „Св. Климент Охридски“ - Битола.

Во преполниот хол на Библиотеката во Сплит, изложбата за отворена ја прогласи пратеничката во Парламентот на РМ, г-ѓа Анета Стефановска. Изложените книги во Библиотеката, околу 300 на број, им беа оставени како подарок на Библиотеката од Сплит во знак на добрата соработка и нејзино продолжување.

„Македонско - полска соработка на библиотеките од Битола и Вроцлав“. Еден од проектите одобрени од Министерство за култура на РМ, а реализиран во 2008 година, беше проектот „Македонско - полска соработка на Библиотеките од Битола и Вроцлав“. Проектот беше целосно и успешно реализиран во текот на целата година. Првата фаза на проектот, испланирана како посета на битолската библиотека од библиотекарите од Вроцлав беше реализирана во мај, а втората фаза - посетата на библиотекарите од Битола во Библиотеката во Вроцлав - се реализира во септември 2008 година.

Од 14 до 18 мај 2008 г. во посета на Битола пристигнаа тројца претставници од Долношлонската јавна библиотека „Тадеуш Микулски“ од Вроцлав. Беше отворена изложба под наслов „Полската книжевност во минатото и денес“, што претставуваше дел од богатата историја на полската книжевност прикажана низ обемна збирка книги од полски автори издадени на повеќе јазици.

On video bim there were presented shortly data for the Republic of Macedonia, the municipality Bitola with its 10 consulates and characteristics of the National Institute - University library “St. Clement Ohridski” - Bitola.

At the visit of the Macedonian Croatian Association in Split in the crowded hall of the Library in Split the exhibition was opened by the member of the Macedonian parliament Mrs. Aneta Stefanovska. The presented books in the library about 300 in number, were left as a donation to the library in Split as a sight of good cooperation and its continuation.

“Macedonian – polish cooperation of the libraies from Bitola and Vroclav”. One of the projects approved by the Ministry of Culture of RM and realized in 2008 was the project “Macedonian Polish Cooperation of the Libraries from Bitola and Vrcoslav”. The project was completely and successfully realized during the whole year. The first phase of the project was planned as a visit to Bitola library from the librarians from Vrcoslav was realized in May, the second phase of the visit of the librarians from Bitola in the library in Vrocslav was realized in September 2008.

From 14 to 18 May 2008 during the visit of Bitola three representatives of the Dolnoslonska Public Library “Tadeus Mikulski” from Vroclav arrived. The exhibition was opened under title “Polish literary in the past and today” which represented part of the rich history of the Polish literature presented through the huge collection of Polish authors published in many languages.

*Посетата во НУУБ
„Св. Климент Охридски“ Битола*

*Visit of NUUB
“St. Clement Ohridski”- Bitola*

Гостите беа запознати со работењето и активностите на Библиотеката, а исто така посетија и повеќе културно - историски знаменитости во Битола.

Вториот дел од проектот беше реализиран во периодот од 22 до 27 септември со посетата на Долношлонската јавна библиотека во Вроцлав. Првите два дена од посетата беа предвидени за запознавање со одделите на Библиотеката и нивното функционирање. Библиотеката реализира задачи на јавна и научна библиотека, а истовремено врши улога на централна библиотека во регионот Долни Шлонск, која го поддржува развојот на над 300 помали библиотеки.

За време на посетата во ДЈБ беше организирана Меѓународна конференција на библиотекарите „Библиотеката во службата на регионот“. На конференцијата учествуваа библиотекарите од Русија (Санкт Петербург, Виборг, Гатчина), Украина (Кривоград), Чешка (Пардубице), Македонија (Битола), како и библиотекарите од Вроцлав и од регионот Долни Шлонск.

The guests were introduced to the work and activities of the library and also they visited many cultural historical monuments in Bitola.

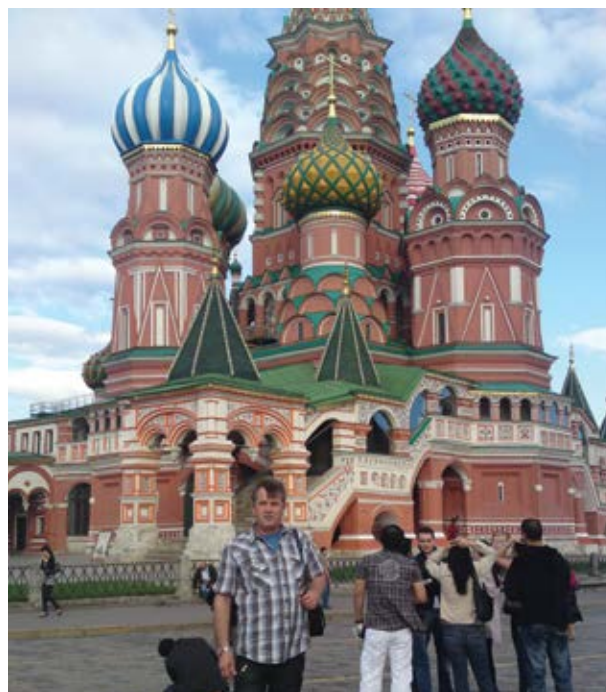
The second part of the project was realized from 22 to 27 September with the visit of the Dolnoslonska public library in Vroclav. The first two days of the visit were planned for introduction to the departments of the library and their functioning. The library realized tasks of public and scientific library and at the same time performs role of central library in the region of Dolni Slonsk, which supported the development of 300 smaller libraries.

During the visit at DJB The International conference of the librarians was organized “The Library in the service of the region”. On the conference there participated librarians from Russia, (Sank Petersburg, Vyborg, Gacina) Ukraine, (Krivograd), Czech Republic (Pardubice), Macedonia (Bitola), as well as librarians from Vroclav and from the region Dolni Slonsk.

*Od посетата во Ворцлав и
библиотеката „Тадеуш Микулски“
From Visit at Vorclav and
the library “Tadeus Mikulski”*

*Od посетата на Библиотеката во Москва
From the visit of the library in Moscow*

Македонско книжевно наследство.

Во текот на 2009 година, се реализира и проектот од меѓународната соработка, во Новгород, Русија.

Macedonian literary inheritance.

During 2009 it was realized the project from the international cooperation in Novgorod, Russia.

*Работна средба во
Библиотеката во Москва, Русија
Working visit at the
library in Moscow, Russia*

*Изложба на книги за Македонија
од фондот на руската библиотека
Exhibition of books for Macedonia
from the fund of the Russian library*

Од 5 до 15 јуни 2009 година делегација од РМ, предводена од носителите на проектот Анета Стефановска и Науме Ѓоргиевски, ја посети Руската Федерација и Република Украина.

Од посетата на Библиотеката во Москва

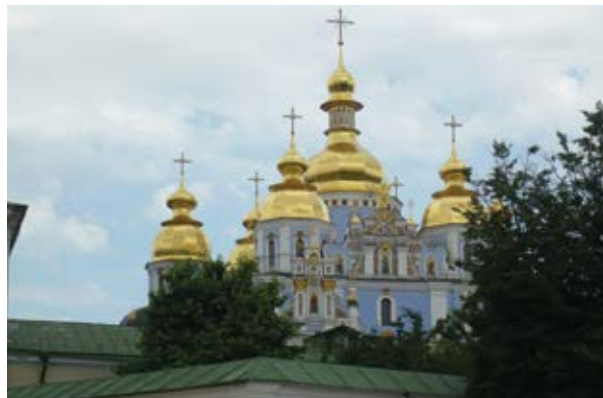
Во делегацијата беа и директорот на НУУБ „Свети Климент Охридски“ Скопје, Миле Бошески, директорот на Заводот за деца со оштетен слух и говор „Кочо Рацин“ - Битола, Пеце Гаштаровски, директорот на Студентскиот дом „Кочо Рацин“ Битола – Снежана Пажик.

Подарување 130 тома во библиотеката „Ленин“ во Москва - проект на Владата на Република Македонија

Donation of 130 volumes at the library “Lenin” in Moscow – project of the Government of the Republic of Macedonia

From 5 to 15 June 2009 delegation from RM lead by the organizers of the project Aneta Stefanovska and Naume Gorgievski visited Russian Federation and Republic of Ukraine.

From the visit of the library in Moscow

In the delegation there were the director of NUUB “Saint Clement Ohridski” Skopje, Mile Bosevski, the director of the Institute for children with damaged hearing and speech “Koco Racin” Bitola, Pece Gastarovski, director of the Student’s home “Koco Racin” Bitola, Snezana Pazik.

Меѓународна соработка со Москва и НУУБ „Св. Климент Охридски“ - Битола

International cooperation between Moscow and NUUB “St. Clement Ohrdiski” - Bitola

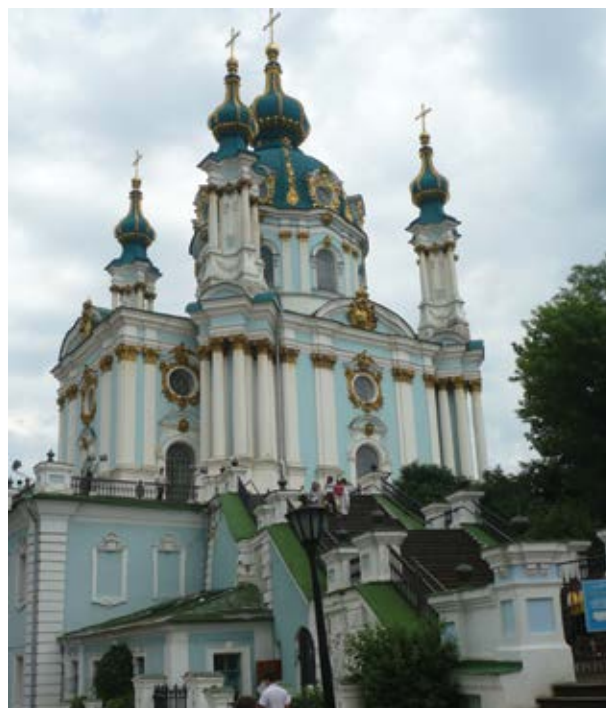

*Меѓународна соработка во Киев
(во амбасадата на РМ)*

Проектот „Македонско книжевно наследство“ опфаќаше посети на библиотеките во Москва и во Киев, на кои беа презентирани изданијата на НУУБ „Св. Климент Охридски“ - Битола преку изложба на книги и CD-ња од Македонија, а беше подарен и комплет од 130 тома македонска книжевност. Посетени беа и сродни институции од страна на останатите членови од делегацијата.

Делегацијата беше пречекана на високо ниво, како во Москва, така и во Киев, од амбасадорите на Р. Македонија во Русија и Украина. Потпишани беа спогодби и воспоставени врски за натамошна соработка меѓу Националната библиотека „Ленин“ од Москва и останатите институции. Проектот е финансиран од Владата, односно Министерството за култура на Република Македонија.

*International cooperation in Kiev
(at the embassy of RM)*

The project “Macedonian literary inheritance covered visits of the libraries in Moscow and Kiev and there were presented the editions of NUUB “St. Clement Ohridski” Bitola and through exhibition of the books and CD of Macedonia and there was donated asset of 130 volumes of Macedonian literature. There were also visited similar institutions by the rest of the members of the delegation.

The delegation was greeted on high level in Moscow and in Kiev as well by the ambassadors of R. Macedonia in Russia and Ukraine. There was also signed an agreement and there were established connections for further cooperation between the National Library “Lenin” from Moscow and the other institutions. The project was financed by the Government that is The Ministry of Culture of the Republic of Macedonia that is the Ministry of Culture of Republic of Macedonia.

Меѓународна соработка со Пловдив - Бугарија, 2009 год. - каде се претставуваше библиотеката НУУБ „Св. Климент Охридски“ - Битола со изложба на книги од роднокрајни автори од Битола во библиотеката „Иван Вазов“, Пловдив - Бугарија.

International cooperation with Plovdiv - Bulgaria, 2009 - where the library “St. Clement Ohridski” Bitola was presented with exhibition of books by patriotic authors from Bitola at the library “Ivan Vazov” Plovdiv, Bulgaria

Од посетата на библиотеката во Пловдив

From the visit of the library in Plovdiv

Ракописи во Библиотеката во Пловдив

Handwriings at The library in Plovdiv

Раритетни книги во библиотеката во Пловдив

Rarity books at The library in Plovdiv

Учество на светски Конгрес IFLA
во Италија - Милано, 2009

Participation on World Congress
IFLA in Italy - Milan, 2009

Реонски библиотеки

За да им се излезе во пресрет на зголемените потреби на читателите и во оддалечените места, Библиотеката отвори реонски библиотеки – клонови. Со овие библиотеки значајно се поттикна културниот развој на овие реонски и селски подрачја. Во натамошниот преглед ќе дадеме преглед на сите реонски библиотеки и клонови кои работеле и работат во склоп на Библиотеката.

Првите реонски библиотеки во Битола беа отворени во 1957 година и тоа во месните заедници Јени Маало, Чинарот и Стево Патако. Во пролетта 1966 година беа отворени реонски библиотеки во селата Бистрица, Кукуречани и Буково, а во почетокот на 1977 година во с. Дихово, во 1971 во с. Лера и МЗ „Кочо Десано“, а во 1973 година во с. Цапари и Ивањевци. Книжниот фонд во 1995 година на реонските библиотеки во Битола, заедно со Матичната и универзитетска библиотека, содржи околу 158940 монографски публикации и 286 периодични наслови.

Реонската библиотека „Стевце Патако“ почна со работа во 1957 година и работеше до 1973 год. Поради преселувањето на Матичната библиотека во адаптираните простории од Хируршкото одделение, оваа реонска библиотека се најде во непосредна близина на матичната институција, па нејзиното натамошно функционирање не беше потребно.

Реонската библиотека „Јени Маало“ беше отворена 1957 год. и сместена во Домот на Месната заедница, со почетен книжен фонд од 447 книги. Работното време беше променливо, во зависност од потребите на населението. Составот на книжниот фонд на библиотеката претежно беше школска лектира и белетристика.

Regional libraries

In order to satisfy the increased necessities of the readers and in distant places, the library opened regional libraries clones. With these libraries it was significantly promoted the cultural development of these regional and village areas. In further review we will give survey of all regional libraries and clones that worked and work in the frames of the library.

The first regional libraries in Bitola were opened in 1957 in the local communities Jeni Neighbourhood, Cinar and Stevo Patako. In the spring 1966 there were opened regional libraries in the villages Bistrice, Kukrecani and Bukovo and in the beginning of 1977 in v. Dihovo, in 1971 in v. Lera and LC “Koco Desano” and in 1973 in v. Capari and v. Ivanjevci. The literary fund in 1995 in the regional libraries in Bitola together with the home and university library was 158940 monographic publications and 286 periodical titles.

The regional library “Stevce Patako” started working in 1957 and worked until 1973. Because of the movement of the home library in the adapted rooms of the surgical department this regional library was very close to the home institution so its further function was unnecessary.

The regional library “Jeni Neighbourhood” was opened in 1957 and it was situated in the home of the local community with starting literary fund of 447 books. The working time was changeable depending on the needs of the population. The content of the literary fund of the library was generally readings and belletristic literature; it was situated in wooden cupboards ordered by format system. The supply and the processing of the literary fund were made through the department for completion and the

Сместен беше во дрвени шкафови стручно подреден по форматен систем. Набавката и обработката на книжниот фонд се обавуваше преку Одделот за комплетирање и Одделот за стручна обработка на публикации при Библиотеката. Фондот на книги во 1995 год. изнесуваше 5600 монографски публикации, но во исто време бројот на корисници беше драстично намален (само 13 корисници во 1995 г.)

Реонската библиотека „Чинарот“ е отворена во 1957 год. со почетен книжен фонд од 402 книги, сместена во Домот на Месната заедница. Работното време во оваа библиотека беше променливо, во почетокот се работеше 3,5 часа дневно, а потоа со полно работно време секој работен ден. Набавката и стручната обработка на книжниот фонд се врши преку стручните служби при Библиотеката и е сместен во дрвени шкафови, стручно подреден по форматен систем. Во 1995 год, фондот изнесуваше 7200 монографски публикации. Бројот на запишаните членови во Библиотеката за истата година е 28 и е многу намален во споредба со минатите години.

Реонската библиотека „Кочо Десано“ беше отворена во 1971 год., сместена во Домот на Месната заедница. И оваа библиотека просторно не ги задоволува минимум стандардите што треба да ги има една библиотека за работа, бидејќи не располага со посебни простории за читална и престој за библиотекарот. Почетниот книжен фонд на оваа библиотека изнесуваше вкупно 2167 книги. Должината на работното време и тука беше променливо во зависност од потребите на корисниците, се работеше по 3,5 часа дневно, а во 1995 год. работи со полно работно време во деновите - понеделник, среда и петок од 7 до 15 часот. Книжниот фонд на Библиотеката е сместен

department for professional processing of the publications at the library. The fund of books in 1995 was 5600 monographic publications, but at the same time the number of users was drastically reduced (only 13 users in 1995).

The regional library “Cinar” was opened in 1957 with the starting literary fund of 402 books, situated at the home of the local community. The working hours in this library were changeable. At the beginning it worked only 3, 5 hours per day and then with full working time every working day. The supply and the professional processing of the literary fund were made through the professional department of the library and it was situated in wooden cupboards ordered by format system. In 1995 the fund was 7200 monographic publications. The number of members in the library for the same year was 28 and it was reduced comparing to the past years.

The regional library “Koco Desano” was opened in 1971, situated at the home of the local community. This library spaciouly did not satisfy the minimum standards that one library should have, as it did not have special rooms for a reading room and work of the librarian. The starting literary fund of this library was 2167. The length of the working hours was changeable depending of the necessities of the users, it worked 3, 5 hours per day and in 1995 worked full time on Monday, Wednesday and Friday from 7a.m. till 3p.m. The literary fund of the library was situated in wooden cupboards ordered by format system and its supply and processing was made through the professional services in the central library. In the period from 1984 to 1995 it grew for 2000 publications so in 1995 it had 5400 monographic publications.

The regional library in village Bistrica existed long as village library which worked as a part of the National municipality in the village. As a part of the current Home and University Library it started working in

во дрвени шкафови, подреден стручно по форматен систем, а неговата набавка и обработка се врши преку стручните служби во централната библиотека. Во периодот од 1984 до 1995 фондот пораснал за 2000 публикации, па во 1995 год. изнесуваше 5400 монографски публикации.

Реонската библиотека во с. Бистрица постоеше уште од поодамна како Селска библиотека која работеше во состав на Народната општина во селото. Во состав на тогашната Матичната и универзитетска библиотека почна да работи од 1966 год.¹⁴², а сместена беше во Културниот дом на Месната заедница. Иако просторните услови не ги задоволуваа библиотечните стандарди, Библиотеката работеше со полно работно време секој работен ден. Книжниот фонд се набавуваше и обработуваше преку стручни служби на Матичната и универзитетска библиотека, а сместен беше на дрвени рафтови (полици), подреден по форматен систем. Фондот во 1985 година изнесуваше 4800 публикации, а во 1995 година 5200 монографски публикации.

Реонската библиотека во с. Буково беше отворена во 1966 год., со почетен книжен фонд од 1975 книги, сместена во просторија во непосредна близина на Домот на културата. Работното време е прилагодено според потребите на жителите од селото. Во 1995 год. библиотеката работи со полно работно време и е отворена во вторник и четврток од 7 до 15 часот. Оваа реонска библиотека доби републичка награда од страна на Републичката културно - просветна заедница на Македонија за најсредена библиотека на село. Книжниот фонд се обработуваше во самата библиотека, но со воведувањето на централизираната обработка тој продолжи да се обработува во Матичната и универзитетска библиотека, а неговата

1966. 142 and it was situated at the Home of culture of the Local community. Although, the spacious conditions did not satisfy the librarian standards, the library worked full time every day. The literary fund was supplied and processed through the professional services of the Home and University library and it was situated on wooden shelves ordered by format system. The fund in 1985 was 4800 publications and in 1995 5200 monographic publications.

The regional library in v. Bukovo was opened in 1966¹⁴² with literary fund of 1975 books at the beginning situated near the Home of culture. The working time was according to the needs of the citizens from the village. In 1995 the library worked full time and it was opened on Tuesday and Thursday from 7a.m. to 3p.m. This regional library got Republic award by the Republic cultural educational community of Macedonia for the most organized library in a village. The literary fund was processed in the library itself, but with the introduction of the centralized processing, it continued at the Home and University library and its supply was performed and it is still performed through the corresponding services of the Library. The number of registered members in 1995 was 41 which are reduced comparing the number of the registered in the last years.

The regional library in village Novaci existed since the time when there were national universities in the villages where as part of it functioned a library. Since the abolishment of the national university in 1960 until 1977, it worked independently and it was financed separately and by the initiative of the self government interest community for culture and the Home library it was intergraded and worked as dislocated clone in the frames of the Home library "Clement Ohridski" from Bitola. Firstly, the supply and processing of the literary fund was made through the library itself and

набавка се вршеше и се врши преку соодветната служба во Библиотеката. Книжниот фонд во 1995 год. изнесуваше 4800 монографски публикации. Бројот на запишаните членови во 1995 год. изнесуваше 41, кој многу е намален во споредба со бројот на запишаните во минатите години.

Реонската библиотека во село Новаци работеше уште од времето кога постоеја Народни университети по селата, во чиј состав функционираше и библиотека. Од укинувањето на Народниот универзитет во 1960 год., па сè до 1977 год., таа работи самостојно и е финасирана посебно, а од 1977 год. по иницијатива на Самоуправната интересна заедница за култура и Матичната библиотека се интегрира и работи како дислоциран клон во состав на Матичната библиотека „Св. Климент Охридски“ од Битола. Во прво време набавувањето и обработувањето на книжниот фонд се вршеше преку самата библиотека посебно, а по интеграцијата со Матичната библиотека и воведувањето на централната обработка на книжниот фонд за сите библиотеки кои работат во состав на МУБ, овој работен процес преминува да се врши во стручните служби на Матичната библиотека во Битола. Книжниот фонд е сместен на рафтови (дрвени полици) и дрвени шкафови, подреден по форматен систем. Оваа библиотека во 1995 год. броеше 5400 монографски публикации.

Реонската библиотека во селото Могила формирана беше во август 2001 година. Располагаше со книжен фонд од 7000 публикации што го користеле околу 60 читатели. Книжниот фонд се набавуваше и обработуваше преку стручни служби на Матичната и универзитетска библиотека, а сместен беше на дрвени рафтови (полици), подреден по форматен систем.

Поради слабиот интерес кај месното

after the integration of the home library and establishment of the central processing of the literary fund for all libraries that work as part of MUB, this working process transferred to the professional departments of the Home library in Bitola. The literary fund was situated on wooden shelves and cupboards ordered by format system. This library in 1995 numbered 5400 monographic publications.

The regional library in village Mogila was founded in August 2001. It had literary fund of 7000 publications that was used by 60 members. The literary fund was supplied and processed through the professional departments of the Home and University Library and it was preserved on wooden shelves, ordered by format system.

As a result of the low interest of the locals, in 2006 the Library in Bitola made a committee to examine the work of the regional libraries for the last five years. It was confirmed that all they together have small number of users. In accordance to the law of librarian activity and European standards a decision was reached the regional libraries to be closed and the books to be donated to the local communities or schools

Today the only one which is active is the library in v. Kravari. It was founded in 2001. It has fund of 9000 publications of many areas belletristic, reading, textbooks and other librarian material. It is situated in an individual object near the school, so it is available to its most regular users, the students.

население, во 2006 година Библиотеката во Битола оформи комисија што го испита работењето на реонските библиотеки во последните пет години. Беше утврдено дека сите тие заедно имаат мал број читатели. Во согласност со Законот за библиотечна дејност и европските стандарди, донесена е одлука реонските библиотеки да се затворат, а книгите да им бидат подарени на месните заедници или училиштата.

Денес, единствено работи библиотеката во с. Кравари. Формирана е во август 2001 година. Располага со фонд од 9000 публикации од повеќе области: белетристика, лектирни изданија, учебници и друг библиотечен материјал. Сместена е во индивидуален објект во близина на училиштето, што ја прави достапна за нејзините најредовни корисници, учениците.

Подвижна Библиотека

Подвижната библиотека беше новина во дејноста на Библиотеката со која сакаше да внесе иновации во својата работа, а и да ја доближи книгата до населението и во оддалечените места. Во светот постојат подвижни библиотеки кои се користат уште од 30 - те години на минатиот век, што само за себе зборува за придобивките од оваа дејност.

Поаѓајќи од ова, Матичната библиотека ја дополни својата дејност со активирањето на Подвижната библиотека, за книгата да стигне поблиску до читателите и во подалечните селски населби. За оваа дополнителна дејност беа одобрени средства во 1959 година, а Подвижната библиотека почна со работа во 1961 год., кога се воведоа две подвижни библиотеки кои во почетните

...ПАТАКО 700; РЕОНСКА БИБЛИОТЕКА СЕЛО БИСТРИЦА 438; ВО СЕЛО КУКУРЕЧАНИ 310; ВО СЕЛО БУКОВО 250; ВО ПОДВИЖНИТЕ БИБЛИОТЕКИ 1600 И СЕЗОНСКИТЕ БИБЛИОТЕКИ 222 ЧИТАТЕЛИ.

КАКО ШТО СЕ ГЛЕДА, БИБЛИОТЕКАТА ЈА ПРОШИРИ СВОЈАТА МРЕЖА И НА СЕЛО СО ОТВОРАНЈЕТО НА РЕОНСКИ И ПОДВИЖНИ БИБЛИОТЕКИ. ПОДВИЖНИ БИБЛИОТЕКИ ВО ТЕКОТ НА 1966 ГОД. РАБОТЕА ВО СЛЕДНИТЕ СЕЛА: ДЕДЕБАЛЦИ, ДОБРУШЕВО, КРЕМЕНИЦА, БАЧ, ЦАПАРИ, ЦРНЕЕЦ, НИЖЕ ПОЛЕ...

*Запис од Летописната книга
Handwriting of Chronicles*

Movable library

The Movable library was the news in the activity of the Library by which it wanted to enter innovations in its work and to approach the book to the population in distant places too. In the world there are movable libraries which have been used since 30's of the last century which speak for the contributions of this activity.

Starting from this the Home Library supplemented its work with the activation of the movable library, so that the book to reach closer to the readers and in distant peasant settlements. For this additional activity there were approved means in far 1959 and the movable library started working in 1961, when two movable libraries which at the beginning were a part of the following economic organizations: Textile factory "Pelister", the factory of emailed products "Gorgi Naumov",

години престојуваа во следните стопански организации: Текстилната фабрика „Пелистер“, Фабриката за емајлирани производи „Ѓорѓи Нумов“, Фабриката за кожи „Борис Кидрич“ и Фабриката за шеќер „4 - ти Ноември“ Битола¹⁴³.

Во почетокот книжниот фонд на оваа библиотека беше сместен во сандаци, внатрешно приспособени за сместување на 100 до 300 книги. Во текот на 1960 год. подвижната библиотека ги посетуваше следните села: Дедебалци, Добрушево, Креница, Бач, Цапари, Црнец, Ниже Поле, Могила, Суводол, Долно Оризари, Велушина, Брод, Брусник и две сезонски библиотеки во Претор и Пелистер. До набавката на библиобус, подвижниот фонд беше пренесуван по селата со помош на приватни возила и возилото за подвижно кино, сопственост на Градските кина. Од големиот интерес што се создаде по селата со подвижната библиотека, во 1968 Матичната библиотека набави моторно возило и првиот библиобус почна побрзо и поефикасно да ја доближува книгата и до најоддалечениот читател. Во 1979 година Матичната библиотека издвои средства за набавка на посовремено возило библиобус со што уште поефикасно се ширеше и негуваше културата и пишаниот збор во Општината.

the factory of leather “Boric Kidric”, Sugar factory “4 November” Bitola¹⁴³.

At the beginning the literary fund of this library was situated in wooden boxes internally adapted for preservation from 100 to 300 books. During the 1960 the movable library visited the following villages: Dedebalci, Dobrusevo, Kremenica, Bач, Capari, Crneec, Nizo Pole, Mogila, Suvodol, Dolno Orizari, Velusina, Brod, Brusnik and two seasonal libraries in Pretor and on Pelister. Until bibliobus was supplied, the movable fund was transferred to the villages by private cars and the vehicle of movable movie, owned by the City movies. As a result of the huge interest that was made in the villages with the movable library in 1968, the Home library bought motor vehicle and the first bibliobus started faster and more efficiently to spread the books to the most distant readers. In 1979 the Home library separated means for supply of more modern vehicle, bibliobus by which it more efficiently spread and preserved the culture and written word in the municipality.

Библиобусот на Подвижната библиотека

Bibliobus of the Movable library

Планот за работа на подвижната библиотека предвидуваше да се престојува секој работен ден по 3 до 4 часа во секое поголемо село каде што нема стационирано реонска библиотека. Според овој план, редовно се опслужуваа 50 села кои гравитираа во центрите: Добрушево, Маково, Могила, Ивањевци, Бач, Велушина, Кукуречани, Црнеец, Дихово и Цапари. Центрите Буково, Бистрица и Новаци не беа опфатени, бидејќи во нив имаме реонски библиотеки. И книжниот фонд на подвижната библиотека е стручно обработен и среден, а од каталози има насловен и азбучен. Поради недостаток на финансиски средства за оваа дејност подвижната библиотека во прво време беше ставена во мирување, за потоа и целосно престана да функционира.

Денес, НУУБ „Св. Климент Охридски“ од Битола претставува современо обликуван библиотечно - информативен центар, современа културна институција преку која се негува пишаниот збор и која трајно ги задоволува културните

The working plan of the movable library predicted to reside each working day by 3 to 4 hours in each larger village, where there was not stationed regional library. According to this plan regularly there were served 50 villages which gravitated in the centres Dobrusevo, Makovo, Mogila, Ivanjevci, Bac, Velusina, Kukurecani, Crneec, Dihovo and Capari. The centres Bukovo, Bistrica and Novaci were not covered because there were regional libraries. The literary fund of the library was professionally processed and settled and from the catalogues there are titled and the alphabetic. As a lack of financial means in this activity, the movable library at first time was paused and then it completely stopped functioning.

Today, NUUB "St. Clement Ohridski" from Bitola represents shaped librarian - informative centre, modern institution of culture through which the written word is taken care for and which permanently satisfies the cultural necessities of the working people and contributes for the promotion of the professional and scientific research work of

потреби на работните луѓе и придонесува за унапредување на стручната и научно - истражувачката работа од сите области. Книжните фондови се стручно обработени според прифатените меѓународни стандарди и правила и моментално изнесува над 500000 публикации, каде се вброени публикациите од сите оддели. Автоматизираните библиотечни процеси преку кои на своите корисници им овозможува да доаѓаат до најразлични писмени или усни информации не само за своите фондови, туку и многу пошироко, за светските информативни центри, ни дава право да заклучиме дека Библиотеката и нејзината културно - просветна дејност играат значајна улога за популаризација и ширење на пишаниот збор во Битола.

Приватни библиотеки

Битола, како град со богата културна традиција и докажани почитувачи на пишаниот збор, има голем број приватни библиотеки, како во минатото така и денес. Ако некогаш меѓу познатите приватни библиотеки се вбројувале библиотеките на Робевци, Димитрија поп Димитров, денес најголема приватна библиотека во Битола е таа на проф. д-р Душан Хр. Константинов, која брои околу 25000 наслови и 30000 примероци монографски публикации. Меѓу оние побројните се и библиотеките на Митрополитот преспанско - пелагониски г. Петар (5000 наслови монографски публикации), новинарот Тоде Ѓоревски (5000 наслови монографски публикации), Борче и Радица Радевски (4000 наслови монографски публикации), Борис Ангелковски (4000 наслови монографски

all areas. The literary funds are professionally processed according to the accepted international standards and regulations and currently there are 500000 publications included in all departments.. The automated librarian processes enable the users to obtain different written or oral information not only for their funds, but even wider for the world informative centres so that, gives us the right to conclude that the Library and its cultural educational activity have important role for popularization and spreading of the written word in Bitola.

Private libraries

Bitola as a city with rich cultural tradition and proved respecters of the written word has a large number of private libraries in the past and as well as today. If sometimes among the most known private libraries there were the libraries of Robevci, Dimitrija pop Dimitrov, today the largest private library in Bitola is that one of the prof. dr. Dusan Hr. Konstantinov which counts around 25000 titles and 30000 samples monographic publications. Among the most numerous are the libraries of the Metropolitan of Prespa - Pelagonia, Mr. Peter (5000 titles monographic publications, the journalist Tode Gorgevski (5000 titles monographic publications), Borce and Radica Radevski (4000 titles monographic publications), Boris Angelkovski (4000 titles monographic publications), Bozidar Masliinkov (4000 titles monographic publications) Snezana

публикации), Божидар Маслинов (4000 наслови монографски публикации), Снежана и Тодe Петревски (4000 наслови монографски публикации), Трајко Огненовски (4000 наслови монографски публикации), писателот Владимир Костов (3000 наслови и 3200 примероци монографски публикации), Никола Кочовски (3200 наслови монографски публикации), Методија Размовски (3000 наслови монографски публикации) и др.¹⁴⁴

and Tode Petrevski (4000 titles monographic publications), Trajko Ognenovski (4000 titles monographic publications) the writer Vladimir Kostov (3000 titles and 3200 samples of monographic publications), Nikola Kocovski (3200 titles monographic publications), Metodija Razmovski (3000 titles monographic publications) and etc.¹⁴⁴

Библиотеките во основните училишта

За поинтензивен развој на училишните библиотеки во Битола може да се зборува по II Светска Војна. Имено, 1944 година формирана беше таква библиотека во Гимназијата „Јосип Броз Тито“ и како таква е една од најстарите училишни библиотеки.

Следната година во Битола почнаа да се отвараат училишни библиотеки: ОУ „Коле Канински“, ОУ „Гоце Делчев“, ОУ „Д-р Трифун Пановски“, ОУ „Стив Наумов“, ОУ „Даме Груев“, Економското училиште „Јане Сандански“, Земјоделското училиште „Борис Кидрич“ и Училишниот центар за стручни кадри „Кочо Рацин“. Потоа следуваат ОУ „Тодор Ангелевски“ (1946), Средното музичко училиште и Учителската школа (1947), Заводот за рехабилитација на деца со оштетен слух (1950), ОУ „Кирил и Методиј“ (1955), Медицинско училиште (1956), ЕМУЦ „Ѓуро Салај“ сега „Ѓорѓи Наумов“ (1958), ОУ „Ѓорѓи Сугарев“ (1973), ОУ „Елпида Караманди“ (1980) и во 1989 год. ОУ „Св. Климент Охридски“. Покрај наведените училишни библиотеки кои работат во градското подрачје, значајни

Libraries in the elementary schools

For more intensive development of school libraries in Bitola we can speak after the Second World War. Namely, in 1944 it was founded such library in the high school “Josip Broz Tito” and as such is one the oldest school libraries.

The following year in Bitola school libraries were opened at: ES “Kole Kaninski”, ES “Goce Delcev”, ES “Dr Trifun Panovski”, ES “Stiv Naumov”, ES “Dame Gruev”, The School of Economics “Jane Sandanski”, The school of agriculture “Boris Kidric”, The School center for professional staff “Koco Racin”. Then followed the ES “Todor Angelevski” (1946), the Secondary School of Music and the Teachers School (1947), the Institute for rehabilitation of children with damaged hearing (1950), ES “Cyril and Methodius” (1955), The School of Medicine (1956), EMUC “Guro Salaj” now “Gorgi Naumov” (1958), ES “Gorgi Sugarev” (1973), ES “Elpida Karamandi” (1980) and in 1989 ES “St. Clement Ohrdski”. Beside the listed school libraries that work in the city area, there are important suburb settlements in the municipality of Bitola ES “Mirce Acev” v. Bac, ES “Koco Racin” v. Ivanjevci, ES “Slavko

се уште осумте училишни библиотеки во централните основни училишта во приградските населби во Општината Битола: ЦОУ „Мирче Ацев“ с. Бач, ЦОУ „Кочо Рацин“ с. Ивањевци, ЦОУ „Славко Лумбарковски“ с. Новаци, ЦОУ „Браќа Миладиновци“ с. Добрушево, ЦОУ „Трајче Белев“ с. Цапари, ЦОУ „Крсте Петков Мисирков“ с. Бистрица и ЦОУ „Иво Лола Рибар“ сега „Александар Турунџев“ с. Кукуречани. Покрај овие основни и централни училишта, во градските и приградските населби постојат уште 12 училишни библиотеки во подрачните училишта кои имаат библиотечен фонд, но, за жал, во 7 од нив не функционираат. Најновите податоци за фондовите, видовите на корисниците, вработените и сл., дадени се подолу за секоја библиотека одделно.

Основното училиште „Св. Климент Охридски“. Во ова училиште функционираат две библиотеки, поделени според возраста на учениците - корисници кои ја користат (одделенска и предметна). Библиотеките се оформени 1990 и оттогаш локацијата не е променета. Сместени се во две одделени простории.

Фондот на библиотеката за учениците од петто до осмо одделение изнесува 9000 книги, од кои застапени се белетристика, научни книги и педагошка литература. Фондот се обновува преку купување на околу 30 книги годишно, како и преку подарок, најчесто од учениците. Има запишано 640 членови. Библиотеката максимално е искористена од учениците, а ја користат и професорите. Книгите се внесуваат во инвентарна книга со инвентарен број каде што се внесува авторот, насловот, местото на издавање, издавачот, годината на издавање, страниците, должината, сигнатурата и сл.

Lumbarkovski” v. Novaci, ES “Brothers Miladinovci” v. Dobrusevo, ES “Trajce Belev” v. Capari, ES “Krstе Petkov Misirokov” v. Bistrica and ES “Ivo Lola Ribar” now “Alexandar Turundzev” v. Kukrecani. Beside, these elementary and central schools in the city and suburb settlement, there are 12 school libraries in the regional schools that have librarian fund, but unfortunately 7 of them do not function. The newest data for funds, the types of the users, employees and etc are given below for each library separately.

The elementary school “St. Clement Ohridski”. In this school function two libraries separated according to the age of the students - users which use (class and subject). The Libraries have been founded 1990 and since then the location was not changed. There are situated in two separated rooms.

The fund of the library from the fifth to the eighth grade is 9000 books out of which there are present belletristic literature, scientific books and pedagogical literature. The fund is renewed though buying of about 30 books annually as well as by donation, mostly by the students. There are about 640 users. The library is maximally used by the students but also the teachers use it. The books are registered in inventory books with the inventory number where it is entered the author, the titles, the place of edition, the publisher, the year of publishing, the pages, the length, the signature and etc. The librarian is a person with higher education.

The second library is the students’

Библиотекарот е лице со висока стручна спрема.

Втората библиотека е наменета за учениците од прво до четврто одделение. Фондот на книги се обновува со самофинансирање од училиштето, со вредносни писма кои ги добива од училишните списанија и со надворешно донирање од лица и фирми. Бројот на новопримени книги е секогаш различен и оди во нагорна линија.

За време на саемот на книгите, во училиштето се презентираат најновите книги кои се достапни, а се повикуваат и автори кои презентираат и читаат извадоци од нивните дела.

Основното училиште „Ѓорги Сугарев“. Библиотеката е формирана 1973 год. Фондот на книгите е 12500, а најзастапени се лектирните изданија, публикации од областите на предметите што се изучуваат, најчесто енциклопедии, а доста застапена е историската литература. Обновата е инцидентна, со евентуални донации од невладини организации и автори.

Запишани се сите ученици според дневниците, а моментално има околу 950 ученици - членови на библиотеката. Најчесто ја посетуваат и ги користат нејзините услуги учениците и наставниците, а сосема ретко и родителите. Дневно библиотеката ја посетуваат просечно по 20 до 30 ученици.

Книгите се сместени во шкафови каде се подредени по години на користење (лектири), а останатите се подредени по предмети и теми.

Основното училиште „Д-р Трифун Пановски“. Библиотеката е оформена 1946 година. Беше сместена во помали простории, а од 1998 година е сместена во

one from the first to the fourth grade. The fund of books is renewed with self financing with valuable letters that are received from the magazines and with external donation by people and companies. The number of newly received books is always different and it moves to upper line.

During the book fair in the school there are presented the newest books which are available and the authors are invited to be present and read extracts from their works.

The elementary school “Gorgi Sugarev”. The library was founded in 1973. The fund of the books is 125000 and the most present are the reading editions, the publications from the field of the subjects that are studied mostly, encyclopedias and there is also the historian literature. The renewal is rare, by eventual donations by non governmental organizations and authors.

There are registered students according to the class registers and currently there are about 950 students members of the library. The most frequently it is visited by its students and the teachers and rarely by parents. Library is visited by 20 to 30 students per day.

The books are situated in cupboards by years of use and the rest are ordered by subjects and topics.

The elementary school “D-r Trifun Panovski”. The library was founded in 1946. It was situated in a small room and from 1998 it is situated in a room that used to be

просторија дотогаш наменета за училница. Библиотеката ја води еден вработен.

Библиотеката има околу 14000 примероци книги и поделена е на библиотека за наставници, библиотека за ученици со лектирни изданија и друга белетристика од домашни и странски автори. Последните петнаесетина години се обновуваат лектирните изданија со самофинансирање, додека другиот фонд незначително се обновува. Книгите се подредени по сталажи по библиотечниот број кој го носи секоја книга.

Просечна е посетеноста на библиотеката, најчесто од ученици кои се најредовните корисници на услугите на библиотеката. Исто така ја користат и наставниците, родителите на учениците како и средношколци и студенти кои се школувале во ова училиште.

Основното училиште „Гоце Делчев“. Лоцирана е во третата зграда на училиштето со еден вработен. Фондот на книгите е 7200 книги, главно стручна литература, класика и белетристика. Фондот се обновува со подароци, околу 50 - 60 книги годишно. Во библиотеката има запишано 300 членови. Посетеноста и искористеноста на библиотеката е на задоволително ниво. Библиотеката ја користат претежно ученици и останатиот персонал на училиштето.

Основното училиште „Даме Груев“. Во 1918 година училиштето го формира Милојко Веселинов и до сега има променето две локации. Се смета дека библиотеката во ова училиште се формирала 1952/53 година. Во библиотеката до сега работеле 10 библиотекари. Моментално фондот на библиотеката е 12362 публикации и тоа главно историска, белетристика, стручна

a classroom. The library is managed by one employee.

The library has about 14000 samples of books and it was divided into library for teachers and library for students with reading editions and other belletristic literature by domestic and foreign authors. The last fifteen years, the readings are renewed by self - financing, while the other fund is insignificantly renewed. The books are ordered on bookshelves by the librarian number that each of the books has.

The visiting of the library is average mostly by the students that are the most regular members of the library services. It is also used by teachers, parents of the students, as well as high schools students and students that used to study at this school.

The elementary school “Goce Delcev”. It is located in the third building of the school with one employee. The fund of the books is 7200 books mainly professional literature, classics and belletristic literature. The fund is renewed by donations around 50 - 60 books annually. In the library there are about 300 members. The visiting and the use of the library is on the satisfactory level. The library is generally used by students and the rest of the personnel of the school.

The elementary school “Dame Gruев”. In 1918 the school was founded by Milojko Veselinov and it has changed two locations. It is considered that the library in this school was founded 1952/53. There have been employed 10 librarians. Currently, the fund of the library is 12362 publications and mainly historical, belletristic, professional literature and readings. Annually, there are bought about 50 to 100 books.

литература и лектирни изданија. Годишно се набавуваат од 50 до 100 книги.

Има запишано 605 ученици и наставници, кои се главните корисници на библиотеката. Книгите се подредени по азбучен ред и по автори. Ова училиште има библиотека и во подрачното училиште во село Долно Оризари, како и во новата зграда на ова училиште.

Основното училиште „Елпида Караманди“. Библиотеката во ова училиште е формирана 1981 година и моментално се вработени двајца библиотекари.

Фондот има 14000 публикации од повеќе области, енциклопедии, атласи, визуелни речници, стручна литература, училишни лектури, класика и др. Фондот се обновува два до три пати годишно во соработка со „Просветно дело“, издавачка куќа со која училиштето соработува и користи рабат од продадени „Наш свет“, „Другарче“ и „Развигор“. Има запишано околу 300 до 350 членови од I до VIII одделение.

Посетеноста е голема од страна на учениците и наставниците, родителите и сл. Книгите се обработуваат со запишување во тетратки и со издавање на членски картички. Во 2000 год. училиштето беше вклучено во проектот „За усовршување на училишните библиотеки“, а вработените посетуваа семинар и обука на обработка на 500 разновидни книги. Во склоп на библиотеката работат 4 комјутери наменети за учениците и нивните образовни потреби.

Основното училиште „Стив Наумов“. Библиотеката е оформена во 1945 година. Располага со фонд од околу 14500 книги. Фондот се обновува со донации и со купување од сопствени средства, во просек околу 50 до 100 книги. Моментално има запишано 200 членови. Најчесто ја користат

There are 605 students and teachers registered who are the main users of the library. The books are ordered alphabetically and by authors. This school has library in the regional school at Dolno Orizari as well in the new building of this school.

The elementary school “Elpida Karamandi”. The library of this school was founded in 1981 and currently there are employed two librarians.

The fund is about 14000 publications from many fields, encyclopedia, atlases, visual dictionaries, professional literature, readings classic and etc. The fund is renewed twice or three times per year in cooperation with “Prosvetno delo” the publishing house which the school cooperates with and uses a percentage from the sold “Nas Svet”, “Drugarce” and “Razvigor”. There are about 300 to 350 members from I to VIII class.

The visiting is big by the students and by the teachers, parents and etc. The books are processed by registration in notebooks and by issuing member cards. In 2000 the school was involved in the project “For the promotion of school libraries” and the employees attended the seminar and training of processing of 500 different books. In the frame of the library there are active 4 computers applied for students and their educational necessities.

The elementary school “Stiv Naumov”. The library was founded in 1945 with about 14500 books. The fund is renewed by donations and by buying from school own means in average about 50 to 100 books. Currently, there are registered about 200 members. Mostly, it is used by the students and

учениците и наставниците, како и другите вработени. Во библиотеката има комјутери и таа функционира како медијатека.

Основното училиште „Св. Кирил и Методиј“. Библиотеката на ова училиште е оформена 1950 година, со постојано просторно место, со еден вработен. Фондот има 6800 книги и тоа детска литература, лектири, белетристика, енциклопедии и сл. Фондот се обновува со донации, купување и сл. Зачленето има околу 280 деца. Библиотеката е редовно посетена, ја користат сите ученици како и вработените. Книгите се обработуваат класично со картони.

the teachers as well as the other employees. In the library there are computers and it functions as media center.

The elementary school “St. Cyril and Methdoius”. The library of this school was founded in 1950 with permanent spacious place with one employee. The fund is 6800 books and that is children literature belletristic literature, encyclopedia and etc The fund is renewed by donations, buying and etc. There are about 280 children members. The library is regularly attended by all students and the employees. The books are processed classically with cards.

Спомен плочата во
ОУ „Св. Кирил и Методиј“

Commemorative plaque at
ES “St. Cyril and Methodius”

Основното училиште „Коле Канински“. Библиотеката е оформена во 1961 година. Има променето неколку локации. Вработени се две лица. Книжниот фонд е 10462 книги од следните области: лектирни дела, слободна литература, психологија, историска, енциклопедии и др. Фондот се обновува со набавка, размена и подарување и тоа годишно по околу 100 книги. Вкупно има запишано 200 членови. Библиотеката е максимално посетена, а искористеноста е на високо ниво. Нејзините услуги ги користат учениците, наставниците, професорите, како и надворешни лица. Книгите се обработуваат технички и инвентарно, односно се заведуваат во инвентарна книга, а потоа се редат редоследно по инвентарниот број. Библиотеката во Основно училиште „Коле Канински“ во споредба со другите училишни библиотеки е богато снабдена со сите видови литература.

Основното училиште „Тодор Ангелевски“. Библиотеката е во рамките на постоечкиот објект. Фондот на книгите е околу 12000 книги, а најмногу има книги за деца од школска возраст, стручна и научна литература, белетристика, како и весникот „Просветен работник“. Фондот се обновува во текот на учебната година кога се купуваат книги претежно за потребите на учениците. Членови на библиотеката се околу 150 ученици. Библиотеката се користи според потребите на учениците и часовите по одредени предмети, со користење на телевизор и DVD. Претежно ја користат учениците и наставниот кадар за стручни советувања, состаноци и др. Книгите се обработуваат технички и инвентарно, се заведуваат во инвентарна книга.

The elementary school “Kole Kaninski”. The library was founded in 1961. It has changed several locations. There are employed two people. The literary fund is 10462 from the following fields: readings, belletristic literature, psychology, historical and encyclopedia and etc. The fund is renewed by buying, exchange and donation and that is 100 books per year. There are total 200 members. The library is maximally attended and the use of the books is on the maximal level. Its services are used by the students, teachers as well as the people from outside. The books are processed technically and inventory, that is they are listed in inventory book and then by order by the inventory number. The library at the elementary school “Kole Kaninski” compared to the other school libraries is rich supplied with all types of literature.

The Elementary school “Todor Angelevski”. The library is in the frames of the existent object. The Fund of the books is about 120000 books mostly there are children books for the school age, professional and research, belletristic literature as well as the newspaper “Prosveten rabotnik”. The fund is renewed during the school year when there are generally bought books for the students necessities. The members of the library are about 150 students. The library is used according to the necessities of the students and the classes of certain subjects with use of TV and DVD player. Generally it is used by students and the educational staff for professional counseling, meeting and other. The books are technically processed and inventory, registered in the inventory book.

Основното училиште „Славко Лумбарковски“, с. Новаци. Библиотеката е оформена 1980 год. Оттогаш па до денес е на истата локација, со еден вработен. Библиотечниот фонд изнесува 7312 публикации, од кои најмногу има лектирни изданија и енциклопедии. Фондот само повремено се обновува, и тоа претежно преку донации. Има запишано 500 членови. Секојдневно библиотеката ја користат учениците и професорите од училиштето.

Основното училиште „Крсте Петков Мисирков“, с. Бистрица. Библиотеката работи од пред 1980 година. Лоцирана е во рамките на училиштето во посебно издвоен простор. По пензионирањето на библиотекарот кој работеше со полно работно време, сега библиотеката работи со половина работно време. Фондот на библиотеката изнесува преку 6500 книги, од кои повеќе се лектури, книги од познати странски автори, стручна литература и сл. Обновувањето на фондот се врши зависно од потребите и промените во лектирните изданија на учениците во основното образование. Во учебната 2007/08 набавени беа преку 250 наслови. Во библиотеката членуваат повеќе од 200 членови, ученици од I до VIII одделение, а често ја користат и ученици од средно образование кои учеа во училиштето, како и мештаните. Книгите се обработуваат рачно, се води регистар по инвентарен број, по азбучен ред на писателите, по лектури за одделенијата и сл. Во склоп на библиотеката има библиотечна секција во која членуваат 20 ученици.

Основното училиште „Браќа Миладиновци“, с. Добрушево. Библиотеката е оформена во 1978 година. Фондот на библиотеката изнесува 1500 примероци, од кои поголемиот дел се лектирни изданија, стручна литература и периодични

The Elementary school “Slavko Lumbarkovski” v. Novaci. The library was founded 1980. Since, then until today it is with the same location with one employed person. The library fund is 7312 publications out of which there are mostly reading editions and encyclopedia. The fund is temporally renewed and that is generally by donations. There are about 500 members. Every day the library is used by the students and the teachers from the school.

The Elementary school “Krste Petkov Misirkov” v. Bistrica. The library works from 1980. It is located in the frames of the school in separately built space. After the retirement of the librarian who worked full time now the library works only part time. The fund of the library is about 6500 books more of which are readings, book of known authors and foreign authors professional literature and etc. The renewal of the fund is made depending on the necessities and the changes in the readings editions of the students in the elementary education. In the school 2007/08 250 titles were supplied. In the library there are more than 200 members students of I to VIII grade and it is very frequently used by the locals. The books are processed manually. There is a registry by inventory number, by alphabetic order of the writer, by readings for grades and etc. In the frames of the library there is librarian section where there are 20 students members.

The Elementary school “Brothers Miladinovci” v. Dobrusevo. The library was founded in 1978. The fund of the library is 1500 samples larger part are readings, professional literature and periodical editions (“Nas Svet”, “Prosveten rabotnik” and etc). In

изданија („Наш свет“, „Просветен работник“ и сл.) Во последните десетина години фондот воопшто не е обновен, а скромните финансии на библиотеката се со самофинансирање од учениците. Во библиотеката членуваат сите 85 ученици, кои заедно со професорите се основни корисници на библиотеката. Фондот е обработен по библиотечни стандарди.

Основното училиште „Кочо Рацин“, с. Ивањевци. Библиотеката е формирана 1950 година. Располага со фонд од околу 1300 книги, од сите формати и области, меѓутоа преовладува детската литература. Последните години книжниот фонд не се обновува. Членуваат сите 200 ученици, кои се најголеми корисници. Книгите се пребаруваат по презимето на авторот. При ОУ „Кочо Рацин“ работи и библиотека од подрачното училиште во с. Долно Српци.

Основното училиште „Александар Турунцев“, с. Кукуречани. Библиотеката во ова училиште е формирана 1964 година, а нејзините простории се во рамките на училиштето. Фондот изнесува 5000 книги од сите формати и области, а преовладуваат лектирни изданија. Фондот се обновува само во ретки случаи, главно со донации, со мал број примероци. Членуваат сите 234 ученици. Библиотеката е редовно посетена и искористена од учениците, а повремено и од професорите. Книгите се сместени на полица при што лектирните изданија се подредени по одделенија, а останатите по презимето на авторот.

Основното училиште „Гоце Делчев“, с. Могила. Библиотеката е формирана 2001 година со еден вработен. Нејзиниот фонд изнесува 7000 наслови или околу 12000 примероци. Книгите се

the last ten years, the fund generally was not renewed and the humble finances of the library are by self - financing of the students. In the library there are 85 members, who together with the teachers are the basic users of the library. The fund is processed by librarian standards.

The Elementary school “Koco Racin” v. Ivanjevci. The library was founded in 1950. The fund of the library is 1300 samples of all formats and areas but the larger part is children literature. During the last years the literary fund is not renewed. There are about 200 members students who are the biggest users. The books are searched by the surname of the authors. At ES “Koco Racin” works a library in the regional school in v. Dolno Srpci.

The Elementary school “Alexandar Turundzev” in Kukrecani. The library in this school was founded in 1964 and its rooms are in the frames of the school. The fund is 5000 books of all formats and areas and there are readings. The fund is renewed in rare cases, mainly by donations with small number of donations. There are about 234 students. The library is regularly attended and used by the students and temporally by the teachers. The books are situated on shelves where the readings are ordered by grades and the rest by the author’s surname.

The Elementary school “Goce Delcev” v. Mogila. The library was founded in 2001 with one employee. Its fund is 7000 titles or about 12000 samples. The books are of all formats and in the library there are newspapers

од сите формати, а во библиотеката има весници и списанија од повеќе области. Обновувањето на фондот е повремено, преку донации и купување одреден број книги, според потребите на учениците и можностите на училиштето. Членуваат сите 142 ученици во училиштето. Библиотеката е секојдневно отворена во текот на целата година, најчесто ја користат учениците и професорите, но и ученици од средното образование. Книгите се обработени по азбучен ред и според насловот на книгата.

Библиотеки во средните училишта

Гимназијата „Јосип Броз Тито“. Библиотеката постои уште од оформувањето на Гимназијата во 1892 год. Се промениле повеќе вработени кои воедно биле и наставници. Фондот на Библиотеката изнесува 17000 книги, од кои има книги за обработка, книги за лектира, енциклопедии, речници за странски јазици, книги по предметите математика, физика, хемија, биологија, информатика и сл.

Фондот се обновува со купување и со донации. Особено, обновувањето на фондот се забележува последниве години, кога се набавени меѓу 100 - 200 книги. Сите ученици од Гимназијата како и вработените се нејзини членови. Посетеноста е во просек 40 - 50 ученици дневно, а потребните книги се искористуваат до максимум. Библиотеката ја користат сите ученици и вработени како и некои надворешни лица.

На книгите се врши физичка обработка, сигнирање, инвентарирање, каталогизирање и класифицирање.

and magazines of many areas. The renewal of the fund is temporal by donations and buying of certain number of books. According to the necessities and possibilities of the school. There are about 142 members in the school. The library is constantly opened during the whole year mostly used by the students and the teachers, but also by students from the secondary education. The books are ordered by alphabetic order and the title of the books.

Libraries in the secondary schools

High school “Josip Broz Tito”. The library exists since the foundation of the High school in 1892. Many employees who at the same time were teachers changed. The fund of the library is 17000 books. There are books for class, readings, encyclopedia, dictionaries of foreign languages, book of the subjects Mathematics, Physics, Chemistry, Biology Computer sciences and etc.

The fund is renewed by buying and donations. Especially, the renewal of the fund is noticeable during the last years when there were supplied among 100 - 200 books. All the students from the high school as well as the employees are its members. The visit is average 40 - 50 students per day and the necessary books are used to maximum. The library is used by all students and employed as well as some people from outside.

To the books physical processing, signature inventory catalogization and classification is performed.

ЕМУЦ „Ѓорги Наумов“. Училишната библиотека е формирана во месец јануари 1964 година и во неа како библиотекарите работат професори со неполн фонд на часови до средината на 1986 година, кога библиотеката се пресели во нова зграда и се вработи еден библиотекар. Библиотеката располага со 3 простории, канцеларија, читална и магацин за книги или приближно 80m². Фондот на книги изнесува 13000 книги и голем дел се лектирни изданија, стручно - техничка литература и белетристика.

Набавката на книги се врши од сопствени средства и тоа задните години околу 120 - 150 книги годишно, од кои половина се набавуваат за награди на одлични ученици на крајот од учебната година. Во учебната 2008/09 година има запишано 343 членови во училишната библиотека. Библиотеката работи осум часа дневно и во тоа време има просечна посетеност од 30 - 40 читатели.

Библиотеката претежно ја користат учениците и вработените, а во исклучителни случаи и надворешни лица. Сигнирањето и инвентирањето на книгите се врши според нивниот формат, па според тоа и се редат на полиците.

Пребарувањето на книжниот фонд се врши преку картотека. Задолжувањето и раздолжувањето на книгите се извршува рачно со пишување. Библиотечниот фонд не е компјутерски обработен.

Државното музичко училиште. Библиотеката е оформена 1945 година. Сега е во нов објект, со еден вработен библиотекар. Библиотеката е опремена со богат фонд од разни области: нотна литература 2734, стручна литература 456 примероци, белетристика (романи, раскази) 1047, списанија („Ноти“, „Промузика“) 115, литературни списанија

EMUC “Gorgi Naumov”. The school library was founded in January 1964 and as librarians worked teachers who were part time employed until the middle of 1986, when the library moved to a new building and employed a librarian. The library has 3 rooms an office, a reading room, and storehouse for books or about 80m². The fund of the books is 13000 books and a large part of them are readings, professional, technical literature and belletristic.

The supplying of the books is made by their own means and in the last years about 120 - 150 books per year, out of which half are bought as awards for excellent students at the end of the year. In the school 2008/09 there is about 343 members of the school library. The library works eight hours per day and that is an average visit of about 30 - 40 visitors.

The library is generally used by students and employed and in exceptional cases people from outside. The signatures and the inventory of the books are made by the format of the books and by that the books are ordered.

The searching of the literary fund is made through cards. The lending and the returning of the books is made manually by signing. The librarian fund is not computer processed.

The State Music school. The Library was founded in 1945. Now, it is in new object with one employed librarian. The library is supplied with rich fund of different areas: musical notation books 2734, professional literature 456 samples, belletristic (novels stories) 1047, magazines (“Notn”, “Promuzika”) 1115 literary magazines 697, manual for K.C. 270 and others. The fund of the library is

697, прирачници за К.Ц. 270 и др. Фондот на библиотеката се обновува со средства од училиштето, со донации (Рамковски, амбасади), еднаш до два пати годишно. Зачленети се сите ученици или вкупно 128 ученици.

Посетеноста на библиотеката е максимална бидејќи е опремена со систем, DVD и компјутери така што служи како читална, медијатека, просторија за слушање музика, следење TV, преслушување аудио и видео ленти. Најчесто ја користат учениците (за подготовка на ноти на компјутер, како читална, аудио - визуелна просторија), а исто така ја користат и професорите.

Книгите се обработуваат така што посебно се подредува стручната литература т.е. нотната се чува во посебни кутии и во плакати, распоредена е по области, по азбучен ред, по кутии и шкафови по број. Во подготовка е електронско бележење на стручната литература (нотната) за полесно пребарување. Има и посебна програма Finale за изработка на ноти.

СОУ „Таки Даскало“ Битола. Фондот на библиотеката и на библиотечниот материјал е споен од поранешното стручно училиште „Кочо Рацин“ и Гимназијата „Браќа Миладиновци“. Фондот е распределен по големина, па така во К I има околу 5000 книги, во К II околу 19000, а К III околу 700. Бројот на преостаната литература е околу 200. Фондот годишно се обновува со донации и со купување на лектирни изданија и стручна литература. Денес брои околу 1300 членови.

Посетеноста е максимална и најчесто ја користат ученици, професори и надворешни корисници. Книгите се обработуваат по презиме на авторот, азбучно и по формат. Во перспектива се планира целосно преуредување

renewed by means of the school, by donations (Ramkovski, embassies) once or twice a year. Members are almost all students or about 128 students.

The visiting of the library is maximal as it is equipped with stereo, computer as well as it is used as a reading room, media room for listening music, watching TV, listening to audio and video tapes. Mostly, it is used by the students (for preparation of musical notation on computers, as a reading room, audio visual room and as well as it is used by the teachers.

The books are processed in that way that the professional literature is ordered separately t.s. notation is kept in separate boxes and in cupboard disturbed by areas, by alphabetic order boxes and cupboards with numbers. In preparation there is electronic marking of the professional literature (notation) for easier searching. There is a special program. Finale for production of notation.

SOU “Taki Daskalo” Bitola. The fund of the library and the librarian material was joined by the former professional school “Koco Racin” and the high school “Brothers Miladinovci”. The fund is ordered by its size so in K I there are about 5000 books in K II 19000 and in K III about 700. The number of the other literature is about 200. The fund is renewed by donations and by buying readings and professional literature. Today there about 1300 members.

The visit is maximal and it is mostly used by students, teachers, but also outside users. The books are processed by the surname of the author, by alphabetic order and by the format. In perspective there will be a complete redecoration of the librarian space as well as security of new space.

на библиотечниот простор, како и обезбедување нов простор.

ОСМУ „Д-р Јован Калаузи“ Битола. Библиотеката е формирана во 1954 година, со скроман фонд на книги, за потоа постојано да се зголемува, за сега да изнесува околу 6000 книги од различни области, белетристика, лектира, стручна литература за сите образовни профили од здравствената струка и струката лични услуги. Обновувањето на фондот се врши со просечна динамика од 50 книги на годишно ниво. Членови на библиотеката се сите редовни и вонредни ученици, како и 78 вработени или околу 1000 неформални членови.

Библиотеката се користи максимално бидејќи претставува и медијатека и читална, а претежно се користат лектирните книги и стручната литература. Библиотеката ја користат учениците и вработените. При обработката на книгите, секој примерок поседува инвентарен број кој се внесува во картотеката на библиотеката. Книгите се подредени на метални рафтови според големината, односно форматот.

СОЕУ „Јане Сандански“. Фондот на библиотеката во СОЕУ „Јане Сандански“ е околу 5000 примероци од кои најзастапени се лектирните изданија, стручната литература од областа на економијата. Дел од фондот е белетристика, а дел на српски јазик. Фондот се обновува преку донации. Еднаш годишно се купуваат книги од фондот на училиштето. Сите ученици се членови на библиотеката. Библиотеката работи секојдневно, најчесто се бараат лектирни изданија и тоа во просек по 5 ученици дневно. Ја користат учениците и професорите во училиштето. Лектирните изданија се подредени по предметот

OSMU Dr. "Jovan Kalauzi" Bitola. The library was founded in 1954 with humble fund of books, which is constantly increased and now it is about 6000 books from different areas, belletristic literature, reading, professional literature for all educational profiles of health courses and the course personal services. The renewal of the fund is made with average dynamics of 50 books on annual level. The members of the library are all regular and extra part students as well as 78 employees or about 1000 informal members.

The library is used maximally because it represents media and reading room and mainly there are used the readings and the professional literatures. The library is used by the students and the employees. At the processing of the books each sample has inventory number which is entered in card file of the library. The books are ordered in metal shelves according to their size that is the format.

SOEU "Jane Sandanski". The fund is about 5000 samples where the most present are the readings, the professional literature from the field of the economy. Part of the fund is belletristic and part is in Serbian language. The fund is renewed by donations. Once a year the books are bought from the fund of the school. All the students are members of the library. The library works every day, most frequently there are requested readings and average of 5 students per day. It is used by the students and the teachers in the school. The readings are ordered by the subject Macedonian language and literature. The rest of them are registered by number as the fund is renewed. The largest

Македонски јазик и литература. Останатите се евидентирани по број, како што се обновува фондот. Поголемиот број од книгите се на српски јазик.

СОЗУ „Кузман Шапкарев“.

Библиотеката е формирана во 1909 година, со основањето на училиштето, а од 1970 година работи според принципите и нормите на библиотечното работење. Вкупниот книжен фонд е 12799 книги и списанија. Застапени се сите формати. Најзастапени се публикациите од областите на земјоделските науки за потребите на повеќето струки во училиштето, а исто така богата е со лектирни изданија, белетристика, стручни списанија. Фондот до пред 10 години се обновуваше со купување по предлог на наставниците од одредени области, а последните години со подарување и донирање од надворешни членови. Членови на библиотеката се сите ученици или 243 членови. Библиотеката работи секојдневно, а нејзините услуги најчесто ги користат учениците и професорите. Книгите се обработуваат по сите библиотечни норми и правила, распоредени се според форматот, имаат инвентарен број и сигнатура.

Библиотеки во високите школи

Библиотеката во Техничкиот факултет - Битола. Библиотеката е оформена 1968 година во рамките на Техничкиот факултет. Располага со вкупен простор од 130m², работна просторија на библиотекарот, магацин за сместување на фондот и читална за корисниците која е опремена со компјутери за пребарување на

number of the books is in Serbian language.

SOZU “Kuzman Sapkarev”.

The library was founded in 1909 with the foundation of the school and from 1970 works according to the principles and norms of the librarian working. The overall literary fund is 12799 books and magazines. There are present all formats. The most frequent are the publications from the areas of the agricultural sciences for the necessities of the courses of the school and as well it is rich with readings, belletristic, professional editions. The fund was renewed before 10 years by buying books on the proposal of the teachers of certain areas and the last years by donation of outside members. The members of the library are all students and teachers. The books are processed in all librarian principles and standards, distributed according to the format, they have inventory number and signature.

Libraries in higher schools

The library at the Technical Faculty - Bitola. The library was founded in 1968 in the frames of the Technical Faculty. It has total surface of 130m², working room of the librarian, storehouse for preservation of the fund and the reading room for the users, which is equipped with computers for searching on the Internet.

интернет.

Фондот на библиотеката изнесува 4695 примероци монографски публикации од кои 1990 наслови, 34 наслови на сериски публикации меѓу кои најзастапени се стручните публикации од областа на техничките науки. Фондот се обновува и дополнува со донации, а одреден број се набавуваат во текот на годината. Во просек секоја година има прилив од 33 нови наслови со по 92 примероци. Фондот во библиотеката со влегувањето во системот COBISS.MK стручно се обработува според скратениот опис ISBD(m) стандардот.

Во библиотеката уредно се води инвентарна книга. Со влегувањето во системот COBISS.MK од 2008 година инвентарната книга се испишува автоматизирано при внес на секој примерок. Во библиотеката на годишно ниво членуваат околу 2100 корисници. За информации до сопствениот фонд користат азбучен МКД каталог и online базата на COBISS/OPAC. Библиотеката е солидно посетена и искористена, најчесто од студенти и професори.

Во библиотеката е вработен еден библиотекар со ВСС, со полно работно време и кој посетувал курсеви за стручно усовршување.

Библиотеката во Педагошкиот факултет - Битола. Библиотеката е формирана во 1964 година со еден вработен. Фондот е доста голем, монографски публикации има 16000 примероци, од кои 7002 наслови, сериски публикации 3500 примероци и стручна литература од областа на педагогијата, психологијата, белетристиката и сл. Фондот со дополнува со купување на околу 100 наслови годишно. Во библиотеката на годишно ниво членуваат околу 1500 корисници. Искористеноста

The Fund of the library is 4695 samples, monographic publications 1990 titles, 34 titles of serial publications, among which the most present are the professional publications from the area of the Technical Sciences. The fund is renewed and supplemented by donation and certain number is supplied during the year. There is average influx of 33 new titles of 92 samples every year. The fund of the library with the entrance of the system COBISS MK is professionally processed according to the ISBD standard.

In the library there is tidy inventory book. With the introduction of the system COBISS MK from 2008 the inventory book is written automatically with the registration of each sample. In the library on the annual level there are about 21000 users. For information of their own fund they use MKD catalogue and on - line base of COBISS OPAC. The library is well visited and used by the students and the teachers.

In the library one librarian is employed with higher education full working hours who attended a course for professional qualification.

Library at the Faculty of teachers training - Bitola. The library was founded in 1964 with one employee. The fund is pretty large there are 16000 monographic publications out of which 7002 titles, serial publication 3500 samples and professional literature from the area of the pedagogy, psychology, belletristic literature and etc. The fund is supplemented with buying of about 100 titles on annual level. In the library annually there are about 1500 users members. The use of the library is average generally used by the students and the professors and rarely by

на библиотеката е просечна, најчесто ја користат студентите и наставно - научниот кадар, а поретко надворешни членови. За информации до сопствениот фонд користат абучен каталог и online базата на COBISS/OPAC во која покрај базата на COBISS.MK ги користат и базите на поранешните југословенски републики: Словенија, Црна Гора, Србија и Босна и Херцеговина.

Во библиотеката уредно е водена инвентарна книга се до влегувањето на оваа библиотека во COBISS.MK. Со влегувањето во овој систем инвентарната книга се испишува автоматизирано при внес на секој примерок. Фондот во библиотеката стручно се обработува според ISBD(m) стандардот. Библиотеката според стандардите ги исполнува просторните услови. Таа е вклучена во системот cobiss/зајмување од 2005 година. Библиотеката располага со комплетна опрема за автоматизирано работење во системот COBISS.MK и во тек е внесување на книжниот фонд. Во библиотеката е вработен еден библиотекар со ВСС, со полно работно време. Библиотекарот посетувал курсеви за стручно усовршување.

Библиотеката во Факултетот за администрација и менаџмент на информациски системи - Битола. Оваа библиотека се формира во 2007 г. со почетокот на работа на Факултетот за администрација и менаџмент на информациски системи. Фондот на библиотеката располага со 1000 наслови монографски публикации, 5 наслови сериски публикации. Како новоформирана библиотека таа влезе веднаш во системот COBISS.MK од 2006 година, а инвентарната книга се испишува автоматизирано при внес на секој примерок.

Делимично фондот во библиотеката е стручно обработен. Библиотеката

outside members. For information to their own fund the users use alphabetic catalogue and on - line base of COBISS/OPAC where beside the base of COBISS MK they use the bases of the Former Yugoslav Republics Slovenia, Montenegro, Serbia and Bosnia and Herzegovina.

In the library there is tidy inventory book until the registration of this library in COBISS.MK With the entrance of this system inventory book is registered by automation with entrance of each sample. The Fund of the library is professionally processed according to ISBD standard. The library according to the standard fulfils the special conditions It is included in the system of COBISS borrowing from 2005. The library has complete equipment for automated working in the system COBISS MK and it is ongoing process for registration of the literary fund. The library has one employee with higher education full working hours. The librarian attended course for professional qualification.

The library at the Faculty for Administration and Management of information systems - Bitola.

This library was founded in 2006 with the start of the work of the Faculty for administration and management of formation systems. The fund of the library has 1000 titles, monographic publications, and 5 titles serial publications. As newly founded library it entered immediately in the system COBISS MK from 2006 and the inventory book is written automatically at the registration of each sample.

Partly the fund of the library is professionally processed. The Library has overall space of 30m² which is unsatisfactory for higher educational institution. The fund is

располага со вкупен простор од 30m² кој е недоволен за една високошколска институција. Фондот е сместен во шкафови и е недостапен за корисниците.

Во библиотеката на годишно ниво членуваат околу 900 корисници. Тие немаат информации за сопствениот фонд, освен на делумно внесените библиографски единици, а можат да ја користат online базата на COBISS/OPAC. Библиотеката располага со делумна опрема за автоматизирано работење во системот COBISS.MK.

Во библиотеката е вработен еден библиотекар со ВСС кој не е со полно работно време (работи и други работни задачи, а дополнува во библиотеката) и не посетувал курсеви за стручно усовршување.

Библиотеката при Биотехничкиот факултет - Битола. Фондот на библиотеката располага со 3347 примероци монографски публикации. Библиотеката нема сериски публикации. Во последните 5 години набавени се 121 примероци монографски публикации, што значи во просек секоја година има прилив од 24 примероци. Корисници се студентите и наставно - научниот кадар. Во библиотеката уредно е водена инвентарна книга. Фондот во библиотеката делумно е стручно обработен според скратен опис по стандардот ISBD(m). Фондот е сместен во шкафови и е недостапен за корисниците.

Библиотеката располага со вкупен простор од 30m² што е недоволен и мора да се бара решение за негово зголемување. Исто така, располага со делумна опрема за автоматизирано работење според системот COBISS.MK. Библиотеката не е вклучена во COBISS.MK

Во библиотеката на годишно ниво членуваат околу 350 корисници. Тие немаат

placed in cupboards and it is unavailable for the users.

On the annual level in the library there are 900 users, they have no information for their own fund, except for the partly registered bibliographic units and they can use the on - line base for COBISS OPAC. The library has partial equipment for automated working in the system COBISS MK.

In the library there is one employed librarian with higher education who works part time (works on other working assignments and extra time in the library). He did not attend any courses for professional qualification.

The library at the Biotechnical Faculty - Bitola. The fund of the library has 3347 samples monographic publications. The library has no serial publications. In the last 5 years, there are 121 samples of monographic publications that means average every year there is an influx of 24 samples. The users are the students and professors. In the library there is tidy inventory book. The fund in the library is partly professionally processed according to the short description by the standard ISBD. The fund is placed in cupboards and it is unavailable for the users.

The library has total space of 30m² which is insufficient and it has been requested a solution for its increasing. Also, it has partial equipment for automated working according to the system COBISS MK. The library is not included on COBISS MK

On the annual level in the library there are about 350 users. They have no information for their own fund except for the partially registered bibliographic units and because they have never been registered in the system

информации за сопствениот фонд освен за делумно внесените библиографски единици, а бидејќи не се вклучени во системот COBISS.MK не можат да ја користат online базата на COBISS/OPAC. Во библиотеката е вработен еден библиотекар со ВСС, со полно работно време. Библиотекарот посетувал курсеви за стручно усовршување.

Библиотеката при Високата медицинска школа - Битола. Библиотеката располага со фонд од 3206 примероци монографски публикации од кои 2431 наслови, 1514 наслови на сериски публикации. За последните 5 години немаат податоци за новонабавени монографски и сериски публикации. Инвентарна книга е водена според стандардите до април 2002 година. Во изминативе години не е внесен ни еден податок за новонабавениот библиотечен материјал во инвентарната книга. Фондот во библиотеката воопшто не се работи според стандардот ISBD(m).

Библиотеката располага со закупен простор од 50m², со работната просторија за библиотекарот, магацинот за фондот и читална со 5 седишта. Просторот на библиотеката се употребува за секакви цели така што во ниеден момент не може да стане збор на функција на библиотеката. Просторот определен за библиотеката е недоволен и мора да се бара решение за негово зголемување.

Во библиотеката е вработено едно лице со ВСС кое работи на други работни задачи (администратор). Лицето не посетувало курсеви за стручно усовршување.

Во библиотеката на годишно ниво немаат податоци колку имаат корисници. Немаат информации за сопствениот фонд од причина што не е обработен според стандардот ISBD(m), а со тоа не може да се изготви никаков каталог, а бидејќи

COBISS MK they can not use on - line base of COBISS OPAC. In the library there is employed one librarian with higher education full working hours. The librarian attended courses for professional qualification.

Library at the Higher Medical School - Bitola. The library has fund of 3206 samples of monographic publications out of which 2431 titles, 1514 titles of serial publications. For the last 5 years they have no data for the newly bought monographic and serial publications. The inventory book is lead according to the standards until April 2002. In the past years there has not been registered not even a single data for the newly bought librarian material in the inventory book. The fund of the library generally is not according to the ISBD(m).

The library has total surface of 50m² with a working room of the librarian, the storehouse for the fund and a reading room with 5 seats. The space of the library is used for all purposes so at no moment we can talk about functioning of a library. The space defined for a library is insufficient and must be requested a solution for its increasing.

In the library there is one employee with higher education who works on other working tasks (administrator). The person did not attend courses for professional qualification.

On the annual level in the library there are no data how many users there are. They have no information for their own fund, because it is not processed according to the standard ISBD and by that it can not be made any catalogue and because they are not included in the system COBISS.MK they can not use the on - line base of COBISS OPAC. The library has partial equipment for

не се вклучени во системот COBISS.MK, не можат да ја користат online базата на COBISS/OPAC. Библиотеката располага со делумна опрема за автоматизирано работење во системот COBISS.MK. Библиотеката не е вклучена во системот COBISS.MK.

Библиотеки во работните организации

Толев број организации, по официјализирањето на правото и тие да можат основаат библиотеки во рамките на својата организација, донесоа програми за набавка на стручни и друг вид на книги со што се зголеми бројот на библиотеките во Битола.

Но, со почетокот на процесот на транзицијата во деведесеттите години од минатиот век, тешките материјални и други состојби во работните организации доведоа до разградување на сè она што со децении се создавало, масовно отпуштање од работа на стотици работници, ликвидирање или приватизирање на дел од организациите. Нормално е во вакви услови никој да не обрнува внимание на библиотеките и нивниот фонд. Така, библиотеките во повеќе работни организации се ликвидираат, книгите се оставаат сами на себе прибрани на рафтови или им се губи трагата. Во прегледот подолу дадени се информации за библиотеки од организации кои повеќе не постојат.

Холдинг прет. „Битола - ТЕКС“. Оваа библиотека започнала со работа во 1981 год., а згаснува 1995 год. Нејзиниот фонд броел 2140 монографски публикации, проекти и елаборати. Евиденцијата на

automated working in the system COBISS MK. The library is not included in COBISS MK system.

Libraries in the working organizations

Large number of organizations after the law that libraries can be found in the frames of its organization became efficient, brought curriculums for supplying of professional and other types of books by which the number of the libraries increased in Bitola.

But, with the beginning of the process of transition in the nineties of the past century, the difficult material and other situation in the working organizations got to destruction of all that was built with decades, mass firing of work of hundreds of workers, bankruptcy or privatization of part of the organizations. It is normal in such conditions no one to pay attention to the libraries and their fund. So, the libraries in many working organizations were liquidated, the books were left alone on shelves they were destroyed without any trace. In the survey below there is information for the libraries from organizations that do not exist any longer.

Holding company “Bitola - TEKS”. This library started working in 1981 and stopped in 1995. Its fund had 2140 monographic publications, projects and proposals. The registration of the books was

книгите се вршела според стандардите со картотека. Книгите биле сместени во застаклени рафтови. Во библиотеката имало и повеќе списанија, како „Текстилец“ и други.

Водостопанство „Пелагонија“. Како година на основањето на оваа библиотеката се смета 1975 год., а престанала со работа во 1993 год. Фондот на библиотеката броел 797 монографски публикации и над 2000 проекти и елаборати. Од вкупниот број на книги, над 500 се стручна литература. Од 1959 - 1960 година постои и техничка документација на проекти и елаборати чиј број се движи од над две илјади.

АД РИК „Битола - сил“. Библиотеката започнала со работа во 1960 год. и оттогаш работела со прекини, за од 1994 година повторно да се евидентира библиотечниот фонд во евидентна книга. Бројот на техничката документација (проекти, елаборати и друго) бил неколку илјади, а на монографски публикации изнесувал 1130. Издавањето на книгите и документацијата било по потреба и со реверс.

АД Ф - ка за шеќер „4 Ноември“. Оваа библиотека започнала со работа во 1987 год. Фондот изнесувал 250 монографски публикации и над 1000 проекти и елаборати. Библиотеката во денешната организација се наоѓа во мирување и е во состав на архивата. Библиотечниот фонд бил внесен во евидентна книга, но немало картотека. Издавањето на книгите и техничката документација (чиј број е над илјада) било со реверс.

АД Ф - ка за квасец и алкохол. Како година на основањето на оваа библиотека се смета 1964 год. Нејзиниот фонд бил од

made according to the standard with cards. The books were in glassed shelves. In the library there were magazines like “Tekstilec” and others.

Water supply “Pelagonija”. As year of foundation of this library it was considered to be 1975 and it stopped working in 1993. The fund of the library was 797 monographic publications and over 2000 projects and proposals. From the overall number of books over 500 was professional literature. From 1959 - 1960 there is a technical documentation of projects and proposals which number moved above two thousands.

JSC RIK “Bitola – sil”. The library started working in 1960 and since then it worked with discontinuity, so as from 1994 it started to register the librarian fund in the registration book. The number of the technical documentation (projects, proposal and other) is several thousands and there are 1130 monographic publications. The lending of the books and the documentation was by necessity and by reverse.

JSC Sugar factory “4 November”. This library started working in 1987. The fund was 250 monographic publications and 1000 projects and proposals. The library in current organization is paused and it is part of the archives. The librarian fund is in the registration book, but there were no cards. The lending of the books and technical documentation (which number is over thousand) was by reverse.

JSC factory of yeast and alcohol. As foundation year of this library is considered to be 1964. Its fund was from many areas with

повеќе области и тоа 200 монографски публикации, 5 проекти и елаборати, 50 научни трудови и повеќе списанија. Од 1995 година библиотеката е во мирување. Книгите биле внесени во евидентна книга, а за нивно издавање не се водело евиденција. Книжниот фонд се чувал во застаклени рафтови.

ДОО „ЈУГО - ТУТУН“. Оваа библиотека започнала со работа во 1972 год., а згаснала во 1995 год. Библиотечниот фонд изнесувал 1530 монографски публикации, а проекти и елаборати нема. Книгите биле внесени во евидентна книга и издавањето било по стандарди со картотека за секој корисник. Просечно годишно бројот на корисници се движел од 300 до 500 корисници. Библиотекарите посетувале и еднодневни семинари за библиотекарска дејност.

АД „Жито Битола“. Библиотеката при оваа организација беше оформена во 1971 год. и како една од најдобрите библиотеки во работните организации, постигнала многу за популаризација на книгата и библиотекарството. Книгите биле сместени на рафтови, се водело евиденција по сите стандарди со картотека и печат. Од вкупниот фонд книги, кој изнесувал 5118 публикации, над 2000 биле белетристика и уште 2000 школски книги, потоа над 200 книги биле стручна литература, како и доста мемоари, собрани дела итн. Во состав на библиотеката имало и над 30 светски списанија, како и 300 примероци од Информативниот „Билтен“ што го издава „Жито Битола“. Библиотекарот ги посетувал сите семинари и курсеви што ги организирала МУБ „Св. Климент Охридски“ - Битола. Покрај застаклените шкафови и рафтови во корисниот простор на библиотеката

over 200 monographic publications, 5 projects and proposals, 50 research works and many magazines. From 1995 the library is paused. The books are registered in registration book and for their lending there is no registration. The literary fund is saved on glassed shelves.

LTD “JUGO TUTUN”. This library started working in 1972 and stopped in 1995. The librarian fund was 1530 monographic publications, projects and no proposals. The books are registered in registration book and the lending was by standards and card for each user. The average annual number of users was 300 - 500 users. The librarian attended one day seminars for the librarian activity.

JSC “Zito Bitola”. The library at this organization was founded in 1971 and as one of the best libraries in the working organizations achieved a lot for the popularization of the book and the librarianship. The books were preserved on shelves; there was registration by all standards with cards and seal. From the overall fund which was 5118 publications, over 2000 were belletristic literature and 2000 school books, then over 200 books were professional literature as well as a lot of memories, collected works and etc. As a part of the library there were over 30 world magazines as well as 300 samples from the Information Bulletin that published Zito Bitola. The librarian attended all the seminars and courses that were organized by “St. Clement Ohridski” Bitola. Beside the glassed cupboards and shelves in the usable area of the library there were 12 tables and 24 chairs, then a desk and the last year a computer was installed for computer processing and

имало и 12 маси и над 24 столчиња, потоа работно биро, а во последната година е инсталиран и компјутер за компјутерска обработка и издавање на библиотечниот фонд. Меѓутоа, поради одењето во пензија на библиотекарот, библиотеката згасна и од 1995 год. повеќе не постои. Нејзиниот библиотечен фонд денес се наоѓа во НУУБ „Св. Климент Охридски“ – Битола.

АД Кожарски комбинат „Битола“. Библиотеката била основана во 1970 год., а престанала со работа во 1995 год. Фондот на библиотеката иснесувал 300 монографски публикации, а проекти и елаборати нема. Книгите биле евидентирани во евидентарна книга. Библиотечниот фонд се чувал во застаклени рафтови.

АД ЗИК „ПЕЛАГОНИЈА“ (заеднички служби). Година на основањето на библиотеката е 1976 год., а престанала со работа во 1992 год. Фондот го сочинувале 226 монографски публикации, проекти и елаборати нема. Оваа библиотека згасна, а книгите се сместени во рафтовите по канцелариите на вработените.

МЗТ ДОО „Монтинг“. Година на основањето на оваа библиотека е 1988 год., а на нејзиното згаснување 1990 год. Фондот на библиотеката бил мал, од само 210 монографски публикации, проекти и елаборати нема. Повеќе години оваа библиотека не постои и не располага со книгите кои се внесени во евидентната книга. Некои од нив се во застаклени рафтови.

ПОС - АИК „Лозар“. Библиотеката била основана 1972 год., а престанала со работа во 1983 год. Фондот го сочинувале околу 400 монографски публикации, а

lending of the librarian fund. But, with the retirement of the librarian the library stopped working and from 1995 it does not exist. The librarian fund today is at NUUB “St. Clement Ohrdiski” Bitola.

JSC Leather plant “Bitola”. The library was founded in 1970 and it stopped working in 1995. The fund of the library was 300 monographic publications and there were no projects or proposals. The librarian fund was preserved on glassed shelves.

AD ZIK Pelagonija (shared offices) The year of foundation of the library was 1976 and it stopped working in 1992. The fund consisted of 226 monographic publications, and there were no projects and proposals. This library stopped working and the books were on shelves.

MZT LTD Monting. The year of foundation of this library was 1988 and it stopped working in 1990. The fund of the library was small of only 210 monographic publications; there were no projects and proposals. This library did not exist for many years and it does not have the books that were registered in the register book. Some of them were in glassed shelves.

POS - AIK “Lozar”. The library was founded in 1972 and stopped working in 1983. The fund consisted of only 400 monographic publications and projects, there were no

проекти и елаборати нема. Дел од книгите се во застаклени рафтови. Податокот за книгите го добивме од евидентната книга. Денес нема задолжено лице за дел од книгите кои сè уште постојат.

АД холдинг „Фринко“. Како година на основањето на оваа библиотека се смета 1980 год, а работела се до ликвидацијата на оваа организација. Располагала со корисен простор од 30m² со спрат. Библиотеката и порано постоела, но била блокирана како магацински простор. Фондот на Библиотеката бил доста голем и броел 4823 монографски публикации од кои околу 600 книги биле стручна литература, како и над 2000 проекти и елаборати. Библиотечниот фонд бил евидентиран по стандарди со евидентна книга, картотека, картони за секој корисник и со печат. Книгите биле сместени во посебни рафтови, а бројот на корисници се движел околу 3000 годишно. Библиотеката располагала и со подврзани службени весници од 1985 година и истите биле сместени во архива.

Покрај наведените библиотеки, книги кои се воделе како библиотечен фонд имало во повеќе работни организации и разни установи, од кои голем дел не постојат повеќе или се во друга сопственост, како во АД „Апарати за домаќинството“ (поранешен „Металец“); ДОО „Краш Прогрес“; АД Фабрика за пиво и безалкохолни пијалоци „Пивара“; АД за трикотажа „Пелистер“; ДОО „Мокел“ и др.

Библиотеки во работните организации од кои и денес активно работат се:

ХМС „Стрежево“. Библиотеката почнала со работа во 1983 и нејзиниот фонд го сочинуваат главно проекти, елаборати, стручни списанија, научни трудови и стручни книги, чиј број е над 6000. Публикациите се сместени во наменска

proposals. Part of the books were on glassed shelves. The data for the books we got from the register book. Today, there is no employed person authorized for the books that still exist.

AD Holding Frinko. As year of foundation of this library is considered to be 1980 and it worked until the liquidation of this organization. It had useful space of 30m² with floor. The library existed previously, but it was blocked as storehouse space. The fund of the library was pretty big and it numbered 4823 monographic publications, about 600 books were professional literature and 2000 projects and proposals. The librarian fund was registered by standards in registration book, with card with seal for each user. The books were situated on special shelves and the number of users was about 3000 annually. The library had bound gazettes from 1985 which were in archives.

Beside, listed libraries the books that were lead as librarian fund in many working organizations and different institutions and large number of them do not exist or they are owned by somebody else as: JSC “Household devices” (former Metalec); LTD “Kras Progress”; JSC Factory for beer and soft drinks “Brewery”; JSC knitted fabrics “Pelister”; LTD “Mokel” and etc.

The libraries in the working organization where the libraries still actively exist:

HMS Strezevo. The library started working in 1983 and its fund is consisted of mainly projects and proposals which number is over 6000. The publications are placed in special room ordered by areas on shelves. The

просторија, наредени по области на сталажи. Библиотеката ја користат најчесто вработените, и тоа техничкиот кадар.

РЕК - Термоцентра „Битола“.

Библиотеката при РЕК - Термоцентра „Битола“ почна со работа во 1977 година. Располага со корисен простор 64m². Библиотечниот фонд го сочинуваат 1628 книги од кои 1532 книги се стручна литература, а останатото белетристика. Библиотеката располага и со комплекти на петнаестина списанија во повеќе свески. Библиотечниот фонд е евидентиран според утврдени библиотечни правила и распореден во картожни картончиња во постојани каталози. Годишно, бројот на корисници се движи од 250 до над 300.

Во состав на ТЦ „Битола“ има и библиотека на техничка документација што датира од 1977 година наваму. Бројот на проектите и елаборатите изнесува 2716 од кои 87% од нив се руски проекти, а останатите се на други јазици. Библиотеката располага со корисен простор од 76m². Целата документација е евидентирана по стандарди. Сите проекти и елаборати се сместени во метални подвижни рафтови. Користењето на документацијата е по потреба и не се води евиденција за бројот на корисници.

ПК - Рудник „Суводол“. Оваа библиотека работи од 1982 година, а официјално како библиотека е од 1984 година. Библиотеката располага со корисен простор од 68m². Библиотечниот фонд го сочинуваат 458 книги од кои 410 се стручна литература. Меѓутоа, оваа библиотека примарно е библиотека на техничка документација, од над 3000 проекти и елаборати сместени во метални подвижни рафтови. Книгите и техничката документација се внесени во евидентна

library is used by the employees that is the technical staff.

REK - Thermo power plant “Bitola”.

The library at REK - Thermo power plant “Bitola” started working in 1977 that is in 1975. It has useful space of 64m². The librarian fund is consisted of 1628 books, 1532 professional literature and the rest is belletristic literature. The library has set of fifteen magazines in many notebooks. The librarian fund is registered according to the confirmed librarian rules and it is distributed in cards in the existent catalogues. Annually, the number of users is from 250 to over 300.

As part of TC “Bitola” there is library of technical documentation that is from 1977. The number of projects and proposals is 2716 out of which over 87 are Russian projects and the rest are in other languages. The library has useful space of 76m². The overall documentation is registered by standards. All projects and proposals are situated on metal movable shelves. The using of the documentation is by necessity and there is no registration for the number of users.

PK - mine “Suvodol”. This library worked from 1982 and officially as a library is from 1984. The library has useful space of 68m². The librarian fund is consisted of 458 books out of which 410 are professional literature. But, this library is primarily library of technical documentation with over 3000 projects and proposals that are put on metal movable shelves. The books and technical documentation are registered in register book and signed by standards. The number of users is by necessity for the projects, and for the

книга и се сигнирани по стандарди. Бројот на корисници е по потреба за проектите, а за книгите е незначителен. Во библиотеката има и поголем број списанија во повеќе свески. Проектите се на руски, германски, англиски, чешки, српски, хрватски и други јазици.

Библиотеки во институциите (специјализирани библиотеки)

Библиотеката на Друштвото за наука и уметност. Библиотеката во Друштвото почна да функционира уште со основањето на Друштвото во шеесеттите години. Првите библиотечни книги дојдоа по пат на подарок, а подоцна кога Друштвото почна да издава сопствени изданија, фондот се надолжни по пат на размена на изданија. Бидејќи Друштвото често се селеше, книжевниот фонд доста се оштетуваше. Од 1976 год. Библиотеката повторно е вратена во просториите на Друштвото и оттогаш се презема грижа за зачувување на секој примерок. Во 1985 година фондот на библиотеката броеше 1255 монографски публикации, во 1995 година 2460 наслови. Книгите се сместени во шкафчиња, книгите се обработуваат и инвентарираат, а со библиотеката раководат посебно определени лица. Годишно се издаваат меѓу 250 - 300 наслови, главно од членови на Друштвото. Денес Библиотеката има 246 членови, а фондот нарастува на околу 7000 библиотечни единици, и тоа списанија (домашни и странски), монографски публикации, белетристика и, секако, литература од повеќе научни области.

books is insignificant. In the library there is large number of magazines in many notebooks. The projects are in Russian, German, English, Czech, Serbian, Croatian and other languages.

Libraries in the institutions (specialized libraries)

The Library at the Association of Science and Art. Library in the Association started functioning with the foundation of the Association in the sixties. The first librarian books came as donations and later the association started publishing their own edition, so the fund was supplemented by exchange of editions. As the Association moved a lot the literary fund was damaged. From 1976 the Library was at the Association and since then care was taken for preservation for each sample. In 1985 the Fund of the library numbered 1255 monographic publications, in 1995 2460 titles. The books are situated in cupboards, the books are processed and put in inventory and with the library managed by specially appointed people. Annually, there are lent among 250 - 300 titles mainly by the members of the Company. Today, the library has 246 members and the fund grew about 7000 librarian units and those are magazines (domestic and foreign) monographic publications, belletristic literature and certainly literature of many scientific areas.

Библиотеката на „Заводот, музеј и галерија“ – Битола. Оваа библиотека започнала со работа во 1936 год. Прекинува со работа за време на војната, (1941 - 1944 год.) за да продолжи во 1948 год., кога беше преземен од Градската општина – Битола. Со формирањето на Поверенството за просвета, Музејот премина во негова надлежност. Таа положба остана сè до 1950 год. кога Музејот почна практично самостојно да живее сè до припојувањето со Заводот за заштита на спомениците на културата, кон крајот на 1977 год.

Главната задача на библиотеката е на сите кустоси да им ја даде потребната литература и извори неопходни за работата на соодветните оддели. Иако оваа библиотека е од затворен тип, таа повремено им излегува во пресрет на потребите и барањата на други корисници, претежно студенти и други научни работници.

Библиотеката во Заводот е формирана кон крајот на 1977 год. од библиотеките на Народниот музеј, Заводот за заштита на спомениците на културата и Археолошкиот локалитет Хераклеја.

Книжниот фонд на оваа богата специјална, стручна и научна библиотека располага со над 5600 наслови и преку 11500 тома (монографски изданија и периодични публикации). Од тоа, 3890 наслови со преку 4000 тома на македонски, српскохрватски и словенечки јазик монографски изданија, а 1177 наслови со 1200 тома се странски монографски изданија. Останатиот дел се периодични публикации и тоа 323 наслови со 4598 тома на македонски, српскохрватски и словенечки јазик - периодика и 210 наслови со 1702 тома странски јазици. Монографските изданија и периодичните публикации припаѓаат на сите стручни области во Заводот - археологијата,

Library at the “Institute, museum and gallery” - Bitola. This library started working in 1936. It stopped working during the war 1941 - 1944 and then in 1948 when it was taken over by the City Assembly Bitola. With foundation of the Ministry of Education, Museum was under its authority. That was the situation until 1950, when the Museum practically independently lived until the joining to the Institution for protection of cultural monuments at the end of 1977.

The main task of the library is to all custodians to give the necessary literature and sources necessary for the work of the corresponding departments. Although, this library is of closed type, it periodically meets the necessities and the requests of other users generally students and research workers.

The library in the Institute was founded at the end of 1977 from the libraries of the National museum. The Institution for protection of cultural monument and the Archeological locality Heraclea.

The literary fund of this special, professional and scientific library has over 5600 titles and over 11500 volumes (monographic editions and periodical publications) out of them 3890 titles with over 4000 volumes in Macedonian, Serbian, Croatian and Slovenian language monographic editions and 1177 titles with 1200 volumes are foreign monographic editions. The other part are periodical publications and that is 323 titles with 4598 volumes in Macedonian, Serbian, Croatian and Slovenian language periodic and 210 titles with 1702 volumes in foreign languages. Monographic editions and the periodical publications belong to all professional areas in the Institute - archeology, ethnology, general history, architecture, history, art, biology as well as the social areas (sociology and etc).

In the literary fund of the library there are Slavic handwritings and old printed books

етнологијата, општата историја, архитектурата, историјата на уметноста, биологијата, како и на општествените области (социологија и др.).

Во книжниот фонд на библиотеката се наоѓаат словенски ракописи и старопечатени книги (црковнословенски, руски, бугарски, грчки, српски, арапски и др.) Покрај овие книги, има и еден мал број книги воена белетристика (добиеени при расформирањето на воените погранични библиотеки од караулите, по пат на соработка). Во фондот на библиотеката се наоѓаат и преснимени историски (стари) карти, долгометражни документарни филмови од областа на етнологијата (пр. „Древно индијанско семејство“, „Етрурци и етрурска уметност“), како и други филмови („Почетоци на кинематографијата“, филм за Ататурк), но и еден поголем број плакати.

Севкупниот фонд на Библиотеката е на повеќе современи јазици (покрај македонски и на словенечки, српскохрватски, англиски, француски, германски, италијански, полски, чешки и други јазици). Од 1980 година фондот е среден во азбучен каталог за книгите и списанијата и оттогаш постојано се надополнува. Фондот на библиотеката се збогатува по пат на подарок и размена со сродни или слични институции.

Државниот архив на РМ - Подрачно одделение - Битола. Библиотеката е формирана во 1954 година. Во денешната зграда библиотеката е сместена од 1980 год. Вкупниот книжен фонд е над 5000 публикации од кои 4170 монографски публикации (наслови, а 10697 примероци), 246 периодични публикации (наслови), како и друг библиотечен материјал (карти, микро - филмови, плакати, фотографии и сл). Составот на фондот е претежно од стручната литература, како и од историјата.

(religious Slavic, Russian, Bulgarian, Greek, Serbian, Arabic and other). Beside these books there is a small number of military belletristic (received at the reformation of the military border libraries of the watchtowers by cooperation). In the fund of the library there are recorded historical old maps, long meter documentary films from the field of the ethnology (for example “Ancient Indian family”, “Ertruks and Etruks’ art”) as well as other films (“The beginning of kinematics”, The film for Ataturk) but also a large number of posters.

The overall fund of the library is in many languages (beside Macedonian and Slovenian, Serbian, Croatian, English, French, German, Italian, Polish, Czech and other languages). Since 1980 the fund was ordered in alphabetic order for the books and the magazine and since then it was constantly supplemented. The fund of the library is enriched by donations and exchange of similar institutions.

The State archives of RM - Regional unit - Bitola. The library was founded in 1954. In today’s building the library was situated from 1980. The overall literary fund is over 5000 publications out of which 4170 monographic publications (titles and 10697 samples), 246 periodic publications (titles as well as other librarian material (maps, micro film, posters, photographs and etc). The content of the fund is generally professional literature as well as history. There are no means separated for renewal of the fund, only

Наменски средства за обновување на фондот нема, инцидентно во текот на годината се врши негово надополнување. Како специјализирана библиотека, најчесто се користи за потребите од страна на вработените, како и од научни работници, професори и други. Библиотеката има своја читална, каде единствено е дозволен пристап до фондот. Книгите се стручно обработени, со сигнатура и инвентарен број. Поделени се по формат и области.

Државен ученички дом „Мирка Гинова“. Библиотеката во Домот започнала со работа во 1990 год. Фондот на библиотеката изнесува над 1200 монографски публикации, а периодични публикации (наслови) и друг библиотечен материјал нема. Фондот, главно, е составен од лектирни изданија и енциклопедии кои често ги користат учениците кои престојуваат во Домот.

Митрополитската библиотека „Св. Јован Богослов“ – Битола. Во дамнешната 1992 година, на дваесетти јануари, на празникот Собор на Свети Јован Крстител, во Светата Митрополија на Преспанско - пелагониската епархија беше осветена и свечено отворена Митрополитската библиотека „Св. Јован Богослов“. Библиотеката е сместена во подрумските простории од зградата на Митрополијата. Средена е по сите библиотечни стандарди. Книгите се сигнирани, каталогизирани и систематизирани. Каталогските картончиња се азбучно подредени во картотеки, а книгите се сместени во дрвени шкафови.

Забележан е податокот дека во 1995 година фондот на оваа библиотека изнесувал над 3500 публикации (монографски публикации - 3596, периодични публикации (наслови) - 91). Денес библиотечниот фонд се движи од

инцидентно во текот на годината се врши негово надополнување. Како специјализирана библиотека, најчесто се користи за потребите од страна на вработените, како и од научни работници, професори и други. Библиотеката има своја читална, каде единствено е дозволен пристап до фондот. Книгите се стручно обработени, со сигнатура и инвентарен број. Поделени се по формат и области.

The Home of the high school youth. The library at the Home started working in 1990. The fund of the library is 107 monographic publications and the periodical publications (titles) and other bibliographic material does not exist.

The library at the metropolitan's residence “St. John the Evangelist” Bitola. In far 1992 on 20 January on the holiday Synod of St John Baptizer at the Holy metropolitan's residence of the Prespa - Pelagonia eparchy was canonized and solemnly opened the Library at the Metropolitan's residence “St John Blessing”. The library is situated in the basement rooms of the building of the Metropolitan's residence. It is ordered by all librarian standards. The books are signed, catalogized and systemized. The catalogue cards are ordered by alphabetic order and the books are in wooden cupboards.

It was noted the fact that in 1995 the fund of this library was over 3500 publications (monographic publications 3596, periodical publications (titles) - 91) Today, the librarian fund is about 8000 titles and there are covered editions from the areas of the philosophy, psychology, belletristic literature, medicine

околу 8000 наслови, и тоа се опфатени изданија од областа на филозофијата, психологијата, белетристиката, медицината, а најголем дел се изданија од областа на теологијата. Библиотеката располага и со триесетина стари црковни книги. Во рамките на Митрополиската библиотека се издаваат списанијата „Вистина“ (прв број 1991 г., Гласник на Преспанско - пелагониската епархија) и „Пелагонитиса“ - (прв број 1996 г., Списание за православна вера, духовна култура, образование и уметност). Библиотеката брои 650 членови.

Библиотеки постојат и во други цркви во Битола. Библиотеката во црквата „Св. Великомаченик Димитриј“ е сместена во административната зграда и располага со богат фонд црковни книги, белетристика и периодика кои се напишани на повеќе јазици. Најстарата црковна книга датира од 1817 година. Во Црквата „Рождество на Пресвета Богородица“ не постои просторија за класична библиотека за сместување на библиотечниот фонд. Книгите се сместени во олтарот и певницата. Црквата располага со над стотина вредни црковни книги кои се користат во Богослужбата. Најстарата потекнува од 1838 година. Црквата „Св. Недела“ не располага со класичен библиотечен простор, дел од книжниот фонд е сместен во олтарот, певницата и канцеларискиот простор, а има фонд од околу 150 книги кои се користат претежно за Богослужба.

Библиотека во Народниот театар.

Оваа библиотека започнала со работа во 1989 год. Фондот на библиотеката изнесува 618 монографски публикации, 10 периодични публикации (наслови) како и друг библиотечен материјал.

and the largest part of the editions form the field of theology. The library has thirty old religious books. In the frames of the library at Metropolitan's residence there are published the magazines "Vistina" (first edition 1991, Newspaper of Prespa - Pelagonia eparchy) and "Pelagonitisa" - (first edition Magazine for the Orthodox religion, spiritual culture, education and art). The library has 650 members.

Libraries exist in other churches in Bitola. The library at the church "St Martyr Dimitrij" is situated in the administrative building and it has rich fund of religious books, belletristic and periodical which are written in many languages. The oldest book is from 1817. In the church "Birth of Holy Mary" there is no room for classical library for preservation of the librarian fund. The books are put in the altar and the choir. The church has over hundred valuable religious books that are used in the service. The oldest is from 1838. The Church "St. Sunday" does not have classical librarian space, part of the literary fund is situated in the altar, the choir and the offices and it has fund of about 150 books that are mainly used for service.

Library at the National theatre.

This library started working in 1989. The fund of the library is over 618 monographic publications, 10 periodical publications, titles and other librarian material.

Окружен суд – Битола. Библиотека-та започнала со работа во 1977 год. Фондот на библиотеката изнесува над 2000 монографски публикации, околу 50 периодични публикации (наслови), како и друг библиотечен материјал.

Служба за вработување. Библиотеката е формирана во 1992 год., а нејзиниот фонд е составен од над 900 монографски публикации, 4 периодични публикации (наслови), како и друг библиотечен материјал.

Медицински центар Д-р Трифун Пановски – Битола. Библиотеката започнала со работа во 1967 год. Фондот изнесува 3890 монографски публикации. Периодички публикации (наслови) и друг библиотечен материјал нема.

Воена библиотека - Битола. Фондот на оваа библиотека изнесувал 14000 - 15000 публикации, меѓу кои се вбројуваат стручни публикации, учебници, белетристика и сл. Библиотеката, иако отворена за сите граѓани, била слабо искористена. Неколку пати ги менувала своите простории во рамките на касарната, во ресторанот „Парк“, во Офицерскиот дом, за со дислоцирањето на касарната од Битола целокупниот фонд да се префрли во касарната во Велес.

Библиотеките како храмови на пишаниот збор и светилишта на културата претставуваат институции кои се чувари на колективното паметење на овој народ и држава. Тие не се места каде времето застанало, туку места каде сето време е опфатено - историјата, минатото, сегашноста, иднината со сите свои одлики, новитети и погодности, културни текови, образовни процеси, научни сознанија.

Appeal Court Bitola. The library started working 1977. The fund of the library is over 2000 monographic publications, about 50 periodical publications, titles and other librarian material.

Employment agency. The library was founded in 1992 and its fund is of over 900 monographic publications, 4 periodical publications, titles as well as other bibliographic material.

Medical center D-r Trifun Panovski - Bitola. The library started working in 1967. The fund is 3890 monographic publications. Periodical publications, titles and other librarian material does not exist.

Military library - Bitola. The fund of this library was 14000 - 15000 publications consisting of professional publications, textbooks, belletristic literature and etc. The library although opened for all citizens it was not used a lot. It changed its rooms several times in the barracks in the restaurant Park at the Officer's home and with the dislocation of the barracks from Bitola the overall fund was transferred to Veles.

The libraries as temples of the written word and holy places of the culture represent Institutions which are guards of the collective remembering of these people and state. Those are not places where the time stopped but places where all the time is covered – history past, present, future with all decisions news and favorites cultural flows, educational processes, research knowledge.

The libraries are the holders in the

Библиотеките се носители во заштитата и користењето на богатото национално книжевно наследство затоа што книгата претставува едно од основните средства за изразување, образование и комуникација.

Денес, библиотеките претставуваат современи културни центри со компјутеризирани читални, со многу нови книги, простории за промоции, културни катчиња, во нив се организираат и дополнителни активности. Секој што престојува во библиотеката, треба да се чувствува пријатно. Тоа е единствениот начин за човекот да може да стане свесен дека само духот на просветеноста и тежината на знаењето се она што еден народ го прави моќен.

protection and the use of the rich national literary inheritance, so the book represents one of the basic means for expression of education and communication.

Today, libraries represent modern cultural centers with computerized reading rooms with a lot of books, spaces for promotions, cultural floors where additional activities are organized. Each person who is present in the library should feel comfortable. That is the only way for the human to become conscious that only the spirit of lightness and the weight of knowledge is what makes people powerful.

БЕЛЕШКИ

1. П. Хр. Илиевски, „Појава и развој на писмото“, Скопје, 2001, стр. 22
2. С. Котовчевска, „Писмата и библиотеките во стариот век“, Скопје, 2008, стр. 141
3. Б. Наумоски, „Библиотекарски лексикон“, Струга, 1997, стр. 27
4. В. Стојчевска - Антик, „Битола во X и XI век“, Зборник: Битола низ вековите I, Битола, 1998, стр. 49
5. М. Теуфик, „Кратка историја на Битолскиот вилает“ (во превод на македонски јазик), Историски Архив - Битола, стр. 17
6. М. Цепенков, „Македонски народни умотворби – Преданија“, кн. 7, Скопје, 1972, стр. 223
7. Ј. Стојновски, „Битолско ракописно наследство од XIV и XV век“, Зборник: Битола низ вековите, III, Битола, 2000, стр. 54
8. Х. Иналцик, „Османско царство - класично доба (1300 - 1600)“, Београд, 1974, стр. 16
9. М. Цепенков, „Како презеле Турците град Битола, Преданија“, кн. 7, Скопје, 1972, стр. 221/222
10. „Енциклопедија на Југославија“, изд. на македонски јазик, Загреб, 1983, стр. 692
11. „Научна мисла – Битола 1981“ - материјали од научниот собир одржан во Битола на 10 - 11 декември 1981 година, Битола, 1981, стр. 524, а таму од М. Цепенков, „Македонски народни умотворби – преданија“, кн. 7, Скопје, 1972, стр. 223
12. Ibedim, Ѓ. Димовски Цолев, стр. 523
13. Ibedim, стр. 524
14. „Цариградски весник“, бр. 208 од 1 јануари 1855 год.

ENDNOTES

1. P. Hr. Ilievski, “The appearance and development of the letter”, Skopje, 2001, p. 22
2. S. Kotovcevska, “Letters and libraries in the old century”, Skopje, 2008, p.141
3. B. Naumovski, “Librarian lexicon”, Struga, 1997, p. 27
4. V. Stojcevska - Antik, “Bitola in X and XI century”, Collection: Bitola through the centuries, I, Bitola, 1998, p. 49
5. M. Teufik, “Short history of Bitola region” (in translation in Macedonian language) Historical Archives, Bitola, p. 17
6. M. Cepenkov, “Macedonian national proverbs – Legends”, book 7, Skopje, 1972, p. 223
7. J. Stojanovski, “Bitola handwriting inheritance from XIV and XV”, Collection: Bitola through the centuries, III, Bitola, 2000, p. 54
8. H. Inaldzik, “Ottoman kingdom –classical age (1300 - 1600)”, Belgrade, 1974, p. 16
9. M. Cepenkov, “The way Turkish took over Bitola, Legends”, book 7, Skopje, 1972, p. 221-222
10. “Encyclopedia of Yugoslavia”, edition of Macedonian language, Zagreb, 1983 p. 692
11. “Scientific thought - Bitola 1981” - materials of the Scientific assembly in Bitola 10 - 11 December 1981, Bitola, 1981, p. 524 and there from M. Cepenkov, “Macedonian national legends – legends”, book 7, Skopje, 1972, p. 223
12. Ibedim G. D. Colev, p. 523
13. Ibedim, page 524
14. “Carigrad newspaper”, number 208 of 1 - I - 1855
15. “History of the Macedonian people”, book first, Skopje, 1969, p. 229
16. A. Stojanovski, “Macedonia in Turkish

15. „Историја на македонскиот народ“, кн. 1, Скопје, 1969, стр. 229
16. А. Стојановски, „Македонија во турското средновековие“, Скопје, 1989, стр. 19, а таму од S. Trako, „Prethosovski dogadaji u Hest Bihistu Idrisa Bitl“, 1 isija, Prilozi za orijentalnu filologiju XX – XXI, Sarajevo, 1974
17. X. Калешки, „Прве оријенталне библиотеке у Југословенским земљама“, Библиотекар. 17, бр. 4, Београд, 1961, стр. 279
18. М. Becirbegovic, „Prosvetni objekti islamske arhitekture u Bosni i Hercegovini“- prilozi za orijentalnu filologiju, Sarajevo, 1974, str. 329
19. М. Соколовски, „Битола и Битолско во XV и XVI век“, - прилози VI, МАНУ, Скопје, 1975, стр. 41
20. H. Kalesi, „Najstariji vakufski dokumenti u Jugoslaviji na arapskom jeziku“, Pristina, 1972, str. 66
21. М. Соколовски, „Турски изворни податоци од XV и XVI век за градот Битола“, Гласник на ИНИ, Скопје, 1963, стр. 142 - 149; а таму од H. Kalesi, cit. delo, str. 60
22. H. Kalesi, cit. delo, str. 66; М. Соколовски, цит. дело, стр. 143
23. М. Becirbegovic, cit. delo, str. 331
24. X. Иналџип, „Османско царство“, Београд, 1974, стр. 237
25. М. Тевфик, „Кратка историја Битољског вилајета“, Братство, XXVII, Београд, 1933, стр. 211
26. H. Kalesi, cit. delo, str. 148
27. H. Kalesi, isto, str. 147 - 148
28. X. Калешки, цит. дело, стр. 281
29. М. Карахасан, „Одбрани трудови“, Скопје, 1983, стр. 16
30. М. Соколов, цит. дело, стр. 39
31. Ekrem Hakki, „Auverdi, Osmanli Minaisi. Yugoslavuađdaki Tiik Eseriies cih“, Instanbol, 1975, str. 103
32. Исто, стр. 105
33. „middle age“, Skopje, 1989, p. 19 and there from S. Trako, PreKosovo events at Hest Bihistu Idrsa Bitl“, 1 isija, Enclosures for oriental philology XX – XXI, Sarajevo, 1974
17. H. Kalesi “The first oriental library in Yugoslav countries”, Librarian 17, number 4, Belgrade, 1961, p. 279
18. M. Becibegovik, quotation work, p. 329
19. M. Sokolovski, “Bitola and its region in XV and XVI century”, Enclosures VI, Skopje, 1975, p. 41
20. H. Kalesi, “The oldest vakuf’s documents in Yugoslavia in Arabic language”, Pristine, 1972, p. 66
21. M. Sokolovski, “Turkish source data XV and XVI century for the city of Bitola”, Newspaper of the Institute for national history, Skopje, 1963, p. 142 - 149 and there from H. Kalesi, quotation work, p. 60
22. H. Kalesi, quotation work, p. 66, M. Sokolovski, quotation work, p. 143
23. M. Becibegovic, quotation work, p. 331
24. H. Inal Dzip, “Ottoman kingdom”, Belgrade, 1974, p. 237
25. M. Tefvik, “Short History of Bitola region”, Brotherhood, XXVII, Belgrade, 1933, p. 221
26. H. Kalesi, quotation work, p. 148
27. H. Kalesi, the same 147 - 148
28. H. Kalesi, quotation work, p. 281
29. M. Karahasan, “Elected articles”, Skopje, 1983, p. 16
30. M. Sokolov, quotation work, p. 39
31. E. Hakki, “Auverdi, Osmanli Minaisi, Yugoslavuađdaki Tiik Eseriies cih”, Instanbol, 1975, p. 103
32. The same, p. 105
33. M. Tefvik, quotation work, p. 214
34. E. Hakki, quotation work, p. 107-108
35. R. Momidik - Petkova, “The complex of the mosque Hadzi Mahmud bey in Bitola”, Collection of articles 12, Institute for protection of the cultural monuments, the natural resources museum and gallery, Bitola, 1994, p.76

33. М. Тевфик, цит. дело, стр. 214
34. Е. Hakki, cit. delo, str. 107-108
35. Р. Момидиќ - Петкова, „Комплексот на џамијата Хаџи Махмуд бег во Битола“, Зборник на трудови 12, Завод за заштита на спомениците на културата, природните реткости, музеј и галерија, Битола, 1994, стр. 76
36. Е. Hakki, cit. delo, str. 95
37. Isto, str. 105
38. Isto, str. 96
39. Р. Момидиќ - Петкова, „Хамза бег - Уч Шеихлер џамија во Битола“, Зборник на трудови 9, Завод за заштита на спомениците на културата, природните реткости, музеј и галерија, Битола, 1988, стр. 98
40. М. Тевфик, цит. дело, стр. 214
41. Е. Hakki, cit. delo, str. 108
42. Ђ. Пејановиќ, „Историја библиотеке у Босни и Херцеговини“, Сарајево, 1960, стр. 24
43. М. Тевфик, цит. дело, стр. 240
44. Исто, стр. 223
45. А. Стерјовски, „Од раната историја на битолското библиотекарство (Библиотеките во Исхак - џамија и во Зандан - куле)“, Развиток бр. 5 - 6, Битола, 1987, стр. 191
46. М. Тевфик, цит. дело, стр. 223
47. Т. Ђорђевиќ, „Наш народни живот“, Београд, 1984, стр. 396
48. М. Becirbegovic, cit. delo, str. 338
49. А. Стерјовски, цит. дело, стр. 190
50. „Турски документи за историјата на македонскиот народ“, серија прва, II, Скопје, 1966, стр. 7
51. М. Константинов, „Битолски Турци“, Прилози бр. 2, Научно друштво, Битола, 1961, стр. 32
52. М. Becirbegovic, cit. delo, 247
53. Х. Калеси, цит. дело, 280
54. Ђ. Пејановиќ, цит. дело, стр. 24
55. Х. Калеси, цит. дело, стр. 282
36. Е. Hakki, quotation work, p. 95
37. The same, p. 105
38. The same, p. 96
39. R. Momidik – Petkova, “Hamza bey - Уч Seihler mosque in Bitola”, Collection of the articles 9, Institute for protection of the cultural monuments, the natural resources museum and gallery, Bitola, 1998, p. 98
40. M. Tevfik, quotation work, p. 214
41. E. Hakki, quotation work, p. 108
42. Gj. Pejanovic, “History of the library in Bosnia and Herzegovina”, Sarajevo, 1960, p. 24
43. M. Tevfik, quotation work, p. 240
44. The same, p. 223
45. A. Sterjovski, “From the early history of Bitola librarianship (The libraries in Isak mosque and Prison tower)”, Razvitok nr. 5 - 6, Bitola, 1987, p.191
46. M. Tevfik, quotation work, p. 223
47. T. Gjorcevic, “Our national life”, Belgrade, 1984, p. 396
48. M. Becirbegovic, quotation work, p. 338
49. A. Sterjovski, quotation work, p. 190
50. “Turkish documents for the history of the Macedonian people”, serial first, II, Skopje, 1966, p. 7
51. M. Konstantinov, quotation work, p. 32
52. M. Becirbegovic, quotation work, p. 247
53. H. Kalesi, quotation work, p. 280
54. Gj. Pejanovic, quotation work, p. 24
55. H. Kalesi, quotation work, p. 282
56. M. Karahasan, quotation work, p. 11
57. “History of the Macedonian language”, book first, Skopje 1969, p. 316
58. H. Inalzip, quotation work, p. 249
59. N. Celakoski, “The family Robevci and their library”, Collection: Librarianship in Bitola and its region, Bitola, 1995, p. 121 - 127
60. J. Pavlovski, “100 Macedonian years 1903 - 2003”, Skopje, 2004, p. 80
61. Z. Zebl, “High tide and breakdown”, Gorni Milanovac, 1990, p. 47
62. D. Hr. Konstantinov, “The Jewish library in

56. М. Карахасан, цит. дело, стр. 11
57. „Историја на македонскиот јазик“, кн. 1, Скопје, 1969, стр. 316
58. Х. Иналџик, цит. дело, стр. 249
59. Н. Целакоски, „Семејството Робевци и нивната библиотека“, Зборник: Библиотекарството во Битола и Битолско, Битола, 1995, стр. 121 - 127
60. Ј. Павловски, „100 македонски години 1903 – 2003“, Скопје, 2004, стр. 80
61. Ž. Zebl, „Plima i slom“, Gornji Milanovac, 1990, str. 47
62. Д. Хр. Константинов, „Еврејските библиотеки во Битола“, Развиток, XVII/3 - 4, Битола, 1979, стр. 320
63. Ž. Zebl, цит. дело, стр. 193
64. Ѓ. Димовски - Цолев, „Битолските училишта до 1918 година со посебен осврт на Гимназијата до 1945“, Зборник: Гимназијално образование во Битола, Битола, 1965, стр. 27
65. Ѓ. Димовски - Цолев, „Основа за библиографија на издавачката дејност во Битола (сегмент од културната историја на Битола)“ Зборник: Печатарството и издаваштвото во Битола, кн. 3, Битола, 1999, стр. 21
66. Ѓ. Димовски - Цолев, „Битолските училишта...“, стр. 30/31
67. Ibidem
68. М. Пешевска, „Прилог кон прашањето за француската политика кон ширењето на католичката пропаганда и на унијатството во Македонија“, сп. Историја, XVIII/1 - 2, Скопје, 1982, стр. 114-115
69. „Hronika župe Bitoljske“ (ракопис, сопственост на Католичката црква во Битола), стр. 17
70. Ѓ. Димовски - Цолев, „Мисијата на француските милосрдни сестри од редот Sent Vincent de Paul во Битола“ Зборник: Македонско - француски врски, Битола, 1999, стр. 220
- Bitola”, Razvitok XVII/3 - 4 Bitola, 1979, p. 320
63. Z. Zebl, quotation work, p. 193
64. G. Dimovski- Colev, “Bitola schools until 1918 with special attention to the High school to 1945”, Collection: High school in Bitola, Bitola, 1965, p. 27
65. G. Dimovski - Colev, “The base for bibliography of the publishing activity in Bitola (segment of the cultural history of Bitola)”, Collection: Printing and editorship in Bitola, book 3, Bitola, 1999, p. 21
66. G. Dimovski- Colev, “Bitola school...”, p. 30/31
67. Ibidem
68. M. Pesevska, ”Enclosure to the question for French politics to the spreading of the Catholic propaganda and the Union in Macedonia”, History XVIII/1 - 2 Skopje, 1982, p. 114-115
69. “Chronicle of the parish of Bitola” (handwriting of Catholic Church in Bitola), p. 17
70. G. Dimovski – Colev, “The Mission of the French nuns from the line Sent Vincent de Paul in Bitola”, Collection: Macedonian - French links, Bitola, 1999, p. 220
71. N. Asim, “French school in Bitola”, Collection: Macedonian French links Bitola, 1999, p. 263 - 265
72. D. Panovski, “French libraries in Bitola”, librarianship Bitola and its region, Bitola, 1995, p. 89
73. D. Panovski, quoted article, p. 90, footnote 24
74. M. Georgievski, “librarianship in Vardar Macedonia between two world wars”, Skopje, 1989, p. 54
75. . Ibidem, p. 54
76. D. Hr Konstnitov, “French bookshops in Bitola”, Razvitok XXV/9 – 10, Bitola 1988, p. 467
77. Ibidem, p. 468
78. See: S. Dimevski “Catholic missionaries

71. Н. Асим, „Француското училиште во Битола“, Зборник: Македонско - француски врски, Битола, 1999, стр. 263 - 265
72. Д. Пановски, „Француските библиотеки во Битола“, Библиотекарството во Битола и Битолско, Битола, 1995, стр. 89, фусн. 21
73. Д. Пановски, цит. статија, стр. 90, фус. 24
74. М. Георгиевски, „Библиотекарството во Вардарска Македонија меѓу двете светски војни“, Скопје, 1989, стр. 54
75. Ibidem, стр. 54
76. Д. Хр. Константинов, „Француски книжници во Битола“, Развитие, XXV/9 - 10, Битола, 1988, стр. 467
77. Ibidem, стр. 468
78. Види: С. Димевски, „Католичките мисионери во Македонија за Илинденското востание“, Гласник на ИНИ, XVII/1, Скопје, 1963, стр. 234; и Ѓ. Димовски, „Писма (документи) на француските католички мисионери во Битола за настаните во градот 1908 - 1939 год.“, Гласник ИНИ, II/3, Скопје, 1967, стр. 239
79. „Српска Краљевска гимназија у Битољу“, Извештај за школску 1913/14 године, Битољ, 1914, стр. 7
80. М. Јовановиќ, „Просветно - политичките прилики во Вардарска Македонија, (1918 - 1929)“, Скопје, стр. 118
81. „Битољска гимназија“, Извештај за школску 1932/33 године, Битољ, 1933, стр. 23
82. М. Јовановиќ, цит. дело, стр. 130
83. „Државна реална гимназија у Битољу“, Извештај за школску 1938/39 годину, Битољ, 1939, стр. 39
84. М. Јовановиќ, цит. дело, стр. 259
85. Првиот професор поставен од Наставничкиот совет на Гимназијата за раководител на Наставничката
- in Macedonia for the Ilinden rebellion”, Newspaper of INI, XVII/1, Skopje, 1963, p. 234 and G. Dimovski, “Letters (documents) of French catholic missionaries in Bitola for the events of the city 1908 – 1939”, Newspaper of INI, II/3, Skopje, 1967, p. 239
79. “Serbian royal high school in Bitola”, Report for 1913/14 school year, Bitola 1914, p. 7
80. M. Jovanovik, “Educational political occasions in Vardar Macedonia, (1918 – 1929)”, Skopje, p. 118
81. Bitola High school”, Report for the school 1932/33, Bitola, 1933, p. 23
82. M. Jovanovik, quoted work, p. 130
83. “State real high school in Bitola”, Report for school 1938/39, Bitola, 1939 p. 39
84. M. Jovanovik, quated work, p. 259
85. The first professor appointed by the Educational board of the high school for the manager of the Teacher library was Milan Radojcik and after him Branko Petrovik (1932/33), Zagorka Radakovik (1933/34 - 1939/40) and Oklena M. Branislava (1939/40)
86. M.Georgievski, quated work, p. 209
87. Former mangers of Students’ Library were the teachers Milorad Vujovik (1932/33, 1933/34), Katarina Popovik (1934/35, 1938/39) and Branislava Oklena (1938/39)
88. Magazine was owned by The Literary Company at High school in Bitola. It was printed monthly as two numbers. The first number printed in 1927 and the last 1929. Executive director of the magazine was Velimir Petkovik. See G. Dimovski - Colev, “Bases for ...“, quated bibliography, p. 50
89. Supervisor professors at the Literary company were Velimir M. Petkovik (1929/30), Katarina Popovik (1935/36, 1936/37), Milorad Vujovik (1937/38, 1939/40).
90. G. Dimovski - Colev, “Libraries at Bitola High school 1914 – 1944”, Collection: Librarianship in Bitola and..., quated book,

- библиотека бил Милан Радојичиќ, а после него биле професорите: Бранко Петровиќ (1932/33); Загорка Радаковиќ (1933/34 - 1939/40) и Оклена М. Бранислава (1939/40)
86. М. Георгиевски, цит. дело, стр. 209
87. Поранешни раководители на Ученичката библиотека биле професорите: Милорад Вујовиќ (1932/33, 1933/34); Катарина Поповиќ (1934/35, 1938/39) и Бранислава Оклена (1938/39)
88. Списанието било сопственост на Литературната дружина при Гимназијата во Битола. Излегувало секој месец или како двоброј. Првиот број бил отпечатен 1927 година, а последниот 1929 година. Одговорен уредник на списанието бил проф. Велимир Петковиќ. За ова види: Ѓ. Димовски - Цолев, „Основи за...“, цит. библиографија, стр. 50
89. Надзорни професори во Литературната дружина биле: Велимир М. Петковиќ (1929/30); Катарина Поповиќ (1935/36; 1936/37); Милорад Вујовиќ (1937/38 - 1939/40)
90. Ѓ. Димовски - Цолев, „Библиотеките при Битолската гимназија 1914 - 1944 година“, Зборник: Библиотекарството во Битола и..., цит. дело, стр. 108
91. И. Милчин, „Литературната дружина „Свети Кирил и Методиј“ на Битолската гимназија од 1933 до 1937 година“, Зборник: Гимназијално образование..., цит. зборник, стр. 159-162
92. „Битољска гимназија“, Извештај за школску 1935/36 године, Битољ, 1936, стр. 47
93. „Битољска гимназија“, Извештај за школску 1935/36 године, Битољ, 1936, стр. 48
94. „60 години земјоделско училиште (1908 - 1968)“, Битола, 1968, стр. 9
95. I. Milcin, “The literary company “Saint Cyril and Methodius” of Bitola high school from 1933 to 1937”, Collection: High school education..., quoted collection, p. 159-162
96. “Bitola high school”, Report for the school 1935/36, Bitola, 1936, p. 47
97. “Bitola high school”, Report for the school 1935/36, Bitola 1936, p. 48
98. “60 years Agricultural school (1908 - 1968)”, Bitola, 1968, p. 9
99. D. Hr Konstantinov, “The libraries in Bitola from the Slavic period to 1941”, Librarian spark X, nr. 23, Skopje, 1979, p. 127 and “Department of the lower agricultural schools in Bitola”, Report for the school 1925/26, Bitola, 1927, p. 7
100. “Municipal news”, from 8. IX.1949, Bitola
101. “Five decades Economic school “Jane Sandanski” 1923 - 1973”, Bitola, 1973, p. 23
102. T. Grujoski, “For the beginning of the progressive youth movement and SKOY at the State trading academy in Bitola”, Collection: Five decades Economic school “Jane Sandanski” 1923 - 1973, Bitola, 1973, p. 82-83
103. I. Milcin, “Literary company “Saint Cyril and Methodius” at Bitola high school from 1933 - 1937”, Collection: High school education in Bitola, Bitola, 1963, p. 161
104. Small explanations for the serious reader: Macedonian Orthodox Church under the name Ohrid arch eparchy was uncanoned (by the sultan –civil person) abolished and joined under the Carigrad patriarch which was actually Greek institution. Such situation remained until the creation of the Kingdom of the Serbs, Croats and Slovenians. Then, the Greek - Serbian friendly relationship decided all as they wished that is for great sum of money the parts that Serbia got Vardar part of Macedonia more exactly, the religious eparchies to be separated from the rule

95. Д. Хр. Константинов, „Библиотеките во Битола од Словенскиот период до 1941 година“, Библиотечна искра, X, бр. 23, Скопје, 1979, стр. 127 и „Управа Ниже пољопривредне школе у Битољу“, Извештај за школску 1925/26 године, Битољ, 1927, стр. 7
96. „Општинске новине“, од 8.IX. 1914, Битољ
97. „Пет децении Економско училиште „Јане Сандански“, 1923 – 1973“, Битола, 1973, стр. 23
98. Т. Грујоски, „За почетокот на прогресивното младинско движење и на СКОЈ во Државната трговска академија во Битола“, Зборник: Пет децении економско училиште „Јане Сандански“ 1923 - 1973, Битола, 1973, стр. 82-83
99. И. Милчин, цит. дело, стр. 161
100. Мало појаснување за љубопитниот читател: Македонската православна црква под името Охридска архиепископија била неканонски (од султанот - цивилно лице) укината и приклучена под вedomството на Цариградската патријаршија, која, всушност, била грчка институција. Таквата состојба останала сè до создавањето на Кралството на Србите, Хрватите и Словенците. Тогаш грчко - српските пријателски односи се решавале како нив им одговарало, односно за големи суми пари деловите што ги добила Србија т.е. Вардарскиот дел од Македонија, поточно црквените епархии да се одвојат од вedomството на Цариградската грчката патријаршија и да се припојат под вedomството на Српската православна црква - Патријаршијата српска. Оној дел од Македонија т.е. епархиите што ги добила Грција со Егејскиот дел Македонија и натаму до ден денес се под вedomство на цариградската Патријаршија.
- of the Carigad Greek patriarch and to join under rule of the Serbian Orthodox Church, Serbian Patriarch. That part of Macedonia that is the eparchies that Greece got with Aegean part of Macedonia in the future is under the authority of the Carigrad patriarch.
101. Librarian for the teachers' library, the teachers board appointed Al Morgulj (21 and 26 March 1922) from 1930 - 1941 and in the further Al Morgulj (Serbian orthodox seminary, The report for the school 1932/33, Bitola, 1933, p. 15/16, Letter of Al Morgulj archipriest to the bishop Zletovski Strumica GG Naum), ownership of NUUB “St. Clement Ohrdiski”- Patriotic department.
102. “Serbian orthodox seminary in Bitola”, Report for the school 1932/34, Bitola, 1933, p. 16
103. Numbers are taken from many sources, so some of them do not match, but most of them are identical
104. M. Georgievski, “*Librarianship ...*”, quated work, p. 146
105. G. Dimovski and J. Kocankovski, “*Gavato – chronicle*”, Bitola, 1964, p. 40 - 43
106. D. Hr. Konstantinov, M. Hr. Konstantinov, K.Cingarovski, “*Travels of the second regional committee at the Local committee of the Communist part of Yugoslavia, Bitola, (1941 - 1944)*”, Bitola, 1963, p. 27
107. D. Hr. Konstaninov, “*Libraries in Bitola...*”, quated article, p. 126, footnote 9
108. Ibedim, p. 168
109. M. Georgievski, quated book, p. 162
110. D. Hr. Konstantinov, “*French literarians...*”, quated article, p. 470
111. D. Hr. Konstantinov, “*French literarians...*”, quated article, p. 470
112. M. Georgievski, quated book, p. 168
113. Ibidem, p. 128
114. P. Ezova, “*Russian library in Bitola*”, Collection: Librarianship in Bitola and

101. Библиотекар за професорската библиотека, Наставничкиот совет го назначил Ал. Моргуљ (21 и 26 март 1922 година); Од 1930 - 1941 година и натаму се споменува Ал. Моргуљ („Српска православна богословија“, Извештај за школску 1932/33 година, Битољ, 1933, стр. 15/16; Писмо на Ал. Моргуљ, протоставрофор до епископ Злетовски - Струмички Г. Г. Наум) – сопственост на НУУБ „Св. Климент Охридски“ - Роднокрајно одделение.
102. „Српска православна богословија у Битољу“, Извештај за школску 1932/34 годину, Битољ, 1933, стр. 16
103. Бројките се вадени од повеќе извори, па некои не се совпаѓаат, но повеќето се идентични.
104. М. Георгиевски, цит. дело, стр. 146
105. Ѓ. Димовски и Ј. Кочанковски, „Гавато – хроника“, Битола, 1964, стр. 40 – 43
106. Д. Хр. Константинов, М. Хр. Константинов, К. Цингаровски, „Летопис на Вториот реонски комитет на Месниот комитет на Комунистичката партија на Југославија, Битола (1941 - 1944)“, Битола, 1963, стр. 27
107. Д. Хр. Константинов, „Библиотеките во Битола...“, цит. статија, стр. 126, фусн. 9
108. Ibidem, стр. 168
109. М. Георгиевски, цит. дело, стр. 162
110. Д. Хр. Константинов, „Библиотеките во Битола...“, цит. статија, стр. 127
111. Д. Хр. Константинов, „Француски книжници...“, цит. статија, стр. 470
112. М. Георгиевски, цит. дело, стр. 168
113. Ibidem, стр. 128
114. П. Ежова, „Руската библиотека во Битола“, Зборник: Библиотекарството во Битола и Битолско, Битола, 1995, стр. 77 и А. Стерјовски, „Руската колонија“, Битола, 2003, стр. 156
115. А. Стерјовски, „Битола - Руската колонија“, Битола, 2003, стр. 157
- its surrounding, Bitola, 1995, p. 77 and A. Sterjovski, “Russian colony”, Bitola, 2003, p. 156
115. A. Sterjovski, “Bitola - Russian colony”, Bitola, 2003, p. 157
116. Ibidem, p. 157
117. Т. Hristovski, “Participation of the shoe workshops in NOV 1941 – 1942”, Collection: Bitola and its region in NOV 1941 - 1942, book 11, Bitola, p. 302-303
118. Т. Grujoski, “Bitola of my youth”, Bitola, 1987, p. 78
119. D. Ilievski, “Memories of the progressive youth in Bitola high school”, Collection: High school education in Bitola, Bitola, 1965, p. 157
120. B. Iljovski, “Some memories of the year 1938 – 1942”, Collection: Bitola and its region in NOV 1941 - 1942, book II, Bitola, 1978, p. 166-167
121. Т. Grujoski, “Bitola of my youth”, Bitola, 1987, p. 47
122. B. Stavrevski, “Prespa in trading academy in Bitola”, Enclosures number 32/35, Bitola, 1980, p. 220
123. M. Georgievski, “Librarianship...”, quated book, p. 168
124. G. Dimovski, “Bitola school...”, quated collection, p. 76
125. G. Hristovski –Dode, V. Altiparmakov, M. Veljanovski - Dinjar and I. Ilievski –Ceholo, “The activity of the party origination at the Monopoly, Bitola 1941 – 1942”, Collection: Bitola and its region in NOV 1941 - 1942, book I, Bitola, 1978, p. 583
126. Ibidem
127. R. Terzioski, “Denationalization activities of Bulgarian cultural educational institutions in Macedonia”, Skopje, 1974, p. 203
128. “Bistrica monograph”, Bitola, 1983, p. 34
129. “Bukovo monograph”, Bitola, 1981, p. 34
130. J. Kocankovski and G. Tankovski, “Dihovo in NOV and the Socialistic Revolution (1941 - 1945)”, Dihovo Monograph, Bitola, 1985,

116. Ibidem, стр. 157
117. Т. Христовски, „Учеството на чевларските работници во НОВ 1941 и 1942 година“, Зборник: Битола и Битолско во НОВ 1941 - 1942, кн. 11, Битола, 1978, стр. 302-303
118. Т. Грујоски, „Битола на мојата младост“, Битола, 1987, стр. 78
119. Д. Илиевски, „Секавања за дејноста на прогресивната младина во битолската гимназија“, Зборник: Гимназијално образование во Битола, Битола, 1965, стр. 157
120. Б. Илјовски, „Некои секавања на годините 1938 - 1942 година“, Зборник: Битола и Битолско во НОВ 1941 - 1942, кн. II, Битола, 1978, стр. 166-167
121. Т. Грујоски, цит. дело, стр. 47
122. Б. Ставревски, „Преспаници во Трговската академија во Битола“, Прилози, бр. 32/35, Битола, 1980, стр. 220
123. М. Георгиевски, „Библиотекарството...“, цит. дело, стр. 168
124. Ѓ. Димовски, „Битолските училишта..“, цит. зборник, стр. 76
125. . Ѓ. Христовски - Доде, В. Алтипармаков, М. Вељановски - Дињар и И. Илиевски - Чехоло, „Активноста на партиската организација во Монополот - Битола 1941 - 1942 година“, Зборник: Битола и Битолско во НОВ 1941 - 1942, книга I, Битола, 1978, стр. 583
126. Ibidem
127. Р. Терзиоски, „Денационализа - торската дејност на бугарските културно - просветни институции во Македонија“, Скопје, 1974, стр. 203
128. „Бистрица - монографија“, Битола, 1983, стр. 34
129. „Буково - монографија“, Битола, 1981, стр. 34
130. Ј. Кочанковски и Ѓ. Танковски, „Дихово во НОВ и Социјалистичка револуција (1941 - 1945)“, Дихово - p.28
131. D. Hr. Konstantinov, M. Hr Konstantinov and K. An Cingarovski, "Chronicle of Bitola Lavci", Bitola, 1962, p. 172
132. Ibidem
133. M. Bozinovski, "The road to "Our path", Skopje, 2003, p. 82
134. T. Grujoski, "Bitola national liberation partisan squads", Collection: Bitola national liberation partisan squads, Bitola, 1982, p. 38
135. L. H. Popovski, "Foundation of the squad Pelister", Jubilee newspaper "Pelister" from 22 April 1962, Bitola, 1962
136. B. Ruso, D. Milevski and P. Bozinovski, "The party organization in Bitola and its surrounding directly before the formation of the squad "Dame Gruev"- Military Bitola in 1942, "Nova Macedonia" 9. XI - 14. XII 1967
137. "Collection of documents and data for the national liberation war of Yugoslav people", volume VII, book first, Belgrade, 1952, p. 316, 93
138. D. Milevski - Dobri, "Memory for Sermen", Jubilee newspaper, Pelister from 22 April 1963, Bitola, 1963
139. B. Cvetkovski, "The participation of Vanco Prke in Bitola partisan squad", Collection: Bitola and its region in NOV 1941 and 1942, Bitola, 1987, p. 197
140. "High school education in Bitola", Bitola, 1965, p. 10
141. "Librarianship in Bitola, Bitola and its region", Bitola, 1995, p. 194
142. Travel book of MUB "Clement Ohridski" Bitola, 1966, page 99
143. "Travel book of MUB "Clement Ohridski" Bitola", 1945 - 1959, p. 34 - 36
144. Andonovska, "Private libraries in Bitola", Bitola, 2006, p. 5-19

Монографија, Битола, 1985, стр. 28

131. Д. Хр. Константинов, М. Хр. Константинов и К. Ан. Цингаровски - Кочо, „Хроника на битолско Лавци“, Битола, 1962, стр. 172
132. Ibidem
133. М. Божиновски, „Патот до „Наш пат““, Скопје, 2003, стр. 82
134. Т. Грујоски, „Битолските народноослободителни партизански одреди“, Зборник: Битолските народноослободителни партизански одреди, Битола, 1982, стр. 38
135. Л. Х. Поповски, „Формирање на одредот „Пелистер“, Јубилеен весник „Пелистер“ од 22 април 1962 год., Битола, 1962
136. . Б. Русо, Д. Милевски и П. Божиновски, „Партиската организација во Битола и Битолско непосредно пред формирањето на одредот „Даме Груев“ - Борбена Битола во 1942 година, в. „Нова Македонија“ од 9.XI. – 14.XII. 1967
137. „Зборник докумената и података о народноослободилачком рату југословенских народа“, том VII, књ. 1, Београд, 1952, стр. 316, 93
138. Д. Милевски - Добри, „Сеќавање за Сермен“, Јубилеен весник „Пелистер“ од 22 април 1963 год., Битола, 1963
139. Б. Цветковски, „Учеството на Ванчо Прке во битолските партизански одреди“, Зборник: Битола и Битолско во НОВ 1941 и 1942 година, Битола, 1987, стр. 197
140. „Гимназијално образование во Битола“, Битола, 1965, стр. 10
141. „Библиотекарството во Битола и Битолско“, Битола, 1995, стр. 194
142. „Летописна книга на МУБ „Климент Охридски“ Битола“, 1966 стр. 99
143. „Летописна книга на МУБ „Климент Охридски“ Битола“ 1945 - 1959, стр. 34 – 36
144. Л. Андоновска, „Приватните библиотеки во Битола“, Битола, 2006, стр. 5-19

БИБЛИОГРАФИЈА / BIBLIOGRAPHY

1. Библиотекарството во Битола и Битолско: Зборник на материјали од Научниот собир одржан на 6 и 7 декември 1994. Битола: 1995
2. Андоновска, Ленче: Приватните библиотеки во Битола. Битола: 2006
3. Андоновска, Ленче: Водач низ НУУБ „Св. Климент Охридски“ Битола. Битола: 2007
4. Печатарството и издаваштвото во Битола, II Издаваштво. Битола: 1998
5. Котовчевска, Сузана: Писмата и библиотеките во стариот век. Скопје: 2008
6. Георгиевски, Михајло: Манастирските библиотеки и читалишта во Македонија до 1912 година. Скопје: 1975
7. Георгиевски, Михајло: Библиотекарството во Вардарска Македонија меѓу двете светски војни. Скопје: 1989
8. 60 години НУУБ „Св. Климент Охридски“. Битола: 2005
9. Монографија за МУБ „Св. Климент Охридски“. Битола: 1995
10. Научна мисла – Битола 1981: материјали од Научниот собир одржан во Битола на 10 - 11 декември 1981 година Битола: 1981
11. Илиевски, Петар Хр.: Појава и развој на писмото. Скопје: 2001
12. Наумоски, Богомир: Библиотекарски лексикон. Струга: 1997
13. Битола низ вековите, I: Зборник на трудови. Битола: 1998
14. Цепенков, Марко: Македонски народни умотворби – Преданија. Скопје: 1972
15. Иналџик, Халил: Османско царство - класично доба (1300 - 1600). Београд: 1974
16. Енциклопедија на Југославија: издание на македонски јазик. Загреб: 1983
17. Историја на македонскиот народ. Скопје: 1969
18. Стојановски, Александар: Македонија во турското средновековие. Скопје: 1989
19. Hakki, Ekrem: Auverdi, Osmanli Minaisi. Yugoslavudaki Tiik Eseriie cih, Istanbul: 1975
20. Пејановиќ, Ђорђе: Историја библиотеке у Босни и Херцеговини. Сарајево: 1960
21. Павловски, Јован: 100 македонски години 1903 – 2003. Скопје: 2004
22. Zebli, Ženi: Plima i slom. Gornji Milanovac: 1990
23. Гимназијално образование во Битола: Зборник на трудови. Битола: 1965
24. Македонско - француски врски: Зборник. Битола: 1999
25. Стерјовски, Александар: Битола. Руската колонија. Битола: 2003
26. Грујоски, Трајче: Битола на мојата младост. Битола: 1987

ЗА АВТОРИТЕ/ABOUT AUTHORS

АНЕТА
СТЕФАНОВСКА

ANETA
STEFANOVSKA

*А*нета Стефановска е родена 1959г. во Битола. Средно и високо образование, Правен факултет - правосудна насока, заврши (1982 год.) во Битола, а правосудниот испит го положи 1995 г. во Скопје. Заради високиот просек, веднаш се запиша на постдипломски студии по граѓанско право (семејно - правни односи) во Скопје. Го владее англискиот јазик.

Во 1984 г. се вработи како дипломиран правник - секретар во ОУ „Св. Кирил и Методиј“ – Битола, за да во 2000 г. биде именувана за в.д. директор во Националната установа - универзитетска библиотека „Св. Климент Охридски“ – Битола. Таа функција ја извршуваше до 08.01.2003 г., кога беше разрешена. Од јуни 2006 г. е избрана за **Пратеник во Собранието на Р. Македонија** и е член на Законодавно - правната комисија, Комисијата за култура, Комитетот за односи меѓу заедниците и заменик член на Мандатно - имунитетската комисија и Комисијата за државна безбедност при Собранието на Р. Македонија. Член е на парламентарната делегација со Јапонија, Луксембург, Португалија и Романија.

*А*neta Stefanovska was born in 1959 in Bitola. She finished her secondary and higher education, Faculty of Law - judiciary department in 1982 in Bitola and she passed the qualifying examination for judges in 1995 in Skopje. As she achieved high grade point average she immediately enrolled at the post graduate studies of citizen's law (family - legal relations) in Skopje. She speaks English language.

In 1984 she was employed as graduated lawyer - secretary at ES "St. Cyril and Methodius" – Bitola and in 2000 she was appointed for an acting director at the Home and University Library "St Clement Ohridski"- Bitola. She was on that post until 08.01.2003 when was released. From June 2006 she was elected for a member of parliament of R. Macedonia and she is a member of the legislative - legal comission, Commission of culture, The Commission for relations between the communities and the vice member of the mandatory - immunity comission and the Commission of state security at the Macedonian Parliament. She is a member of the parliament delegation with Japan, Luxembourg, Portugal and Romania.

Членува и е во Претседателството на Друштвото на правници, Друштвото на архивските работници во Битола, Управниот одбор во ОУ „Коле Канински“ - Битола и др. Учествоваше во повеќе проекти: Компјутерско - научно - информативен - истражувачки - центар (КНИИЦ), каде беше носител на проектот и претседател на Управниот одбор; координатор на проектот „Компјутерско образование за почетници“; меѓународни проекти за соработка со Москва, Бугарија и Хрватска и др. Учествоваше на Светскиот конгрес IFLA во Милано, Италија.

Има напишано и објавено повеќе трудови од областа на библиотекарството, а автор и уредник е на повеќе значајни дела: „Значајни личности за Битола“ (автор); „Значајни личности за Битола - писатели“ (автор); „Песни: од ракопис до книга“ (уредник); „Раскази и народни песни: од ракопис до книга“ (уредник) и др.

Во 2002 година со одлука на Управниот одбор ѝ беше доделено стручно звање **виш библиотекар**, кое е на ранг на магистер во областа на библиотекарството. Добитник е на награда за најдобар и најхуман директор во културата од Здруженијата на хуманитарни организации на Р. Македонија (2001 год.); награда „Златно сонце“ од USAID за КНИИЦ, како најдобар проект на годината, награда за особен придонес во библиотекарската дејност (2009 год.)

Како пратеник во Собранието на Р. Македонија дава особено голем придонес во областа на културата и библиотекарската дејност, каде има видливи резултати.

She is a member and part of the Presidentship of the Lawyers' Association, The Association of Archive Workers in Bitola, the management board at ES "Kole Kaninski" Bitola and etc. She participated in many projects: computer, scientific informative, reserach center (CSIRC) where she was one of the holders of the project and president of the Management board, coordinator of the project Computer education for begginers, internal projects for cooperation with Moscow, Bulgaria, Croatia and etc. She has participated on the World Library and Information Congress IFLA in Milan, Italy.

She has written and published many articles from the field of the librarianship and she is the author and editor of many important works: "Distinguished people for Bitola" (author), "Distinguished people for Bitola writers" (author), "Poems: from handwriting to a book", (editor), "Stories and national poems: from handwriting to a book" (editor) and etc.

In 2002 by the decision of the management board she was awarded with the title higher libraian which is on the level of Master on the field of the libraianship. She was awarded for the best and most human director in the culture by the Association of humanitarian organizations of R. Macedonia (2001), the award "Golden sun" by USAID for CSIRC as the best project of the year, award for special contribution in the libraian activity (2009).

As a member of the Parliament of R. Macedonia she gives special contribution on the field of the culture and the libraian activity.

НАУМЕ
ЃОРГИЕВСКИ

NAUME
GORGIEVSKI

Науме Ѓоргиевски е роден во 1956 година. Основно и средно образование заврши во Битола, а Филозофски факултет, група Историја на уметноста со археологија, заврши на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје.

Од 1986 година вработен е во Националната установа – Универзитетска библиотека „Св. Климент Охридски“ – Битола, каде што помина низ сите библиотечни процеси, така што во 1997 година се здоби со звањето виш библиотекар.

Се занимава со научна работа, пред сè од областа на библиотекарството и има објавено и повеќе трудови: „Книгата и нејзиното место во културниот живот на исламскиот свет во Битола“, „Манастирските библиотеки во Битола и Битолско“, „Турските библиотеки во Битола“ и др. Автор е на следните дела: „Битола низ вековите - Библиографија на монографски публикации“, „Ванчо Николески – од ракопис до книга“, „Ванчо Николески - раскази и народни песни“ и др. Има учествувано во следните проекти: Компјутерско - образовниот центар од фондацијата Луис Бергер (2002), проектот “Битола низ вековите“ (библиографија), „Збогатување со нови

Naume Gorgievski was born in 1956. He finished elementary and secondary education in Bitola and he graduated at the Faculty of Philosophy, department of History of art with archeology at the University “St. Cyril and Methodius” - in Skopje.

He has been employed at the National Institution - University Library “St. Clement Ohridski” from 1986 where he passed all the librarian processes, so in 1997 he was awarded with the title of higher librarian.

He is involved with research work primarily from the field of the librarianship and he has published many articles on such topics: “The book and its place in the culture life of Islam world in Bitola”, “Monastery libraries in Bitola and its region”, “Turkish libraries in Bitola”. He is the author of the following works: “Bitola through the centuries – bibliography of monographic publications”, “Vanco Nikoleski - from a handwriting to a book”, “Vanco Nikoleski – stories and national poems” and etc. He participated at the following projects: Computer - educational center of the foundation Luis Berger (2002), project “Bitola through the centuries” (bibliography), Enrichment with new books from the patriotic departments, “Bitola literary inheritance” project approved by the Ministry of Culture of Macedonia and etc.

книги од Родокрајниот оддел“, „Битолско книжевно наследство“ - проект одобрен од Министерството за култура на Р. Македонија и др.

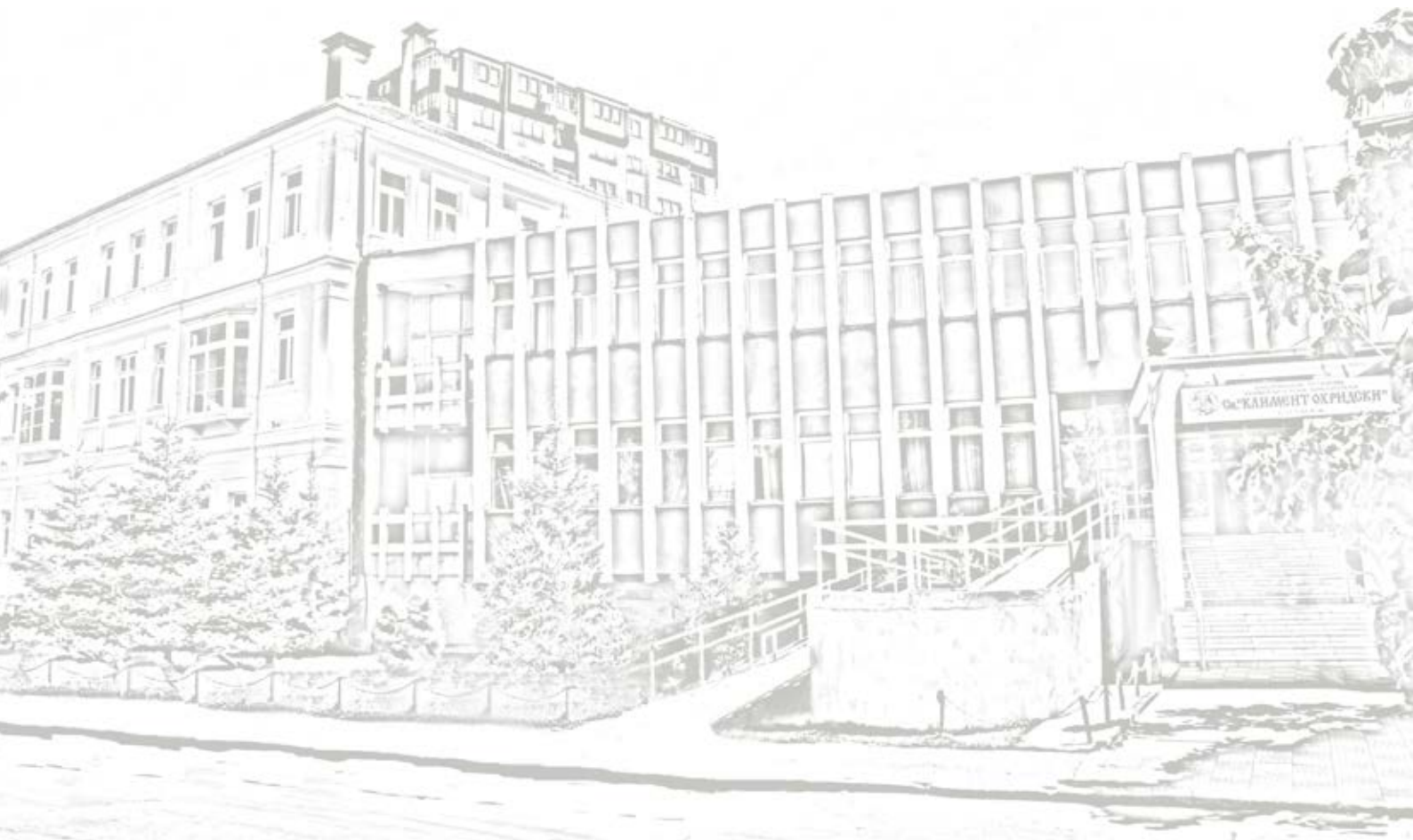
Во 2002 година е прогласен за библиотекар на годината на Р. Македонија од издавачите на Р. Македонија. Добитник е наградата „4 Ноември“ со трудот „Печалбарството и издаваштвото во Битола“, заеднички труд од повеќе автори.

Моментално ја извршува функцијата директор на НУУБ „Св. Климент Охридски“, Битола.

In 2002 he was proclaimed for a librarian of the year in R. Macedonia by the editors of R. Macedonia. He was awarded by the award “4 November” for the article “The migration and the editorship in Bitola”, joined article by many authors.

At the moment he is on the post director at NUUB “St. Clement Ohridski”, Bitola.

Автори

Анета Стефановска
Науме Ѓоргиевски

Authors

Aneta Stefanovska
Naume Gorgievski

Превод на англиски јазик

Весна Милевска

Translation in English language

Vesna Milevska

**Подготви за печат и
компјутерски ги обработи**
Зоран Јанакиевски

**Printing preparation
and computer design**
Zoran Janakievski

Печати

АД „Киро Дандаро“ – Битола

Printed by

AD "Kiro Dandaro" - Bitola

Тираж

600

Press run

600

Битола, 2009

Bitola, 2009

*Книгата е финансирана од
Министерството за култура
на Република Македонија*

*The book is financed by
the Ministry of culture,
of the Republic of Macedonia*

